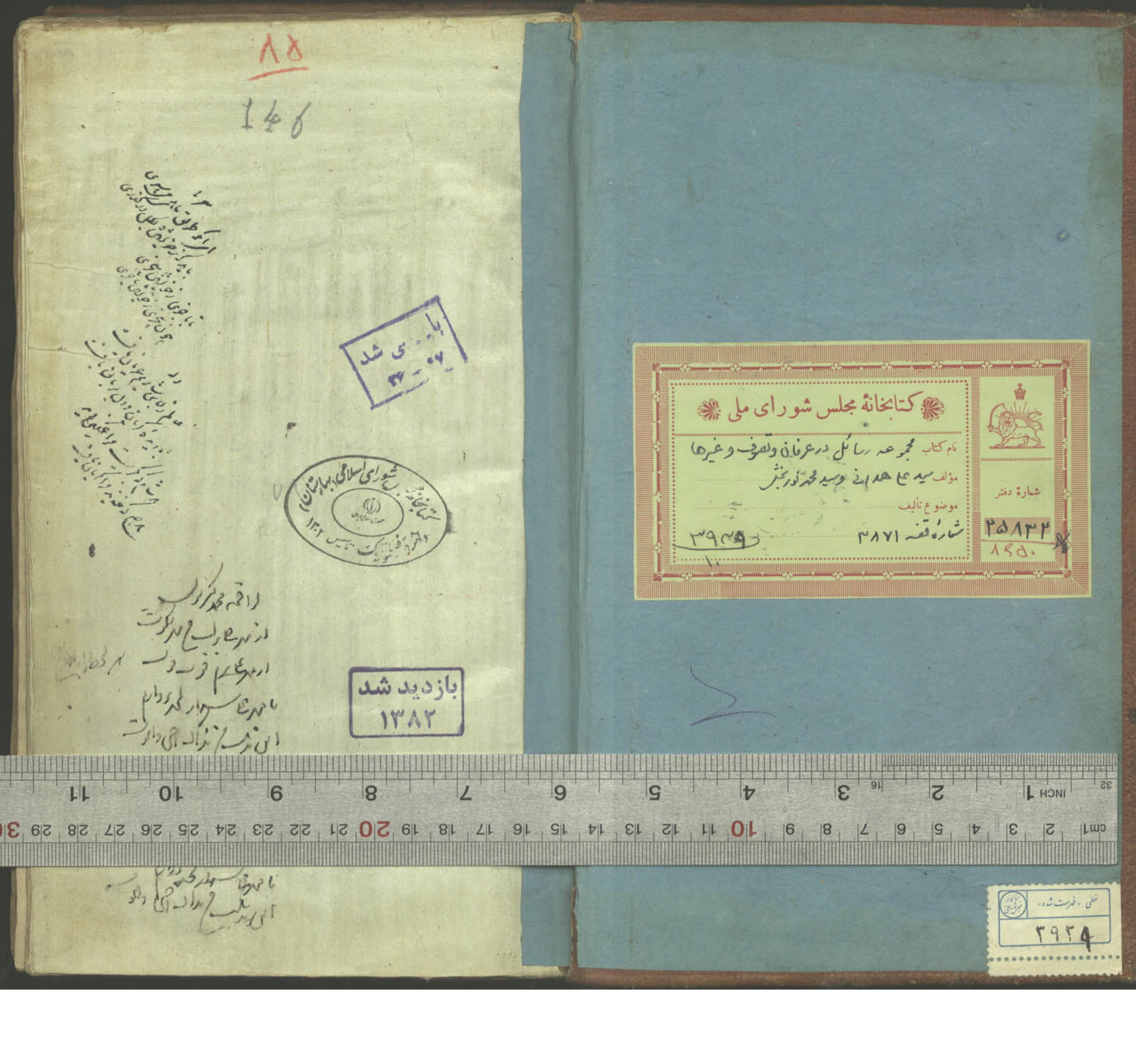

۸۵
146
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
نام کتاب مجموعه رسائل در عرفان و تصوف و غیرها
مؤلف سید علی همدانی و سید محمد نوربخش
موضوع تالیف
شمارهٔ قفسه ۳۸۷۱
شمارهٔ دفتر
۲۵۸۳۲
بازدید شد
۱۳۸۲
۳۹۳۹

کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
نام کتاب مجموعه رسائل در عرفان و تصوف و غیرها
مؤلف سید علی همدانی و سید محمد نوربخش
موضوع تالیف
شمارهٔ قفسه ۳۸۷۱
شمارهٔ دفتر ۲۵۸۳۲
بازدید شد
۱۳۸۲

جناب آقای حاجی سلطان العلماء مدیر مدرسه سلطانی از این بنده خواهش کرد
که در خطبه عربی و فارسی انشاء کنم که در روز آخر روضه خوانی قرائت شود
این چند خطبه را در سنه ... است ذکر نمودم و حدیث ایشان تقدیم کردم از راه لطف قبول کردند
بنده که کارستان ... محمد بن کاظم

الحمد لله الذی انقذنا من غیاهب الظلم و علمنا فصل الخطاب والحکم واضاء قلوبنا
بمصابیح العلم و الفهم و اخرجنا من ظلمات الجهالات و الوهم ~~...~~ نعمة
احمده لجزیل آلائه و اشکره على جمیل نعمائه و اصلی و اسلم على نبی الرحمة
و کاشف الغمة سید النبیین و تمام عدة المرسلین محمد سید الکونین
و الثقلین و الفریقین من عرب و من عجم و على ابن عمه و وصیه و زوج ابنته
سید الوصیین و امیر المؤمنین على ابن ابی طالب و اولاده المعصومین
الطاهرین سیما امام الغایب المنتظر الذی ببقائه بقیت الدنیا و بیمنه رزق الورى
و بوجوده ثبتت الارض و السماء بقیة الله الاکرم حجة الله الاعظم
صاحب الزمان خلیفة الرحمن اللهم انصر به دینک و احی به سنة نبیک
و اهد به لما اختلف فیه من الحق باذنک انک تهدی من تشاء الى صراط مستقیم
اللهم احفظ ولاة الدنیا ولم وجب حقه علینا وادم احیاء دروسنا و مکاتبنا
و مجالس مدارسنا اللهم انصر سلطاننا و اید وزرائنا و
وایدهم بالعدل والرحمة و وفقهم بالبذل والشفقة انک انت الواحد الغفار
و صلى الله على سیدنا محمد و آله الطاهرین

فهرست رسائل این مجموعه

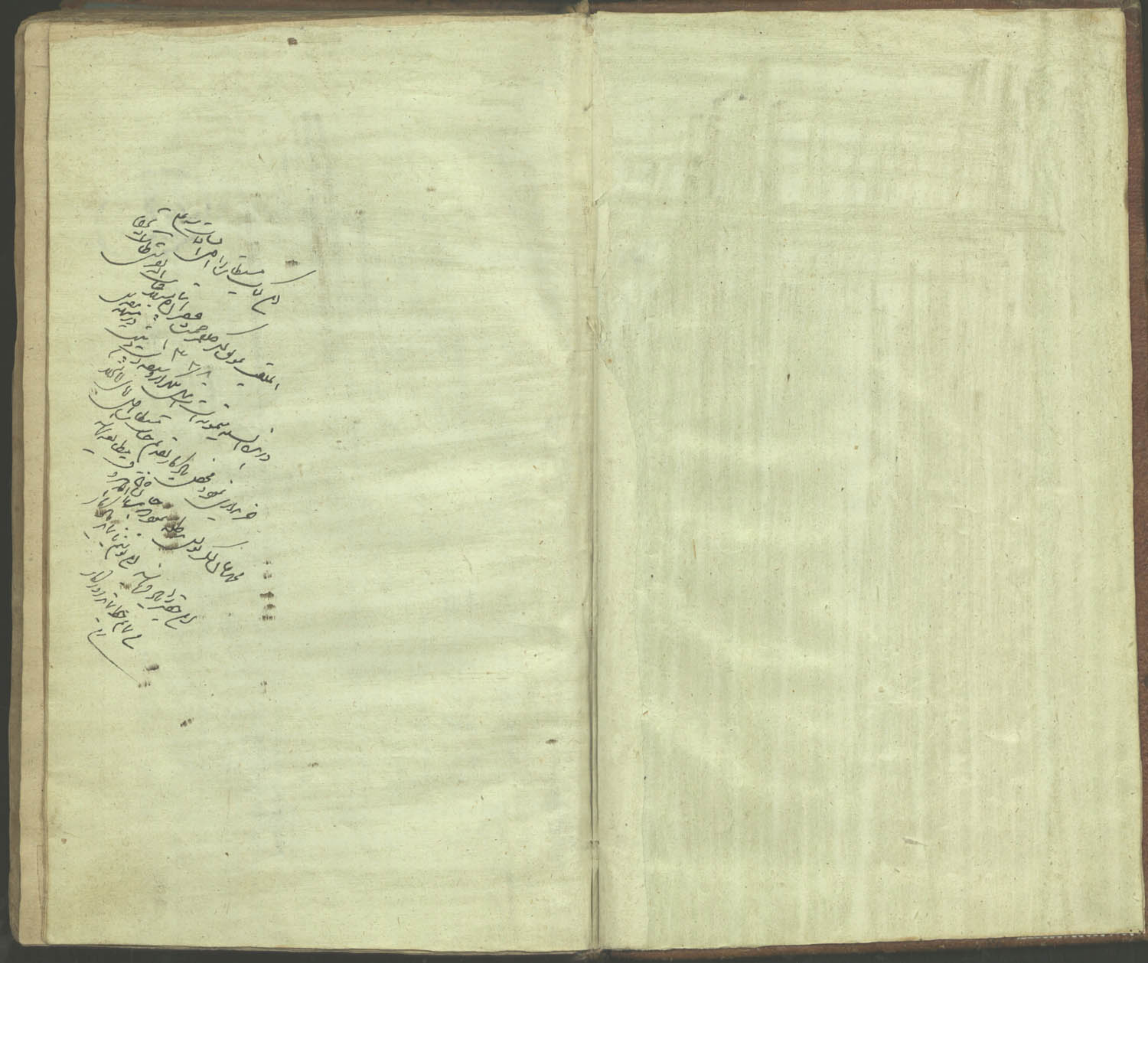
فیش تهیه شد

الرد نکم

کمیر ملین معانی

طالب صادق شرف الدین خضرشاه اصلح الله شانه از این داعی التماس نمود تا صحیفه
کند که متضمن سلوک و سیر اهل کمال بوده متبرک بذکر نسبت خرقه
درویشان و بیان بعضی از مقام و احوال ایشان کثرهم الله تعالی
فی الانام و ادامهم بحق محمد و آله علیهم الصلوة والسلام که فحوای الا الذین
آمنوا و عملوا الصالحات و تواصوا بالحق و تواصوا بالصبر رحمهم الله تعالی وصیت کرده شد
آن عزیز را بتقوی که آن شرف دنیا و زاد عقبی است و امتثال اوامر حق و عمارت
دل بمداومت ذکر و ملازمت آن و اجتناب از معاملات آن و صبر بر شداید و مصائب
در حال ظهور شبهات و توزیع اوقات در انواع عبادات و قطع علایق و نفی عوایق
و امر معروف و نهی منکر و فرمان حق و شفقت بر خلق الله و صدق در اقوال و افعال
و نظر کردن بدنیا بعین زوال و صحبت کم تا بملاطفت با ضعفا و معاشرت با
مسکینان و زیردستان و رحمت با یتیمان و شفقت با مسکینان با درویشان
بمروت در دین بجمعیت در دنیا بقناعت در نظر بعبرت در سکوت
بفکر در سخن و حرکت بصیانت در عهد و وفا با اهل الله بمودت
در نعمت شاکر در بلا صابر در خیر سابق چون طالب

طلعت روح

طلعت روح قدسی را بنور این خصال پسندیده مزین
کرداند و نسیم روایح طیب این صفات در مشهد برین منتشر
کرده و حقایق این معانی سبب ترقی سالک کردد در اطوار
مقامات مقربان و استکشاف احوال صدیقان چون تذکر
و تفکر و اعتصام و خوف و رجا و حزن و اخبات و خشوع
و ورع و اخلاص و توکل و تفویض و تسلیم و صبر و رضا
و شکر و حیا و صدق و ایثار و قرب و انبساط و ارادت
و یقین و انس و ذکر و فکر و علم و حکمت و فراست و بصیرت
و الهام و سکینه و محبت و شوق و وجد و غیرت و وقت
و ستر و غیبت و تمکین و توحید و فنا و بقا و غیر این از
مراتب سنیه ارباب قلوب و درجات عالیه اهل کشف
و شهود که این ضعیف را بعضی از آثار بعضی و ثمرات آن
در صحبت شیخ خود شیخی و سیدی و سندی قدوة
الواصلین حجة العارفین سلطان المحققین برهان الموحدین
قدس الله سره فی الارضین ابو المعالی شرف الحق والدین محمود بن

عبد الله المزدقانی افاض الله علی روحه الکریم سجال
الرحمة والغفران مشاهده کرده است واخذ طریق ازان
حضرت کرده واو از صحبت شیخ عارف کامل عالم
قطب السالکین رکن الحق والدین ابو المکارم احمد بن
محمد بن البیابانکی المعروف بعلاء الدوله السمنانی واو از
شیخ نور الحق والدین عبد الرحمن اسفراینی واو از شیخ
احمد الکورفانی الجوزقانی واو از شیخ کامل مکمل مهبط الانوار
القدسیة مظهر الاسرار الصمدیة احمد بن عمر الخیوقی
المعروف بشیخ نجم الدین الکبری واو از شیخ عمار یاسر
بدلیسی واو از شیخ ابو نجیب سهروردی واو از شیخ
احمد غزالی واو از شیخ ابو بکر نساج واو از شیخ
ابو القاسم کرکانی واو از شیخ ابو عثمان مغربی واو از
شیخ ابو علی کاتب واو از شیخ ابو علی رودباری واو از
سید طایفه شیخ جنید بغدادی واو از خال خود شیخ سری سقطی
واو از معروف کرخی واو از داود طائی واو از حبیب عجمی

واو از شیخ حسن بصری واو از امام ابرار وسید
اخیار حبیب محبوب جبار امیر المومنین علی بن ابی
طالب کرم الله وجهه واو از حضرت سید المرسلین وامام المتقین
رسول رب العالمین محمد علیه افضل الصلوات واکمل
التحیات والحمد لله وحده والسلام علی من اتبع الهدی

مناجات رسول صلی الله علیه
وسلم که در حضرت باری تعالی کردی هرچه خواستی از خدا
تعالی یافتی هر که با اعتقاد درست بخواند هر نیت ومراد که
دارد بکفایت رسد اینست بسم الله الرحمن الرحیم الهی بحرمت
من قراها وبحرمت یس ومن تلاها وبحرمة مکة ومن بناها
فبحرمة العصر ومن صلاها بلغ امنیتی الی منتهیها برحمتك
یا ارحم الراحمین بندگی شیخ الاسلام سید جلال الدین
قدس الله سره فرمود که اگر کسی از اصحاب دنیا بر کسی عکس
گیرد این دعا بخواند دعا اینست بسم اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیم
یَا رَبَّ الأرْبَابِ یَا مُعْتِقَ الرِّقَابِ یَا مُنْشِئَ السَّحَابِ یَا رَازِقَ
مَنْ تَشَاءُ بِغَیْرِ حِسَابٍ یَا وَهَّابُ یَا رَادُّ

ن

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام علي عباده الذين اصطفى اما بعد فاعلم ايها الطالب جعلكم الله ممن صفى دايرة قبلته قلبه عن كدورات الاهواء وازاح عنه الشوايب المانعة عن الطريق الي الذروة العليا ان قلوب اكثر الخلق انما حجبت عن استفاضة انوار التجليات الالهية واستفادة اسرار الربانية بما فيها من الظلمة والصداء الحاصلة من التعلقات الشهوانية والانحرافات الامكانية وغلبات الصفات والاخلاق والعلوم والاعتقادات والبواعث والتوجهات الناشية من اتصال نفس الانسان بالبدن العنصري فالارتباط المعنوي والمناسبة الاصلية التي بينها وبين الحق انما ضعفت لذلك فلهذا كان الانتقال مما هم فيه من الحالة التي يليق ويصلح ان يواجه بها حضرة الحق ويثبت بها المناسبة متعذرا لان هذه الحالة مشوبة بالكدورات

النفسانية

النفسانيه والظلمات الجسمانية والنقايص البهيمية والجناب الحق اضداد هما من النورية والصفاء والكمال فمن شعبه المطالب الكونية شعبا بيئة وفرقه شيعا بحيث يصير هموما حصصا لكل مطلب جزوي من تلك المطالب له حصة فانه يهزل هزلا معنويا كما يضعف ماء النهر العظيم اذا اقسم منه جداول شتى فيضطر الي طلب الاستمداد فانه ظهر طلب المتوجه توجهت عزيمته وارادته بموجب الامر الباعث له على الطلب يسمي تلك الحالة توبة وانابة فالتوبة هي الرجوع عن المخالفة الي الموافقة وشرايطه ثلثة اشياء الندم والاعتذار والاقلاع الاول وظيفة الجنان والثاني ورد اللسان والثالث كف الجوارح عن العصيان وحقايقها ثلثة اشياء تعظيم الجناية ليتدم بسبب استقباحها واتهام التوبة بان يعتقد انه لم يقم بحقها كما ينبغي وطلب اعذار الخليقة بان يري نفسه شر الناس وبواطنها ثلثة اشياء لاحتراز من طلب العزت بان يكون الصورة التوبة

والحقيقة طلب الجاه وعزت النفس ليدعوه تايبًا
ونسيان الجناية في حالة الحضور وصفاء الوقت
مع الله لان ذكر الجفاء في حال الصفاء عين الجفاء ومكملة
التوبة من التوبة وهي ان لا يعود الى فعل يلزمه التوبة
منه ولطايفها ان ينظر الى الجناية فيعرف مراد الله
فيه حين خلاه واتيانها فان تخلية العبد والذنب ليعرف
عزته في قضائه وبره في ستره بان لم نفضحه وحلمه
في امهال راكبه وكرمه في قبول العذر منه واما الانابة
فاعلى من التوبة لان تماهي الرجوع الى الله لا لا الى الموافقه
وهي رجوع الى الحق ليصلح اعماله بالاخلاص ووفاء بما
باستحكام عقد التوبة وملاحظة صحة حاله في الانابة
لصدق مقاله في التوبة وتصحيح ذلك بالخلاص من لذة
الذنب بان لم يتالم بتذكره كما تلذذ به وقت الاتيان واستقصاء
آفات عبادته لله من نظر النفس اليها وطمع العوض بها
فاذا تحقق السالك ما ذكر فيلزمه من تلك الاحوال ان يلوح

فخلص

فخلص بذكر الشهود عن اعتبار ذكره اياه ثم ظهر له ان الذكر
مع بقاية حالة الذكر بانه ينسب ذكره تعالى الى نفسه وانه ذكره
فالوحدانية مغتر لانه لا وجود للعبد بظهوره بمظهره فلا
شهود له ولا ذكر له وهو الذي تعالى يشهد بوحدانيته
عند ظهور الذاكر كما شهد قبل وجوده بقوله شهد الله انه
لا اله الا هو وذلك لاستغنايه عن شهادة الذاكر وذكره
اياه فعرفه ذلك السر تمام قربته فالذكر الحقيقي هو اتحا
د الذكر والذاكر والمذكور وهو ذكر الحق نفسه فاذا
حصلت للسالك هذه المشاهدة ظهر له من جناب مراد
قات الكبرياء نفحات الطاف العناية ولاح له مطلع عالم
اللاهوتية لوايح انوار الالهية واشرق لعين بصيرته
شموس اسرار الملكوتية وحقايق اسرار الرحموت من اوج
سماء الجبروت فينظر اسرار الكاينات ويطالع اخبار
الموجودات بعين بصير عنها بالتاييد القدسي تارة
وبالتنزلات الملكية تارة وبتجليات الاسماء والصفات

بارة يكون التجلي المستلزم لما لا يقال ولا يعرف سره
بالمقال الغير الكمال الذين شرح احوالهم يطوي ولا يحكي
جعلنا الله ممن هو سعد بتحصيل موجبات قربه وفاز
بمشاهدات انوار محبته بفضله ورحمته انه قريب
مجيب والحمد لله وحده والسلام علي من اتبع الهدي

تفسير حروف المعجم الالف الواحد من كل شيء واسم الرجل
من العرب الباء الرجل الكثير الجماع التاء التراب الذي
تثير الناقة بيديها ورجليها الثاء اللبن من كل شيء
الجيم العير المتعلم الحاء المراة السليطة الخاء شعر الاست
الدال المراة السمينة الذال عرف الديك الراء قراد الصغير
يكون مع الذباب الزاء الرجل الكثير الاكل السين الرجل
الكثير النخنع الشين القويم لالتيام الصاد الذي يمرغ في
التراب وهو ايضا الديك الذي يطلب الاناث الضاد الهد

هد

هد الساجد الذي يصيح ويسجد الطاء الذي لا يشبع
من الجماع الظاء المراة العظيمة الثديين العين سنا
م البعير الغين العغيم الفاء زبد يعلو الماء
القاف المستغني من الناس الكاف المصلح بين الناس
اللام الشجر اذا اخضر الميم الشفت النون الرواة وهو
ايضا السمك الواو الفحل من الابل ذو السنامين الهاء
اثر السواد في وجه الصبيان اللطام بسع النعل
الياء ما يبقي في ضرع الشاة من اللبن والله اعلم

این رساله از تصانیف حضرت سیادت مآبی قطب الاقطابی
علی الثانی میر سید علی همدانی است موسوم برسالهٔ فتوتیه

بسم الله الرحمن الرحيم

شکر و سپاس آن صانعی را که حدایق ریاض موجو
دات را از بیداء ظلمت آباد عدم بصحراء وجود آورد
وتخم ارادت را در مزرعهٔ غیب بستان تربیت فرمود
تا از آن تخم شجرهٔ انسانی بر آورد و نشاطهٔ کرم را

بفرمود تا جمال کمال انسانی را بزینت حسن ایمان فرنور
کمال عرفان بیاراست و خلعت مطرز مروت و طلعت
انوار خورشید فتوت را حال او ساخت و آب حیات فتوة
را که کیمیاء خزانه قدم و نتیجه جود ذات اکرم و رشحه
ندای بحر اعظم بود بی واسطه بعنایت و نفخت
فیه من روحی در شجره وجود آدم دمید و شکوفه انوا
از غصن خلت خلیل فتیً یذکرهم یقال له ابراهیم
بشکفانید و لطایف ثمره آن شکوفه در حدیقه بستان
سید انبیاء بکمال رسانید و حقایق شراب طهور آن
ثمره در دارخانه صدر خاتم رسل بآتش اسرار فاوحی
الی عبده ما اوحی تصفیه داد و جرعه از آن شراب
بواسطه مشرب ولایت ساقی کوثر بکام جانهاء
مستسقیان امت لعمه رسانید و درود بسیار
وصلوات بیشمار بر سید کائنات و خلاصه موجودات
ماه آسمان مروت افتاب فلک فتوت سلطان مسند

رسالت

رسالت خورشید برج سیادت امام انبیا قافله سالار
اصفیا محمد مصطفی علیه افضل الصلوات واکمل التحیات
و بر اهل بیت عظام او که سفینه نجات غرق شدگان
دریاء طبیعتند و بر صحابه کرام او که خزینه اسرار
علوم شریعتند اما بعد یقول الشیخ الکامل المحقق
الصمدانی العارف المعروف بسید علی الهمدانی قدس الله
سره والحقنا به ای عزیز بدانکه لفظ اخی لفظیست
متداول گشته میان خلق و این لفظ را معنی رفیع
و حقیقتی وسیع است و بیشتر اهل زمانه بظاهر لفظی
بی حاصل و رسمی بی معنی قناعت کرده اند و از اسرار حقایق
دین محروم مانده و جمعی از ارباب نفوس شخصی را بخود
تقلید میکنند و او را اخی میخوانند و بدواعی مرادات
نفسانی چند روز صحبتی باتفاق میدارند و آخر بوحشت
و عداوت می انجامند بدین سبب کلمه چند بر مقتضای
این معنی انچه زبان وقت املا کند در قلم خواهد آمد ایمانی

کرده خواهد شد تا تنبیهی بوده طالبان این معنی را ان شاء الله
تعالی ای عزیز بدانکه ارباب طریقت اطلاق این اسم بسه
معنی اعتبار کرده اند و سه مرتبه نهاده مرتبهٔ اول
عام دوم خاص سیوم اخص اول لغوی رسمی دوم
نصی حقیقی سیوم اصطلاحی معنوی اما اول بدانکه اسم
اخی را در لغت معنی برادر است و عامهٔ مردم برادر کسی را
دانند که از یک پدر یا از یک مادر باشند و اگر کسی
دیگر را برادر خوانند از سر رسم یا تکلف بود اما در
واقع او را برادر اعتقاد نکنند مرتبهٔ دوم خواص
مومنان اند و علماء دین که بقوت علم و ایمان از مرتبهٔ
تقلید و رسوم ترقی کنند و بقدر حوصلهٔ هر کس احاد
و اسرار و حقایق دین از شواهد اخبار و آثار کتاب
و سنت استدلال کنند پس بحکم انما المؤمنون اخوة
همه مومنان را برادر دانند مرتبهٔ سیوم اصطلاحی و آن
بیان ارباب قلوب و اهل تحقیق است که این طایفه این

اسم

اسم را اطلاق میکنند بر اهل مقامی از مقامات سلوک
که عبارت از آن مقام فتوتست و فتوت مقامیست از مقا
مات سالکان و جزویست از فقر و قسمیست از ولایت
و از این جهت است که مشایخ طریقت کثرهم الله سواد
هم چون یکی را از اصحاب خود که استعداد وی در حقایق
مناهج نوعی از کمالات یافته باشد و انوار اسرار
حقایق فقر بر جان او تافته خواهند که خلیفهٔ خود
سازند ویرا خلعتی تمام پوشانند که عبارت از آن خرقه
است و چون ارباب فتوت یکی را از اصحاب که متصف
بود بکرم و سخا و عفت و امانت و شفقت و حلم و توا
ضع و تقوی او را اخی نام نهند و در مقام فتوت ترتیب
تعلیم او را بر آستانهٔ خدمت نصب کنند و جزوی از
خلعت فقر بوی دهند و اما کلاه و اما سراویل و این
دو خلعت اگرچه جزو خرقه است اما اصل آن نسبت کلاه
بدان جهت که تاج کرامتست و اما سراویل بدان جهت که

مقصود ان خرقه سترست و اصل ستر در عبادات
ازنافست تا زانو و ساتر این محل سراویل است و ازین
جهت بود که خلیل را صلوات الله علیه که مظهر این معنی
بود وحی آمد که واستر عورتك من الارض یعنی بپوشان
عورت خود را از زمین بعد ازین وحی ابراهیم را علیه
السلام بپوسته دو سراویل بودی چون یکی را بشستی
حاجت آمدی دیگری را بپوشیدی و همچنانک سراویل
و کلاه جزو خرقه است اما اصل آنست همچنین فتوت
اگرچه مقامیست از مقامات فقر اما اصل جمع مقاما
تست و همه مقامات مبنی بر ویست بلکی قواعد و اساس
جمع کمالات انسانی برو منوطست و این معنی جمیع
درجات مکارم اخلاق را شامل است و چنانک در علم
ظاهر اگرچه شخصی را فطنت و استعداد بحدی رسد که
هزار کتاب بی استاد بخواند و فهم کند اصلا سخن
او مسموع نباشد و فتوی وی را اعتبار نبود تا نزد استادی

بخواند

بخواند که نسبت علم وی نقل بنقل بصحابه و رسول
علیه السلام درست شده باشد همچنین در طریقت فقر
و فتوت اگر کسی صد سال مجاهده کشد و سعی تمام بذل
مجهود کند از وی هیچ اعتباری نبود تا آنکه خدمت مردی
کند در طریقت و فتوت که رسول علیه السلام امیر المومنین
علی را ~~کرم الله وجهه~~ بدان مخصوص کرده اند و از آن
حضرت نقل بنقل بدان کس رسیده بود بوی رساند
و سلسله نسبت فتوت و طریقت با حضرت رسالت
درست کند چون این مقدمات معلوم کردی بدانکه
بزرگان امت و مشایخ طریقت در حقیقت فتوت سخن
بسیار گفته اند بعضی از آن یاد کرده شود تا تمسکی بود
اهل این معنی را قال الحسن قدس سره الفتوة ان یکون
خصما لربک علی نفسک شیخ حسن بصری رحمة الله علیه
فرمود که فتوت آنست که دشمنی کنی با نفس خود از جهت
حق جل و علا و قال المحاسبی الفتوة ان تنصف ولا تنتصف

حارث محاسبی رحمة الله علیه فرمود که فتوت آنست که
انصاف همه خلق بر خود واجب داری و انصاف خود
از کس نستانی وقال الفضیل الفتوة ان لا تمیّز من یاکل
عندک مؤمن او کافر او صدیق او عدو و فضیل عیاض
فرمود که فتوت آنست که فرق نکنی که نعمت تو که می خورد
یعنی در مقام خدمت و ایثار حق بندگان او میان
مومن و کافر تمیز نکنی و میان دوست و دشمن تفاوت
ننهی وقال الجنید قدست اسراره الفتوة بذل الندی
و کف الاذی ابو القاسم جنید قدس سره فرمود که فتوت
دادن عطا و باز داشتن بد یست یعنی حقیقت فتوت
آنست که چندانکه طاقت داری وجود خود را سبب خیر
و احسان و واسطه راحت بندگان حق سازی و بر بساط
احسان در مقابله یدان شطرنج بدی نسبازی وقال سهل
الفتوة اتباع السنة شیخ سهل ابن عبد الله تستری رحمة الله
علیه فرمود که فتوت متابعت سنت است یعنی اینچه باید که

هیچ سنتی از سنتهاء رسول علیه السلام فرو نگذاری
و بزرگترین سنتی از سنتها حقارت دنیاست پس هر
اخی که دنیا را یا اهل دنیا را ترک داری مقام فتوة
از وی درست تیاید وقال ابو یزید الفتوة استصغار
ما منک و استعظام ما الیک بایزید قدس الله سره فرمود
که فتوت انست که هر چه از تو بدیگران رسد اگر چه
بسیار بود آنرا اندک شمری و هر چه از دیگران بتو رسد
اگر چه اندک بود آنرا بسیار داری وقال یحیی بن
معاذ الفتوة ثلثة اقسام حسن الوجه مع الصیانة
وحسن السؤال مع الامانة وحسن الاخاء مع الوفاء
یحیی بن معاذ رازی قدس سره فرمود که فتوت سه
قسم است خوب رویی با پارسایی و خوب سخنی با امانت
و خوب برادری کردن با وفاداری یعنی نعمتهایی که
ایزد تعالی بندگان خود را بدان مکرم کرده اینده است
سه نوع است یکی نعمت جمالست که نتیجه غلبات روحا

نیستست وعکس انوار جمال ازلیست که فکلّ جمیلٍ حُسْنُه
من جماله مُعار له بل حسن کل ملیحة، وآنکه رسول
فرمود که انّ الله جمیل یحبّ الجمال اشارت بدین معنی
است نعمت دوم فصاحت و بلاغتست که کمال معجزهٔ
رسول علیه السلام بدان بود که انا افصح العرب واین از جملهٔ
نعمتهائی نهایت است سیوم مالست که آن سبب
فراغت دلست از همّ معاش تا بدان بزاد معاد مشغول
شود واسباب طاعت مهیّا دارد پس اخی باید که
هر سه نعمت رامطیهٔ سعادت ابدی و سرمایهٔ تجارة
نعم سرمدی سازد در جمال پارسا و پاکدامن بود
ودر فصاحت حق گوی و ناصح ودر برادری باینذل
وباوفا وقال ابو حفص الفتوة ما اختار الله لنبیه
علیه السلام فقال تعالی خذ العفو وأمر بالعرف واعرض
عن الجاهلین ابو حفص حدّاد رحمه الله علیه فرمود
که فتوت آنست که ایزد تعالی اختیار کرده است در قرآن

از برای پیغامبر خود و فرموده که یا محمّد بگیر یعنی
نگهدار صفت حلم ودر گذار از برادران خود گناه
ایشانرا ومکافات بنیکی کن و بر کرد از جاهلان یعنی
جهل ایشانرا بجهل مقابله مکن وقال الدّقاق الفتوة
ان تکون من الناس قریبًا وفیما بینهم غریبًا ابو علی
دقاق رحمة الله علیه فرمود که فتوت آنست که بمردم
نزدیک باشی ودر میان ایشان غریب یعنی اخی باید که
ظاهر او آمیزکار باشد بخلق و با همه بند کان حق
بشفقت ونصیحت ومودّت واحسان زندگانی
کند وبباطن از همه بریده بود ودر سر پیوسته بحق
مشغول باشد وقال النّوری الفتوة احتمال المکروه
بحسن المدارات ابو الحسن نوری قدس سره فرموده
که فتوت آنست که تحمل کنی بخوشدلی انچه تراد
شوار آید این که ذکر کرده شد وامثال این بسیار است
که اکابر طریقت گفته اند در حقیقت و ماهیّت فتوة

واکرنه که همه مشغول می شویم بتطویل می انجامد
وهمه حقست وهر نوری که را نظر بر صفتی افتادست
از صفات فتوت و فتوة را صفات بسیار است ولیکن
مدار جمیع صفات بچهار رکن بازگردد که ان ارکان
فتوت است وآن آنست که سید اولیا و امام اتقیا
منبع عین فتوت معدن جود و مروت امیر المومنین
علی بن ابی طالب صلوات الله علیه فرمود در حقیقت
این معنی قال ارکان الفتوة اربعة العفو مع القدرة
والحلم حال الغضب والنصیحة مع العداوة والایثار
مع الحاجة فرمود که ارکان فتوت چهار چیز است
عفو کردن با توانایی و بردباری در وقت خشم و نیک
اندیشی با دشمنی و ایثار کردن با وجود احتیاج به
موثر به پس ازین معانی معلوم شد که مجموع مراتب
و اوصاف فتوت بحقوق عباد راجع می شود و
انکه رسول علیه السلام فرمود که لایزال الله تعالی

فی حاجة العبد ما دام العبد فی حاجة اخیه المسلم اشارة
بدین معنی است و هم در صحاح آمده است که الخلق کلهم
عیال الله و احبهم الی الله انفعهم الی عیاله رسول علیه
السلام فرمود که خلق همه عیالان خدای اند و دوست
ترین همه نزد خدای تعالی انکسست که منفعت بعیالان
او بیشتر رساند ای عزیز بدانک قافلهٔ نفوس انسانی
درین منزل که تو از ادنیا میخوانی بدو فرقه گشته اند
مقبولان حضرت صمدیت و مردودان بارگاه کبریا
و مردودان هم دو قسم اند اهل شقاوت و اهل
خسارت اما اهل شقاوت آن قومند که نقاشان
تقدیر ازلی رقم حرمان ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ بر ناصیه ایشان کشیده اند و دلهاء منکس ایشانرا
بزنگار كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ از نلا
خطهٔ عکس آفتاب توحید محروم کرده اند و دیدهٔ عقول
ایشانرا بعماء شرک فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ

از مطالعهٔ انوار یقین محجوب کردند آن طایفه
از اکتساب اسباب نجات نومیدند و از رجوع بمرجع
لطف جمال که عبارت از آن جواذب رحمتست آیس اموات
قبور حقیقی اند که هرگز زندگی از آن قوم صورت
نبندد چنانکه کلام ربانی از حال ایشان خبر داد
که اموات غیر احیاء قسم دوم اهل خسارت اند که
نفوس ایشانرا در ظلمات صفات بهیمی و سبعی محبوس
کردند و دلهاء مدنس ایشانرا در تیه مهالک اودیهٔ
هموم بقید بندگی أَرَأَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوَاهُ مبتلا
کرده اند و از دولت فیض آن انوار مکاشفات
ملکوتی و حصول جواهر واردات حقایق و اسرار
جناب سرادقات کبریاء لاهوتی تحت تقلید إِنَّا
وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ خورسند گشتند ذٰلِكَ
مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ قسم سوم مقبولان اند و این قوم هم
بر دو قسمند قسم اول ابرار قسم دوم مقربان و این طایفه

عیاران کوی طریقت و جانبازان میدان حقیقت‌اند که روح
مقدس را از مرکب حدوث پیاده کرده اند و بساط
سیر زمان و مکان در نوشته و عیون وهم و خیال را
میل نایافت در کشیده و عقل مختصر را بمقراض تنزیه
زبان فضول بریده و نفس رعنا را بر سر کوی غیرت
سر مراد بر داشته و لشکر هوا را بصولت بروز آتش
عشق شکسته و خاشاک اخلاق بشری را از خانهٔ
طبیعت بجاروب نفی روفته و بمعول نیستی ثعبان
شهوت کوفته و بر بساط قربت لوث نعلین دنیا
و عقبی طرح کرده و از ازدحام خلیقیت خود را بلجهٔ
دریای نابود انداخته و از شعور وجود موهوم فانی
گشته و نی اثقال حدوث قدم در قدم زده و از سیر لقاء
احدیت سر برآورده و نی رحمت وجود حق را بخود دیده
و از مضیق عالم عبودیت بجناح ربوبیت در عالم
هویت طیران کرده و خورشید معرفت صفات از مطلع

ذات بجان ایشان غروب کرده وانوار صبح سعادت
ابدی از مشرق روح مقدس طلوع کرده گاه بوی
نسیم یحبهم مرکب شوق در میدان محبت تاخته وگاه
از پرتو انوار آفتاب احدیت در میدان شهود کداخته
این طایفه زیور حسن صورت وجود وسر طلسم گنج
هر موجود اند مدار وجود موجودات بر وجود ایشانست
وافاضهٔ نور وجود بر ذات کاینات بواسطه وجود
ایشانست عکس انوار اسرار ایشان شمع مجلس روحا
نیانست وحدایق ریاض شهود معارض ایشان
نظاره گاه کروبیانست شعر هر سحر کاتش در دم زنم بالا کیرد
ساق عرش و فلک وگنبد خضرا کیرد
سوز او مجلس تسبیح ملک کرم کند
نور او مملکت عالم بالا کیرد
کرچه از عالم علوی همه والا ست ملک
همت عاشق والاتر و والا کیرد
جه خبر دارد ازین سودا هر بی بصری
صدق موسی نه عصا بل ید بیضا کیرد ۵

ای ملامت کر باد پیمای از انک
دیو ونیرنگ تو هیهات که درما کیرد
آه در هم چو ازین طارم مینا کذرد
قوت قوت همه از نور تجلی کیرد
بتسمع طلبی نزهت کوثر شود
بند ست طلبی طره طوبی کیرد
خود رواکی بود اخر که بهنکام طفر دست
مجنون بخرازد آمن لیلی کیرد
وابرار هم بر دو قسم اند
قسمی ابرار برای بندکان حضرت خلق باز کذاشته
اند و قسمی را بخود مشغول کردانیده اند وان قوم هم بر دو
قسم اند بعضی انها اند که اوعیهٔ بواطن ایشانرا از اقداح
شراب الفت مملو کردانیده اند و عین عقول ایشانرا
بمطالعهٔ اسرار اخبار ملکوتی مشغول کرده اند وسفینهٔ
افهام ایشانرا در دریای وحدت تبلاطم امواج واردات
غیبی غرق کرده اند پس اعضا وجوارح این قوم از قیام
بحقوق عبادات ظاهر معزول کشت این کروه واطان
طریقتند لا یقتدی بهم ولا ینکر علیهم طایفه دوم
کسانی اند که بصفای عقل خساست وحقارت دنیا

معلوم کردند وانواع مکر واصناف غوایل او را دریافتند
وبنور یقین بدیدند که هر نعمتی ازوی با هزار محنت
آمیخته است وبر سر هر دولتی هزار باران حیرت وحسرت
ریخته ودر هر سرور ضد ویل وثبور آویخته وهر آسیبی
بصد غربال فرقت ووحشت بیخته از زخارف ان اعراض
کردند وایام عمر قصیر در اسباب حصول نعیم ابدی
وسعادت سرمدی غنیمت شمردند وهر ساعتی را
از ساعت عمر در نوعی از طاعات صرف کردند این
طایفه زهاد اند که بصورت ضعیف بمعنی ملوک
ملک جنان اند انها که پای در ره مولی نهاده اند
کام نخست بر سر دنیا نهاده اند آورده اند پشت بدین آشیان
دیو پس چون فرشته روی بعقبی نهاده اند آن طوطیان
ره چو قدم بر گرفته اند طوبی لهم که بر سر طوبی نهاده اند
زاد وذخیرهٔ ره آن وادی نهیب در طشت سر هیبه
چو یحیی نهاده اند اول بزیر پای سگان خوار کشته اند

وآخر چو باد سر سوی مولی نهاده اند این جمله ذکران
بود که ایشان را ناظر وندیم حضرت خود کرده اند
اما قسم دوم که ایشان را بخلق مشغول کرده اند
دلهاء ایشان را مهبط رحمت ورأفت کردند ووجود
ایشان را سبب راحت وآسایش بندگان خود کردند
این طایفه ارباب فتوتند وآنکس که بدین کمالات
منسوب بود وبدین صفات مخصوص وموصوف
یا طالب این معانی بود آنکس را اخی گویند ای عزیز
جمع مراتب ومنازل شریفه وجملهٔ درجات عالیه
وهمگی سعادات اخروی نتیجهٔ طاعات وثمرهٔ اشجار
عبادات بنده است که وان لیس للانسان الا ما سعی
واقسام وانواع طاعات اگرچه بسیار است اما همگی
آن بسه نوع باز گردد قلبی وبدنی ومالی طاعات
قلبی چون توحید وتوکل وصبر وشکر وتسلیم و
تفویض وصدق واخلاص ورضا ویقین ومحبت

ومعرفت وغیره که مفاتیح ابواب مکاشفات ومصابیح
مجلس مشاهداتست چنانکه ذکر کرده شد اما طاعت
بدنی هم دو نوعست نوع اول بحق تعلق دارد چون
نماز و روزه ونوع دوم بخلق تعلق دارد وان
احسانست بتن ومال وقیام باداء حقوق نوع اول
که آن نماز و روزه است جز ارباب قلوب نتوانند نمود
واهل غفلت را معانی آن میسر نشود واکر این قوم طاعتی
کنند از سر رسم وعادت یا از سر شرم بود وهمچو جسدی
بی روح باشد وازان هیچ نیاید وفایده آن بیش
ازان نبود که خون ومال وی بدان سبب معصوم
ماند بظاهر شرع ودر آخرت چنین عبادت دستگیر
نباشد وازین جهت بود که بشر بن الحارث
حافی قدس الله سره میفرمود که طاعة الاغنیاء
کشجرة خضراء علی مزبلة فرمود که عبادت توانگران
چنانست که درختی سبز بر سرکین دانی که از دور

میشود که اگر رشحه ازان معانی بر اهل جهان ظاهر گشتی
همه جهانیان عارف ومحقق شدندی وانکه رسول الله علیه
السلام فرمود که رکعتان من فقیر صابر فی فقره احب الی الله
تعالی من عبادة الاغنیاء الی آخر الدهر اشارت بدین معنی
است ، پاکبازانی که درویش آمدند ، هر نفس در محو خود بیش آمدند

هر که در سر محبت بنده شد ، تا ابد در محو هم زنده شد
عالمی زیر و زبر کردد مدام ، تا یکی اسرار بین کردد تمام
هر که مست عالم عرفان بود ، بر همه خلق جهان سلطان بود
ملک این راه ان دولت ثمر ، ذرهٔ زین عالمی از دین ثمر
کر شوی قانع بملک این جهان ، تا ابد ضایع بمانی جاودان
کر بدانندی ملوک روزکار ، ذوق یک شربت ز بحر بیکنار
جمله در ماتم نشستندی بدرد ، روی یکیک زنه بستندی ز درد

ای عزیز چون معلوم کردی که حقیقت این نوع طاعت که
داب انبیا و اصفیا و پیرایهٔ احبا و اولیاست از عامه
خلق متصور نمیشود قسم دوم را غنیمت دار که بفضل خود

اسباب حصول آن سعادت ترا مهیا کرده اند و از احسانست
بتن و مال بندگان او که گنج عالم باقی و تخم سعادت ابدیست
ازین تخم چندانکه قوت داری بکار و ازین گنج چندانکه
میتوانی بنه که روز درمانده بکار آید و اگر مرکب همت
در میان آن سابقان که مبارزان صفوف ولایتند
نمی توانی تاخت باری سعی کن تا از صف اصحاب یمین که
اهل فتوت و احسانند باز نمانی و از نسیم یمن عنایت که
از بوادی کرم بر جان متوسطان بساط نجات میوزد
محروم نمانی و در حضیض درکات نیران با اهل شقاوت
و خسران گرفتاری نگردی ۞ بشتاب که راحت از جهان رفت
آهسته مران که کاروان رفت ۞ این صورت اژدها خونخوار
در گردن تو حلقه ایست چون مار ۞ گر در نگری بفرق بابت
در حلقه اژدهاست جایت ۞ بگذر ز جهان که اژدها خوست
آن بهر تست که اژدها اوست ۞ با خاک بتو که مهر جوئی
گوئی که بگوی و نکوئی ۞ در حبس که جهانی آخر

ده جوی که راه دانی آخر ۞ بالای فلک ولایت تست
هستی همه در حمایت تست ۞ بر پایه قدر خویشتن پای
تا بر سر آسمان کنی جای ۞ این ده بخرابتر توان برد
جان زو بصفا بدر توان برد ۞ از سیل چو کوه سر مگردان
سیلی خور و روی بر مگردان ۞ خاک تو شده جهان هستی
چون خاک مکن جهان پرستی ۞ دایم بتو بر جهان نماند
چیزی بپیوستگان نماند ای عزیز بدانکه دنیا رباطیست
و بر سر بادیه قیامت نهاده و منزلیست در میان بیابان
ازل و ابد گسترده تا مسافران صمدیت که از بیابان عالم
ارواح بقرارگاه صحرای قیامت سفر کنند درین منزل
فرود آیند و ازینجا زاد سفر آخرت برداند و بتدبیر سفر
بنهایت مشغول شوند و احوال گاه صحرای قیامت
این مسافران بمقتضای حکمت الهی متنوع افتاده است
بعضی را بصورت قوی آفریده اند و بعضی ضعیف و بعضی را
بمعنی قوی آفریدند بصورت ضعیف و بعضی را بصورت

ومعنی قوی آفریدند و بعضی را بصورت و معنی ضعیف آفریدند
ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وحکمة الفاطر الحکیم و حقایق اسرار
این درجات را نهایت نیست اما ظاهر حکمت این تفاوت آنست
که بالجمله مسافران بقدر قوت و ضعف هر کس درین سفر محتاج و معاون
یکدیگر باشند چنانکه در اخبار آمده است که المؤمنون کالبنیان
یشد بعضها بعضا رسول علیه السلام فرموده که مؤمنان
همچون یک دیوار عمارتند که هر خشتی از آن خشتی دیگر را استوار
میدارد همچنین هر که از ایمان بهره دارد باید که در دین و دنیا
معاون یکدیگر باشند و همه همدیگر را در کشیدن بار تکالیف
و زحمات این سفر بحکم اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ مساوی اند ∴

ای جوالف عاشق بلای خویش ۰ انس تو با وحشت و سودای خویش
فارغ از نرم که خورشید کرد ۰ غافل از این دایره لاجورد
بر سر کار ای چرا خفته ۰ کار چنان کن که پذیرفته
مست چه خسپی که نگین کرده اند ۰ کارشناسان نه چنین کرده اند
از عنا بگذر شب فتنی کون ۰ هر چه عنا بیش عنایت فزون

زاهل و

زاهل وفا هر که بجایی رسید ۰ پیش تو از راه عنایی رسید
منزل عنا عافیت انبیاست ۰ وانکه ترا عافیت آمد بلاست
از پی صاحب نظرانست کار ۰ بیخبرانرا چه غم از روزگار
صحبت نیکان ز جهان دور شد ۰ خوان عسل خانه زنبور شد
معرفت از آدمیان برده اند ۰ وادمیان را ز جهان برده اند
سایه کس فرهمایی نداد ۰ صحبت کس بوی وفایی نداد
صحبت گیتی که تمنا کند ۰ بر که وفا کرد که با ما کند
زامدن مرگ شماری بکن ۰ میوه سر دست حصاری بکن

بس آن طایفه که بصورت قوی بودند و ایزد تعالی
نعمتی فانی عاریتی بدیشان داده بود تا از تخم سعادت
ابدی سازند و بدان نعیم باقی کسب کنند این مغروران و غافلان
در تصرف آن نعمت فانی بلذت جسمانی مشغول شدند
و بعیش یکدو چندروز مغرور گشتند و عمر قصیر را
در تدبیر و حیله محافظت مردار دنیا در باختند و از
تدبیر زاد سفر بنهایت غافل ماندند و حقوق برادران

دینی وهمراهان سفر اخروی فراموش کردند وعهده عهد
الهی ضایع کردند تا کلام ربانی از حال ایشان خبر داد وفرمود
يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ
نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ یعنی چنانک در تنگنای منزل منغص دنیا
در میان لذات فانی جال حضرت ما را فراموش کرده‌اند
فردا در سعت فضاء عالم عقبی آن مدبران مردود را
در تعر درکات نیران وعذاب جاودان از رحمت
خویش فراموش کنیم ای عزیز از این قوم که ذکر کرده شد
جمعی را بکمند عنایت از خباثت شواغل دنیوی خطف
کردند ودیدهٔ دل ایشان را بکحل هدایت روشن کردانیدند
ونقوش بعضی حقایق را در آینهٔ دل ایشان منعکس
کردانیدند تا بعضی از خاصیت وحقیقت آفرینش دنیا
از اشارت إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ
وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ فهم کردند پس نفس ومال
در ادا حقوق عبودیت صرف کردند وبر جمیع بندکان

این حضرت رحیم ومهربان کشتند واهتمام بادا حقوق
همراهان سفر حقیقی بر خود واجب شمردند وشفقت وکرم
خدمت وشفقت برادران دینی بر میان جان بستند ووجود
خود را کدا را انواع مبرات واحسان ساختند وحقیقت
اسرار إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ که در میان اهل غفلت مرده بود
احیا کردند تا ارباب قلوب واهل بصیرة این طایفه را
اهل فتوت خوانند وآن شخص را که بدین عنایت مخصوص
کشت اخی نام کردند واز شرایطی که اخی را در مقام
فتوت است یکی آنست که سلسلهٔ نسبت فتوت درست کند
وخود را مرفتی الا آن حضرت بندد که هر که را درین معنی
با آن حضرت نسبت درست نشده باشد چون نی بی بر باشد

زین خرابی گر تو میخواهی که آبادی شوی
جهد کن تا بندهٔ فرمان آزادی شوی * در دل پر نور مردی جای کیر و
کز دل شادان او ناکاه از دلشادی شوی * حرف استادان عشقست این که در را را
جوش شاکردی کنی ناکاه استادی شوی * سینه از اسرار استادان عشق آباد

بجهان عشق را انگاه بنیادی شوی • گرچه هستی در همه عالم کهن زان جهان
در بوستان او بایدکه نو رادی شوی • بر بساط عاشقان چون کوه ثابت کن قدم
ورنه اندر راه ایشان چون کاه بربادی شوی ای عزیز اخی
باید که بمکارم اخلاق موصوف بود و بخصایل پسندیده
آراسته باشد با پیران بخدمت باشد با جوانان بنصیحت با طفلان
بشفقت با ضعیفان برحمت با درویشان ببذل و سخاوت
با علما بتوقیر و حشمت با ظالمان بعداوت با فاجران باهانت
با خلق باحسان و مروت با حق بتضرع و استکانت با نفس
بجنگ با خلق بصلح با هوا بمخالفت با شیطان بمجادلت بر جفای
خلق متحمل در مقابلهٔ اعدا حلیم در وقت مصایب صابر
در حالت رجا شاکر بعیوب نفس خود عارف از ذکر عیوب
خلق ساکت اندوه و مصیبت خلق را کاره بتقدیرات
قضاء ازلی راضی از بدعت و هوا محترز و قدم در شریعت
راسخ نفس در طریقت ثابت از مواضع تهمت محترز و بر علم
نجات حریص از اهل غفلت متنفر مصاحب از اهل طاعت

معاون

نصیحت

معاون بر جماعت مواظب زیردستان را ناصح بانکه دنیا
قانع در احوال و اهوال آخرت متفکر از افعال و اقوال
خود خایف از قطیعت و رسوایی قیامت ترسان بفضل
و عنایت حق امیدوار ∴ مرد باید تشنه و مخمور و خواب
تشنه کو تا ابد تو سیراب ∴ هر که زین شیوه سخن بویی نیافت
از طریق عاشقان بویی نیافت ∴ بنده را گر نیست در راه هیچ
بی نوا باید ز اشک و آه هیچ ∴ هر که در ره ای اشکش حاصل است
گو بیا کو در خود این منزلست ∴ وانکه او را دیده خونبار نیست
گو برو کور اندرین ره کار نیست ∴ یارب اشک و آه بسیار دیده
گر ندادم هیچ این بادیه ∴ ای همه تو تا که بیرون تو باش
او فتادم دستگیری تو باب ∴ مانده ام در چاه زندان پای بست
در چنین جا بیم که گیرد جز تو دست ∴ گرچه بس آلوده در راه آمدم
عفو کن گر جستجو از جاه آمدم ∴ باد در کف خاک درگاه توام
بنده دور مانی راه توام ∴ دور ماندم ادمی که نفروشی مرا
خلعتی از فضل در پوشی مرا ∴ زین همه آلودگی پاکم کنی

در مسلمانی فراخاکم کنی • یادبا آنکم یادیم ده یک نفس
کاندم جز تو نباشد هیچ کس • در دم آخر خریادیم کن
یادی یاران تو بیی یادیم کن • چون بخاک آدم من سرکشته روی
هیچ یادویم میار از هیچ روی • اینست بعضی از خصال اخی که
ذکر کرده شد جنانچه از مشایخ طریقت وارباب فتوت
مشاهده افتاده است و وجوب این در طریقت فتوت
بدلایل آیات و اخبار ثابت شده و ذکر آنجمله اطنابی
دارد بدین قدر اختصار کرده شد وذلک مما وصیت
به الاخ فی الله المحسن الموفق السعید اخی شیخ حاجی بن
المرحوم طوطی علیشاهی القتلانی اصلح الله شانه فی
الدارین و البسته لباس الفتوة التی هی جز الخرقة
المبارکة کما لبسته من شیخی و امامی و قدوتی و عمادی
ومن علیه فی طریقة الفتوة اعتمادی امام المحدثین
قدوة العارفین سلطان المحققین سر الله فی الارضین
نجم الملة والدین ابو المیامن محمد بن محمد الاذکانی

متع المسلمین ببرکات انفاسه الشریفة وهو صحب الشیخ
العارف شمس الحق والدین محمد بن جمال وهو صحب السالک
نور الدین سالار وهو صحب الشیخ علی لالا وهو صحب الشیخ
الاسلام قاید مشایخ الکرام مهبط الانوار الغیبیة مورد
اسرار القدسیة حجة العارفین نجم الحق والدین المعروف
بکبرا قدست اسراره وهو صحب اسماعیل القیصری وهو
صحب محمد المانکیل وهو صحب داود بن محمد المعروف بخادم
الفقرا وهو صحب ابا العباس بن ادریس وهو صحب اسماعیل
القیصری وهو صحب محمد الی ابا القاسم بن رمضان وهو صحب ابا یعقوب
طبری وهو صحب عبد الله بن عثمان وهو صحب ابا یعقوب
نهرجوری وهو صحب ابا یعقوب موسی وهو صحب عبد
الواحد بن زید وهو صحب کمیل بن زیاد وهو صحب سلطان
الاولیاء وامام الاتقیاء منبع الفتوة ومعدن المروة
اسد الله الغالب امیر المومنین علی بن ابی طالب کرم الله
وجهه وهو صحب سید المرسلین وامام المتقین وخاتم

النبیین و رسول رب العالمین محمد علیه افضل الصلوات
و اکمل التحیات ۞ خواجهٔ دنیا و دین گنج وفا
صدر و بدر هر دو عالم مصطفی ۞ آفتاب شرع و دریای یقین
نور عالم رحمةً للعالمین ۞ جان پاکان خاک جان پاک او
جان رها کن آفرین بر خاک او ۞ خواجهٔ کونین و سلطان همه
آفتاب جان و ایمان همه ۞ هر دو عالم بستهٔ فتراک او
عرش و کرسی قبله کرده خاک او ۞ پیشوای این جهان و آن جهان
مقتدای آشکارا و نهان ۞ مهترین و بهترین انبیا
رهنمای اصفیا و اولیا ۞ سید و کز هر چه گویم بیش بود
در همه چیز از همه در پیش بود ۞ همچو شبنم آمدند از بحر جود
هر دو عالم در طفیلش در وجود ۞ هر دو عالم از وجودش نام یافت
عرش بر از نام او آرام یافت ۞ ای زمین و آسمان خاک درت
عرش و کرسی خوشه‌چین حرمت ۞ در زبانم جز ثنا تو مباد
نقد جانم جز وفا تو مباد ۞ زامت خویشم شمر کین یک سخن
مینمایم هر چه میخواهی بکن ۞ تا که جان داریم و تا تا زنده‌ایم

بندگانت را به صد جان بنده‌ایم ۞ بر در تو کم بضاعت آمدیم
بر امید یک شفاعت آمدیم ۞ هست در پای شفاعت پیش تو
آمدم با خط طاعت پیش تو ۞ تا در پای شفاعت یک دمی
بر لب خشکم چکانی شبنمی ۞ صلوات الله و سلامه علیه
و علی جمیع الانبیاء والمرسلین والحمد لله رب العالمین
والسلام علی من اتبع الهدی رسالهٔ مشارب الاذواق

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و ثنا از حضرت ودودی را که صفا، مودت
و وفا، محبت را تاج و طوق جانها شیفتگان عکس جمال
و مفتاح ذوق سوختگان سبحات جلال ساخت درود
مخموران درد فراق و مغموران سوز اشتیاق را اقداح
افراح شراب افضال بنواخت لطیفی که لطایف جودش
نقصان ظلمت خاک نشو الحیرانش کهم ذروهٔ کمال خورشید
جمیلی که از ساقی عکوس انوار جمالش مهجوران بادیهٔ
هیمان و دلخوران زاویهٔ احزان را شربت وصال رسید

باظهار آثار نفس رحمانی سایران عرصهٔ وجود را باد عام
داد و باقطار اسرار حقایق عرفانی والهان خطهٔ شهود را
آرام داد وصلوات زاکیات و درود نامیات بر صاحب
لوا، کوثر و مقتدا، اهل محشر فخر عالم توحید بدر فلک تقدیر
تحقیق سید انبیا محمد مصطفی صلوات الله علیه و بر اهل
بیت او که کاشفان اسرار عرفان و واصفان انوار وجدانند
اما بعد یقول العبد الفقیر الجانی علی بن شهاب الهمدانی
عفا الله عنه بکرمه و وفقه لشکر نعمه که چون طایفهٔ
از اعیان اولیا و وارثان انبیا علیهم السلام که والهان
عرصهٔ هیمان و شاربان مدام عرفانند چون که ارواح طاهره
و اسرار باهرهٔ ایشان در حضایر سرمدی اسرار قدم لذه
و ذوق لذت انس از جام ملاطفات کرم چشیده بود از
بکلی شهود در سایهٔ سرادقات جمال پرورده اقداح شراب
محبت از دست ساقی قربت و حقایق اسرار خورده چون آنجا
بنعاقب تجلیات اسرار جمال مست وحدت گشتند اینجا از

ابقاء

ابقاء خمار آن مستی در میخانهٔ عشق حدیث محبت در پوشند
و حقایق اسرار احوال این قوم در لباس می و میخانه و زلف
و خال بر مسامع ارباب کمال عرضه دادند و گروهی از
ظاهر بینان محجوب که حوصلهٔ درک آن معانی نداشتند
اشارات این قوم طامات بی حاصل پنداشتند از سر جهل و
عناد طعن و انکار بر احوال و افعال اهل حق روا داشتند
و چون قصیدهٔ میمیهٔ شیخ عارف محقق ابو حفص عمر بن
فارض مصری قدس سره از الجمله بود که ابواب ابیات
آن مشحون لطایف و حقایق و اصداف الفاظ آن مملو جواهر
دقایق است مبنی بر استعارات ذکر مدام و میخانه و کاس
و ساقی مو بسر بر اشارت بنتایج آثار تجلیات جمال وجه
باقی بجهت رد انکار محجوبان جاهل و ردع اصرار طاعنان
جاحد بر آن شد بهمت که کلمه چند بر سبیل اختصار تحریر
افتاده و بحقایق اشارات و دقایق رموز ناظم است و لطایف
استعارات و غرایب نکت و اشاراتی که میان این طایفه

متداولست ایمایی کرده شود و بمقتضاء آنکه بیانی اشارات
و معانی عبارات این نامه کوره غیبی مبین تفاوت اذواق
سالکان و معین تنوع حالات عارفان خواهد بود این
رساله را مشتمل بر ابواب و اقسام کرده شد چه هر سالکی را از
حقایق مشربی و عرفان ذوقی و هر ذایقه را شربی دیگر
خاص بود که اختصاص و امتیاز حاصل کرده و هر حدی
از حدود وجود و درجه از درجات شهود و لکل در
جات مما عملوا و چون فهم این معانی الفاظ قوم موقوف
بمعرفت اصطلاحاتی که مخصوص است باحوال این فریق
و منسوب بعبارات اقوال اهل این طریق پیش از شروع
در ابواب احتیاج افتاد بتمهید مقدمه در بیان حقیقت
محبت و ذوق و شرب و ری و سکر و اسامی و مراتب
و لوازم و عوارض و اقسام و حقایق آن فاقول و بالله
التوفیق المقدمة ای عزیز بدانکه نزد این طایفه
حقیقت محبت عبارتست از میل جمیل حقیقی بجمال مطلق

جمعا و تفصیلا از برای آنکه انجذاب هر فصلی باصل خود و انس هر انسی بانس
خود تواند بود در اخبار نبوی آورده است که ان الله جمیل
یحب الجمال و چون جمال صفت ازلی جمیل مطلق است و اسم جمیل
مطلقا جز حضرت جمیل را عز شانه سزاوار نیست پس جمیل
بحقیقت نبود وحده لا شریک له و هر حسن و جمال که جمال او
بر صفحات وجوه افراد و اشخاص مراتب اکوان و مجالی امکان
ظهور میکند همه عکوس انوار جمال آن حضرتست که در مظاهر
و مجالی استعدادات ظاهر میشود و در مرایای قابلیات
و خصوصیات قوابل منعکس میگردد که
و کل جمیل حسنه من جماله * معاره له بل حسن کل ملیحه
و این میل یا از مقام جمع بود بجمع و آن شهود جمال ذاتست
در مرآت ذاتیت یا از جمع بتفصیل و این میل یا از مرتبه
اقرب بود و آن شهود جمال ذاتست در مرایاء صفات یا از
مرتبه اوسط و آن شهود جمالست در مرایای افعال یا از مرتبه
اقصی و آن شهود جمالست در مرایاء آثار و این غایت ظهور ا

یکی پیش

الهی و نهایت بروز آن حضرت نامتناهیست و لهذا این عالم
امر منعکس کرده و طغرای یحبهم اقتضای یحبونه کند
و اگرچه افراد ممکنات و اعیان کاینات عکس این حقیقت [را]
در مرایای تفاصیل آثاری مشاهده کنند و جمال مقیدی [را] که
مقصود کلی ایشان اند و بلذت وصال خوش شوند و به درد هجر
و فراق بند کردند لیکن شهود بعضی از خواص در مرات
افعال بود و قصود اخص مطالع صفات و فنا و وجود
خلاصه اخص سبحات انوار ذات و چون حقیقت
محبت امری روحانیست حصول آن ذوقی و وجدانی
حاصل باشد و ذاتی حقیقت هرچند اکمل و اصفی بود اثر آن
این او را اتم و اعلی بود پس حقیقت این باصالت ذات
واجب را بود عز شانه و بتبعیت ممکن را الامثل فالامثل و به
حقیقت محبت اخص احکام سلطنت رحمتست و ارادت
صفتی بذات قدیم قایم [است] وجود آن بدوام ذات دایم و خواست
همه از این اهل خواست و عنایت یحبهم مفتاح در دولت یحبونه

یحبونه

یحبونه آمد و حدیث قدسی که الا طال شوق الابرار الی لقائی
و انی الیهم لاشد شوقا [illegible] ست بر محبت ذاتی واجب بظاهر
ممکنات را اما محبت خلق حضرت صمدیت را اگرچه جمعی از
قصور نظر انکار آن داشته اند اما نزد اهل کشف
و تحقیق تحقق مقام محبت اشرف صفات و اتم کمالات بنده [است]
و چون اطلاق اسم آن نص کلام وارد و به دلیل عقلی
و کشفی ثابتست که محبت ثمرهٔ معرفتست و هر که را معرفت
بذات معروف بیشتر محبت او کاملتر و اسباب محبت
پنج است اول محبت نفس و بقا و کمال آن دوم محبت [محسن]
سوم [محبت] صاحب کمال چهارم محبت جمیل پنجم محبت حاصله
از تعارف روحانی اول محبت نفس و این بغضی [illegible]
معلومست که جمیع افراد و اشخاص بشری طالب بقا [illegible]
و اهتمام همه در جذب منافع و دفع مضار بجهت ابقا وجو[د]
پس چون محبت وجود جبلی انسانست محبت موجد
وجود که اصل وجودست و مظهر آن بطریق اولی لازم

محبت محسنست چون تامل کند که احسان محسن بواسطه
تقلب احوالست که بتقلب مشیت الهی و تصاریف تسخیرات
اسباب ربانی باعث علمی قطعی بر لوح سر محسن ثبت
میفرماید که سعادت او در ایصال نتایج احسانست
بمحسن الیه و محسن (داند) را در ایصال احسان چنان مضطر میکرد
که نتواند که نرساند پس بجناب آنحضرت محبت اولی سیوم
محبت صاحب کمال است چون شخصی که بصفتی از اوصاف
کمالیه موصوفست از علم و سخا و تقوی و غیره آن صفت
کمال موجب محبت میگردد حضرتی که منبع جمیع
کمالاتست و مجموع مکارم اخلاق و محامد اوصاف
رشحه از فیض کمالات ذاتست محبت او لاجرم محبت
جبلیست چون جمال عاریتی که در حقیقت جز عکسی و خیالی
نیست که از پس پرده قاذورات و حاجز نجاسات میتابد
و مع ذلک در هر آنی و زمانی بحدوث اندک عارضه (برد) میشود
ذاته محبوبست پس ذات جمیله که جمال جمیع ممکنات عکسی

ازعکوس

ازعکوس انوار جمال اوست محبت او لاجرم محبت ناشیه از نتایج
تعارف روحانی چون این معنی موجب محبت میگردد معلوم شد که
در ازل تقدیر ارتباط این اسباب فرمود بی علتی و استحقاقی در آنچه
محبت اولی ای عزیز چون از این مقدمات ثبوت رابطه محبت
میان بنده و حق بدلایل عقلی و نقلی مبرهن گشت و معلوم شد که
حقیقت محبت ذات متعالیه عز شانه بنده را از این روی
محالست و این نوع اعتقاد سیرت جهال بلکه محبت حق بنده را
عبارتست از تجلی نفحات الطاف ربانی که از محبت بوادی
عنایت بواسطه تلاطم امواج دریای ارادت که برزخ غیب
و شهادتست و از اصول ایجاد اکوان و منابع غیب اعیانست
منبعث میگردد و بالطاف ظاهره و بجمال ذاکیه که تو ایل
آثار قدسی و حواصل اسرار غیبی اند تعلق میگیرد و مرایای
بواطن مستعدان قبول فیض جلالی را از کدورات آثار محال
جسمانی و ظلمت غبار شهوات نفسانی پاک میگرداند و بواسطه
رفع حجاب علایق و عوایق و دفع عذاب قواطع و موانع

بساط قرب میرسانند و جانها، متعطشان زلال وصال را
در مقام شهود لذت شراب روح و انس میچشانند و محبت بنده
حضرت صمدیت را عبادتست از انجذاب سر سالک مشتاق بتحصیل
این معانی که منشاء سعادت طالبان و منبع کمالات راغبانست
و میل باطن طالب بدرک نتایج این حقایق که جمال حال او از
زیور آن عاری و بسبب فقد این دولت بسته بند مذلت
و خواریست و این میل و انجذاب که از انحبت خوانند
بر چهار برج جمال مینماید و در چهار مرتبه بظهور می آید
خاص و عام و اخص و اعم اخص انست که طلوع ان نتیجه
مطالعه روح قدسی بود تجلیات جمال ذاتی را در عالم جبروت
و این مقام صدیقانست و خاص انک بروز آن بواسطه مکاشفه
قلبی بود حقایق جمال صفاتی را در عالم ملکوت و این مقام
مقربانست و عام انک ظهور ان بسبب ملاحظه نفس بود
خصایص جمال افعالی را در عالم غیب و مثال و این مقام
سالکانست و اعم انک صدور آن از راه مشاهده حسی بود

در عالم شهادت و این بدایت مقام طالبانست و محبت ذاتی قابل
تغیر و تبدل نیست چه انجا کشتی وجود محب در بحر احدیت
غرقه کشته است و هستی صفات موهوم بدریاء فنا پیوسته
و در هاویه بود و نابود بسته و از دام نام و کام رسته
و اسما و صفات متقابله در حضرت رنگ وحدت گرفته
تا تو باشی نیک و بد آنجا بود ، جو شوی کم کشتی همه سود آ بود
هر که او در آفتاب خود رسید ، تو یقین میدان که نیک و بد ندید
و محب جمالی صفاتی از قید خالی نبود زیرا که شهود تباین صفات
متباینه اقتضاء تمایز کند و طی ادهمت این مقام بمجرد صفا
ض و فنا احتظاظ بوصول آثار آن مایل بود و جمال انفعالی بعرض
زوال نزدیکتر از جمال صفات و محب جمال افعال بقید اهتمام
وصول آثار فیض احسان دربند و باستکمال نتایج تصاریف
و شیون فضل و امتنان خورسندست و محبت اینجوم مربوط بحسب
حصول مطلوبات و وصول مرغوبات از شایبه تحول
و تغیر ایمن نبود و اشارتست تنزیل ربانی که وَمِنَ النَّاسِ

مَنْ یَعْبُدُ اللّٰهَ عَلیٰ حَرْفٍ فَاِنْ اَصَابَهُ خَیْرٌ اطْمَانَّ بِهِ وَاِنْ اَصَابَتْهُ
فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلیٰ وَجْهِهِ شاهد این معنیست اهل جمال آثار که
این عکسی از اشعه انوار آفتاب جمال ذات احدیتست که از پس
چندین حجب اسمائی و صفاتی و افعالی و آثاری بواسطهٔ
تجلی حسن صوری و حالی در مرآت قالب تناسب ظهور کرده است
و محاسن زلف و خال و محامل غنج و دلال محبوبان صوری
گشته شیء الله دام طالبان کمال الجمال و خواطف هم مستسقیان
زلال وصال ساکنان ظلمت طبیعت و طاغیان بوادی
غفلت هیچ نایرهٔ عشق مجازی را اخطرهٔ محبت حقیقی سازند
و بیمن ظلال این همای همایون در فر اقبال لاینزل فر میمون
مرکب همت از ظلمت ناسوتی در روح آباد لاهوتی رانند
و بدوام دانهٔ حسن و ملاحت حسی و فریب بهانهٔ جمال
و صباحت صوری که از پس پردهٔ نجاست و وعاء خبائث
جلوه گری میکند از طلب کمال الجمال حقیقی باز نمانند

در عشق روی او تو حدوث و قدم مبین ، گر سالکی ره تو وجود و عدم مبین

از پرتو جمال حقیقی بسوز پاک ، کم گرد در فنا و دگر بیش و کم مبین
مردانه بگذر از ازل و از ابد تمام ، سر ازل بخوان تو لوح و قلم مبین
هر حسن که هست ز کتاب جمال اوست ، در دفتر جمال تو کم شود رقم مبین

ای عزیز بدانکه جمعی از دوندگان راه بواسطهٔ سبق کشش
ایشان بر اجتهاد در مرتبهٔ محبوبان باشند و طایفهٔ طالبان بسبب
سبق اجتهاد در درجهٔ محبان و نسبت محبی و محبوبی از لوازم
و عوارض ذات محبتست و حقیقت ذات محبت در عین ذات خود
از تقید و تنزه مبرا و منزه و سریان فیض او همه محبوبان و اصل
و آثار فیض او همه محبان را شامل اگر آفتاب محبت از فلک عنایت
بر صحرای وجود نتافتی هیچ محب در بادیهٔ ذل طلب غم سایه
همای وصل نیافتی و اگر سریان آثار محبت مر آیای قوابل محبی
و محبوبی را شامل نبودی اشعهٔ شموس جمال حقیقی از اوج
عز محبوبی در حضیض ذل محبی کی رخ نمودی چون بدلایل
عقلی معلومست که عز و افتخار شعار محبوبیت و ذل و افتقار
دثار محبت و این دو صفت متضاد اند و اجتماع ضدین محال

حکم حقیقی که جامع اضداد بود و آن محبت است چه اگر سطوت
خواطف بروق محبت کسوت مستعار از سر محبی و محبوبی
برنکشیدی هیچ محب در بزم اتصال شربت اتصال نچشیدی
و ازینجاست که اهل کشف در محب بوی از محبوبی شنوند
و در وی از حقیقت محبی چیزی و نسبت محبی و محبوبی امری
مبهم دانند زیرا که هیچ محب قدم ننهاد در بادیه محبت تا از
نهاد الا بواسطه جذب محبوب صورةً او معنیً و هیچ محبوب
علم ناز در میدان عزت نداشت الا بواسطه تعلق محبت محب علما
و عینا پس بحقیقت هر محبوبی محب بود و هر محبی محبوب باشد
و این معانی از غرایب اسرار محبت است از چون آفتاب محبت
از برج وحدت تابد بعطلا لنسبت و اضافات بسوی عدم
شتابد عارف محب محبوب در محبت جز یک حقیقت نیابد

تو مرا مونس روان بودی ، لیکن از چشم سر نهان بودی
از تو بی اینم خبر بجان ، چون شدم بیخبر عیان بودی
من خود اندر حجاب خود بودم ، ورنه با من تو در میان بودی

جان اندر جهان ترا بجست ، تو خود اندر میان جان بودی

ای عزیز بدانک نزد بعضی از اهل عرفان اصول و مراتب
و صفات محبت را با عبارات ذکر کنند چون صبابة و شوق
و شوق و رمقه و ومقه و ود و خلت و حب و توقان
و عشق و هوی و غیره اول لحظه رمقه است و آن
مادهٔ محبت و اصل مودت است و بعضی از مراتب محبت
شمرند و نه چنانست زیرا که لحظه و رمقه محبت را
بمثابهٔ نطفه است آدمی را چنانک نطفه را آدمی نخوانند
همچنان لحظه و رمقه را محبت نگویند مرتبهٔ دوم ومقه است
و آن میل نفس است بجهت تتبع کیفیت آنچه تو تصور که را از راه
حس حاصل گشت سیوم هوا است و آن اول سقوط محبت
در دلست بعلت ظهور محبت است و این صفت از مراتب عین
محبت است مرتبهٔ چهارم ودست و آن اثبات آنست که از
سقوط هوی در باطن محب حاصل شد پنجم خلت است و آن
اشتباک مودت است و تخلل محبت در تخلل قوا، روحانی محب

ششم جذبست و آن تخلص محبت از تعلق بغیر محبوب و تصفیهٔ
اینهٔ دل از عکس نقش ما سوی المطلوب هفتم عشقست
و آن افراط محبتست و ازین جهت لفظ عشق را بر حضرت صمدیت
اطلاق نکنند چه که آن حضرت از افراط و تفریط را اجلال
و اشتقاق عشق از عشقه است و آن گیاهیست که بر درخت
پیچد و درخت را زرد و خشک گرداند همچنین عشق
درخت وجود عاشق را در تجلی جمال معشوق محو گرداند
تا چون ذلت عاشقی برخیزد همه معشوق ماند عاشق مسکین را
از آستانهٔ نیاز در مسند ناز نشانند و این نهایت مراتب محبتست
و شوق و صبابه و توقان و جوی و اشجان و غیره همه از
عوارض و لوازم محبتند نه نفس محبت و چون برق
و وجد و ذوق و شراب و ری و سکر از مقدمات و عوارض
و لوازم محبتند بحقیقت هر یکی اشارتی کرده شود و جهت
تعریف و تفهیم ایمائی کرده آید ای عزیز بدانک برق بوادهٔ
حدایق عالم غیبست از بوادی کرم بواسطهٔ سابقهٔ

عنایت بجانهای مستعدان کمالات روحانی میرسد و در حقایق
ناسوتی معقب وجد میگردد و وجد عبارتست از وارد
غیبی که بر باطن طالبان را بامید حصول آثار برق و عنایت
و خوف فوت آن بلذت سرور یا بکبت حزن متاثر میگرداند
و ذوق عبارتست از مبادی تجلیات افعالی و شرب نتایج
آثار اواسط تجلیات صفاتی و ری آنک نهایت سجایای
عقول سالکان و مرایای قلوب عارفان از عکوس انوار
تجلیات افعالی و عکوس انوار تجلیات صفاتی استفاضه
تواند کرد و سکر عبارتست از ورود واردی مدهش که
بصولت استیلا مانع حس گردد از ادراک محسوس و حائل
نفس از تمیز میان مطلوب خود و بد و موجب سکر میان
سکر صوری و معنوی تمیز سبب بعید شعاع انوار
عقلست از عالم نفس و حس و جهت استتار نور عقل بواسطهٔ
غشیان ظلمت طبیعت و تغیر مزاج سبب سکر صوریست و آنکه
آن سبب سطوت غلیان نور شهود موجب سکر معنویست را

حقیقت نور چنانکه بوده ظلمت ساتر مستتر میگردد و بطلوع
نور قاهر هم متواری میشود و بمحل سلطنت این وارد در مبادی
شهود بود اما چون حال مشاهد از شایبهٔ تحول ایمن گردد
و بطریق تکرار و استقرار مقام سالک شود و حقیقت شهود
باستمرار شهود انجس شاهد گردد هر جزوی از اجزاء وجود
بسبب حصول بوصول بجنس و باصل خود باز گردد و مجال
جولان تصرفات حسی و نفسی بشعاع نور عقل منور شود
و باز تمیز آن متفرقات و محسوسات پیدا آید و این حال را
صحو ثانی و جمع الجمع خوانند چون این مقدمات محقق گشت
بعد از این در شرح ابیات شروع کرده آید بعون الله
و حسن توفیقه ٭ قال رحمة الله علیه

شَرِبْنَا عَلَی ذِکْرِ الْحَبِیبِ مُدَامَةً ٭ سَکِرْنَا بِهَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تُخْلَقَ الْکَرْمُ

بدانای عزیز اوردنا الله و ایاک مصانع زلال العرفان
و جعلنا و ایاک من اهل الایقان که چون حق جل و علا بمقتضا
جود افراد و اشخاص مراتب امکان را از ظلمت آباد نابود

بصحرای وجود آورد بعموم تجلیات رحمانی هر کس را لایق
استعداد او امتیازی بخشید و هر ذایقی از ینبوع آن
اختصاص ذوق امتیازی چشید و بخصوص تجلی وحی
جمعی را از انواع انسان بخلعت هدایت ایمان و کرامت
عنایت عرفان مشرف گردانید و از حضیض منازل
درکات وهمی و علمی و عقلی بذروهٔ درجات ذوقی و عینی
و شهودی رسانید و چون حصول این کمال جز بفناء صفات
اضافی و تعین ذاتی میسر نمیشود و انخلاع ازلباس ابعاد
هستی و تشبثات صفات نفسی ممکن نیست الا بسطوت سکر شراب
که از نتایج فیض آثار ذکر محبوب حقیقی در صباح و رواح
بمذاق جان والهان صحراء محبت و تایهان بیداء مودت و کمال
حکمت فاطر حکیم آن اقتضا کرد که ذوق شاربان مشارب
عرفان در قدم اول از عین سلسبیل و امتزاج زنجبیل بود
تا شدت حرارت نار طلب بحرق صفات سالک گردد پس غلهٔ تعطش
آن مستسقیان بادهٔ طلب را بشراب کافوری تسکین دهند

تا بواسطهٔ حصول برد العین الیقین فناء من لم یکن و بقاء لم یزل
شاهد یابند پس افاضهٔ رحیق مسکی واردات غیبی و مستورات
سری مشام جان شاهدان شاهد جمال و قاصدان مقاصد آمال
معطر کردانند و السنهٔ نطق و بیان اهل جذبات را که عرائس
ابکار و مخدرات بوده اسرار نعتهم من عرف الله کل لسانه
ختم کنند و این سه مرتبه مقرون بحکم محبوب بود که آن مهیج نایرهٔ
شوق عاشقان و مکمل وجد واجدان و مورث دهشت هایمان
و مراد ازین ذکر ثمرهٔ مکاشفات سالکان و نتیجهٔ مشاهدات
عارفانست نه آنچ میانه عامهٔ خلق متعارفست پس در
مرتبهٔ چهارم اشجار وجود کاملان مکمل که مقربان بارگاه
عنایت و مشیان عرصهٔ ولایت‌اند بتلقیح هبوب نسیم نسمات
روح اسرار قربت تحقیق نفوذ سریان انوار وحدت مثمر تکمیل
ناقصان امراض طبیعی و سبب تهذیب نفسان از ناس همی گردد
که مرتبه وجود نانرجه تصحیح این مقام بعد فناء هستی
موهوم بود بتحقیق ظهور وجود حقیقی و اندراج وجود

در حقیقت مذکور و ازین جمله مفهوم گردد که ذوق شراب
تجلی بحته ذاکران لسانی شد و کاسات شراب کافوری نصیب
ارباب قلوب آمد و جرعهٔ اقداح رحیق مختوم نزل روحانیان
گشت ای عزیزان مراد این طایفه از شراب قبول افراد و
اعیان مراتب وجود ست دوام فیض تجلیات ذاتی و صفاتی
و افعالی را در منازل عالم افعال و مدارج علو ذات
بقدر استعدادات و قابلیات تا این معانی بسبب ظهور
و اظهار کمالات اسرار ملکوتی و انوار جبروتی گردد در
مظاهر عنصری و مناظر بشری و عیان کوی طریقت و مبادی
زان میدان حقیقت این شراب در مجلس الست از دست ساقی
مشیت نوشیده اند و آثار نشوهٔ آن شراب در نشاهٔ دنیوی
ظاهر گشته و نشانهٔ خمار این سکر در موطن اخروی جز شربت
وصال موعود نیست

ای ساقی از آن می که دل و دین منست ❊ بی خویشم کن که مست این منست
نفرین تو خوشتر ز دعای دگری ❊ زیرا که دعای غیر نفرین منست

قال رحمة الله عليه لها البدر كأس وهي شمس يديرها

هلال وكم يبدو اذا مزجت نجم ضمير لها عايد بمدامه است

و بدر مبتدا است و خبر كاس و مسند او وهي حال راست وضمير

در يديرها عايد است و هلال و نجم فاعل يدير و يبدو و

تقدير كلام اين بود كه البدر كاس للمدامة والحال انها شمس

يديرها الهلال وكم من نجم يبدو اذا مزجت المدامة بالماء شبه

الساقي بالهلال لادارته الكاس على اهل المجلس شايدكه

مراد ناظم ازين معاني اعيان خارجي بود وشايدكه بدين

عبارت حقايق نفسي خواهد بتقدير اول مراد از بدر

روح محمدي بود كه مظهر افتاب احديت و عين حقيقت

محمديست و مراد از هلال علي باشد كه ساقي كوثر شراب

شراب محبت ذو الجلال و موصل متعطشان بيابان الامال

بمورد زلال وصال است كه انا مدينة العلم وعلي بابها

و چنانكه هلال غير بدر نيست بلكه جزويست از او سيد اوليا

با مهتر انبيا همين حكم است كه خلقت انا وعلي من نور واحد

علي مني وانا منه و امتزاج احكام شرايع مصطفوي و اعلام

حقايق مرتضوي نجوم مشارب اذواق اعيان اوليا عليهم السلام

ظاهر شد و انكه سيد انبيا در حق مهتر اصفيا فرمودكه انا و

ابوي هذه الامة اشارت بدين معني است زيراكه منبع

اسرار الهي معارف توحيد و مطلع انوار عالم تحقيق او

و حصول درجات كمال اسرار جميع اهل كشف و شهود از ينبوع

هدايت او بود و هست خواهد بود كه انا المنذر و

علي الهادي وبك يا علي يهتدي المهتدون چون اين اسرار

بر تو مكشوف شود بداني كه طوالع انوار حقايق هر ولي

مقتبس از مشكات ولايت عليست و با وجود امام هادي

متابعت غيري از احوليست و بتقدير دوم مراد از بدر روح

قدسي بود كه در مرتبه اضافت مستمد حقايق اسرار

جبروتي و ملكوتي ميگردد از منبع لاهوتي و در مقام

خلافت نتايج و اثار ان فيض بساكنان عالم شهادت و سايران

راه سعادت ميرساند و ورود ان فيوض سبب ظهور كمالات

حقایق ناسوتیه برو و نحالات غیبوبیه میکردد و از
هلال قلب مراد بود که سر لطیفهٔ روح انسانی و مرتبهٔ
قوای نفسانیه نیست و روایح کاسات شراب سوایدا نسی
بواسطهٔ تصرفات روحی و خصوصیات قلبی استزاج یابد
از الجمله دقایق ضو و بالعمال و حقایق نجوم لحو المظهر
بسوند د تجلی جمال شراب مظاهر وجود آرد و لجوبود بکشاید عدم

قال رحمة الله علیه   فلولا شذاها ما اهتدیت لحانها

ولولا سناها ما تصوّرها الوهم   شذا رایحهٔ طیبه است
وحان و کان می فروش را کویند و ضمیر مونث درچهار کلمه
بیت عاید است بمدامه والوهم فاعل تصور بود و تقدیر
کلام این باشد که ولولا رایحة تلک المدامة ما اهتدیت الی
حانها ولولا ضیاءها ما قدر الوهم ان یتصورها من غایة
لطافتها ای عزیز بدانکه مراد از جان مقام محبت است و از رایحه
طیبه آثار کمالی که یا بعض اکر سطوت انوار آن جمال
بر آینهٔ نفسی و قلبی و سری ظهور کند حقیقتی که حاصل

معانی بود حسن سیرت خوانند و اکر ظواهر صفحات لطایف
جسمانی و قوالب جسمانی بسبین کردد حسن صورت نامند
چه بطون این تجلی منتج فصاحت و ظهور آن مثمر صباحت
و لطافت حسن و جمال و ملاحت خد و خال و چشم دلفریب
و ابروی هلال و مثال در صور معاشیق براد لالاز آثار
عکوس آن جمالست چنانک ناظم کوید

وما ذاک الا ان بدت بمظاهر   فظنوا سواها وهی فیها تجلت

پس مراد از جان که منبع روایح طیبه است جمال مطلق
بود و شذا اشارت بجمال مقید و المجاز قنطرة الحقیقة
میدانند و اسرار تجلیات جمالی بر مجالی الالواح وجودی
خوانند و در سیر منازل حقیقت باقدام سعی میکوش و طلعت
جمال غیبی از دیدهٔ وهم هرزا اهل بپوش

این سر نهفته هرسی توان یافت   تا نور یقین کرا نهادند
هرکس که بصورت آدمی شد   خاصیت آدمش ندادند

قال رحمه الله علیه   وان ذکرت فی الحی اصبح اهله

تشاوي ولا عاد عليهم ولا اثم ضمير مونث در ذكرت عايد است
بمدامه وضمير اهله عايد بحي و نشوه او لدرجه سكرت
يعني لو ذكرت المدامة في حي لاصبح ذلك الحي سكاري من لذة
سماعها ولا يلحقهم بذلك عاد ولا اثم مراد از حي مجموعه
انسانيست كه بحيات معارف ذات وصفات الهيت مو
صوفست ومدرك حقايق شيون وتصرفات ذات مقدسه
معروف واهل حي قواء جسماني و روحاني باشد و ذكر يا
جهري بود يا قلبي يا سري يا روحي ذكر جهري مرتع قواء حسي
بود بواسطه قوت سامعه ذكر قلبي منبع صفاء نفسي
بوسيلت احضار حافظه ذكر سري مورد قواء روحاني
بمورد زلال عرفاني بسبب مسامرات مفكره ذكر روحي مطلع
لمعان تجليات علمي و سري از آن نخست مناغات غيبي كه لسان
طلب قابليانست بر خود وقد ذكر صوري نزل لمنهج طالبان
آمد و نشوه ذكر قلبي نور مصباح سالكان و دي ذكر سري
براق معراج عاشقان و سر ذكر روحي فتوح مفتاح

عارفان في الجمله چنانكه هر يكي از حواس ظاهره را مشرب سكر
از قسمي از اقسام عالم شهاديست چون لذت قوت باصره از
ادراك الوان و اشكال و لذت سامعه از ادراك نغمات
اصوات و لذت قوة ذايقه از ادراك طعوم مجنين
منبع حصول لذت و سكر هر قوتي از قواء باطنه حقيقي
از حقايق غيبي و ورود سري از اسرار ملكوتي بود كه
ظهور آن مايي اثر و عار شاريان عرفاني و مثبت و افتخار
شاهدان مشاهد احسانيست ، قال رحمة الله عليه

وَمِنْ بَيْنِ احشاء الدنان تصاعدت ، ولم يبق منها في الحقيقة الا اسم

تصاعدت يعني ظهرت بود بطريق مجاز وضمير آن راجع
بمدامه وضمير منها عايد بحقايق ظاهره از دنان و تقدير
كلام اين بود كه والحال ان تلك المدامة من بين احشاء
الدنان ظهرت ثم اختفت بمذاق اذواق الشاربين بحيث
لم يبق في الحقيقة الا اسمها يعني حقيقت آن شراب از دنان بطون
شاربان بكل جوش بر آورد و حقايق آثار آن بر صفحات

عدم

منها في

وجوه اولیا و فلتات السنهٔ اصفیا بجهت تربیت طالبان
و تنبیه غافلان ظاهر گشته و از غایت لطافت جنان
در مشامات استعدادات قوابل نفوذ کرده و در خصوصیات
اشخاص مختفی گشت انتصرفان جز اسمی باقی نماند و جمعی که
این بیت را بر نفی و لایت حمل کردند از قصور نظر ایشان
بود زیرا که بدلیل کشفی و نقلی ثابت گشته که در هر عصری
و زمانی جماعتی از مخصوصان عنایت الهی و برکشیدگان
الطاف نامتناهی باشند از اقطاب و افراد و اوتاد و ابدال
و غیرهم که ابدان ذاکیه ایشان بسبب نظام جهان فانی
و انفاس طیبهٔ ایشان مرد بلیات آسمانی بود و حدیث
نبوی شاهد این معنیست که لا یزال طایفهٔ من امتی علی الحق
ظاهرین لا یضرهم من خالفهم حتی یاتی امر الله و دلیل
بر ضعف تصور این قوم آنکه در عصر ناظم چندین کس
از مشاهیر کمل موجود و معروف بودند چون شیخ سعد
الدین حمویه و شیخ سیف الدین باخرزی و شیخ شهاب الدین

سهروردی

سهروردی و شیخ نجم الدین رازی المعروف بدایه و نقلست
که ناظم علیه الرحمه مدت شش ماه در محروسه مصر در
جامع ازهر معتکف بود شیخ محیی الدین بن عربی در طبقه
علیا همدران ایام معتکف بود و میان ایشان ملاقات اتفاق
نافتاد و مدعا ناظم آنست که از زمان ظهور نفی
ظهور کرده باشد و این محال است ،،

ترا گر دیده احول نبودی ، حدیث اول آخر نبودی
ترا از صحبت تو کار خامست ، وگرنه ظاهر و باطن کدامست

قال رحمة الله علیه ، وَاِن خَطَرَت یَوماً عَلی خاطِرِ امرِئٍ
اَقامَت بِهِ الافراح وَارتَحَلَ الهَمُّ ، از خاطر قلب مراد است
و این تسمیه محل بود باسم حال و فاعل از مدامه و باء در به بمعنی
سببیت است و مراد از روز نزد ارباب کشف و شهود
وقتیست که از آن خوانند یعنی اگر آنی از اوان تهیهٔ قلب
تعرض هبوب نفحات و انسی از نسمات فضاء حظایر قدسی
و دوحی از روایح لطافت مشاهد انسی بر ریاض قلوب

مخموران شراب حانات روحانی و مهجوران اوطان جوار قرب
رحمانی کمر سازد خمار هجران و محنت احزان براحت افراح
اقداح زلال وصال مبدل گردد چنانکه ناظم گوید

نَهَادِي أَصِيلٌ كُلُّهُ إِنْ تَنَسَّمَتْ ۝ أَوَائِلُ مِنْهَا بُرْدُ تَحِيَّتِي
وَإِنْ نَضِيتْ تَغْنِي فَعُمْرِي كُلُّهُ ۝ أَوَانُ الصِّبَا طِيبًا وَعَصْرُ الشَّبِيبَة

قال رحمة الله عليه ۝ ولو نظر الندمان ختم انائها

ندیمان رفیقان مجلس شرب را گویند و آن جمع ندیمست
و در این محل بمعنی جزاست و ضمیر ان راجع بمدامه
یعنی اگر ارباب قلوب و اصحاب مکاشفات عیون که شایان
زلال کمال و شاهدان مجلس وصال اند نظر استبصار بر طلسم
کنج مخفی اندازند که مهر اناء آن شرابست ظهور لمعهٔ از
لوامع تجلیات جمالی رسوم طیران هم همه را در تحیرت
و هیمان غرقه کرده اند ای عزیز چون جمال که عکس از
اشعهٔ انوار جمال حقیقت با آنکه در نزد ذات هبوطی
بر چندین هزار مراتب روحانی و منازل جسمانی کرده

و از هر یکی از انادی بعد و کدورتی از محن فراق با او همراه
گشته و با بظاهر مظلمهٔ کثیف امتزاج یافت چون حقیقت
خود را بنظر ارباب قلوب معقول جلوه میدهد عقول
و نفوس جمله را محظوظ و مجذوب و مجنون میسازد و جانها
در بوته محن محبت میگدازد اینجا بدانی که شرح اذواق
شاهدان حقایق جمال مطلق و واصلان ذروهٔ کمال محقق
در حیز بیان زبان نگنجد و لسان میزان هیچ اثر نسنجد

حرف عشق از زبان دور است ۝ شرح این از بیان دور است
هر کسی کی رسد بمعنی عشق ۝ طالب کام زین نشان دور است

قَالَ رَحِمَهُ اللهُ عَلَيْه ۝ وَلَوْ نَضَحُوا مِنْهَا ثَرَى قَبْرِ مَيِّتٍ
لَعَادَتْ إِلَيْهِ الرُّوحُ وَانْتَعَشَ الْجِسْمُ ۝ نضح پاشیدن آب
و ثری خاک نمناک و انتعاش برخاستن و ضمیر اول عاید
بمدامه و ثانی بمیت و الروح و الجسم فاعل عادت و انتعش
یعنی اگر از شادابان زلال عرفان که ندیمان مجلس شهودند
کعبهٔ از اقداح عنایت و نفقه از مصباح هدایت که محیی

قلوب وارواح ومنور ونفوس واشباح است برحال غافلي
از مردکان مقبرهٔ غفلت وجهالت کما رند بحیات معنوی
زنده کردد ونمیرد روح دوح عرفاني از قبر جهالت وحرمان
برانکیخته شود واتش تاسف فوت مطلوب بمقوي طلب
اوکردد ∴ تو انا نفاس رحماني که جانها از دست
تواندهای غفراني که بي شو بجا لتها
قال رحمه الله عليه ۰ وَلَوطَرَحُوا في حَايطِ كَرمِها
عَلِيلًا وَقَد اشفىٰ لَغَادَرَهُ السَّقَمُ ۰ اشفى اي قرب
من الهلاک علیلا مفعول طرحو بود وضمیر اشفي عاید
بعليل اي عزيز بدانک حقيقت في سايهٔ هماي كامل
مكمل كست وحايط بدن مجعول مرشو که وعاء حقايق
واسرار واناء معارف وانوار وكرم دل صاحب كشف
بود که مورد حكمت خطاب ومنبع شراب محبتست ومراد
عليل محجوب غافل ومحروم عاطلست يعنى اكر مريضي
بسبب غفلت وحرمان وسقيمي بواسطهٔ شقاء جهل وخسران

در ظلمت تيه بعد وجهالت بهلاک ابدی نزدیک شده باشد
جون در سايهٔ هماي كاملي از مشرفان ولايت وطن سازد
بعون ضياء انفاس ان صاحب دولت از ظلمت امراض شکوک
وجهالات منسحب تصفیه انوار يقين ومطالعه انوار كمالات
اسرار دين مصحح ومزين کردد ∴
جانا زمي عشق یکی قطره بريزد ۰ تا درد وجهان يكدل بيمار نماند
قال رحمه الله عليه ۰ ولو قربوا من حانها مقعدًا مشى
وينطق من ذكرى مذاقتها البكم ۰ فاعل مشى
ضمير يست راجع بمقعد وفاعل ينطق بكمست وضمير حان ومذاق
عايد بمدامه يعني محجوبي عاجز كه برودت هواي نفساني
اقدام همت او را از سير الى الله معطل كرده باشد یا ناقص
كه قلهٔ استعداد فطري لسان مقال او را ابراز دقايق معاني
واخراج حقايق عرفاني از سراج خزاین وجاني قاصر بود
اكر بجوار قرب جانوست ولايت مشرف کردد از اثار ترايق
صفاء محبت مزيل امراض وافلاج او کردد وباعث اداء

حقوق مودت محرک میر او شود و کنوز جواهر معارف
و ینابیع اسرار حکمت که در زمین استعداد او مدفون و
بود بتحقیق اخلاص در مجاری نطق او بظهور پیوندد
ز من که دوست این نکته بشنید ، بر و ثری اگر صاحب دولتی گیرد
که قطره تا صدف را در نیابد ، نگردد گوهر روشن نتابد
اساس دار و وی محکم افتاد ، که حصن موسی احصی سکر دد
قال رحمة الله علیه ، وفی الغرب مزکوم لعاد له الشم
فاعل عبقت انفاست و الشم فاعل عاد و ضمیر اول عاید
بمدام و ثانی راجع بمزکوم و از شم قوت شامه مراد
و تعبیق بوییدن باشد و اینجا عبقت مزکوم و از شم
قوت شام اراد و تعبیق بوییدن باشد و از اینجا عبقت
بمعنی هبت است یعنی اگر نسیمی از نفخات ربانی و نفخه
از تجلیات رحمانی از مشرق غیب لاهوتی طلوع کند
و در مغرب جثه ناسوتی مفلسی فاسد استعداد بحکم
اتفاق محاذی آن نسیم غروب کند بتاثیر نفوذ سریان

طیب آن نسیم قوای مدرکه او حیات ابدی یابد و شهود بروق
تجلی جمالی مشعل نیران شوق از سجاده شود و در انزعاج
طلب درد ابتهاج طرب مقابل واردات غیبی و حاصل اسرار
تجلیات ربانی گردد اگر آن شه نظر بکیمیا بکار من در اندازد ،
هزار طایر قدسی بیش خود بر اندازد ، گر آن خورشید جمال از مطلع
ست تاریک هستی دل جو سایه در سر اندازد ، قال رحمة الله علیه
وَلَوْ خُضِبَتْ مِنْ كَأْسِهَا كَفُّ لَامِسٍ ، لَمَا ضَلَّ فِي لَيْلٍ وَفِي يَدِهِ النَّجْمُ
مفعول ما لم یسم فاعله خضبت کف است و فاعل ضل ضمیری عاید به
لامس مراد از کف قابلیت و از نجم کاس یعنی اگر جام شراب
محبت که حقیقت آن نجمی از نجوم تجلیات لطیف است ملاقی دل
طالبی گردد از غایت تاثیر لطافت آن جام آیینه دل طالب
مصفا و نورانی گردد و از امراض اخلاق ذمیمه و ادناس
صفات بهیمی خلاص یابد و استصحاب انوار آن تجلی هادی
منهج طریقت سالک گردد که وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ،
توان در طریق جان رفتن ، بپای عقل درین راه کی توان رفتن

رفتن

جان جانشوان ای فتنه بوسم و خیال ، بیوی دوست توان انبر اخان

قال رحمة الله علیه ، وَلَو جُلِیَتْ سِرًّا عَلَی الْکَمِهِ غَدَا

بَصِیرًا وَمِنْ رَاوُوقِهَا یَسْمَعُ الصُّمُّ ، جلیت صیغه مبنی

للمفعولست و اکمه کور مادر زاد را کویند و راووق

انکشراب بدان صاف کنند و ضمیر راووق و فعلها الصم

فاعله راجع بمدامه است یعنی اکر حقیقی لاحقایق ازتجلی

استعداد بخش که فیض اقدس عبارت از انست برنی

بصیرتی از اجلاف بادیه غفلت ظاهر کرده شود باید

آن حقیقت دیده بنور الله اسرار بین کردد و بوسیلت

راووق مجاهدات طلب سماع فهم طالب سمع لطیفه قلب

واعی اخبار ربانی و مدرک اسرار روحانی شود ،

لَا یَزَالُ الْعَبْدُ یَتَقَرَّبُ إِلَیَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّی أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ

کُنْتُ لَهُ سَمْعًا وَبَصَرًا الحدیث ،،

ای ذره از نور تو بر عرش اعظم تافته ، از عرش اعظم در کذر بر هر دو عالم تافته

از ذره در بیت شده خورشید خاصیت شده ، سر تا قدم زینت شده بر هر دو عالم تافته

بر عاشقان روی تو بر ساکنان کوی تو ، از پرتو یک موی تو کاد معظم تافته

قال رحمة الله علیه ، وَلَوْ أَنَّ رَکْبًا یَمَّمُوا تُرْبَ أَرْضِهَا

وَفِی الرَّکْبِ مَلْسُوعٌ لَمَا ضَرَّهُ السَّمُّ ، یمموا ای اقصدوا و سم بفتح و ضم

زهرست و لما جواب لوست و سم فاعل ضره و ضمیر ارض عاید

بمدامه یعنی چون جمعی از طالبان عقبه و فریقی از قاصدان

مقاصد آمال در سیر منازل عالم علوی قصد جوار حضرت

مولی کنند در میان ایشان زمینی مسلوع ملسوع بود که

بنش افعی هوی جسته و از زهر محبت دنیا باطن او رسیده

و باسباب هلاک و خسران ابدی ارمیده بالتیام اثار تربت

محبت و یمن اجتماع هم مایون آن عیسی نفسان خضر صفت

وحشت الم بعد از او بخود مجود ابنسة لذت و سعادت

مبدل کردد که هُمْ قَوْمٌ لَا یَشْقَی بِهِمْ جَلِیسُهُمْ ،

بدین دریا روی مجنون چو اصل ، دست کر کشت حاصل

قال رحمة الله علیه ، وَلَوْ رَسَمَ الرَّاقِی حُرُوفَ اسْمِهَا عَلَی

جبین مصاب جن ابراه الرسم فاعل الراقی بود و فاعل

ازانکه دبی نوا سیح درج
کرانه غاق قصر و جب در کرهم

ابراه الوسم وجن فعلها لم يسم فاعله وضمير مضمر دروی
وضمير ابراه راجع بمصابح رسم نقشته مصابح دیوزه
واز جنين قوت حافظه مراد بود كه حقايق اسرار ملكوت
وجبروتي بر لوح ادم مرتسم ميشود واوست كه مدرك
وضابط معاني معقولاتست يعني اكر مرشدي كامل اسرار
تفاصيل اسما وصفات بحت را از خواص وحقايق
مراتب علويات وسفليات وشرايط واداب سير سالك
در منازل روحانيات وجسمانيات وكيفيت ترقي ووصول
بمقام قرب بدستكاري تربيت ونصيحت وقلم ارشاد بر صحيفه
باطن مصور حرص وباد مجنون سكر شهوت وهوا ومصائب
مصائب هموم دنيا رقم فرمايد از علت تصورات وهمي
وتخيلات نفس خلاص يابد

دوش مرا كفت يار جون زدي از نزد وكام ٭ جون بود انكس كه افتد ولب خندان خويش
باد سعادت رسيد دامن يار كشيد ٭ بر سر كوي دوون زديم خيمه وايوان خويش

قال رحمة الله عليه ٭ افوق لوا الجيش لو رقم اسمها

لَاسكَرَ مَنْ تَحْتَ اللِوَا اذ كنا الرقمْ ٭ لا سكر سكر جواب لو بود
والرقم فاعل او ومن تحت اللوا مفعول او واز لو ظلّ
وجود مراد است كه المتحابون في ظلّي واز جيش ارواح
معينه واشباح متشخصه واز رقم كيفيت تعلق قدرت
بمقدورات يعني اكر حقيقت آن شراب مغرق مدهش كه سر قدر
عبارت از انست بر سطح لواء وجوده مرتسم شود وعرايس
ابكار اسرار ازلي برا ایك ازمنه وامكنه مواد ظلّ وجود
ومظاهر لواء جود نذ جمال طلعت خود بر بصاير لشكر
مقربان وصديقان كه والهان سبحات جلال وتايهان بيداء
جلال اند جلوه دهند همه مست ابد از عنايت ازلي وپاي
بست اتاد كنايت ابدي كردند ٭ ولف خالت

اي هر دو كون وشن از افتاب دويت ٭ ويه سپهر جون مرغ در دام
برباد داده دل را اوازه فراقت ٭ در خواب كرده جان را افسانه جمالت
عقلي كه در حقيقت بيدار مطلق آمد ٭ تا حشر مست خفته در خلوت خيالت

قال رحمه الله عليه ٭ تَهَذَّبُ الخَلَاقُ المداي فيهتدي

بها الطریق العزم من لا له العزم ۰ فاعل تهدی ضمیریست
راجع بمدامه و اخلاق مفعول او و فاعل یهتدی من و ضمیر ها
عاید باخلاق و با سببیت راست و لام طریق بمعنی الی است
و لا له بمعنی و لیس یعنی چنانکه شرب شراب صوری مزید مواد
متعفنه و فضلات فاسده است از بواطن معلولان امراض
جسمانی همچنین شرب شراب معنوی بواطن مستعدان کمالات
حقیقی را از امراض اوصاف مهلکه و اخلاق مبعدات حرص
و حسد و بخل و ریا و کبر و عجب که از لوازم قوای بهیمی
و سبعی و مواد امراض قلبی و روحیست مهذب و مصفا
میکرداند و بطالان حیض کسالت را از مضیق قرب بفضاء
سیر و از فضاء بذروهٔ اعلی میرساند ؞

ای بند تو عنکبوت عاشق ۰ وی بند تو کوار عاشق
ای کنج دوای ذات تو ۰ از بهر تن نزار عاشق
از جذب کشیدن غم تو ۰ هر زیب نظام کار عاشق

قال رحمة الله علیه ۰ وَیُکرِمُ مَن لا یَعرِفُ الجودَ کفّهُ

وَتحلمُ اعندَ الغیظِ مَن لا لهُ الحِلمُ ۰ فاعل یکرم من است
که من لا یعرف و فاعل تحلم من است که من لا له الحلم و کف
فاعل یعرف یعنی جود نا نیوات خواص شراب معنوی موانع
تصرفات سری و قلبی را از ظلمات اخلاق حرص و بخل و اد
ناس اوصاف کبر و عجب که از لوازم صفات بهیمی و سبعی
اند بمقام تخلیه و تزکیه منزکی و مصفی میکرداند و بعد از تخلیه
تخلیهٔ سر وجود سالک را بحلل الجود و سخاوت و بور حلم
و حیا مجلی و مزین میکرداند و خلیفهٔ روح را در بارگاه
قلب بر سریر روح و صفای نشاید ؞

بیا کنون عاشقی از سر گرفتیم ۰ جهان خاک را در زر گرفتیم
زمین و کوه و دشت و باغ جانرا ۰ همه در حلقهٔ اخضر گرفتیم
زمین را از بهاران برگ و بر شد ۰ ز سر خویش فهم و بر گرفتیم

قال رحمة الله علیه ۰ و لو نال قدم القوم اثم فدامه
لاکسبه معنی شمایلها اللثم ۰ نعیم بلید کند طبع را کویند
و فدام دهان بند خم را و لثام دهان بند آدمی را و شمایل اخلاق

حمیدوا فاعل نال لثمست قدم مفعول و ی و لثم دوم فاعل
اکسبه وضمیر متصل بوی و معنی شمایلها مفعول دوم
وی باذ خدام تقوی وشرع مرادست که حاجز ومانع وعاء
وجود مرید صادق میکردد از تقرب شبهات ومراد از
لثام ارشاد شیخ عارفست که دهان نفس اماره طالب نصیحت
وارشاد از اعتراف شهوات نفسانی و لذات جسمانی
می بند حاصل کلام استکه اگر غافلی بلید که آن
اعلام واختاد منازل سیر سایر انجادهٔ کمال اطلاع نیافته
باشد واسی حقایق عرفانی که درحیلت واستعداد
او مرکوزست بظهور نپیوسته وتصرفات بصیرتش واز
قوت بفعل نیامده چون بمفتاح عزایم تقوی وشرع
ومصباح نیاز ودرجهر موانع از دهان سر کامل مرشد
بر دارد فیض اسرار ولایت مرشد سبب اکتساب کمال او کردد
کری سوده ایلوه ادی ، هر زمان بر استان می بایدت ، ور هی باز از او دارید
فارغ از سود زیان می بایدت ، از زمانی او بلا بهانی دست

هر زمان خرد هانی بایدت ، قال رحمة الله علیه
یَقُولُونَ لِی صِفْهَا وَانْتَ بِوَصْفِهَا ، خبیر اجل عندی باوصافها العلم
صفاء ولا ماء ولطف ولا هوی ، ونور ولا نار وروح ولا
جسم فاعل یقولون مبتدای طلب کالند وصفاء خبر مبتداء
محذوفست ای صفاء لا کصفاء الماء بل هی اصفی منها بمراتب
غیر محصورة ولطف لا کلطف الهواء بل هی الطف منها
بدرجات غیر متناهیة ونور لیس نورتیه کنوریة
النار انها یستلزم الاطرق والافنا بل من شان نوره
اضافة الوجود والکمال والحیوة والعلم والمعرفة علی
الابدان والقلوب وقوله اجل عندی باوصافها العلم
اشارتست بر انکه هر شی کاملی شوانذکه آنی لایق حوصله
طالب صادق باشد بروترسانند چه این معنی ظلم بود ،
مَحَاسِنُ تَهْدِی الوَاصِفِینَ بِوَصْفِهَا ، فَیَحْسُنُ فِیهَا مِنْهُمُ النَّثْرُ وَالنَّظْمُ
وَیَطْرَبُ مَنْ لَمْ یَدْرِهَا عِنْدَ ذِکْرِهَا ، کَمُشْتَاقِ نُعْمٍ کُلَّمَا ذُکِرَتْ نُعْمُ
محاسن خبر مبتداء محذوفست ای لها محاسن و فاعل تهدی

ضميري بيت عاينه مجلس وهمچنين ضمير لوصفها و فيها وضمير منهم
راجع بواصفين و النشوة فاعل يحسن ولام در وصفها
وفيها بمعني الي استد من فاعل يطرب و نعم بفتح النون
وسكون العين اسم يكي از معاشيقست يعني اين شراب درا
خواص ان يكي آنست كه واصفلري وصف و ثنا خود
دلالت كتد تا بلبل زبان مشتاقان حضرت صمديت دريا
اسرار بذكر محامد لا احصي ثنا عليك سرايدن كيرود
وبلذت استماع وذوقا سرار شجره وجود سامع در
احتوا زايد اكرچه ذوق چشيده بود وجمال طلعت
آن نديده چنانكه عاشق مشتاقا استماع ذكر معشوق
در طرب آيد او را ازان طرب آتش محبت افزايد
بستاند برخيزد
جو ياد او شود جو نور جان اندوه ، جو انده و شود غمخوار ز دل تيمار
امد برخيزد
نواي مطرب عشق اگر در گوش جان ، ز گونين دست بفشاند قلندر وار
بي برخيزد
صبا گر از سر زلفش بگورستان برد بوي ، ز هر گوري دو صد بيدل ببوي يار
قال رحمة الله عليه ، وقالوا شربت الاثم و كلا وانما

شربت التي في تركها عندي الاثم ، جون بعضي از حكماء عرب
خمر صوري را اثم ناميد بموجب تنزيل رباني كه اثمهما
اكبر من نفعهما يا خود بمقتضاء انكه سكري كه حاصل آنست
مزيل شرف عقل نظري و فاضح اوصاف بشريست جهت رد
تهمت
محجوبان ميكويند كه مستي صاف نوشان صفه نه از شرب خمر
انكوريست واشاميدنه سو ريستجه رغبت آن خم ادكوري
وشاربان از سعادتست و منبع كمال در غايتد و ريت
وشربشان آن شراب نتيجه ضلال و معقب عذاب نكالستد شرب
ان
شراب محبت مورث وصال و منتج كمال آن كمال موجب هوا
وخبا و اين مظهر عز وافتخار شربان شراب سيرت
جهال واشرار تحصيل ذوقا اين شراب شيوه ارباب قلوب
بود بود
واخيار ، بتر از ان كاندر جهان بلغ وي انكور ، از شراب ايزدي جان مخمور
قال رحمة الله عليه ، هنيئا لاهل الدير كم سكروا بها
وما شربوا منها ولكنهم هموا ، وعندي منها نشوة قبل نشاتي
علي
معي ابدا تبقي وان بلي العظم ، ونشوة مبتدا شخبر ويدفا

تبقي ضمیرست عاید بنشوه و مراد از اهل دیر سلاک زمان آستانه
جلال و مجاوران درگاه جمال‌اند که بسبب بقایای وجود رسمی
از پس پرده‌ها، افعالی وصفات نغمات لطایف معارف
میسر اید و بتعبیق روایح نفحات اسرار ذاتی مستی بی
افزاید و از حقیقت شراب اسرار تجلیات ذاتی محروم دیر
و مغنی غیرست هو رحبی یا فته اند چه اگر برو انه همه اینی
زنی مرکب شوق بر عین شمع سبحات جلال ذاتی در انداز
حقیقت اسم و رسم دیر و دیار آثار نماند و در بیت دوم
از مشرب خود خبر میدهد که آثار آن مستی روح قدسی
در مجلس وصال شراب محبت مینوشد و کمال الجمال الحوا
از نظر اغیار میپوشد و لعبت ذوق آنجام که در بزم
احدیت از دست ساقی عنایت بکام جان او میرسید تا ابد
انقطاع پذیر نیست ؛

وَلَيسَ حَدِيثُ الحُبِّ شُوقًا دَلُوعَة ، حديث هواكم في خشایای قدیم
ومادمت حيًّا لستُ انسي ودادكم ، ولو كنتُ مَيتًا والعظام رميم

قال رحمة الله عليه ، عَلَيكَ بِهَا صِرفًا وَاِن شِئتَ مَزجَهَا
فَعَدلُكَ عَن ظَلمِ الحَبِيبِ هُوَ الظُّلمُ ، ضمیر اول وثانی عاید
بمدامه است وظلم بفتح الظاء وسکون اللام بیاض دندانست
و مراد از صرف محبت ذاتیست و سبحات تجلی آن عالم معنی انیت
و محو قیود اداب غیریتست اگر بسبب قصور عزم و ضعف
استعداد آن سعادت میسر نشود باری تعرض نفحات صفاتی که
آن هم وجهی عین ذاتست غنیمت دار چه دون این مقام
عالم کثرت افعال و احتجاب تلبیسات اهل طلالاست ؛

وَاَنَّى اِلَى اَدضِكُم كُلَّ لَيلَةٍ ، لَعَلِّي اَرَاكُم اَو اَرَى مَن يَرَاكُم
قال رح ، وَدُونَكَهَا فِي الحَانِ اِستَجلِهَا بِهِ
عَلَى نَغَمِ الاَلحَانِ فَهِيَ بِهَا غُنمُ ، دونکها ای خذها وضمیر ان
عایدست بمدامه و نغم جمع نغمه است و با درین بمعنی اثبات
ضمیر او عاید الحانست و هی عاید بمدامه از جان مقام محبت
و شو میخواهد یعنی ملازمت مقام محبت میباش و ر شاش
حیات علمی بر اموات قبور جهالت میپاش زیراکه ملازمت

این مقام باسماع نغمات واردات غیبی و مخاطبات سرّی و تجلی
غنیمت عارفان و سبب ظهور کمالات سالکانست چنانکه ناظم
گوید ، فاعجب من سکری بغیر مدامة ، کون الکلم یسکن مع النغم
و اطرب فی سرّی و منی طربتی ، قال رحمة الله علیه
فما سکنت والهم یوما بموضع ، کذلک لم یسکن مع النغم الغم
فاعل سکنت مدامه است و الهم عطف بروی و فاعل لم یسکن
الغم و از یوم وقت مراد است و از غم حجاب یعنی شادمان
مشارب عرفانی در حالت ملاحظه لطایف مخاطبات ربانی
و مسامرات روحانی هموم و احزان که از نتایج تعلقات
جسمانی و تشبثات نفسانیست مزاحم نگردد و ذوق شهود
اسرار ریاض قدسی و حجب غموم عوارض حسی در یک جا جمع
نشود ، در بارگاه در دست حریم اخته باز ، با جلوه گاه وصلت ایمان جه
با دوح وصلت ای جان غم کیست تا نهد پای ، با گوشه بوستان ایمان چه کار دارد
قال رح و فی سکرة منها ولو عمر ساعة ، تری الدهر عبدا طایعا ولک الحکم
اگر ساعتی در مدت سلوک بواسطه سکر شراب محبت در فنا ،

فی الله از آزار هستی موهوم خلاص یابی بتشریف خلعت بقاء
حقیقی باقی گردی که من قتلته محبتی فانا دیته پس
بحکم و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی در آن حال
هر تصرفی که از تو ظاهر شود آن ظهور تصرفات و شیون
حق بود در مظهر ناسوتی تو و چون در روزگار مطیع
احکام تصرفات حقانیست بوسیلت مقام خلافت محکوم
احکام تو گردد ، در بحر فنا فکن خود را مگر دری
کز بن دریای بی پایان گهر بسیار برخیزد ، و گر موجیت می باید دولت
که عالم پیش قدر تو چو خاشاک برخیزد ، قال رحمة الله علیه
فلا عیش فی الدنیا لمن عاش صاحیا ، و من لم یمت سکرا بها فاته الحزم

صاحیا

و سکرا هر دو منصوب بحالیت و ضمیر متصل بفاته مفعول
ویست و عاید بمن و الحزم فاعل وی یعنی چون در مقام محبت
بثابتیست که بسبب حصول واردات از واردات اسرار آن
مقام که عبارت از آن سکر است طالب را از درکه دل زوال
و فنا باعلاء درجات کمال و بقا میرساند پس هر که بقصور

عادیست از ین شهود عدم انکس که از وجود و هر دو فناء
فی الله در استبدال ذلت فنا، عبدانی بعزت بقاء حقانی
نکو شد انکس را حاذم و عاعقل نکو نیند ؛
تا جان دادم بوم بجنت و کویت ۞ وین عمر بسی بوم بجست و جوت
تا باد صبا دست به بیمان آدم ۞ تا از پی من بخاکم آرد از بوت
قال رحمة الله علیه ۞ علی نفسه فلیبک من ضاع عمره
ولیس له منها نصیب ولا سهم ۞ چون اعظم آلات اکتساب
کمال و اکرم حالات نیل فضل و نوال او از گنج حیات و زمان
جواهر انفاس و ساعاتست که طالب لبیب بوسیلت آن اکتساب
سعادات ابدی و اصطیاد کمالات سرمدی میتواند کرد
و نفس عزیز خود را از کر شادی بند خسران و ظلمت وحشت
حرمان بنعیم حقایق ریاض عرفان و لذت حصول انوار روح
ایقان میتواند رسانید نه هر که با وجود استعداد و فرصت
طلب مراد از تحصیل این سعادت باز ماند و زمام اهتمام
بدست تصاریف امور فانی مکدر منغص سوی داد تحقیق

از مردودان منکوس و مخذولان منحوس است که محبوب را
مطلوب خود نداشته و مطلوب را محبوب نینگاشته اولئک الذین
خسروا انفسهم وضل عنهم ما کانوا یفترون
لا جرم انهم فی الآخرة هم الاخسرون و کدام غبن
و حسرت عظیم تر از آن که احمقی با وجود استعداد تحصیل
سیادت پادشاهی و فرصت اکتساب ذوق سعادت
نا متناهی محنت خارکشی و بذات کناسی اختیار کند و مدبری
که حیران غبش ضلال و لهفان عطش زلال از معاد و
مبدا، عمر بسواحل دریای کرم وارد کرده دو اوقات
غنیمت نداشته و ساعات مهلت بلهو غفلت و لعب شهوات
گذارد و با خروج جمال تجلیات نفحات ربانی دیده و ذوق
شراب محبت از اقداح اسرار عرفانی ناچشیده تا نفیر
حسرت حرمان و زفیر داغ خسران بالب خشک و دیده
گریان بظلمت خانه، عدم باز گردد جای آنست که زمینیان
از حال او عبرت گیرند و آسمانیان از نکال او وحشت کنند

جعلنا الله ممن بطاعته وفاز بمحبته ولا يوقعه في
حسرات الفوت ولا تحل به حسرت بعد الموت انه
الواهب المنان ذو الفضل والاحسان والجود والا
متنان والحمد لله وحده والسلام على من اتبع الهدى

خوش نماید اما چون نزدیک شوی نه بوی میوه
یابی و نه در سایه وی جای اسایش بود بلکه
از دیدن کند کیهاء ان موضع وحشت افزاید وازین
جهت بود که وحی کردند بداود علیه السلام
یا داود قل للعاصین لا یذکرونی لانی اوجبت
علی نفسی انه من ذکرنی ذکرته وانی اذا ذکرت
العاصین ذکرتهم باللعنه می فرماید که ای داود
بگوی عاصیانرا تا از سر غفلت مرا یاد نکنند ما که
خداوندیم بر خود واجب کرده ایم که هر که مارا یاد
ما اورا یاد کنیم وما چون عاصیانرا یاد کنیم
که بغفلت مارا یاد کرده باشد بلعنت یاد کنیم ای عزیز
تا گمان نبری که نماز کاری آسانست قیامی و رکوعی
و سجودی از سر رسم و عادت این جمله صورت
وصفت نماز بود واین صفترا موصوفی واین
صورترا معنی و حقیقتی باید واین معنی از کسانی

درست آید که چون قصد عبادت کنند از جمیع مرادات
وحظوظ خروج کنند و بآب ترک ما سوی الله دستها
بشویند و بشراب طهور ذکر مضمضه کنند و بنسیم
روایح اسرار الهی استنشاق کنند و در استنشاق
اوصاف ذمیمه چون کبر و عجب و حرص و بخل و همگی
اخلاق بهیمی و سبعی طرح کنند و روی بآب حیات معرفت
بشویند و مرفقین بزلال توکل غسل سازند و بکرامت
خضوع و افتقار مسح کنند سر کشند و باصغاء کلام
الهی گوش کنند و بملازمت و اثبات اقدام صدق
بر بساط عبودیت مسح پاها کنند و بقصد قیام از
کونین برخیزند و در وقت توجه صورت بکعبه روی
دل بکعبه حقیقی کنند و در استقبال قبله حقیقت
انی ذاهب الی ربی بیابند و در الله اکبر وجود ذرات
کاینات را در اشعهٔ آفتاب کبریا محو بینند و در سبحانک
اللهم باکی و تقدیس و تنزیه فاطر کاینات مشاهده

دراین سطر پایها شویند را سیاه کرده و بربالای آن مسح پاها کنند نوشته اند

کنند و در لا اله غیرک خاشاک عوارض و حوادث را
باتش غیرت بسوزند و در بسم الله بدایت صبح دولت
عاشقان ظهور کند و در الحمد لله سریان افضال و انعام
ذات نامتناهی و ذرات وجود مکشوف گردد کار
گران کارگاه تقدیر ابینند که در زیر پردهٔ رب العالمین
چگونه بتربیت جهانیان مشغول اند پس بر ساحل
دریای رحمانیت شراب طهور رحمت از دست ساقی
الرحمن الرحیم نوش کند پس موج ارادت مخمورانی
آن شراب را در باید و بلجهٔ دریای وحدت اندازد
و چون وجود موهوم ایشان از میان برخیزد بجز ازل
بابد آید آینه حقیقت مالک یوم الدین مشاهده افتد
پس سیاحان حکمت گریبان وجود ایشان بگیرند و بساحل
صحو اندازند چون هشیار گردند گمرهند کی ایاک
نعبد بر میان بندند پس بطلب امداد توفیق و عنایت
ببلبل زبان و ایاک نستعین سرایدن گیرد پس معراج

ترقی از حضیض بشری بسرادقات جبروت مکشوف
شود وجاذبهٔ طمع فضل جان ایشانرا در ربایه اهد
نا الصّراط المستقیم بگویند پس از رفیقانی که در مجلس
عالم ارواح با هم شراب خطاب میخوردند یاد آرند
صراط الذین انعمت علیهم گفته آید پس محرومان
مهجور و مردودان مخذول را ببینند در ظلمت شرک
وشک مانده و بسلاسل و اغلال صفات قهر گرفتار گشته
غیر المغضوب علیهم ناطق وقت شود پس سابقهٔ
عنایت ازلی حامی حال ایشان شود و دلهاء ایشانرا
بصفت متکلم قایم کرداند وقلم زبان مستنطق دل
کرده که ان الله ینطق علی لسان عبده پس گوش افهام
ایشان حقیقت کلام الهی از ترجمان زبان استماع
میکند و سحاب حروف باران اسرار بر صحراء صدور
ایشان میبارد و از تاثیر هر قطرهٔ هزار نوع ازهار
عرفان و ریاحین ایقان در بستان دل هر یک شکفته

وبر ورثهٔ حقیقی وی از ائمهٔ هدی و کاملان
اولیا واصفیا که خازنان اسرار فاوحی الی عبده
ما اوحی وحاملان اثقال احمال امانت انا عرضنا
جز نفوس زاکیه که همم عالیهٔ ایشان نتواند
بود **امّا بعد** بدانکه اشرف موجودات و موصل
متعطشان لقاء الله بزلال عین الحیاة طایفه واصله
انبیا و اولیا اند و وصول حقیقی بسرادقات
جلال و سبحات جمال حضرت لم یزل و لا یزال که
غایت امانی ونهایت امال است بی واسطه هدایه
و ولایهٔ این طایفه که واصلان موصل و کاملان
مکمل اند متعذر است مگر بر سبیل ندرت بنا
برین مقدمه معرفة الله موقوف است بر معرفة
بر معرفت اهل الله من لم یر مفلحا لا یفلح اشارت
بدین معنی است بیت کمال از صحبت مردان توان یافت
دراز دریا و لعل از کان توان یافت

دلا در صحبت اهل وفا باش چو صحبت یافتی اهل وفا
و چون معرفت اولیا بی ترتیب مقدمات متعسر است
واجب نمود چند کلمه در صفت معرفة اولیا
و معرفة نبوت و ولایت **بدان** ای مستعد
قبول فیض اقدس وفقك الله لمعرفة الانبیاء
والاولیا که بحکم احادیث صحیحه که علماء امتی
کانبیاء بنی اسرائیل والشیخ فی قومه کالنبی
فی امته مشابهت میان نبوت و ولایت بیشتر از آنست
که در حیز حصر آید و از اینجاست که در شان بعضی
اکابر اختلافست که نبی بوده اند یا ولی مثل خواجه
خضر و اسکندر علیهما السلم و علما در تعریف ولایة
و نبوة اقاویل بسیار دارند چنانك النبی من ادعی
النبوة وظهرت المعجزة علی یده والنبی هو الانسان
المخبر عن الله تعالی بغیر واسطة احد من

البشر والولی من ادعی الولایة وظهرت الکرامة
علی یده اما کسی که در صحبت محققان اولیا رسیده
باشد داند که مثل این تعریف جامع و مانع نیست
از برای آنکه بسیار از اکابر اولیا بودند و هستند و
خواهند بود که بی واسطه از حضرة حق تعالی
خطاب و الهام استماع نموده اند و از طایفه
ملامتیه اولیا که مستر احوال خودند هرگز از
خرق عواید و کرامت چیزی ظاهر نشود و
حال آنکه این طایفه از اشراف اولیا اند پس
ازینجا معلوم گشت که تعریفات علوم رسوم
مناسب مناصب انبیا و اولیا نیست و آنچه نزد
این فقیر مقررست در افتراق میانه نبوت و ولایة
دو چیزست **اول** آنکه مکاشفات انبیا در اکثر
شرایع و افاقیاتست و مشاهدات اولیا در حقایق

وانفسيات دوم آنك عين ثابتهٔ نبي مجبور
بر دعوة واصلاح خلق تا حدي كه ترك
دعوة نزد وي عصيانست واين معني نزد
مكاشفات در قران ظهور آن نبي اكمل وعين
ثابتهٔ ولي مجبول است بر توجّه بعوالم علوي
ومغيّبات وعمارات وتطمين باطن خود
از ذمايم صفات وان اخبار و روايات
در تفصيل نبوّة بر ولايت وولايت بر نبوّة
اقاويل متضاده منقول است مثل الولاية
افضل من النبوّة ونهاية الولاية بداية
النبوّة امّا چون شجرهٔ طيّبهٔ معني يكي است
ومراتب نبوّة وولايات غصون آن
شجره است نزد اهل تحقيق امتياز كما هو حقّه
ميان نبوّة وولايت در غايت صعوبت است

در مقام بدني كه عبادة از تطهير ثوب وبدن و
عبادات جوارح مكاشفاة موردي مناسب بود ودر
مقام نفسي مكاشفاة ملكوة سفلي ودر مقام قلبي
كشف ملكوت علوي ودر مقام سرّ سير در عالم
تجليات اثاري ودر مقام روحي تجليات افعالي
ودر مقام خفي سير در عالم جبروت وتجلياة
صفاتي ودر مقام غيب الغيوب محو وفنا و
تجلي ذاتي چون نطفه سليم قلب خازن اسرار غيب
حكيم عليم در صفت بينايي وگويايي كمال يابد بحد
تكميل مراتب سبعه معرفت بحقايق توحيد ذات
وصفات بنحو وقت كامل گردد عقل معنوي و
بلوغ رجال الله عبادت ازين مقام است صاحب
اين مقام اگر جوان باشد واگر پير واگر غني باشد
واگر فقير نزد اهل تحقيق بالغ ورسيده بود واگر

بمعرفت توحید شعور نداشته بود هنوز از
اطفال طریقت بود اگرچه بظاهر شیب یا کهولت
بروی غالب بود ای عزیز این مقامات و احوال
که ذکر کرده شد اگر کسی صاحب یک مقام زیاده نبود
در مسلک اولیاست و اگر بعضی از مراتب مکاشفات
و تجلیات داشته بود هم ولی است و اگر در جمیع
مراتب در مقامات و احوال و کمالات متصرف
باشد انسان کامل و قطب الاقطاب و غوث اعظم
و امام الاولیا و وارث مصطفا و مرکز دایره وجود
و مظهر ذات و خلیفة الله عبارت از وجود
شریف آن سیمرغ قاف لاهوت بود و باتفاق
اهل کشف و تحقیق دنیا از چنین مظهری هرگز
خالی نبود چون دایره وجود بی مرکز محالست
که موجود بود ای عزیز بدانکه کمالات معنوی که

خاصهٔ نبی و ولی است این مقدمات بود که بر سبیل اجمال
گفته شد اگرچه بعضی علماء رسوم و عوام الناس زعوم
و معتقدات فاسده دادند در شان نبی و ولی
و امتیاز میان معانی صرف و امور عجیبه نتوانند
نمود و هرچه بیشتر ایشان عجیب نماید عظیم الشان
نماید از معجزه و کرامت و شعبده و سحر و سیمیا
و تسخیر جن و تسخیر عناصر و تسخیر کواکب و باقی علوم
غریبه و ازین سبب در معرفت ارباب باطن از
انبیا و اولیا عاجز و قاصرند
هم ولی را ولی تواند دید مصطفی را علی تواند دید
اصلی تمام و قاعده باستحکام است و از جهت معرفة
اهل الله بغایت صعبست مگر آنکه حضرة حق سبحانه
و تعالی بنور عنایت خود موفقی را بوجود شریف
اولیا دانا و بینا گرداند اتقوا فراسة المؤمن

فانه ینظر بنور الله دلیل است برانکه بتایید نور الهی
اولیارا شناختن ممکن است نه بظهور عجایب وغرایب
جون نزد محققان مقررست که تصرف در علوم غریبه
جون تسخیر وسیمیا مستحسن نیست واکر کسی کوید
که از انبیا مثل حضرة سلیمان ع از علوم غریبه جون تسخیر
جن وتسخیر باد داشتن پس مذموم نبود بلی این
انبیارا بود بموهبت معنوی بود نه بتلمذ وتعلم
صودی تا همانکه از انبیا معجزه تواند بود ار عامه
خلق نه معجزه بود ونه کرامت نه بینی که علم رمل که
جون مکشوف دانیال است معجزه ولیست واکر کسی
بر سبیل تعلم یافته بود لیست باوی نه معجزه بود و
نه کرامت باقی علوم غریبه برین قیاس میدان ای عزیز
خوارق عادت منحصر در سه قسم است قسم اول
معنویات صرفست بران نهج که ذکر کرده شد که آن

خاصه انبیا واولیاست جون اطوار قلبی ومکاشفات
ملکوتی وتجلیات وحقایق توحید ذات
وصفات قسم دوم مشترکاتست میان نبی وولی
ومنجم ورمال وجوکی مجموع طوایف مذکوره در
در اطلاع بر ضمایر منصرفند واین معنی جون
مشهود ومتعارفست محتاج دلیل وبراهین
نیست بخلاف کشف قبور وکشف ارواح
که جز نبی وولی بر احوال اهل قبور وعالم ارواح
اطلاع نتواند یافت قسم سیوم مزخرفاتی که در
معنی هیچ مدخل ندارد واولیا وانبیا ازان جرا اند
کدان سحر وسیمیاست وتسخیرات وغیرهم واکر احیانا
صاحب کمالی ازین علوم غریبه داند بدان التفات
نماید واکر بظهور آورد بکوید که این جیز از علوم
غریبه است نه کرامت تا سبب هدایت خلق الله باشد

نه سبب ضلالت واکر نعوذ بالله من ذلك کسی از
علوم غریبه چیزی داند در لباس کرامت ظاهر کند
ملبس باشد و ملبس از جنود ابلیس است شنوده
باشی که بعضی از هنود در هوای پرند بلی این معنی
ممکنست از غیر طایفهٔ اهل الله بدان سبب که حالا
درین زمان بسیار جوکیان هستند در بلاد هند
که می پرند و حال انکه خارج دین و داخل کفر ند
بایستی اکر مثل این فعل محمود بودی و از مراتب مقامات
انبیا و اولیا بودی حضرة مصطفی علیه السلم
که اشرف و اکمل جمیع انبیاست در وقت مهاجرة
از مکه بمدینه در طرفهٔ العین طیران فرمودی چون
دفع شر اعادی ضرورة و واجب بود و حال انکه بدین
نوع نرفت باتفاق جمیع علما و اهل حدیث آنحضرت
در شب میرفت و روز در غار کوه مختفی می بود

درین صورة اکر پریدن فضیلت بودی فضل جوکی
بنجس بر نبی مرسل لازم آید و این معنی خلاف عقل و
دینست ازین مقدمات محقق و مقرر کشت که بسیار
چیز نزد عوام مستحسن نماید و فی الحقیقه محض
بطالتست باقی علوم غریبه برین قیاس نمای و ازین
جهت که ذعومات و معتقدات اکثر عوام و علما
رسوم و مفسدست اهل الله و ارباب معانی
از عیون ارباب نفوس مستتر و متوادی کشته اند
مثلا بعضی از عوام چنان اعتقاد کرده که شمشیر
و تیر و آلات حرب بر اولیا اثر نتواند کرد و این معروفان
جاهل و مرده دلان غافل ازین معنی غافل و ذاهل اند
که این معتقدات نزد ارباب شریعت و طریقت و حقیقة
محض کفرست بدلایل بسیار اول انکه ذکریا علیه السلم

پیغامبرست ونزدیک علما و مورّخان محقق ست
که کفره باره ویرا دو نیم کردند پس ازین اعتقاد فاسده
چنان لازم آید که ذکریا م پیغمبر نباشد و این سخن
کفریست دوم آنکه نص صریح کلام ملک علام است
که کفره و فجره بسیار انبیا را شهید ساخته اند
ویقتلون النبیین بغیر الحق که در قران
بتکرار واردست اشارة بدانست سیوم
آنکه باجماع مجموع اکابر طریقت از کمل اقطاب و افراد
و ابرار وغیرهم سلطان اولیا حضرة مرتضی است
بسعادت شهادة پیوست و امام الثقلین
حضرة امام حسین بشمشیر شمر لعین بفرادیس
وصول رفع الله درجاتهم ای عزیز هر صاحب کمالی
که از جنس بشر است از انبیا و اولیا از اوصاف

بشری خالی نیست چنانک ملک قدیم خیر البشر را بدین سبیل
تعلیم فرموده که قل انما انا بشر مثلکم یوحی الی انما الهکم
اله واحد انما کلمه حصرست یعنی من که محمدم
بشرم غیر بشر نیستم از فحوای این آیت مفهوم میشود که
جهال کفره از حضرة رسالت صلعم توقع بشریت نمی داشتند
از بهر آنکه نزد ایشان میانه نبوت و بشریت منافات مینمود
و در آیتی دیگر واردست که بطریق نفی و استبعاد و طعن و
عناد کافران و غافلان در شان حضرة نبی صلی الله علیه وسلم
میگفتند یاکل الطعام و یمشی فی الاسواق
و ازین معنی غافل بودند که در جلباب بشریه آفتاب نبوة
در لباس بشر روپوش کرده است آفتاب فهم کن والله اعلم بالصواب
چون دانستی که جاهلان کفار و غافلان فجار از اجتماع
میان نبوة و بشریت استبعاد مینمودند و حضرت حق جل
ثنایه بهر عبرة و تجربه عالمیان قباحت معتقد جهال در
قران یاد فرموده تا هر که اهل سعادت باشد بداند که اگر

چه کمل انبیا و اولیا مثل سایر مردم به اوصاف بشری مبتلا
اند این معنی موجب انحطاط مراتب علیه رجال الله نیست
بلکه سبب فضیلت شهسواران میدان نبوة و ولایة
بر ملایکه کرام که از اوصاف بشری منزه اند اوصاف بشری است
و این معنی نزد طایفهٔ متشرعه و محققان متصوفه متفق است
که جمیع کمالات معنوی از مکاشفات و تجلیات و سیر در
عوالم علوی با وجود اوصاف بشری اعلی و اقوی از لطافة
محض است و اگر احیانا روحانیة و سکر بر کاملی غالب
شود چنانچه دایما مستغرق باشد و بعالم کثیف
جسمانی هیچ شعور نداشته بود نزد کاملان
مکمل که بر مشرب انبیا اند دون مقام و مشرب
آن ولی دارند که صاحب صحوست و بمجامعت با نسوان
و مخالطت با انسان اشتغال دارند و حال پیغمبر صلی الله علیه
و سلم که لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملک مقرب
ولا نبی مرسل دلیلست بر آنکه مشرب صحو اعلی از سکر

دایمی است چون فرمود که وقت یعنی وقت من الاوقات
نفرمود که جمیع الاوقات احوال سایر انبیا و اکابر اولیا
برین نهج باید دانست که گاهی متوجه لاهوت اند و
گاهی متوجه ناسوت وقتی مست شراب وحدة
اند وقتی عطشان سراب کثرة **نظم**

یکی پرسید ازان گم کشته فرزند — که ای روشن روان پیر خردمند
ز مصرش بوی پیراهن شنیدی — چرا در چاه کنعانش ندیدی
بگفت احوال ما برق جهانست — دمی پیدا و دیگر دم نهانست
گهی بر طارم اعلی نشینیم — گهی بر پشت پای خود نبینیم
اگر درویش بر حالی بماندی — سر دست از دو عالم بر فشاندی

ای عزیز چون دانستی که معتقدات باطله و زعومات
فاسدهٔ عوام خلاف حقایق احوال است باید که در
اصلاح عقل و فهم خود اهتمام و سعی تمام واجب دانی و
از انفاس شریفه هادیان صادق و مشارب عمیقه
عارفان محقق اقتباس انوار حقایق و اغتراف میاه توحید

ودقایق نمایی واعتماد بر تساویل اقاویل اد جاف اجلاف
نکنی تا از تیه ضلالت تقلید بعین الحیوة تحقیق وصول
یابی وصدیق را از زندیق واولیا را از اشقیا امتیاز توانی
نمود چون ولی شناس شوی خدا شناس شوی وچون خدا را
شناختی بعالم آدم وآدمیت رسیدی چنانکه در ظاهر
صورت انسان داری در باطن سیرة انسان یافتی در روز
بازار محشر عظمی که صرافان نقود عهود ازلی ابرار ارباب
کشف وشهود نقود سرایر ضمایر بر محک یوم تبلی السرایر
می زنند هر که حقیقة انسانیت وی بر خلوص فطری باشد
چون ذهب خالص سرخ روی گردد وانکه نقد عهود الست
بغش تقلیدات لکن ابواء بیهودانیه امتزاج کرده بود چون
بمعیار رسد وقلبی وی وبدا لهم من الله مالم یکونوا
یحتسبون ظاهر شود جز کوره دوزخ روا نیند اشته
باشد ای عزیز چون معلوم کردی که مقصود کلی از
بعث انبیا وصحبت اولیا وجدان صراط مستقیم

ووصول بجوار رحمت رحیم است وحصول آن معنی
بیوجود شریف این طایفه مشکلست باید که دست نیاز
از دامن دولت مقربان حضرة بی نیاز نکشی وپیوسته
دل خود را مرتبط محبت ولی مرشد داری من یهدی
الله فهو المهتد ومن یضلل فلن تجد له ولیا مرشدا
اشارت بدانست که هر تیره روزگار که ولی مرشد ندارد
در اودیه ضلالة سرگردانست واز مضمون همین آیت
چنان معلوم میشود که ولی مجذوب مطلقست سبب
هدایت نتواند گشت واین معنی مجمع علیه است نزد
جمیع محققان چنانچه فرموده اند لا یقتدی بهم ولا
ینکر علیهم هر آینه چون ظاهر ایشان خرابست عمارت
باطن دیگران از ایشان نیاید ای عزیز چون شمه از احوال
معنوی واوصاف بشری انبیا واولیا استماع نمودی
بدانکه حقیقت نبوة وولایت وصفت خلقت وبشریة
ما بلغة الحلم نبوده اند بخلاف زعم کفار وفجار مبنی

برین مقدمه اگر نیران دواعی سعادت صحبت ارباب کمال
درکوره باطن مشتعل کردد باید که خارج جنس توهم
نکند و یقین داند که کنوز اسرار الغیب در خزانه خرابه
بواطن ارباب قلوب مخزونست که انا عند المنکسرة قلوبهم واز
اینجاست که اکابر اولیا در نصایح و وصایا مبالغه و تاکید
بسیار کرده اند که در هیچ کس بحقارة نظر نباید کرد

نقلست که حضرة سلطان الاولیا شیخ علی لالا
قدس الله سره در عبور بجاریه را دید که میکریست حضرت
شیخ پرسید که سبب کریه چیست کفت دیکی از جایی
بجایی می بردم افتاد و شکست از خوف عتاب خواجه
میکریم حضرة شیخ ترحم فرمود (نموده) که دل او را فراغ داد
این فقیر عوض آن دیکی باو دهم همان ساعت متوجه
مشهد مطهر امام الاولیا علی بن موسی الرضا علیه
التحیة والثنا کشت و دیکی بر سر کرفت جهت آن جاریه آورد
و حال آنکه در آن زمان قطب ارشاد بود اکر در آن وقت

مرشد

که حضرة شیخ بلباس بی تکلف در بیابان دیک بر سر کرفته
میرفت مقلدی از عوام از علماء رسوم حضرة شیخ را دیدی
هرکز کمان نبردی که آن کس صاحب کمالست ازین عجیب تر آنکه در
شان حضرة سلطان الانبیا هر کس از آنجا که عقل خام ایشان
می بود نقصی میکفتند یکی میکفت دیوانه است از کثرة خلوة
وقلة اکل و مخالطت دماغش مخبط کشته دیکری میکفت
از علم بی بهره است دیکری میکفت یتیم است اتباع و اموال
نداد که بر ما حکومت و سروری کند القصه
چون دانستی که عقل در معرفت اولیا عاجزست باید
که بعقل خود اعتماد نکنی که قباب غیرت الهی پرده جمال
ارباب کمال و مقربان بارکاه حضرت ذو الجلال است
بعقل و حس شناختن این طایفه متعذرست
بلکه اولیا را از تعریف اولیا توان شناخت انما یعرف
ذا الفضل من الناس ذووه نظم
بعقل و حس نتوان ره بعاشقان بردن بپای عشق توان در ره حجاز رفتن

ای عزیز کسی را که طالع سعود وی مساعد و معاون
هر آینه که نیران دواعی صحبت اولیا در باطن وی جنان
اشتعال نماید که برودت هوای نفس از مقاومت وی
وما توفیقی الا بالله علیه توکلت وهو رب العرش
العظیم حضرت واهب حضرت واهب العطایا
توفیق سعادت معرفت اولیا رفیق ما من حضرت
مصطفی کردانا د و محققان عرصهٔ توحید و مکاشفان
خطهٔ تفرید را بصحبت کاملان برسانا د بحرمة مظاهر
ذاته وصفاته من الاقطاب والافراد

تمت الرسالة المبارکة الشریفة من
تلویحات السید الاولیا
الغوث الاعظم حضرت
النوربخش قدس سره

بسم الله الرحمن الرحیم

فوائد

ایضا من کلامه قال الله تعالی ان شر الدواب عند

الله الصم البکم الذین لا یعقلون وقال علی علیه السلم
چنان معلوم میشود که بسیار کسان باشند در صورة
ادمی و حواس خمسهٔ ظاهر ایشان مثل سایر انسان باشد
و از دوی ظاهر چنان نماید که بیدارند و حال آنکه در معنی
بسبب صمم و بکم و نوم غفلت مرتبه ایشان از مراتب
دواب و حیوان انزل و اسفل بود ای عزیز بدانک خواص
ظلم و طغیان و فسق و عصیان و بی باکی و ناپاکی آنست
که دل انسان بموت و صمم و بکم و عما و نوم و قساوت به
سبب آن مبتلا کرد د باید که در ادخا عنان نفس اماده
در میادین شهوات و لذات و معاصی و سیات اعتماد
بر اسلام نا تمام خود نکنی و یقین دانی که اغذیه و اشربه
حادة و بارده چنانکه نسبت با مسلم و نصرانی و یهودی
وغیره در خواص مساویست طاعت و معصیت در
مساوات خاصیت با طوایف مذکوره همان حکم
دارد چنانکه کافر بخوردن زهر هلاک میشود

مسلم اگر زهر خورد هم هلاک نشود مقصود آنست که بر
مجرد نام اسلام قناعت نکنی و مغرور نشوی و در عمارت باطن
و احیاء دل سعی و اجتهاد تمام نمایی تا مگر از تیه شقاوت
و غفلت و جهالت ضلالت خلاص یابی بلکه بعین الحیوة سعادت
انتباه چون سایر سالکان راه اختصاص یابی و این معنی وقتی میسر شود
که بعین اعتبار در کلام ملک قهار تامل نمایی تا معاینه بینی که هرچه
زعوم و اعتقادات کفار امم ماضیه بود مجموع زعم و اعتقاد این
زمانست اگر جهال و کفار اعصار ما انکار انبیا علیهم السلام را
میگفتند که یأکلون الطعام و یمشی فی الاسواق اشرار و فجار
روزگار ما بانکار اولیا میگویند که فلان کس از فقرا با زاد بیت
و بازار تردد مینماید از اهل تقوی نیست و دیگر ارباب جاهلیت
از حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم کنوز طلب میداشتند بعض
کلام الله است فلعلک تارک بعض ما یوحی الیک
وضایق به صدرک ان یقولوا لولا انزل علیه کنز
او جاء معه ملک انما انت نذیر والله علی کل شیء قدیر

دلیل قاطعست بر آنکه کفره از حضرت مصطفی صلی الله علیه و سلم
گنج میخواستند و نمی‌یافتند و حضرت حق کبریاؤه در جواب
ایشان فرمود که ای محمد تو جز ترساننده نیستی الله تعالی بر همه
چیزی وکیلست اگر بمقتضای طباع عوام کالانعام بودی
بایستی که حضرت نبی از بهر خلوص اعتقاد کنز از کنوز ظهور
آوردی و اینمعنی نزد جمیع اهل تحقیق و تقلید مقرر است که
حضرت مصطفی صلی الله علیه و سلم هیچ از کنوز دنیا وردی
اینجا ارباب عقول معلوم فرمایند که انبیا متابعت اهواء اشقیا
نتوانستند نمود در دین آیت دیگر میفرماید
وقالوا لن نؤمن لک حتی تفجر لنا من الارض ینبوعا
او تکون لک جنة من نخیل و عنب فتفجر الانهار خلالها
تفجیرا او تسقط السماء کما زعمت علینا کسفا او تاتی
بالله والملٰئکة قبیلا او تکون لک بیت من
زخرف او ترقی فی السماء ولن نؤمن لرقیک حتی
تنزل علینا کتابا نقرؤه قل سبحان ربی هل کنت

اجتماع کفره یاد فرمایند

الا بشراً رسولا حضرت حق عز شانه جهت عبرت
عالمیان میفرماید که گفتند ای محمد هرگز بتو ایمان نیاوریم تا
از بهر ما از زمین چشمهٔ آب بیرون آری یا آنکه ترا بستانی
باشد از نخل و عنب و در میان آن نخلستان جویهای آب
روان سازی یا آنکه آسمان را پاره پاره بر زمین افکنی یا آنکه
خدای تعالی و ملائکه ویرا بیاوری یا آنکه خانه باشد ترا از زر
و مزین از جواهر و لالی یا آنکه بظاهر بالا روی بر آسمان
و ایمان نیاوریم بتو و ببالا رفتن تا فرود نیاوری از بهر نوشته
که بخوانیم حضرت حق بر سبیل جواب میفرماید که بگو ای
محمد پاکست پروردگار من نیستم مگر بشری پیغامبر اینجا
عبرت باید گرفت که مجموع این کفره درین آیت طلب داشتند
جواب فرمود که من نیستم مگر بشر هیچ نفرمود که چنان
سازم که شما میخواهید اگر شقاوت ازلی قرین حال کسی نبود
در عبرت همین آیت کفایتست و اگر نعوذ بالله من ذلک ظلمت
شقاوت حاجب و حایل دیده دل بود بغیر قتل علاجی نباشد

بخدا

جناب حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم با وجود آنکه رحمة
عالمیان بود چون نصیحت مفید نمی افتاد قتل میفرمود اینجا
معلوم گشت که نصائح مناسب ارباب سعادتست
نسبت بهر غافل تیره روزگار مفید نیست مواعظ و
نصائح بلکه دلیل واضح ای عزیز مقصود از استشهاد
آیات آنست که از روی تحقیق معلوم نمایی اعتقادات
فاسده جاهلان غافل و زعومات اجتناب نمایی و
آنچه اجلاف امم از انبیاء سابق تقدم طلب داشتند
از اولیا طلب ننمایی تا در اودیهٔ جهالت هلاک نشوی
و هرچه اهل اعصار و دهور نسبت با انبیا میگفتند
اهل فسق و فجور نسبت با اولیا میگویند باید که گمان
نبری که آنچه در آیات و احادیث و تواریخ مذکورست
خاصهٔ امم ماضیه است بلکه مقتضاء طباع عوام
در جمیع اعصار مشابهت دارد چون محقق است
که هر طبقه از طبقات اصناف نوع انسان که از عالم

حس انتقال مینمایند ضرورة مثل آن طبقه طبقه دیگر
دیگر بظهور می آید و بهمان صناعات و حرف اشتغال
مینمایند باید که غافل نشوی و خود را در سلک آن طبقه
که ایمان بانبیاد اشتند منسلک داری باید که بخلوص
نیت معتقد اولیاء زمان شوی تا از برکت صحبت
شریف ایشان بر حقیقت وقوفی حاصل شود و از اشوال
تقلیدات که در اذهان طباع ارباب رعوم و علماء رسوم رسوخ
یافته مضرة نرسد ای عزیز اگرچه نبی و ولی در عالم ظاهر
وصفات بشری مشابه باقی مردمانند اما در عالم باطن
سلاطین ممالك ملاء اعلا اند ولیکن مرده دلان غافل
از قصور نظر جز طینت آب و گل از احوال اهل الله هیچ
ندیدند خداوند سبحانه و تعالی خبر میدهد وتراهم
ينظرون اليك وهم لا يبصرون یعنی از حقیقت اسرار
و معانی که در خزانه قلب انسانی مخزون و مدفونست
خبر نیافتند وندانستند که آفتاب هویت در سحاب

بشریت مستتر باید که از ظواهر حقیر نبی و ولی گمان حقارت
باطن نبری که جمیع جهال ماتقدم از ینجا مغلطه یافتند
واذا رأوك ان يتخذونك الا هزوا اهذا الذي بعث الله رسولا
دلالة میکند بر آنکه صورت حسی حضرت نبی در چشم کوردلان
جاهل بغایة حقیر مینمود يا حسرة على العباد ما يأتيهم
من رسول الا كانوا به يستهزؤن ولقد استهزئ
برسل من قبلك فحاق بالذين سخروا منهم ما كانوا
به يستهزؤن حضرة الله تعالی خبر میدهد درین آیات
بیان میفرماید که اشقیا و مرده بحضرة نبی در کوار نبی و
سایر انبیا علیهم السلام استهزا و تمسخر میکردند از ین حال
عبرت باید گرفت که با وجود کمال مرتبت حضرة رسول الله و
عظمت رسالت و نبوة کلیم الله کسانی که دیده معنی
نداشتند دعوی نبوت چنان کاملان تمسخر و استهزا
بداشتند اگر نسبت باولیاء زمان از فسقه و فجار
انکار و استخفا رصدور یابد هیچ عجیب نبود جهة اهل

عبرت از حال عبرت وفساد عقیدت ایشان در شان اکابر
چند حرف در قلم آمد نسبت باولی الابصار ایمودا لکفایة
ای عزیز بدانکه در ضمن نجوم و حکمت فواید دنیوی و اخروی
بسیار است حضرت الله تعالی بمواقع نجوم قسم یاد میفرماید
قال الله تعالی فلا اقسم بمواقع النجوم وانه لقسم لو تعلمون
عظیم وقال الله تعالی وفی السماء رزقکم وما توعدون وقال
الله تعالی یدبر الامر من السماء الی الارض وقال
رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الامر الالهی یبقی فی الجو
بعد مفارقته من سماء الدنیا ثلاث سنین وچون
عظم این علم دقیق مدرک ارباب بلاهت نیست لو تعلمون
عظیم شرط نمود مقصود انا برا در نص صریح کلام
الله وحدیث صحیح رسول الله آنست که بجد معرفة
عظم شان علم نجوم که مضمون وانه لقسم لو تعلمون عظیم
هر فطن ذهین معلوم نماید که ایات وحدیث دلیل
واضحست بر انک هرچه در عرصه زمین وقوع می یابد

ای عزیز بدانکه در ضمن نجوم و حکمت فواید دنیوی واخروی بسیار است حضرت الله تعا

از اقوال وافعال وارزاق وآجال وشرف وذالت وحسن
وقبح وبخت ونحس وغنا وکفر وایمان وعدل وطغیان
وفسق ومعصیت وزهد وعبادت وحرکات وسکنات
وکلیات وجزویات همه مقدرات الهی است که بوسایط و
اسباب کواکب در بروج وافلاک بر موالید عنصری وساکنان
خطه خاک فایض میشود وازین مقدمه بحسب شریعت
مصطفوی وطریقت مرتضوی هیچ محذور لازم نمی آید
بنا بر آنکه هر عاقل دین دار که بصفت وحدانیت وقدرة
وباقی صفات کمال حضرت ذوالجلال ایمان حقیقی داشته
باشد داند که خواص اشیا وودایع ازلی حضرة حکیم لم یزلی
است که بحکمت بالغه در مکامن مکونات از علویات و
سفلیات مدفون ومخزون ساخته ومراتب موجودات
از لطایف وکثایف ونفایس وخسایس مناسب
استعدادات وقابلیات پرداخته فتبارک الله احسن
الخالقین ودر اقطار ملک سموات وارضین حضرة

رب العالمین کسی مالك ومتصرف حقیقی نیست وجباه
خط خاك در عبودیت آنحضرة متواضع وعطشان
دوایر سموات از هیبت وعظمت حضرة کبریایی او کمر خدمة
برمیان بسته بیوسته سرکردانست ولله ملك السموات
ولادست تصرف اغیار از اطراف وحوالی ومضافات و
حواشی ملك وملكوت کوتاه کردانید وهیبت لمن الملك
الیوم جمیع ارباب زعومات کاذبه را از پندار هستی موهوم
رهانید پس باید که یقین دانی که جمیع وجودات ممکنه
درقرب وبعد بدان حضرة مساوی اند چنانکه خاصیت
حرارت وبرودت ورطوبت ویبوست در ادویه واغذیه
که بر زمین است همچو حنظل وشکر بدین اعتقاد کفر لازم
نمی آید واگر در اجرام علوی که بر آسمانست همچو زحل ومشتری
خاصیت برودت وحرارت اعتقاد نمایی هم کفر لازم
نخواهد آمد چون معین ومبرهنست که ید قدرت
بقلم ارادت ارقام اسرار قضا وقدر بر صحایف سموات

ثبت فرموده است هر آینه که معرفت عجایب وغرایب خواص
مصنوعات ارضی وسماوی مقوی معرفت صنع وقدرة آنحضرة شود
بیت
بخامه ازلی بر صحیفه کردون ٭ نوشت حکمت سری که در حریم قضاست
چون بر این نهج اعتقاد نمودن منافی شریعت حضرت
مصطفی نیست بدانك در حدیث کذب المنجمون برب الکعبه
الف لام المنجمون جهت عهد است یعنی آن منجمان که نجوم و
کواکب را موثر حقیقی اعتقاد نموده بعبادة کواکب
اشتغال مینمایند چون معتقدات فاسده ایشان
مطابق واقع نیست قول ایشان که مبنی از عقیده کاذبه
است کذب است واگر اعتقاد کنی که مطلقا علم نجوم کفرست
لازم آید که ادریس نبی ودانیال وابرهیم خلیل
علیهم السلم که باتفاق اهل تحقیق وتقلید درین فن صاحب
کمال بوده اند کافر باشند واین اعتقاد کفرست پس
باید که از سر جهل وعناد انکار علم نجوم بر سبیل اطلاق
ننمایی که این علم نزد اکابر انبیا وکمل اولیا علیهم السلم

دراوج شرفست وودمعرفة الله ومعرفة خلق الله شانی
عظیم داده **نقلست** که نبی حکما وحکیم انبیا مجمع الحقایق
والاحوال حضرت دانیال ع بتلامذه وملازمان اشاره
فرمود که چون بدلایل حکمی مبرهن است که عالم در هیچ
حال از صاحب کمال خالی نیست باید که بقوة جهادة
در فن نجوم وحکمت معلوم نمایند که درین زمان صاحب کمال
کیست وکجاست حکما در تحقیق اینمعنی اجتهادات
بلیغه نمودند بعد تجسس عرصه املاک وتفحص خطه
خاک وترتیب مقدمات عقلی وتتبع مقالات نقلی اتفاق
نمودند که یقین درین زمان اکمل اهل جهان درین مملکت
ودرین مدینه است ودرین خانه است وان صاحب کمال
جز حضرت دانیال نیست چون مهندسان بعلم یقین
دانستند که آن کامل دانیال است وحسن اعتقاد
ایشان درباره او درسوخ یافت حضرت دانیال فرمود
که مظهر عقل فعال وبیمن حضرت ذوالجلال منم چون بحکمت

وهندسه دانسته بودند همه تصدیق نمودند که بعین
حق است ازینجا معلوم میشود که علم نجوم وحکمت منتج معرفة
اهل الله است که اصل سعادت دوجهانی ودولت جاودا نیست
بتساویل اقاویل فقها ناقصه ازین سعادت عظمی محروم نباید بود
وبنور عقل باید شناخت وبنور عقل با که میان ارباب
ظاهر بسیار خلاف وجدال واقعست که بحقیقت
نزد محقق موحد جز عمای غفلت خلاف نیست اخبار
انبیا واولیا از مشاهده عین ثابته است بعین عیان
در عالم اعیان که عقل کل وصور اشیا فی علم الله وواحدیة
والهیت وجمع الجمع وبرزخ البرازخ وجبروت عبارة
ازانست وان عالم از عالم روحانی وجسمانی وافلاک
ارفع واعلاست واخبار حکما از معرفت اجرام سماویست
واخبار علما از کتب احادیث وتواریخ واینمعنی مقررست
که آنچه در احادیث وتواریخ مسطورست یا از اخبار انبیاست
یا از قول حکما اگر از اقوال انبیا واولیاست عاید بمشاهده

عیان نیست که یاد کرده شد و اگر از احکام منجمه و حکماست
راجع بحساب بروج و درجات و امتزاجات کواکب
و نظرات و آنچه حکما باحکام رصدی از اجرام علوی معلوم
کرده اند هم از مکاشفهٔ انبیاست که بقواعد رصد
و ضوابط زیج انتظام یافته از بهر آنکه بتجربهٔ عقلی خواص
ثوابت معلوم نمودن متعذر است چون اقل مراتب تجارب
آنست که کوکبی دو بار بیکبرج و یکدرجه وصول یابد تا معلوم
شود که خاصیت آن کوکب در آن برج و درجه چیست
و رسیدن یکی از ثابتات بیکدرجه دو بار در مدت
چهل و هشت هزار سال واقع میشود و این قدر عمر
هیچ حکیم نبوده و نتواند بود دلیل معرفت خواص ثابتات
و سیارات جز مکاشفهٔ انبیا نیست پس نزد متقدمه
منشاء جمیع اقاویل انبیا و اولیا و حکما و علما متحد بود اگر
چه مراتب معارف متفاوت بود چون نزد مکاشف
مقرر است که از مکمن اعیان ثابته هرباکوده غیبی که بعالم

اجسام

عوالم

اجسام تنزل خواهد کرد تا بر عالم متکثرهٔ ارواح و مغیبات
عبور نکند بعالم اجسام لطیفه که سموات است نرسد و
از آن عالم تا عبور در دهور بر طبقات افلاک عبور ننماید
بعالم عناصر و کرهٔ خاک نتواند رسید اگرچه بیش
از آنکه از مکمن اعیان تنزل نماید مکاشف دوربین ادراک
اعغی نموده و باجسام لطیفهٔ افلاک تا امتزاج
نیافت حکیم مهندس باب استخراج نتوانست گشود
و از اجسام لطیفهٔ علوی تا بعالم عنصر سفلی نرسید و
لباس کلمات و حروف نپوشید سمع عالم رسمی از آن
معانی نتوانست شنید و لیکن چون حقیقت معلوم شد
یکی است اختلاف لفظی بود هر طایفه بمقدار قابلیت
جبلی و استعداد ازلی آنچه که اقتضاء عقول و قوه
نصاب ایشانست بر عالمی از عوالم غیب و شهادت
اطلاع یافتند و بموجب اطلاع خود خبری دادند و
اصطلاحی نهادند چنانکه مکاشف شمایل و اشکال

وفضایل وخصال انسان را اقتضاء عین ثابتهٔ وی داند
ونجم اقتضاء طالع مولود شمارد وعالم اقتضاء قضا وقدر
داند اگرچه اسما بحسب مقامات متفاوتست مسمی یکیست

بیت

ای حسن تو ابهر مقامی نامی وی از تو بهر دلشده پیغامی
کس نیست که نیست بهره مند از تو ولی اندر خور خود بجرعهٔ یا جامی

ای عزیز بدانکه بموجب والله خلقکم وما تعملون مجموع
نقوش صفحات کاینات وارقام الواح موجودات صنایع
وبدایع حکیم علی الاطلاق است که بید قدرت وقلم ارادهٔ
مرقوم ومنقوش گشته از مکمن وحدهٔ بصحرای کثرت
آمده است از سر جهل وعناد اعتراض بر صنعت علیم حکیم
نباید کرد

بیت

هر آن نقشی که بر صحرا نهادیم
تو زیبا بین که ما زیبا نهادیم ؞ وچون مصطلحات
طوایف مختلفه از ارباب تقلید واصحاب تقیید نزد
اهل تحقیق وتوحید از جملهٔ مصنوعات آنحضرتست

ازر

از امتحانی استحجاب نمودن عاید بحضرت هویة حقیقة
الحقایق گشت وآنحضرة از آن ارفع واعلاست که غبار اعتراض
بذیل کبریایی وی تواند رسید سبحان ربک رب العزة
عما یصفون بنابرین معنی سایحان دریای وحدة وسایحان
بیداء حقیقت ترک اعتراض بر معتاد برحضرة صمدیت
ازادگان سلوک طریقت داشته اند بلکه چون دیدهٔ
دل این طایفه بکحل الجواهر مکاشفه بینا گردد دور ذراة
کاینات در اشعهٔ شموس تجلیات اضمحلال وفنا یابد
الواح مختلفهٔ اضداد در خم وحدة صبغة الله برنگ
بی رنگی منصبغ گردد سالک واصل از اورید اختلافات
عوام خلاص یابد ودر دریای وحدة باستخراج
لولو حقیقت غواص شود   از روی شفقت گفته
میشود که چون از مشارب ارباب تحقیق وتوحید
ومذاهب اصحاب تقلید کما هو حقه وقوف ندادی در
مسایل ومقدمات مشکل که در بدو نظر باطل نماید اگر توقف
وتامل کنی شاید

لَاتُنْكِرَنَّ عَلَى مَا لَسْتَ تُدْرِكُهُ
وَلَا تَذُمَّنَّ حَالًا لَسْتَ تُدْرِيهِ
بَلْ ذُمَّ نَفْسَكَ فِي اقْتِصَارِ هِمَّتِهَا
عَنِ الْكَمَالِ الَّذِي فَاتَتْ مَعَانِيهِ

فايده منجمان اهل ظاهر كه از ادراك كليات
فن نجوم قاصرند وجز بر ظواهر امور حسى كه كثايف عالم
اجسامست اطلاع ندارند زحل را كه علوى اعظمست
نحس اكبر ميكويند باوجود انكه جميع سعادات اخروى
وكمالات معنوى از مراتب ومقامات ومكاشفات وتجليات
از خواص ولايت واشراف انبيا واوليا از طبقه وينداوان قاصر
نظران ظاهربين از انجا در غلط افتاده اند كه بحسب ظاهر
همه اكابر برياضات ومجاهدات اختيارى ومحنت ومشقة
اضطرارى مبتلا وكرفتارند وخفاش سيرتان غافل از ادراك
شمس تجليات معنوى ايشان بديده دل عاطل وغافلند
وغيدانندكه در زير هر ژنده زنده ايست

تو يوسف مصرى را در چاه بلا ديدى
او را بشهنشاهى در مصر كجا ديدى

مقررست كه بلا بقدر عطاست چون از كدورت ظاهر
زحل با خبرى از صفاى باطن او بيخبر مباش وطالع ميمون
حضرت رسالت پناه صلى الله عليه وسلم برج جدى است
وطالع حضرت موسى عليه السلم دلو كه بيوت زحل اند
دليلى روشنست بر شرف او وهركس ازين علم شريف باخبر
باشد اشتغال بامور ومهمات در اوقات وساعات
متناسبه نمايد بوجه احسن آن امر متمشى كردد ديكر
انكه از اطلاع بر زايچه طالع هركس قابليت واستعداد
وى از اوصاف صورى واخلاق معنوى چون طهارت
وعبادت وخباثت ومعصيت معلوم توان كرد وايمعنى
مقرر ومعين است كه معرفت جوهر انسانى موجب فلاح
وثمر نجاح است   تمت الفوايد فى بلده الكشمير
على يد العبد المذنب محمد بن عبد العلى بتاريخ تاسع رجب
سنه اربع عشرين وتسعمه

قال امیر المؤمنین علیه السلام

علی

علی علی ے ے ے علی

سنه ۱۰۶۸

لقمان حکیم دانیال حکیم جالینوس حکیم ارسطو حکیم افلاطون حکیم

اعلم ان التصریف فی لغة التغییر والصناعة التحویل فی اصل الکلام

بسم الله الرحمن الرحیم

اعلم ان التصریف فی لغة التغییر والصناعة

اللهم صل علی المصطفی محمد والمرتضی علی والبتول

فاطمة والسبطین الحسن والحسین وصل علی زین العباد

علی والباقر محمد والصادق جعفر والکاظم موسی

والرضا علی والتقی محمد والنقی علی والزکی

الحسن العسکری وصل علی الحجة القائم خلف الصالح الامام

الهمام المنتظر محمد المهدی الهادی صاحب العصر والزمان

صلوة الله وسلامه علیه وعلیهم اجمعین یا ارحم الراحمین

۸۱

الامانة علی السموات والارض والجبال بیان آن حال نمود

وصلوات زاکیه وتحیات وافیه بر مظهر ملاحت انا املح

وفصاحت انا افصح قایل انا سید ولد آدم مخبر انا افصح العرب

والعجم سید انبیا سند اولیا ممدوح حضرت کبریا محمد مصطفی

وبر آل عظام واصحاب کرام حضرت سید الانام علیه

وعلیهم السلام بعد حمد الهی معلوم حضرت شاهی باد

چون انسان خلاصه انواع اجناس موجودات دو جهانی است

شناختن وی منتج سعادت ودولت جاودانی است از بهر آنکه

سعادت عظمی ودولت کبری در ضمن معرفت انبیا و اولیا

مندرج است وایشان انسانند اکنون در بابت شناختن ارباب

ولایت بعد ختم اشارت نمودن واجب ولازم است

حدیث من احب قوما فهو منهم متقضی آنست که محبت بقدر

اولیا مورث درجه ولایت شود ومراتب محبت بقدر مراتب

معرفت بود هر که شناختن وی اولیا را بیشتر محبت وارادت

وی در شان این طایفه بیشتر وهر که را محبت وارادت درباره اولیا

بیشتر سعادت معنوي ودولت اخروي ان اختیار بيشة
هُمْ قَوْمٌ لَا يَشْقَى جَلِيسُهُمْ شاهد حال است برین فقیر دران
حین که بقید بلا مبتلا بودم ورود یافت کلمهٔ اَفْضَلُ الْخِصَالِ
مَحَبَّةُ الرِّجَالِ یعني بهترین خصلتها محبت انبیا واولیا ست
دهی یحی بوم وچارهٔ نمیدانم   بجز محبت مردان مستقیم احوال
بعد انبیا واولیا علما اشراف قومند هر کس از اهل سعادت
که از زاویهٔ ضلالت بسرچشمهٔ هدایت رسید بواسطهٔ
انبیا واولیا وعلما رسید وچون بضرورة معلوم است
که جمیع اکابر انبیا واولیا وکمل وفحول علما که سلاطین
مملکت شریعت وطریقت وحقیقتند در صورة بشریت
وانسانیت اند شناختن انسان که موجب مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ
فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ وسیلهٔ شناختن خدای جهانست اهم مهمات
دین واقدم مقدمات تیقن باشد وانسانرا ظاهریت
وباطنی جسمی وجانی صوریی وسیرتی انسان عبارت از
مجموع ظاهر وباطن خویشر است وَالظَّاهِرُ عُنْوَانُ الْبَاطِنِ

دلیل

دلیل آنست که از صورة ظاهر استدلال بر سیرت باطن توان
نمود بنابران بعضی مقدمات در معرفت صورة وسیرت
انسان وخواص ظاهر وباطن ایشان کلمهٔ چند نوشتن
لایق نمود تا باب الابواب معرفت اولیا ومرشدان صمدانی
بمفتاح موانست روحانی ومناسبت جسمانی مفتوح کرده
ان شاء الله تعالی وچون صورت انسان محسوس است وادراک
ان صورة اسهل اولی آنکه اول بیان صورة ظاهر شود بعد ان
ان بیان سیرت باطن اعلم وفقک الله لاکتساب السّلطنة
الصوریة والمعنویة که کمال معرفت انسان بوحی والهام
ربانی ومکاشفه ومشاهدهٔ عیانی میسر شود چنانکه حضرت
موسی حضرت مصطفی را صلوات الله علیهما بوحی والهام
ربانی شناخته زمان حضرت مصطفوی تمنا نمود وحضرة
نبوة در حدیث لَقَدْ تَمَنَّى اثْنَا عَشَرَ نَبِيًّا انَّهُمْ كَانُوا مِنْ
أُمَّتِي مِنْهُمْ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ ازان معنی خبر فرمود یعني
دوازده پیغامبر آرزو بردند که از امت من باشند یکی ایشان

موسي عمران است **دیگر** با علام ربانی حضرت عیسی صلوات الله
علیه از ان حضرت خبر میدهد چنانکه قران بدان ناطقست
انی رسول الله الیکم مصدقا لما بین یدی من التوریة
ومبشرا برسول یاتی من بعدی اسمه احمد یعنی منکه عیسی ام نشارت
دهنده ام پیغامبری که بیاید از پس من نام وی احمد بود **دیگر**
از اولیا مثل سلمان فارسی و اویس القرنی وغیرهما رضی الله
عنهم حضرت نبوی را ظاهر نادیده بمکاشفه والهام
شناختند ودر راه متابعت ومبایعت آن حضرت جان
ومال ومملکت در باختند **نظم** جرعه نوشان عشق او معروف وجنید
جانفروشان در رهش عمار وسلمان و بلال ولکن این طور معرفت
جز اکابر انبیا وکمل اولیا کسی را میسر نشود کاملی باید
از مکاشفان دور بین یا واصلی از واصلان علم الیقین
تا شناساء وجود شریف متقربی شود از مقربان درگاه یا سالکی
از سالکان راه **نظم** هم ولی را ولی تواند دید مصطفی را علی
تواند دید **بعد** مرتبهٔ روحی واعلام ربانی وکشف والهام

عیانی که اعلی مرتبه معرفتست معرفت نوع انسان بعلم خواص
علویات میسر شود چنانکه جاماسب حکیم احوال حضرت نبی
امی حجازی صاحب دور القمر من العرب والقران الذی وقع
فی برج العقرب وکیفیت شریعت وملت آنحضرت باز نمود **دیگر**
شناختن تلامذه وملازمان حضرت دانیال را علیه السلام
پیرامن هندسی وقوانین حدسی وکثرت علوم ومعرفت
نجوم بود ولیکن این طور معرفت اگرچه از مرتبهٔ مکاشفه
نازلست ممارست بسیار وشمار بیشمارست حکیمی باید
از مهندسان زمان یا عملی سرامده از اقران تا بموجب علم
کواکب سیار چون زحل ومشتری وشمس وقمر شناسای
وجود کاملی شود از جنس بشر **بعد** مرتبهٔ خواص علویات
از افلاک وانجم وبروج ودقیقه ودرجه معرفت نوع انسان
بعلم قیافت وفراست وشناختن شکل وهیات وصورة
وخلقت میسر شود واین طور معرفت اگرچه از مرتبهٔ وحی
ومکاشفه وحکمت نجوم وهندسه نازل است ولیکن

نتیجهٔ وی اصح واوضحست وبموجب این علم شریف
عبدالله سلام حضرت سید الانام را علیه السلام شناخته
ازسعادت ازلی که درضمن ایمانست اثری یافت وازشقاوة
کفر وطغیان بکلی روی برتافت کما قال رضی الله عنه
لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صلی الله علیه وسلم الْمَدِينَةَ جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ
وَجْهَهُ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِكَذَّابٍ یعنی عبدالله سلام
رضی الله عنه چون روی مبارک حضرت رسول الله را دید
فرمود که این روی روی دروغگو یان نیست بشکل
وصورت شناختن انسان علم قیافت وفراست است
نزد جمع اقوام از خواص وعوام وانبیا واولیا وحکما
وعلما این علم علمیست شریف ومعرفتیست لطیف دلایل
عقلی ونقلی وکشفی نمایر است بر شرف علم قیافت وفراست
اول حضرت مصطفی صلعم فرمود که اُطْلُبُوا الْحَوَائِجَ
عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ یعنی طلب دارید حاجات خویش
از مردم خوب صورت دیگر انکه فرمود الْبَرَكَةُ فِي طِوَالِ

أُمَّتِي وَالْحِكْمَةُ وَالْفِطَانَةُ فِي أَوْسَاطِ أُمَّتِي وَالْفِتْنَةُ
وَالْعَدَاوَةُ فِي قِصَارِ أُمَّتِي یعنی برکت وبزرگی در مردم بلند بالاست
ودانش وزیرکی در مردم میانه بالاست وفتنه انگیزی
وعداوت در مردم کوتاه بالاست دیگر انکه فرمود کُلُّ أَشْقَرَ
مَلْعُونٌ یعنی کسی که موی وی بسیار [illegible] ملعونست
ولکن موی که بسندیده است میگونست جمیع احادیث مذکور
مثبت علم شریف قیافت وفراستست نقلست که امام شافعی
[illegible] در اسفار نخانه شخصی رسید که از روی
قیافت وفراست صورت آن شخص بغایت مذموم بود سه
روز انجا توقف فرمود آن شخص در وظایف ضیافت بسیار
مبالغه نمود وازان صورت در بشرهٔ امام ملالت تمام
ظاهر بود در وقت سوار شدن آن شخص کریه منظر ورق
دفتر بدست مبارک امام داد هرچه دران مدت چند روز
خرج ضیافت کرده بود ضعف آن اضافت کرده مطالبه
نمود فی الحال اثر بهجت در جبین انحضرت ظاهر گشت

اصحاب از کیفیت ملالت و بشاشت تعجب نموده پرسیدند
فرمود که سبب ملالت اشتباهی بود در علم یقین قیافت
و موجب این بشاشت رفع آن شبهه است و ازدیاد یقین
در فراست ازین قبیل روایات از اکابر ما تقدم و پیشوایان
امم بسیار است اما دلیل عقلی آنکه در بهایم و طیور خواص
و خصال حمیده و ذمیمه بحسب استدلال از صور و اشکال
مجرب و مقرر است در مرتبهٔ انسانی که جامعست میان
بهیمی و ملکی بطریق اولی که از صورت حسن بر سیرت
و از صورت قبیح بر سیرت قبیح استدلال توان نمود بنابرین
معنی باید که ارباب سلطنت و امارت در معرفت
قیافت و فراست اهتمام نمایند و آنچه متقدمان فرموده‌اند
در شکل و شمایل و خواص و خصال انسان از جملهٔ مهمات
دانسته درآن صورت سعی تمام فرمایند در مقدمات
گذشته که معرفت انسان میسر شود مگر بوحی و مکاشفه
و آن معنی خاصهٔ انبیا و اولیاست یا وقوف بر زایچه طالع

ولادت و آن مرتبهٔ حکما و علماست یا اطلاع بر علم
قیافت و فراست و آن صورت مناسب سلاطین و امراست
مبنی برهمین صورت کتابت رسالهٔ در صورت و صفت
انسان جهت حضرت شاهی بموجب اشارت الهی واجب
نمود چون این فقیر بنوشتن رسالهٔ بهرآن حضرت نامور
بود و بازنامها و اسپ نامها جهت سلاطین نوشته اند از
صفات بهیمی بصفات انسانی ترقی نموده انسان نامهٔ
نوشتن مناسب نمود امید آنکه موجب ترقیات
نامتناهی شود و هو علی ما یشاء قدیر و بالاجابة جدیر

باب در بیان حلیت و صورة

ظاهر انسان و شکل و شمایل و اعضا و جوارح ایشان
کیفیت هر عضو دلیل صفتیست سر بزرگ دلیل همت
عالیست سر خورد دلیل بی خردیست موی درشت دلیل
شجاعتست موی نرم دلیل جبنست و تو سندکی موی اعتدال

دلیل اعتدال است در صفات بسیاری بر سر دلیل کیافتست
بسیار موی بر پشت دلیل شهوتست بسیار موی بر شانها
و گردن دلیل شجاعتست و حماقت بسیار موی بر سینه
و شکم دلیل بلاهتست موی اندک دلیل لطافت و کیاستست
رنگ سرخ آتشی دلیل بسیاری خون و شتاب زدگی و دیوانگی
و زود خشمیست رنگ زردی بی علتیست دلیل خبث باطن
رنگ سرخ و سفید دلیل اعتدال است در اخلاق حمیده رنگ
سرخ صافی دلیل حیاست رنگ سبز و سرخ و زرد بسیاهی
مایل باز رد بسیاهی مایل دلیل خلق بد ست رنگ اسمر دلیل
فطانتست پیشانی فراخ که بر و عروق و اغصان بنا شد دلیل
مخاصمت و ناسازگاریست پیشانی تنگ دلیل نخست و نا
دانی است پیشانی بزرگ دلیل کاهلیست پیشانی متوسط
دلیل اعتدال است در الفت و موانست با مردم از جبین ابرو
و پیشانی از جانب سر بجانب بینی دلیل غمناکی و غضبست
جبین پیشانی از صدغ بصدغ دلیل زیرکیست غضون بسیار

بر پیشانی دلیل لاف زدنست ابروی بسیار موی دلیل
اندوهست ابروی دراز کشیده تا صدغ دلیل تکبر
و لاف زدنست ابروی پیوسته دلیل الفتست ابروی کشاده
دلیل بهجتست باریکی سر ابرو که از جانب بینی است دلیل
خصومت و فتنه انگیزیست سر ابرو که از جانب بینی
نیست و از جانب صدغ بلند دلیل ابلهی و تکبر
و لاف زدنست ابروی باریک دلیل بهجت و شادکامیست
ابروی متوسط میان سطبری و باریکی و درازی و کوتاهی
دلیل اعتدال است در قبض و بسط چشم بسیار بزرگ دلیل
کاهلیست چشم خرد دلیل سبکساریست چشم متوسط
دلیل وقادی و سبکروحیست چشم فرو رفته در غور دلیل
مکر و حسد و خیانتست چشم برجسته یعنی از روی
دلیل بیشرمی و نادانی و بخلست چشم زدن بسیار بسرعت
و زودی دلیل مکرست چشم زدن بطی دیر دیر دلیل کم فهمی
و ابلهیست چشم معتدل در سرعت و بطو دلیل عقل و فهم است

جشم بسیار سیاه دلیل سوداست جشم ازرق کبود دلیل
بیشرمی است جشمی که از غایت ازرقی بسفیدی مایل باشد
دلیل ترس وجبنست جشم سیاه غیر مفرط دلیل غفلت
جشمی که در نکرستن مثل اطفال نکردد دلیل بشرهٔ وی خنده
وفرح ظاهر بود دلیل درازی عمرست جشمی که کوچک
ولرزان وکبود باشد دلیل بیشرمی ومکر وحسد وحیله
وشهوت پرستیست جشم سرخ مانند آتش دلیل شرانکیزی
ودلیری باشد جشم کبود مایل به زردیٔ زعفران رنک
دلیل بسیار صفتها بدست نقطهٔ بسیار در حوالیٔ حدقه
دلیل شراست اکر با وجود نقطهای کبود جشم باشد دلیل
بسیاریٔ شراست جشمی که در کرد حدقهٔ وی مانند طوقی باشد
دلیل حسد وشرانکیزی وجبنست جشمی که مانند
کاو باشد دلیل حماقتست جشمی که حدقهٔ وی زرد مذهب
باشد دلیل قتال وخون ریزیست جشم سرخ غلیظ کردان
بجانب بالا مانند جشم کاو دلیل نادانی وزنا وفسق وغفلتست

جشم

جشم شهلا بهترین جشمهاست جشم سبز مانند فیروزه وکبود
مایل بزردی دلیل اوصاف ذمیمه است اکر با وجود سبزی
وکبودی نقطهای سرخ یا سفید دارد صاحب آن جشم بدترین
ومکارترین مردمان باشد حدقهٔ که برجسته باشد
وباقی جشم نشسته دلیل حماقتست جشم کوجک برجسته
دلیل نادانی وشهوت پرستیست جشم کوجک زود حرکت
مژه زننده دلیل فریفتن وصفات پسندیده است شکستن
مژها وجفسیدن آن از بی علتی دلیل مکر ودروغ کفتن
وحماقتست جشم بزرک لرزنده دلیل بدیست جشم زدن
دایمی دلیل جبن ودیوانکی است جشم احول دلیل لجاجیست
اکرجه جمیع اعضا بر اوصاف حمیده یا ذمیمه دلالت جشم
از همه اعضا زیادتست **بینی دراز** باریک سبکساری وخفت
عقلست بینی پهن دلیل شهوتست فراخی بینی دلیل
حسد وغضبست بینی معتدل در بلندی وپستی وفراخی
وتنکی دلیل صحت حواس باطنست **دهان فراخ** دلیل شجاعتست

دهن تنگ دلیل جبنست **لب سطبر** دلیل حماقت و طبع غلیظ است
لب باریک دلیل فهم و لطافت طبع است سُرخی لب نیکوست
سفیدی لب سهل است **دندان** کوچک و گشاده دلیل
ضعف تنست دندان دراز بزرگ دلیل شر و فتنه انگیزیست
دندان باعتدال دلیل راست گفتن است دندانها کج
و ناهموار دلیل مکرست **زنخ باریک** دلیل سبکساری
و خفت عقل است زنخ بسیار بزرگ دلیل تکبرست
زنخ اعتدال دلیل عقلست **محاسن کوسج** دلیل کیاست
و زیرکیست محاسن گرد دلیل وقار و تمکینست محاسن دراز
دلیل قلت عقلست محاسن تنک دلیل فهم و لطافت طبع است
محاسن بسیار موی دلیل طبع غلیظ است موی جعد پسندیده
است **روی پر گوشت** دلیل کاهلی و جاهلیست بسیار
کوشت بود و رُخ دلیل غلاظت طبع است روی که برو کوشت
اندک باشد دلیل تنگ روی و فهم و اهتمام است در کارها
رُوی بسیار گرد دلیل جهلست روی بسیار دراز دلیل

بی شرمی است روی بسیار بزرگ دلیل کاهلیست روی
بسیار خرد دلیل دنائت و سبکساریست و چاپلوسی
روی اعتدال در بزرگی و کوچکی و درازی و گردی و بسیاری
و اندکی کوشت دلیل افعال پسندیده است روی گشاده
دلیل خلق نیکوست روی ترش دلیل بدخلقیست روی
ناهموار از زخم آبله دلیل ناهمواری و زشتی است آماس
کنارهاء روی و امتلای شقیقه دلیل غضب و درشت
خوئیست **گوش بزرگ** دلیل تندی و تیزی و عمر درازست
گوش خرد دلیل خساستست گوش معتدل دلیل حفظ است
صوتی که مانند مستان باشد دلیل مستی و غفلتست
صوتی که صوت خشمناک بُود دلیل غضب است صوتی
که مانند صوت خجل بود دلیل شرمندگیست **قد بلند**
دلیل ساده مزاجی مبارکیست ولیکن از غفلتی خالی
نبود قد میانه دلیل حکمت و فطانت و اعتدال است
در اوصاق باطنی قد کوتاه دلیل کینه گرفتن و عداوت

وفتنه انکیزیست آواز سطبر بلند دلیل شجاعتست آواز
نرم باریک نرم دلیل ترس وجبنست آواز صاف معتدل
در بلندی وپستی دلیل اخلاق حمیده است آواز سطبر وبست
دلیل پرخوردنست آواز خوش دلیل قلت عقل است آواز
باغنه دلیل تکبرست بزودی سخن کفتن دلیل تیزفهمی و
اشتاب زدکیست بزودی سخن بلند کفتن دلیل شتاب
زدکی وبدخلقی وغضبست نفس دراز دلیل همت بلندست
نفس کوتاه دلیل ضعف باطن است کوشت نرم دلیل قوت
فهم ولطافت طبع است کوشت سخت دلیل قوت تن
وغلظت طبع وضعف فهم است بسیار خنده دلیل
مخالفتست وراضی ناشدن بکارهای مردم وخنده بلند
دلیل بی شرمیست خنده بلند بامبالغه دلیل بی شرمی
وسفاهتست تبسم دلیل حیا وخلق نیکوست دیر دیر
سخن کفتن وحرکات دیر دیر کردن دلیل فهم کندست
سرعت در سخن وباقی حرکات دلیل فهم تیز وسبکیست

کردن کوتاه دلیل مکر وخباثتست کردن دراز باریک
دلیل جبن وحماقت وفریاد زدنست کردن سطبر دلیل
حماقت وغضبست شکم کوچک دلیل عقل وفهم است شکم
بزرک دلیل کثرت نکاح است پهلوی باریک دلیل ضعفست
دلیل قوت تن وتکبر وغضب است پشت خمیده دلیل
خلقت بدست پشت راست دلیل خلق نیکوست کتف خمیده
دلیل مکر وفطانتست کتف باریک دلیل قلت عقل است
کتف پهن دلیل حماقتست کتف معتدل دلیل عقلست
ونیکی درازی ساق تا زانو دلیل عطا وتکبر وحب جاهست
ساقهاء کوتاه دلیل شرانکیزی وجبن است ساقهاء معتدل
در کوتاهی ودرازی دلیل شجاعت وسخاوتست انکشت دراز
دلیل فهم تیزست انکشت کوتاه دلیل فهم کندست کف
است
وانکشتان نرم دلیل عقل است ناخن سفید بغایت مبارک
وپسندیده ناخنهاء معیوب پسندیده نیست باید که صاحب
قیافت وفراست احتیاط بلیغ در تشخیص کیفیت هر عضوی

خویشتن واجب دانند تا مغلطه واقع نشود شاید که یک عضو
دلیل حماقت بوده و دو عضو یا بیشتر دلیل عقل آن زمان
حکم کند بر عقل آن شخص از بهر آنکه یک دلیل عقل با یک دلیل
حماقت مقاومت نموده یک دلیل عقل بی معارض باقی ماند
بموجب ان الحسنات یذهبن السیات خاصیت خود میدهد
و موجب رجحان طرف عقل میشود باقی او که صور و اشکال
برین قیاس باید نمود حضرت ولایت مآبی قطب الاقطابی
علی الثانی امیر سید علی همدانی سلام الله علیه که مظهر
جامع بود بحسب ظاهر و باطن در کتاب ذخیرة الملوک
آورده است که اگر شخصی کبود چشم سرخ موی و باریک
زنخ باشد و بر سر موی بسیار دارد همچنانکه از مار افعی حذر کنند
ازان شخص حذر باید کرد چون محقق است که صور
و اشکال دلیل هنر و خصال پسندیده و ناپسندیده است
بر هیأت و حلیت خویش و اخوان و اقران و انصار و اعوان
و امرا و مقربان بلکه رعایای مملکت و سکان اطلاع

و وقوف یافتن بر ذمه همت سلاطین و امراء قایل عادل
واجب و لازم است تا قابلیات و استعدادات هر کس معلوم
نموده بهر کدام از خواص و عوام اشغال مناسب فرمایند جز
بخردمند مفرما عمل   گرچه عمل کار خردمند نیست
و این معنی موجب انتظام مملکت و رفاهیت رعیت گشته
ممد دولت و مزید سلطنت پادشاه عادل عاقل شود مجموع
استدلال از صور و اشکال بر اخلاق و خصال تعلق
بمردمی دارد که بر فطرت جبلی و طینت اصلی چون درخت
جنگلی مانده باشند و بتربیت کاملی از اولیا یا بصحبت
عاقلی از حکما مشترف نگشته از ریاضات نتیجه و مجاهده
ثمره محروم باشند حکم قطعی از صورت چنان کسی بر سیرت
وی توان کرد بی شایبه اشتباه و لکن اگر متقبلی از کمل
اولیا یا قابلی از خواص حکما بریاضت و حکمت تبدیل اخلاق
ذمیمه کرده نفس اماره وی لوامه و ملهمه وی مطمئنه
گشته باشد حکم وی دیگر است چنانکه افلاطون حکیم صورت

خویش نقش کرده بر دست تلامذهٔ خود نزد حکماء هند فرستاد
حکیم هند اصناف اوصاف ذمیمه از آن صورت استنباط کرد
چون تلامذه مراجعت نمودند افلاطون از طور حکیم هند پرسید
تلامذه گفتند از علم قیافت و فراست بی وقوفست از بهر آنکه
اصناف اوصاف ذمیمه از صورت افلاطون استنباط نمود که
بندگان هرگز از حضرت حکیم ندیدیم و نشنیدیم افلاطون
گفت که بتفصیل از صفات ذمیمه که حکیم هند نمود بگویید
هر صفت که حکیم هند گفته بود گفتند افلاطون اعتراف نمود
و فرمود که حکیم هند در علم قیافت کاملست مجموع صفات
ذمیمه که نموده است در نفس من بود ولکن بحکمت و ریاضت
جمیع اوصاف ذمیمهٔ خویش را با اخلاق حمیده مبدل
کرده‌ام فاولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات مقتضی
آنست که تبدیل اخلاق ممکن باشد و اگر تبدیل اخلاق بریاضت
و مجاهده و صحبت و تربیت ممکن نبودی دعوت و ارشاد
اولیا ضایع بودی بنا برین مقدمات بر اخلاق ذمیمهٔ خویش

وقوف یافتن و در تبدیل آن صفات سعی بلیغ نمودن کار مردان
مرد است **نظم** اگر تا به ریاضت برآوری عسیلی همه
کدورت دل را صفا توانی کرد جهال زمانه پندارند که سلطنت
و مملکت منافی تقوی و طهارتست و این تصور باطل از غایت
حماقتست از بهر آنکه اکابر انبیا چون ادریس و یوسف و داود
و سلیمان و موسی و مصطفی و کمل اولیا چون [illegible] صدیق اکبر و فاروق
جناب علی [illegible] مرتضی رض بسلطنت صوری اشتغال فرمودند و عثمان ذوالنورین
و در اجراء احکام سلطنت و ضبط مملکت و رعایت رعیت
ید بیضا نمودند اگر سلطنت صوری منافی سلطنت
معنوی بودی از اکابر انبیا و کمل اولیا سلطنت صوری
نیامدی چون از ایشان مباشرت سلطنت و تصرف
مملکت آمد باید که سلاطین و امرای قابل همت بلند دارند
و سلطنت صوری بتقویت شریعت و تربیت طریقت
و معرفت و حقیقت با سلطنت معنوی جمع فرمایند
تا در روز بازار محشر عظمی کامران و سرافراز باشند

علیهم علیهم علیهم

باب در بیان سیرة و صفات ایشان

واحوال و مقدمات و منازل و کیفیت مرتبه از مراتب
ارباب دل قال الله تعالی اِنَّ عِبَادِیْ لَیْسَ لَکَ عَلَیْهِمْ
سلطان یعنی بندکان خاص حضرت کبریایی که انبیا و اولیا اند
ترا با ایشان هیچ حکم و فرمان نیست و قال عز من قایل
اَلَا اِنَّ اَوْلِیَاءَ اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ معنی
اگاه باش که مقربان درگاه و دوستان الله را در محشر عظمی
و قیامت کبری که فزع اکبر عبارت از آنست هیچ ترسی
و اندوهی نباشد و در اخبار سماوی وارد ست که لَا یَسَعُنِیْ
اَرْضِیْ وَلَا سَمَاوِیْ وَ وَسِعَنِیْ قَلْبُ عَبْدِیَ الْمُؤْمِن یعنی آسمان
و زمین وسعت افیاض نامتناهی حضرت الهی من ندارند
و دل بندهٔ مومن وسعت و طاقت آن داشت و در آثار
حضرة نبی وارد ست که اِنَّ فِیْ الْجَسَد ابن آدم لَمُضْغَةً
اِذَا صَلُحَتْ صَلُحَ سَایِرُ الْجَسَد وَاِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ سَایِر

الجسد اَلَا وَهِیَ الْقَلْب یعنی در جسد فرزند آدم کوشت پاره
ایست اکر آن کوشت پاره بصلاح باشد همه جسد بصلاح
باشد و اکر آن کوشت پاره بفساد باشد همهٔ جسد بفساد
باشد و آن کوشت پاره دل است شاهد قول حضرت مصطفی کلام
حضرت کبریاست چنانکه در شان کفرهٔ اموات غیر احیا می
فرماید یعنی طایفهٔ که بموت کفر و ضلالت و غفلت و جهالت
دلهاء ایشان مرده است اکرچه بظاهر زنده می نمایند چون
بدل که مهبط افیاض ملکوتی و جبروتیست مرده اند
همانا که بظاهر نیز مرده اند چون بحقیقت انسان عبارت
از جان و دل است نه از آب و کل در آیت دیکر فِیْ قُلُوْبِهِمْ
مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللهُ مَرَضًا فرموده است یعنی دلهاء منافقان
بامراض مهلکه نفاق و علل مغلجهٔ شقاق مبتلا ست
در آیت دیکر فَاِنَّهَا لَا تَعْمَی الْاَبْصَارُ وَلٰکِنْ تَعْمَی الْقُلُوْبُ الَّتِیْ
فِی الصُّدُوْرِ فرمود یعنی چشمهاء اهل ضلالت کور نیست
ولکن دلها که در سینه ایشانست کور ست و در اخبار الناس

نيامٌ فاذا ماتوا انتبهوا وارد ست يعني مردان در خواب‌اند
چون بميرند بيدار شوند از مضمون آيات واحاديث
مذكوره چنان معلوم ومفهوم ميشود كه دلهاء مردمان
متفاوتست بعضي مرده است وبعضي زنده بعضي در خواب
وبعضي بيدار بعضي صحيح وبعضي بيمار بعضي كور بعضي
بينا كما ورد في شان نبينا ما كذب الفؤاد ما رأي
ارباب قلوب عبارت از طايفه ايست كه دلهاء زنده صحيح
بيدار بينا شنوا گويا دانا دارند نشان دل زنده ميلست
بطاعات ونفرت از سيات ونشان صحت دل التذاذ است
از انواع عبادات واذكار كه اغذيه معتاد دلست ونشان
بيماري دل نفرتست از عبادات وطاعات چنانكه در ظاهر
علامت مرض نفرت طبيعتست از غذاء معتاد كه طعام
وشرابست در باطن علامت مرض نفرت طبيعت دل است
از عبادات وطاعات كه اغذيه معهوده اوست حيوة دل
بنور ايمانست وصحت دل در ترك عصيانست بينايي دل كشف

وشهود وعيانست شنوايي دل هاتف ووارد الهام وخطاب
الهيست دانايي دل ثمرة اللهم ارنا الاشياء كما هي است
گويايي دل اذكار اطوار سبعه قلبي است دل خزانه انوار اسرار
غيبي است ساير حيوان با انسان در آب وگل ابنا زنده انسان
از ساير حيوان بجاز و دل ممتاز دل مرآت مشاهدات صفاتي
ومجلاء تجليات ذاتي است قلب المؤمن عرش الله اشارت
بقرب قلوب است بدين درگاه يادل بحضرت كبريا قربيست
يا حضرت كبريا مناجات دلرا مجيب است **نظم** تو مرا مونس روان بودي

لكن از چشم من نهان بودي / از تو مي يافتم خبر بگمان
چون شدم باخبر عيان بودي / من خود اندر حجاب خود بودم
ورنه با من تو در ميان بودي / جانم اندر جهان ترا مي جست
تو خود اندر ميان جان بودي / ونحن اقرب اليه من حبل الوريد

انا عند المنكسرة قلوبهم مثبت اين مقال است طايفه
كه ارباب قلوب اند ايشانرا در ين زمانه اولياء الله ميگويند
وايشان اطوار متفاوت دارند طايفه از طوايف اوليا

مشهور باسمي ورسمي باشند چون اقطاب وافراد وابدال
واوتاد وابرار وغيرهم بعضي بظاهر وباطن معمور در شريعت
وطريقت وحقيقت مشهورند وايشان كمّل اقطاب وافراد واوتاد
ومقربان اند كه در صورة وسيرت مشابه بپيغامبر اند
مرشدي ومقتدايي چنين كاملي را سزد كه در شريعت وشرعيات
متبحر بوده در جميع فنون علوم از فحول علما باشد ودر طريقت
صحبت كمّل اوليا يافته برياضات ومجاهدات در مرتبه
تصوف باشد ودر حقيقت صاحب مشرب عميق گشته
بمشاهدات وتجليات در توحيد عياني وارث ثمّ دنى
فتدلّى باشد امّا بعضي كه بظاهر خراب وبباطن معمور باشند
از طايفهٔ ابدال مرشدي ومقتدايي را نشايند وانكار ايشان
نكنند از بهر آنكه تكاليف شرعي بر ارباب عقول است
كسي كه مسلوب العقل شود من حيث الشرع مكلّف نيست
ومسلوب العقل بر دو قسمند بعضي كه نور عقل ايشان
بظلمت سودا وصرع وسرسام دماغي وامراض جسماني پوشيده

شود مجانين اند وبعضي كه نور عقل ايشان بانوار ساطعهٔ
شموس تجلّيات الهي مسلوب ومحجوب گردد ايشان مجذوبان
وبُدلا اند باتفاق جميع علماء مذاهب اين هر دو طايفه
از تكليفات شرعي آزاده وآزاد اند اكابر در شان
طايفهٔ ابدال لا يُقتَدى بهم ولا يُنكَر عليهم فرموده اند
يعني اقتدا بايشان نكنند از ايشان تربيت غير متعذر است
بلكه مضرت با ايشان بمردم مباحي وملحد وبيمار ميرسد
ومنفعت نميرسد تفاوت طبقات اولياء هر زمان
بحسب تفاوت مراتب ومقامات ايشانست بر سبيل اجمال
از مقامات واحوال قدري معلوم بايد نمود بعد از ان
بقدر مقامات تعيين مراتب اوليا بايد فرمود ولّي زنده
صحيح بيدار دل مؤمنان دين دار وصلحا وعلماست چون
بر صفت حيوة وصحت وبيداري صفات ديگر
مثل بينائي وگويائي ودانائي بيفزايد نشان ولايت باشد
صاحب ان دل از مقام ايمان بمقام ولايت ترقي نموده باشد

وبعضا م

اوّل اهل الله بینا شود وان بینایی مراتبی دارد چون مکاشفات
ومشاهدات ومعاینات وتجلیات آثاری وافعالی
وصفاتی وذاتی بعد بینایی شنوا شود وآن شنوایی مراتبی
دارد چون هاتف ووارد والهام وخطاب بعد شنوایی
گویا شود وان گویایی مراتبی دارد چون ذکر قلبی وسرّی وروحی
وخفی وغیب الغیوب بعد گویایی دانا شود وآن دانایی مراتبی
دارد چون علم الیقین وعین الیقین وحق الیقین هر که ازین
مراتب واحوال مذکوره نصیبی دارد ولیست ولی که بینا
وگویا نیست طفل طریقت است چون گویا شود از طفولیت
عبور نماید وچون بحقایق دانا شود بالغ گردد بلوغ مردان
معنی عبارت ازین مرتبه است اکمل مردان مرد در هر تهانه
مظهر جامعیست که در مراتب مکاشفات ومشاهدات
ومعاینات وتجلیات واطوار سبعهٔ قالبی ونفسی وقلبی
وسرّی وروحی وخفی وغیب الغیوب وحقایق توحید علم الیقین
وحق الیقین وعین الیقین کمال یافته ویرا وارث مصطفی

وامام الاولیا وغوث اعظم وقطب عالم ومظهر کل وهادی
سبل خوانند چند کلمهٔ مجمل در صفات بواطن کمّل گفته شد
که تفصیل آن معانی در دفتر مطول نمی گنجد از آثار وعلامات
ظاهرهٔ جزوی این طایفه شمهٔ تقریر نموده شود که قریب الفهم باشد
اما آثار ولایت میمنت دم قدم است واما علامت ولایت
کرامتست یعنی از وی چیزی صادر شود که مقدور عوام اهل
اسلام نباشد چون اخبار از غیب بموجب اعلام الهی چنانک
بایزید بسطامی قدس الله سره می خواست که احرام نماز بندد
در جماعت مسافری بود بموافقت خواست که احرام بندد حضرت
شیخ نزد وی رفت وآهسته گفت که چون بآب وآبادانی رسیدی
تیمم باطل گشت آن عزیز متیمم بود متذکر گشت وطهارت ساخت
اگرچه ازین قبیل کرامات از اولیاء این زمان وهر زمان
صادر شده وهر [illegible] شود ولکن این تمثیل چون در طبقات الاولیا
شیخ ابو عبد الرحمن سلمی قدس سره آورده است جهت تیمن وتبرک
همین تمثیل آورده شد یا شنودن آواز ذکر از دل اولیا مصطفی

ومرشدان بی واسطهٔ حلقوم ودهان وزبان چنانکه از دل
حضرت مصطفی شنوده ودر کتب احادیث ولجوفه از تیز
کازین المرجل نقل کرده اند وجمیع علماء اهل سنت کرامات
الاولیا حق متقررست ولکن لازم نیست که اولیا در جمیع اوقات
بر احوال اطلاع نمایند چون اکمل کمل انبیا واولیا حضرت
مصطفی صلعم انه لیغان علی قلبی وانی لاستغفر الله فی کل یوم
سبعین مرة فرمود یعنی حجاب بشری بر دل حضرت پیغامبری
طاری میشود وآن حضرت هر روز هفتاد بار طلب مغفرت
مینماید یعقوب نبی صلوات الله علیه پرسیدند که یوسف را
در چاه کنعان با وجود قرب مکان ندیدند واز مصر بوی
پیراهن شنیدن نزد عقل بغایت بدیع مینماید جواب داد
که احوال این طایفه متفاوتست **نظم** یکی پرسید ازان کم کرده فرزند

که ای روشن روان پیر خردمند — ز مصرش بوی پیراهن شنیدی
چرا در چاه کنعانش ندیدی — بگفت احوال ما برق جهانست
دمی پیدا ودیگر دم نهانست — کهی بر طارم اعلی نشینیم

کهی در پشت پای خود نه بینیم — اگر درویش بر حالی بماندی
سر دست از دو عالم بر فشاندی — یعنی اگر درویش صاحب کمال

که مظهر تجلیات جلال وجمال باشد در حال استغراق لی
مع الله وقت لا یسعنی فیه ملک مقرب ولا نبی مرسل بماند واز مقام
فنا فی الله ولاهوت بتمام بقا بالله وجبروت تنزل نکند
واز عالم ملک وملکوت فارغ البال مستغرق زلال وصال
باشد هیچ احدی از وی استفاضه نتواند نمود وآن بمظهر
تربیت سالکان راه نتواند فرمود اما کامل مکمل
مظهریست که بوراثت انبیا در مقام صحو وبقا وطن سازد
وتربیت طالبان لقاء الله پردازد تا از دوام دولت انکامل
مکمل مرشدان کامل وواصلان موصل تا دامن قیامت
باقی مانند چنانکه مرشد باستحقاق قطب آفاق مخدوم علی
الاطلاق حضرت خواجه اسحق قدس الله سره از حضرت
ولایت مآبی قطب الاقطابی علی الثانی امیر سید علی همدانی
کمال یافت وانحضرت بعد ممارست فنون علوم وملازمت

حضرت مرشد حقانی شیخ محمود مزدقانی بمقام ولایت و ارشاد
وصول یافت بعد اجازت از حضرت شیخ بموجب اشارت
غیبی بسفر سه بار آن مقدار که مقدور بشر باشد عالم را
کردید و بصحبت شریفهٔ قریب هزار و چهار صد ولی رسید
بظاهر و باطن مظهر جامع عبارت از چنین کاملیست امّا
جامعیت معنوی کرده شد مکاشفات و اطوار و حقایق
مجموع نزد مظهری غیر سلسلهٔ علی الثانی سید علی همدانی
یافت نشد و امّا جامعیت صوری آنک حبل الله که حضرت
الله تعالی کبریاوه وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا امر فرموده است
یعنی همه چنگ در حبل الله زنید اصح اقاویل مفسران چهار است
بعضی فرموده اند که حبل الله کلام الله است و بعضی فرموده اند
که حبل الله علماء شریعت اند که بیان معانی قرآن فرمایند
و عالمیان را بسبب قرآن راه نمایند و بعضی فرموده اند
که حبل الله مشایخ طریقت اند چون بحقیقت علماء ربانی
طایفه توانند بود که علم با عمل دارند وَالشَّیخُ فی قومه

کالنبی فی امته در احادیث نبی وارد است و بعضی فرموده
اند که حبل الله عترت حضرت رسول الله است کما قال
علیه السلام اِنّی تارکٌ فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی
الا فتمسکوا بهما فانهما حبلان لا ینقطعان الی یوم القیمة
یعنی در میان شما دو چیز عزیز میگذارم یکی کتاب خدا و یکی
فرزندان خویش را آگاه باشید و چنگ در ان هر دو زنید که
بدرستی که آن دو ریسمانست که منقطع نشود تا روز قیامت
چون اصح اقاویل اهل تفسیر و تاویل در حبل الله چهار است
و ان چهار یعنی در ذات شریف حضرت علی الثانی موجود
بود بی اشتباه آن حضرت حبل الله باشد و سلسلهٔ وی
اقوی از جمیع سلاسل اولیا چون مقصود ازین رساله شناختن
انسانست در بیان صورت و سیرت انسان شمهٔ نبشته شد
زیاده موجب اطالت باشد در خاطر شکسته میگذشت دو کلمه
نصیحت که مناسبست چون نظر بحال خود انداختم به نصیحت
دیگری نپرداختم عنان قلم بصوب دعا معطوف گشت

سلطنت صوری یا سلطنت معنوی مجموع مرزوق حضرت
خسروی باد بحرمة مظاهر تجلیات من الاقطاب والافراد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي نوّر سماء الوجود بمصابيح اسمائه الحسنى وفتح ابواب
خزاين الجود بمفاتيح صفاته الاسنى وخشع لهيبة جلاله
الارواح الطاهرة في السموات العلى وهام في بيداء جلاله
عقول المهيمة في الملاء الاعلى وكشف عن بصاير اهل
العرفان اكنّة حجب الريب والعمى حتى عرفوه بتعريفه
وشاهدوه في ملابس مراتب الصور والمعنى واحتجب بحجاب
عزه عن مدرك ابصار المحجوبين فعموا عن مشاهدة تجليات
جماله الاجلى وحرموا لذة سماع خطابه الاشهى والصلوة
على من ارسل بالبشارة العظمى وجعله رحمة للاقصى
والادنى من واردي عطاش فيافي الغفلة المورد الاحلى
وسقيهم بكاسات نصايحه شراب محبته الاصفى صلى الله
عليه وآله سادات الآخرة والدنيا واصحابه المؤمنين النجوم
الطريق لاهل الهدى اما بعد فلما كانت الاسماء الالهية
مواد الكاينات واصول الممكنات التي لا يمكن ظهور عين

من اعيان الكون الابها ولا يثبت قواعدا وكان عالم الامكان
الا عليها ولولا سلطان احكامها وتصاريف اثارها
ماظهر لوجود الكون اسم ولا للكون الوجود رسم وقد
طال الشوق الى كشف بعض ما امكن من اسرارها وبث
مايتيسر من حقايقها المطول اشتياقي تبلا وتها كل صباح
ورواح وسروري بذوق كاسات شراب الانس عند
قراتها التي تتضمن كل فوز ونجاح فاستخرت الذي
تخلق مايشاء وتختار ماكان له الخيرة فلما الهمت
وايدت قيدت ماسنح لي من خفاياتها كما اقتضى الحكم الموفق
بلسان اهل الذوق والاشارة من ارباب الهمم العالية
والنفوس الفاضلة لا ما وقف عنه اصحاب النظر
الناولة فانا استجلاء غوامض اسرار اسماء رب الارباب
تبصرة لاولي النهى وغذاء للارواح اولي الالباب
واستكشاف حقايق صفات علام الغيوب ثناء المأني
صدور ارباب القلوب ولا تجول في جوفضاء ساحات

جولان

الغيب الا من خلص من قيود ومدارك الفكر والحس ولا
يزول ظلمة الشرك والريب لا بشهود تصاريف تجليات
الاسماء والصفات في فسيح حظاير القدس وهذا النوع
من العلوم لا يحصل من ترتيب المقدمات وايراد التبهات
بل بمخالفة الهوى وقمع محبة الدنيا والتحقق بحقايق التقوى
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وصح عن رسول الله عليه وآله
وسلم انه قال ان الله تعالى احتجب عن العقول كما احتجب عن
الابصار وان الملأ الاعلى يطلبونه كما تطلبونه انتم
فاشتركم نوع الانسان مع الملأ الاعلى في الطلب ولختلفنا
في الكيفية فانهم يطلبونه بالانوار العقلية لكونهم
عقولا مجردة وهو جلت عظمته محتجب عن العقول فاني لهم
سبيل الوصول الى اسرار الذات وحقايق الصفات ومن
هذا النوع من يطلبه به لكون الحق سمعه وبصره ومنهم
من يطلبه بنظره العقلي وطالب الدليل على صحة وجدان
اهل الطريقة كطالب الدليل على حلاوة العسل ولذة

من لم يذق لم يدر

الجماع مع العنة وهذا شيء لا يقوم عليه الدليل الا الذوق
وفيما جرى بين الخضر وموسى عليهما السلام تبصرة لاولي
الابصار فالوصول الى معرفة الذات المتعالية لا
يمكن للعقل من حيث النظر فان العلم بالله من حيث النظر
لا يزيد الناظر الا الحيرة وانما يعلم باعلام الحق على وجه
الذي يليق بجلاله لمن اختصه من عباده فمن قال ان
الحق جلت عظمته يعرف بالدليل فانه يضرب في حديد
بارد ومن هذا قال من قال العلم حجاب يريد به العلم
النظري فاهل الله علموا الحق باعلامه تعالى لكون الحق
علمهم كما كان سمعهم وبصرهم ومثل هولاء لو تصور منهم
نظر فكري لكان الحق عين فكرهم لكن لا يتصور ممن يكون
مشهده هذا ان يكون له فكر بل هو مع الفهم عن ضروب الهام
الحق من غير تفكر لاستهلاك صفاته في الحق ومن كان فهمه
عن تفكر فما هو من اهل الذوق جعلنا الله ممن ذاق لذة
الوصال وفاز بالتعرض لنفحات لطفه في الغدو والآصال

مقدمة الكتاب قال الله تعالى ولله الاسماء الحسنى فادعوه
بها اعلم ان الاصل في الذات المقدسة تباركت وتعالت
التعري والتنزه عن الصفات واطلاقه عن التقييد
بالصفات وغناه عن العالم الا ان كل اسم وصفة يقتضي
كونا من الاكوان ولا ظهور لها الا بها فلو كان في الوجود
ما يطلب الاسماء ظهورها لزم منه قدم العالم وقد صح
في الخبر الوارد كان الله ولم يكن معه شيء فلا ظهور
لاحكام الاسماء الا في القوابل وليس ذلك الا باخراجها
الاعيان عن حضرة الثبوت وحصولها في عرصة الوجود
فلما اكتسى الاعيان الثابتة حلة الوجود حصل مراتب
انواعها في نفس الامر فعند حصولها في محل سلطنة
اسم الظاهر الحاكم على ولايات المظاهر ظهر آثار الا
سماء الحسنى وبرز نتايج الصفات العليا والاسماء
غير متناهية لانها حضرات تتضمن ملكا لله الذي هو
اعيان الممكنات والاعيان لا توصف بالتناهي لانها غ

شيون الحق ولا نهايت لشيونه دنيا وآخرة نعم ما وجدتها
فهو شناه ويدلك على هذه الجمعية الالهية قوله تعالى
يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله سمي نفسه بكل ما يفتقر اليه
وهذه حقيقة سارية في جميع افراد مراتب الاكوان
ان يدخل في اجزاء افرادها علوا او سفلا فاذا علمت هذا
فاعلم ان الاسماء الالهية على اقسام منها فاذا علمت هذا
فاعلم ان الاسماء الالهية المضمرات مثل هو ونحن وانا
ومنها الكنايات مثل الخالق والجاعل ومنها اسماء النيابة
مثل سرابيل تقيكم الحر وهو الواقي عز شانه والسربال
ناب منه منابة في الوقاية ومنها ما لم يطلق عليه ادبا وانما
نطلق القران بها مثل سخر الله ومكر الله ويستهزئ بهم
واكيد كيدا فالتحجير في الطلاق ورفع التحجير في الطلاق
الاسم عليه سبحانه اليه لا الينا فلا يسمي الا بما سمي نفسه
وما منع من ذلك منع ادبا وكذلك الافعال فان من الافعال
ما تعلق الذم بفاعله كالشرك والظلم والفساد ومنها

وصفات فرادار
شهرت ال

ما تعلق الحمد والمدح بفاعله كالاحسان والصبر والشكر
واخبر عن نفسه تعالى بانه تحب المتصفين بما يتعلق به الحمد
ويبغض الموصوفين بما يتعلق به الذم فليس لاحد
ان يتصرف في اطلاق الاسماء عليه او نسبة الافعال
اليه سبحانه الا بما اطلق له التصرف فيه ومعرفة التصا
ريف ثبتت باعلامه شرعا لا عقلا والحق تعالى ما نسب
الى نفسه من الاسماء الا الحسنى دون غيرها من الاسماء
وان كان الكل اسماؤه في الحقيقة الا انه عراها
عن النعت الا بالحسنى واكمل الخلق واعلمهم بحقايق
اسماء الله وصفاته الرسل انهم ما علموا الا باعلام
الحق لهم وصح عن المخبر الصادق صلوات الله عليه
ان الله تعالى تسعة وتسعين اسما ماية الا واحدة
من احصيها دخل الجنة وقوله ماية الا واحدة
هو على وجه التاكيد كقوله تعالى فصيام ثلثة
ايام في الحج وسبعة اذا رجعتم تلك عشرة كاملة

علي التاكيد عند اكثر العلما، وسوابعد من التصحيف في
الكتابة السبعه والسبعين والتسعة والسبعين
والسبعة والتسعين فازال الالتباس بالتقييد واما
قوله عليه السلام من احصاها الاحصا، عند علما
الظاهر بمعني العلم وهو معرفة الفاظها ومعانيها
والعثور علي حقايق نتايجها وآثارها وعند اهل الله
اتصافها والظهور بحقايقها والعبور علي مدارج
نتايجها بحيث يصدق عليهم اطلاق اعيانها كما انه تع
وصف نفسه بانه خير الناصرين وخير الحاكمين وخير
حافظين وخير الرازقين واحسن الخالقين واخبر
عن نبيه انه بالمومنين رؤف رحيم ففي امثال هذه
التنبيهات مجال متسع لاهل العناية من ارباب القلوب
واصحاب الكشف والشهود يتصفون بحقايقها
وينصبغون بصبغ اثارها في سلوكهم علي مناهج
السنن المشروعة وسيرهم علي مدارج طريقة اهل

عش الطلاع

الولاية والتخلق باخلاق الالهية ويصير ذلك قربة لهم
اليه ووسيلة لديه نسال الله الكريم المنان ان يجعلنا من
اهله فانه ماوي المحسنين ولي الامن اهلية الالهية وهو
عبارة عن موجود ازلي متفرد بصفة الجلال والكمال
وهذا اول كلمة دعا الله عباده اليها بقوله قل هو ثم
بها الكلام ثم قال الله وهو اسم الجامع الخاص الدال
على الذات الاحدية بجميع الجزائية الحرفية وحقايقه
الوضعية وسر الهوية فيه الا انه لا يظهر الا بعد تجرده
عن قيود احكام الحروف المركبه لكمال تفرده عن الاغيار
وقوة تنزهه عن حقايق الاتحاد ثم انه وان كان مركبا من
بعض الوجوه من الها، والواو ولكن الاصل الثابت
هو الها، فان الواو ساقطة في اخر كلمة الله وفي التثنية
والجمع كقولكهما وهم فبقي الها، يدل علي الاحدية المطلقة
عند استهلاك الصفات واسقاط النسب والاضافات واعلم
انه للها، في الهوية رتبة الاولية وفي الالهية مرتبة

هم اعلم ان الهوية
سر الالوهية

الاخرية فلها البداية في الهوية والنهاية في الالهية
مشيرة الي اسرار عظيمة ومعان جليلة منها ما يهب من
معانيها نسمات الرجاء علي قلوب اهل الكشف وهو ان
حركة الوجود دورية فعين النهاية عين البداية
فكما كان السبق للرحمة كذلك المآل اليها ومنها جلالة
الهوية ورفعتها علي جميع الاسماء وهي ان اصل الهاء
الذي ضمير الهوية الذاتية انما هو الرفع اشارة الي
ان كمال الرفعة المطلقة لها ذاتية وانما يرد عليها
وارد النصب والجر من حيث قابليتها للحركات الاعرابية
اشارات الجمعية قابليتها جميع النعوت والاحكام وا
والنسب الاضافات واللوازم واللواحق والعارضات
والقوة الرفعية التي هي اصلها استلزمت الواو اخت
الضمة وهاضمير الجمع في العلوم العربية كذلك لها الاحاطة
والشمول لخصوصيات الحروف في مراتب المخارج والواو
وباطن الهاء وحركتها عكس حركة الهاء وكلاهما دورية

فان حركة الهاء ومخرجها من باطن الصدر بقرب القلب عند
اهل الكشف يمد بها النفس فيمر علي مخارج الحروف كلها حتي
ينتهي الي ظاهر الشفتين ثم يعود عودا سريعا كالبرق
الي ما منه بدا منصبغا باحكام الحروف كلها في دورتها
الجمعية الاحاطية وحركة الواو عكس حركتها اذ يبتدئ
من ما بين الشفتين ثم يمتد الي الصدر فيمر علي مخارج
الحروف كلها ثم يعود الي ما منه بدا فحركة الهاء من عالم
الغيب الي الشهادة لما يقتضي ذاتها من مرتبة المبدائية
وحركة الواو من عالم الشهادة الي الغيب فلهما الاحاطة
والشمول علي حقايق اعيان الحروف في العروج والعروج
في مراتب المبدائية والمعادية وهما منطبقان حقيقة
ومعنا ينطبق احدهما علي الاخر انطباق اول الدائرة
علي الاخر ولهما جمعية حقايق الحروف المقدسة الوحدا
نية كلها التي هي مواد الاسماء الالهية اذا تركب بعضها
علي بعض علي اختلاف اوضاعها ومن نتائج تركيبها

واثار جمعيتها لاصحاب العلوم الروحانية تصرفات
في العوالم الجسمانية والروحانية والملكوت
السفلية والعلوية وكما ان ظاهر النفس الانساني
مادة الحروف الملفوظة كلها كذلك ظاهر النفس
الرحماني مادة الحروف الوجود وهو قيوم
الكل لا اله الا هو سبحانه ان يكون معه غيره
وهو العزيز الحكيم ونقل عن الجنيد قدس سره
انه عطس رجل بحضرته فقال الحمد لله قال الجنيد
قل كما قال الحق الحمد لله رب العالمين فقال الرجل
من العالم حتى يذكر مع الله قال الآن فقل وان المحدث
اذا قرن بالقديم لم يبق له اثر فالاول مقام الفاني
في الله الغايب عن رؤية تجليات الكثرة الهايم
في بيدا الغيرة والثاني مقام المحقق الكامل الباقي
ببقاء الحق بعد تعديه اطوار المراتب السبعة
في الفناء وتحققه بحقيقة كل شيء هالك الا وجهه

٤٢ سر رداش

ازلاً وابداً الا انه لم يكن شيئا مذكورا وما كان له في نفس
الامر وجود حتى يقال انه فني بل وجود الفناء متوهم
متخيل فزال الخيال لكشفه عن حقيقة الحال ومعاينته
ان الفاني فان في كل حال والباقي باق لا يزال فالجنيد
يقول بلسان الحق الحمد لله رب العالمين وهو المعبر عن سير
الحقيقة الجمعية الكمالية على مراتب الوجود والله
الهادي الله الذي له القدرة والاختراع والخلق والامر
الجامع للذات والصفات والافعال اعلم ان شان هذا
الاسم عظيم وامره جليل ليس لعيوننا الافهام والعقول
الى مشاهدة اسراره سبيل وليس للقوة البشرية ان يسلكه
طريق البحث والتفتيش في حقايق اسراره الالهية و
الاطلاع على خفايا حجب مملكة الفردانية وليس لاهل
القرب من الذات الا الدهشة والحيرة يترددون بين
الياس والطمع ان نظروا الى هيبة جلاله ايسوا وان
نظروا الى انس جماله طمعوا فلولا انس الجمال لتقطعت

اوصال العارفين دهشة ولولا طمع الوصال لذابت
قلوب المحبين حسرة واني نشير بما من الله سبحانه
على عبده فانه المفضل المنان من على من يشاء بما شاء الى بعض
ما يمكن به من اسرار هذا الاسم جلا لته تباركت وتعالت
منها حقايقه الحرفية المشيرات الى الاسرار الكشفية اعلم
ان هذا الاسم عند اهل التحقيق مركب من خمسة احرف
وتماه هي سته لفظا اشارة الى احاطة الذات المتعالية
العوالم الخمسة المحسوسة والجهات الستة المختلفة
وسقطرقا لابنيات واولها الالف وفيه اشارات منها
اختفاءها في الهمزة لفظا كخفاء الهمزة في الالف رسما اشارة
الاختفاء مظاهر الاكوان في الغيب المجهول اولا كاختفاء اسرار
الذات الالهية وحقايق الصفات الازلية في وقوم
المظاهر اخرا ومنها ان الالف هو عين النفس الممتد من
باطن الصدر المتعين في جميع درجات المخارج الحرفية
الظاهر بصور الحروف وصورها كلها اذ به كانت قيامها موجيث

قيوميته في عالم الحروف فهو هيولى الحقايق الصور
الحرفيه وظواهر الحروف صور تفصيلية له وهي في احدية
النفس عينه غير ان كلا منها يمتاز عن غيرها في درجتها
من درجات المخارج كذلك امتداد النفس الرحماني
واحاطته بمراتب الكاينات ونفوس افراد الممكنات
من العلويات الروحانيات والسفليات الجسمانيات
فان الكل صور كلمات الله التي لا نفاد لها وتنوعات
تجلياته والمتميز في حروف اعيان مراتب الوجود والظاهر
في مظاهر الاكوان بحسب قابلياتها وخصوصياتها والكل
في قبضته ووجودهم فيه وقيامهم به وصدورهم منه
ورجوعهم اليه وان الملاء الاعلى يطلبونه كما يطلبه
الملاء الاسفل وهو معهم اينما كانوا واقرب اليهم من حبل
الوريد وكون الحروف عينه ككونه عين النقطة اشارة
الى هوية الغيب وبايض المطلق وانتفاء الكثرة الوجودية
النسبية حيث كان الله ولم يكن معه شيء واستهلاك

الكثرة الاسمائية والصفات بذي الهوية المقدسة
عن التعين واللاتعين الثانية امتداد النفس وتو
جهه بالايجاد الى اعيان الحروف حال تعيناتها في مخارجها
ورجوعها الى الباطن عند انتهائها تحقق وجود الالفية
وهو النفس الممتد من حيث امتداده اشارت الى ابتداء
النفس الرحماني وتوجهه الى الحروف الاعيان حال تعيناتها
في مراتبها وتنزلاتها في مدارجها ورجوعها الى الباطن
عالم الغيب في معادها ومراجعها ثم هذا الامتداد
اما ان يكون عارجا فيسمى بالفتحة اشارة الى فتح ابواب
الفتوحات الالهية وجذبات العناية الربانية واما
هابطا اشارة الى التنزلات الوجودية وورود
التجليات الربانية الى مراتب التعينات الامكانية
والحقايق الجسمانية الثالثة تعين مراتب النفس
في درجات المخارج وظهوره بصور الحروف وتشكله
باشكالها وتعداده في عقود مراتب الاعداد بتكرار

حقايقه في الامتداد وسريانه في مراتبها واتصافه بها
وصيرورته عينها مع تنزهه وغنايه عنها اشارة
الى الفيض الوجودي والتجلي الوجودي طالع من
مطالع الغيب اللاهوتي ساريا في حقايق التعينات
سويته ظاهرا بحقايق احكامها وتنايج اثارها وهو مع
ذلك كله على اطلاقه الحقيقي وغناه الازلي وتنزهه
الابدي كاللون المطلق فانه يسمى في الابيض بياضا وفي
الاسود سوادا الى غير ذلك على التعيين والتقييد وهو
مع ذلك على اطلاقه في العين لا في التعين ومنها
حركات صورة الفية في عالم الرقم ولها ثلث اعتبارات
احديها الحركة المستقيمة وصورة المرقومة الالفية
في هذه المرتبة سواء كان نازلة من فوق او صاعدة
من تحت اشارة الى خطيئة بالعظمة والكبرياء والقدرة
والجلال مراتب الاكوان ومجالي الامكان من قطان
حظاير الملاء الاعلى الى سكان حظاير الثرى وهو الذي

في السماء الله وفي الارض الله له ما في السموات وما في الارض وما بينهما وما تحت الثرى ومساواة النسبة الفوقية والتحتية اليه عز شانه الثانية الحركة الممتدة في العرض وهو البا وهو اول معلوم ظهر من حضرة الوحدانية الالفية وكذلك دوحة اول معلول دوحة وهو العدد فان الاثنين اول معلول للواحد وهو اول الاعداد ومبدا الكثرات اشارة الى انتشار مجلات العلوم الحقيقية وانبثاث الاسرار الحقية على صفحات الواح المظاهر الخلقية وفلتات السنة السكان العوالم السفلية والعلوية الثالثة الحركة المستديرة وهي حركة دورية احاطية كمالية يتصل نهايته ببدايته لاتصال نقطته الآخرة بنقطته الاولية اشارة الى التجليات الرحمانية ولطايف نفحات الربانية من مراتب التعينات الوجودية ومدارج المظاهر التقييدية الى الطلاقة الاول ورجوعها

من الشهادة الى الغيب وعروجها من حضيض الظلمة السفلى الى علو فضاء النور الاعلى وذلك اما بالمعراج والترقي في درجات الاحوال والتقلب في اطوار المقامات على قانون طريقة اهل الكشف واما بالموت الطبيعي ومفارقة الجوهر النفساني هذا المركب الجسماني واما بالمكاشفات البرزخية في المواطن المثالية من طريق النوم المشروطة بطهارة النفس من الاخلاق الردية والصفات الحجابية الله يتوفى الانفس حين موتها والتي لم تمت في منامها فيمسك التي قضى عليها الموت ويرسل الاخرى الى اجل مسمى ان في ذلك لايات لقوم يتفكرون ومنها انفصال صورته الحرفية الرقمية عن صور الحروف كلها في اوايل الكلام واتصال الحروف به في الغاية اشارة الى العلو والغنى والرفعة والنزاهة الذاتية وانقطاع المجانسة بين المطلق والمقيد وعدم الرابطة بين اللاتعين والتعين وسطوة الغيرة الاحدية وظهور

نسبة الذات المتعالية عن الغير الانضمام المناسبة

وانقطاع

حقيقة ما للتراب ورب الارباب واتصال حروف الكائنات
به ورجوع اعيان الموجودات اليه اخرو رفعه اياها
بالعناية الازلية والكفاية السرمدية الى الطلاقة
الحقيقي وجمعه الغيبي عنه اضمحلال رسوم السايرين
واستهلاك وجود العالمين وفناء اعيان الوجودية
في الهوية الغيبية الاحدية الجمعية واما اللامان
بعد الالف احدهما بيده وهو ملكوت كل شي واللام الاخر
له وهو الملك الذي لله الواحد القهار وقال اللام الاول
اشارة الى اللوح الحقايق الملكوتية المتصلة بالتجلي
والتجلي بالجلال الجودي في مرتبة العيان الشهودي
قبل عالم المحسوس الشهادي ونظام الملك بمشاركة
الاجسام والنفوس وقبولها وجود الفيض الواصل
بالتجلي النازل قبولا احديا جمليا كضرب السكة بلا واسطة
كما قال عز شانه وما امرنا الا واحدة كلمح البصر ثم اضافة
التجليات من تلك الحقايق الملكوتية على ما ادغم فيها

من مراتب عالم الامكان ودرجات تعينات الاعيان وتكميلها
بالتطهير عن خبث النقايص وايصالها الى الطلاقة
الحقيقي بعد سريانه فيها واللام الثاني اشارة الى التجلي
الظهور واتاد تجليات الملك العزيز الجبار في سعة عرصة
الملك وتفصيلها ما كان مجملا من احكام قدرة المالك
واسراره في حقايق الملكوت وملكوت الملكوت واما
ادغام لام الملك في لام الملكوت اشارة الى ان الظاهر
التابل مندرج في باطن المقبول والشهادة في الغيب
فان ظهور الظاهر ابدا عن باطن سابق عليه وان كانت
هذه الاعتبار بعكس من وجه وهو ان الملك حامل الملكوت
والغيب محجوب في الشهادة فلام الملكوت من هذا
الوجه مدغم في لام الملك فلا يقدح ذلك فيما ذكر لكون
الامور ودايكام واما اختلاف العلماء في علميته
ووجوه اشتقاقه فخارج عن مشرب اهل الذوق
ولكن نذكر منها طرفا منها فاعلم ان مذهب اكثر العلماء

من اهل الحق واصحاب الكشف ان هذا الاسم علم للذات
المتعالية وان الله تعالى اقام هذا الاسم مقام الذات
موضوعا لجميع الاسماء والصفات واضاف ساير الاسماء
الحسنى اليه وحملها عليه بقوله ولله الاسماء الحسنى
وحمل هذا الاسم على هوية الغيبية ووضعه موضع
المسمى فقال الله تعالى هو الله الذي لا اله الا هو اشانه
الى نفي ما يستحيل كونه واثبات ما يستحيل فقده وانكر
المعتزلة والاشاعرة وطايفة عن علماء العربية علمية
وقالوا ان وضع الاسم العلم متوقفة على معرفة حقيقة
الذات وذاته تعالى غير معلومة للخلق فوضع العلم له
محال واجيب عنه بانه وان لم يكن ذاته معلومة
للخلق وليس لهم ان يضعوا له اسماء علما تعليما فلا
خلاف ان ذاته تعالى معلومة له ولا يمتنع عليه ان
يضع لذاته تعالى اسما علما تعليما لعباده على السنة
رسله واوليائه ومن انكر علمية هذا الاسم قال باشتقاقه

فقال بعضهم انه مشتق من الوله وهو شدة المحبة والاصل
فيه ولاه فابدل الواو بهمزة وادخل لام التعريف
وادغمه في لام الاصل وفخمت لتعظيم فقيل الله بمعنى
انه تعالى هو المحبوب الحقيقي الذي يوله فيه العاشقون
ويتوله في جماله العالمون فيشتد به ولههم به وتالههم فيه
وشوقهم اليه قال جلت عظمته وَالَّذِينَ آمَنُوا اشد
حبا لله وقيل انه ماخوذ من اله اليه اذا فزع ولجا
لكونه تعالى مفزع وملجا كل جزع وهو المجير الذي به
التنفير واليه المفزع والمهرب للخطير والحقير وقيل
انه ماخوذ من قول القايل الهت بالمكان اي اقمت به
وهذا كناية عن الدوام والبقاء الذاتية والاقامة
والثبات على ما يقتضي ذاته المتعالية من افاضة
انوار الوجود من حضرة الربانية على اعيان المربوبات
بمقتضى الكرم والجود وقيل انه مشتق من الالهة وهي
العبادة من حيث انه هو المعبود على الحقيقة بكل

مكان والمسجود في كل زمان واوان في كلها اليه
يسجد ويعبد مما يعقل ويشهد سواء عرفه العابد
والساجد اولم يعرفه قصده اولم يقصده لانه تعالى
قضى وامر الا ان لا يعبدوا الا اياه وقيل انه مشتق
من الالهة وهي المقدرة على الايجاد والاختراع
وهو القادر بالذات قدير على ابداع المبدعات
واختراع المخترعات وايجاد الموجودات من الاجناس
والانواع المعقولات والمحسوسات الى ما لا يتناهى من
اعيان مراتب الممكنات فلا غاية لشيونه ولا نهايت
لتجلياته وقيل انه مشتق من لاه يلوه اذا احتجب فهو
تعالى محتجب برداء كبريائه وكمال عظمته عن العقول
البشرية والمدارك الفكرية والاحاطة العلمية لا
تدركه الابصار وهو يدرك الابصار وهو اللطيف الخبير
وقيل انه مشتق من لاه يليه اي ارتفع اشارة الى ان
الرفعة الحقيقية له تعالى بالذات واطلاقه عن التقيد

برفعة المكان والمكانة لكونه عز شانه معطيا للرفعة
هو الرفيع الرافع وله الرفعة الذاتية بالذات والمرتبة
والشرف على كل ما سواه من الموجودات وقيل انه
مشتق من وله الفصيل بامه اذا ولع وذلك ان الخلا[ئق]
مولعون بالله في التضرع اليه عند الشدائد والسوال عنه
في كل حال وقيل الاصل في هذه الاسماء الكناية
اشارة عن غيب ذاته وهويته المطلقة ثم زيد فيه
لام الملك اشارة الى انه تعالى مالك والكل ملكه له ما في السموات
وما في الارض وما بينهما وما تحت الثرى ثم زيد على لام
الملك لام التعريف نفيا لامكان وقوع الشركة اشارة
الى انه تعالى متفرد بالعظمة والكبرياء متعزز بالقدرة
والبهاء لا مشير له في سلطانه وحكمه ولا ظهير له في
انفاذ احكامه وتصاريف اموره في ملكه وقيل انه
مشتق من اله باله اذا تحير اشارة الى حيرة عقول
اولي الالباب في مبادي سبحات جلاله وسطوات اشراق

انوار كبريائه وهذا الوجه هو مركز دايرة الوجوه كلها
لما اختص هذا الاسم من الاحوال بالحيرة والعبادة والرفعة
وهي التنزيه وهو رفعته عن التشبيه بخلقه والتنزيه
يودي الى الحيرة لان غاية التنزيه اثبات النسب وهي
الصفات الكمالية التي يتوقف عليها وجود اعيان
المظاهر فان قال القايل ان تلك النسب امور وجودية
زايدة على ذاته تعالى فقد صرح انه لا كمال للذات الا بها
وان ذاته كان ناقصا عنه على ظهورها كاملا بالزايدة على
الوجودية وان قال ما هي هو ولا وجود لها وانما هي نسب
والنسب امور عدمية فقد جعل المعدوم اثرا في الو
جود وان قال ما هي هو ولا غيره كان قولا بلا روح
وكلاما لا معنى لها يدل على نقص عقل القائل بل عجز وان سكت
الناظر ولم يقل شيئا فقد عطل القوة النظرية فاذا
عجز العقل عن الوصول الى العلم بشيء من هذه الا
سرار لم يبق الطريق الا الرجوع الى الشرع ولا يقبل

احكام الشرع الا بالعقل لانه الاصل وقد عجز فالناظر
عن معرفته الفرع وثبوته اعجز فان تعامى عن النظر
وقبل قول الشارع ايمانا فهو ضروري لا يقدر على دفعه
لا بد له ان يسمع الشارع ينسب الى الحق امورا يتمدح
فيها ادلة النظرية وتحتاج الى التاويل فان تاوله
ليرده الى النظر العقلي فهو عايد الى عقله وحاكم على
وجود الحق سبحانه على وجوده وثبت ان الله تعالى
لا يدرك بالقياس فهذا غاية تنزيه المنزه وفوائده
الى الحيرة وصارت الحيرة مركزا ينتهي اليها نظر
العقل والشرع وكذلك العبادة وهي التي كلفتها
والتكليف لا يكون دالا على من له الاقتدار على ما
كلف به وامر من الافعال منتفية عن المخلوق بقوله
والله خلقكم وما تعملون والشيء لا نكلف نفسه ثم
لا تخفى ان الحق تعالى كبرياؤه خاطب عباده فامرهم ونهاهم
ولا بد من محل يقبل الخطاب فاثبت الافعال للمخلوق

ومن هذا الوجه بما يقتضي قابليته فنفي من وجه والنفي
والاثبات متقابلان فرماه ايضا في الحيرة فدرجاة
علوم العلماء بالله تدور على مركز الحيرة ولهذا كان
بعض العارفين يقول يا حيرة يا دهشة يا حرف لا يقراء
واعلم ان من اختصاص هذا الاسم وجلالته انه تعالى
عصمه ان يسمى به احد غير ذات الحق لكمال دلالة
على الذات الاحدية وان كان لكل اسم الهي دلالة
على ذات الحق تعالى لكن كل اسم من الاسماء ما عدا هذا
الاسم مع دلالته على ذات الحق يدل على معنى آخر
من اثبات وسلب ولم يقو في احدية الدلالة على الذات
قوة هذا الاسم فان مدلولات الاسماء الزايدة على مفهوم
الذات مختلفة منها اسماء يفهم منها اعيان الصفات
الثبوتية الذاتية كالحي والعالم والمريد القادر
ومنها اسماء يفهم منها النسب والاضافات كالاول و
الاخر والظاهر والباطن ومنها اسماء يقتضي الافعال

كالخالق والرازق والمحيي والمميت وليس في الاسماء اسم
ينوب مناب كل اسم الهي الا الله فاذا قال قايل يا الله فان كان
القايل من اهل الكشف فهو على بصيرة في هذا النداء
وان يكن غيره لكنا نظر في حاله عند النداء اي اسم
تختص مراده هو الذي يناديه القايل لقوله يا الله
لكون هذا الاسم حضرة الاسماء فمن عرف الله عرف
كل شيء ولا يعرف الله من فاتته معرفة شيء من الاشياء
لان حكم الواحد من الاسماء حكم الكل في الدلالة
على العلم بالله والله الهادي الرحمن الرحيم الرحمن
هو المفيض للوجود والكمال الصوري على كل
نحسب قابليات الاعيان كما تقتضي الحكمة والرحيم
هو المفيض للكمال المعنوي المخصوص بها اوجب
على نفسه للمتقين والتايبين من عباده كما ورد
في الدعاء المأثورة يا رحمن الدنيا ويا رحيم الاخرة
فالرحمن لاهل الافتقار والرحيم لاهل الافتخار

اعلم ان الرحمن سميت باسم المبالغة لعموم اثارها
وشمول سريانها وسعة مجال تعرفاتها وانما انقسمت
رحمة الله الي واجبة وامتنان فرحمة الامتنان
فيض من حضرة الرحمن وهذه الرحمة ظهر ماظهر
وبها حفظ الخلق ورزقهم علي ماهم عليه وبها كانت
مآل اهل الشقاء في دار المعمورة بهم الي الرحمة ومن
عموم رحمته وشمول رحموته سريان النفس الرحماني
في ذوات اشخاص مراتب الاكوان وافرادها وتعيناتها
الامكان وان وجد فيما ظهر ما ينافي ضد الرحمة صورته
عند المفهوم مثل الغضب والالام فهو عين الرحمة
من حيث الوجود كشفا وتحقيقا فان من رحمة الحق
بالغضب ايجاده للغضب واخراجه من العدم الي الوجود
واذلته في الموطن الذي غضب غضبا لم يغضب مثله
قبله ولا بعده كما ورد في الخبر رحمة بعباده كما كان
ايجاد الغضب رحمة بالغضب فعمت سلطان الرحمة

الامتنانية التي وسعت كل شيء لدخول كل شيء فيها
وهي محل سلطنة اسم الرحمن ومن عموم هذه الرحمة
عظم فضل الله علي الاشياق وان كان مآلهم الي دار
الشقاء فانهم يستعذبون العذاب للحكام اثار سريان
الرحمة فيهم علي الوجه الذي يليق بحالهم فان ظهور
الفضل لا يعظم الا في العصاة واهل الجرائم
المحسنون فما عليهم من سبيل ومن هذا العموم اضاف
الكل اليه مع اسرافهم فقال عز من قائل يا عبادي
الذين اسرفوا علي انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله فنهاهم
ان تقنطوا من رحمته حتى اطمع ابليس في رحمته من
عين المنه ولو قنط لكان زيادة معصية منه واكان
سكنة النار وحلا وزاد من اتبعه فالمحمول منقطع
الي اجل لانها جزاء والجزاء موافق الاعمال وهو منقطع
ولا انقطاع لفضل الله لانه خارج من الجزاء الوفاق
ورحمة الامتنان وسعت كل شيء لا تخص محلا من محل

الاشقيا

ولا دارا من دار يلجه دار الوجود دنيا واخرة واما
الرحمة الواجبة لها متعلق خاص النعت والصفات
المخصوصة يظهر فيها اثار الرحيمية وهي مجالي تجلياتها
ومحال سلطانها وهذه الرحمة داخلة في رحمة الا
متنانية دخول النوع في الجنس ولذلك خصها الحق
بقوله تعالى فاكتبها للذين يتقون ويوتوا الزكوة
فاخبر انه تعالى يرحمهم ويجزيهم باعمالهم فما نالهم
الرحمة منه الا بما ناله التقوى منهم وهو الجزاء الوفاق
الملك من ملك قلوب العابدين فاخرها وملك قلوب
العارفين فاحرقها هو الذي ينسب اليه ملك السموات
والارض وملكوتها فالملك للاسم الظاهر والملكوت
الاسم الباطن وهما وزيران لاسم الملك فاعتبار نفوذ
تصرفه في عالم الشهادة هو الملك المالك وباعتبار نفوذ
تصرفه في عالم الغيب مالك الملكوت لانه مالك يوم
الدين وهو موطن الجزاء حيث كان والجزاء باطن العمل

وتصرفه على الاطلاق وهو المليك كما ورد في دعاء
الماثور يا رب كل شي ومليكه وانعكست الصفتان
من وجود رتبة الحقيقة وسرت في مراءته قوابل
الخلقية وظهرت حقايق اثارهما ونتايج احكامها في
طريق المتابعة وامتثال الاوامر فمن اشتمل تصرفات
الاوامر ظاهره وباطنه فهو مومن ومن وقع اثر التصرف
في ظاهره دون باطنه سمي المنافق ومن قبل التصرف
بباطنه دون ظاهره قيل انه العاصي وقد جعل الله
تعالى للانسان عينين البصر والبصيرة لادراك
هاتين الصفتين واضاف الى نفسه الاعين بلفظ
الجمع الدال على الكثرة اشارة الى سريان احكام اسم
البصيرة في اجزاء اعيان الكون لظهور قيام التصرفات
فات الاعيان وتعلقها بالركن الشديد الذي هو
المتصرف الحقيقي عز شانه **القدوس** هو المطهر المنزه
عن كل ما وصف به الذي قدس نفوس الابرار عن ادناس

المعاصي واخذ الاشرار بالاقدام والنواصي وكلام الا
حريين من اثار احكام قدسه ونزاهته لمن تدبر الامر وفهم
اعلم ان الطهارة والنزاهة مترددة بين المرتبتين
الاطلاق والتقييد حاكمة على كل عين من الاعيان
ظاهرة في مظاهرها يشهد ارباب الشهود اثارها
بحسب درجاتهم في الكشف فان من اهل الله من يشاهد
هوية الحق في مظاهر الممكنات فيشهد التقديس لها
بوجود الحق وظهوره في اعيانها وتقديسها به عما كان
تختص بها وينسب اليها من الاحتمالات الامكانية وتغيرات
الحدوثية وظلمات التقييدية ويرى الامر واحدا
بتجليه في الاعيان القابلية الكثيرة على كل من اعيانها
في احديتها لا يتغير عينه الوجودية وانما يظهر بعضها
لبعض ويخفى بعضها عن بعض بحسب قابليتها وخصو
صيتها فكل عين في خصوصيته وقابليته لشيون التجليات
متقدس عن خصوصية عين آخر ومن اهل الكشف

من يشهد الحق عن المظهر ويرى احكام اعيان الممكنات
ظاهرة في مراءة وجود الحق فيعود التقديس في هذه
الشهود الى ذات الحق عما ظهر من تغير احكام الممكنات
في عين الحق فيشهد الحق متقدسا قدوسا عن التغير
في ذاته بتغير هذه الاحكام كتنزه نور الشمس عن
الانصباغ عند وقوعه على الزجاجات المختلفة الالوان
مع شهود الحس النور المتلونة وكذلك ظهور الملك تارة
في صورة البشر وتارة الدر وتارة بحيث يسد الافق
لتنوع الصور عليه او لتنوعه في الصور بحسب
ما يقتضي حال المدرك وهو في ذاته الملكية منزه
عن التغير **السلام** لسلامته عن كل ما نسب اليه
مما كره من خلقه ان ينسبوه اليه منه السلامة
لعباده فلكل عين من اعيان مراتب الاكوان حظ
من اثار هذا الاسم مع اختلاف طبقاتهم وتفاوت
درجاتهم ولا يصل الى جناب قدسه من المجموع الامن

نفسه عن المشهوات وصفي قلبه عن الشبهات فالسلامة
منه اليه وسلامة اهل الحق تزههم عن دنس الشرك وظلمه
الشرك جليا كان وخفيا وعلامة المتصف بحقايق هذا
الاسم ان يكون وقورا حمولا متواضعا صابرا على ايذاء
اهل الغفلة لا يقابل الغافل ولا ينازع الجاهل ويكون
كما وصف الحق سبحانه صاحب هذا المشهد بقوله واذا خا
طبهم الجاهلون قالوا سلاما اما بالقول واما بالحال
فلو اراد صاحب هذا المقام ان يزيد على قوله سلاما
ما استطاع لعدم اختياره وعصمة الحق اياه من كونه
تعالى سمعه وبصره وجميع قواه ولو وكله الحق الى
نفسه لانتظم معه في سلك الجهالة فان من خاصية الانسان
انه لم يتكلم احدا في امر من الامور الا وينصبغ بصفة
ذلك الامر ولما تحقق عند العارف المحقق احوال المواطن
ان اكثر ما ينطق به الغافل الجاهل وبصره او يعتقده
امور وهمية او خيالية ليس لها في حضرة العلمية

مقام يضبط عليه وجودها في حضرة الوجود فباطلاعه
على حقيقة كلام مثل هذا القايل علم عدم بقايها وزوالها
لانه لا يرى لها حقيقة ولا صورة غير محلها اصلا فتحقق
انه ليس لها ضابط يضبط عليه الوجود وانها ذاهبة
من الوجود بذهاب قول قايل فلذلك لا يلتفت اليه باكثر
ان يقول سلاما فخلاف القايل المحقق انه لا يتكلم الا بما له
حقيقة في كل حضرة من الحضرات الثبوتية والروحانية
والوجودية فحيث ما تكلم تشكل كل حرف من حروف
المنظومة الدالة على تلك الحقايق صورا روحانية
مسبحة الله سايرة في محل سلطنته القابل وكلما اكثر
من تلك الحقايق كثر جند العارف المومن بما صدق
عباده وبما يعطيهم الامان اذا وفوا بعهده وهو مصدر
من الامان معناه في حق الله تعالى تصديقه لنفسه
وهو علمه بانه صادق وعلمه بصدق عباده وليس
لاحكام سلطان هذا الاسم محل الا الاخبارات الالهية

اما علي سبيل الوحي المسموع من السنة الرسل وا ما
علي سبيل الالهام والكشف لاهل الله بدوام الحضود
والمراقبة مع تجريد النظر في مواقع الاخبار ومصاد
ده ومعرفة الخطاب الوارد على لسان القايل كان
من كان ومعرفة موقعه في مراتب الوجود لينزلوا
عليه ولا يتعدون به ومن الاكابر من يتعب في هذا
المقام ويشق عليه ذلك فانه لا يلتفت الي القايل بل نظره
ابدا الي من انطقه بذلك وهو الذي انطق كل شي
ذلك امانة ياخذها من الله ليؤدي الي اهلها فتعين
عليه ان ينظر الي مايراد واين موقعه في المراتب لينزله
عليه ويوصله الي محله ليكون ممن ادى الامانة
الي اهلها ومن كان هذا صفته كان المحل والمحمول
في امان وله اجر الامان واكثر السامعين من اهل الحجاب
ياخذون تلك الحقايق علي غير المعنى المقصود فيلحقو
بغير مراتبها ولا يقبلها المرتبة لعدم المناسبة وقد حيل

بينها وبين المقصود لجهل السامع وزال عنها مراتب الامان
فضاع وعاد نكال التضييع على السامع الناقص كما رجع
اجر الامان الي الكامل لان مكافات واجبة في الطبيعة
والحقايق اذا لاخذ امثال هذا الخطر عظم تعبه عند السامع
وربما كان المتكلم المحجوب بستر حجاب الغفلة عن شهود من
انطقه وما ينطق به والسامع العارف من اهل الحق
من تحقق بالحق وكيلا عند السماع فيكل اليه امر كل ما يرد
عند السماع لينزله الحق منزلته بعلمه فيهون عليه
ذلك فالسامع الكامل صاحب الامان لا لاداية الامانة
فهو المومن والله المومن والمومن مراة المومن
هو الشاهد العدل على كل ما في ملكه ولديه بكل حاله
وعليه وهو الذي يعلم السر والنجوي ويسمع الشكر
والشكوي ويرفع الضر والبلوي فمن شهد منه المشهد
داعي حاله وحفظ اوقاته وعدا نفاسه اعلم ان الحقو
دايرة بين مراتب الوجود الا له حق وعليه وكل صاحب

حق لا بد ان يكون ناظرا الي حقه شاهدا لزيادته ونقصانه
فلله حقوق على عباده بما يستحق جناب عزه من التعظيم
والامتثال والعبادة حقوق على كرمه بما اوجبه على نفسه
فالذي للحق على عباده هو الامتثال عند الاوامر والنواهي
في طاعاته والذي لديه هي حصول درجات رضا الله ذاتي
وما للعبد وضعي قال الله تعالى اوفوا بعهدي اوف بعهدكم
واختلف القايلون فيما للعبد فمنهم من قال امتنان من الحق
لما يقتضي جنابه تعالى من التنزيه عن ان تجب عليه شيء
ومنهم من قال انه حق العبد لقوله تعالى كتب ربكم على نفسه
الرحمة وهو اعلم بنفسه وانه تعالى ادخل نفسه تحت
الاحكام الذي شرعها لعباده تعالى في الخطاب حرمت الظلم
على نفسي وقال في الكراهة واكره مساءته ولا يرضى
لعباده الكفر وقال في الاجابة ان يشا يذهبكم وفي الندب
وما تفعلوا من خير فلن تكفروه فوصف نفسه بكلها
وضعه عباده ليكون الامر منه اليه الانعكاسه ودوره

بين الرب والمربوب كما ثبت عند اهل الكشف والشهادة من
الطريقين رتبة المحصول له من وجه وعليه من وجه
فكل عين شاهد بوجدانه على كمال الموجد وهو شاهد
على الكل بالاتحاد فعين الحاصل هو عين الشاهد
لاتصال العكس وقيامه بالحقيقة العزيز هو الغالب
الذي لا يغلب ولا يعجز والخطير الذي لا يوجد مثله
ولا يعرف كنهه ويشتد الحاجة اليه ويصعب الوصول
اليه بل لا يصل اليه الا به فمن لاحظ عز الحق وسلطانه
صغر الخلق في عينه ولا تجري عليه سلطانه غيره قال
تعالى ولله العزة ولرسوله وللمومنين فهي لله ذاتا
ولرسوله به وللمومنين بهما وفي ذكر المومنين
رايحة العموم وهو قوله تعالى الذين امنوا بالباطل
وكفروا بالله وفي هذا اشارة الى شمول سريان العزة
لان المنع من خصايص العزة فكما ان المومنين بالعزة
يمتنع ان يوثر فيه الداعي المخالف الذي يدعوه الى الكفر

كذلك الكافر بالعزة يمتنع ان يوثر فيه الداعي
الذي يدعوه الي الايمان فالعزة هي الحصن المنيع للارا
دة وهي الهوا فانه ما اتبع من اتبع الا نحكمها غير انه
اختص اسم الهوي بما ذم وتوعد من العبد شرعا
ومن علامة تصحيح الساير منه المقام ان لا يوثر فيه
اثر الغير اصلا فان قيل لا اعز من نفس الحق وقد اخبر
عن نفسه انه يجيب الداعي بقوله تعالى اجيب دعوة
الداعي اذا دعاني والاجابة لا يكون الا من تاثير
دعوة الداعي في نفس المجيب فاعلم انه تعالى امر عباده
ان يدعوه قال جلت عظمته ادعوني استجب لكم
فما امرهم بالدعاء الا لارادته باجابته لهم فما اثر فيه
الا ارادته وحظ كل شي من هذه الحضرة خصوصيته
التي بها يتميز عن شيء اخر فالتميز المانع ان يكون غير
ذلك الشي عينه هو جاه المسمى عز الجناب بما يجري عليه
عباده في اختيارهم واضطرارهم لكونهم في قبضته

والجبر اما بمعنى الاكراه واما بمعنى الاصلاح للامور واما
بمعنى التعاظم فهو اصلح الاشياء بلا علاج وامر بالطاعة
بلا احتياج لا يرتقي الي جنابه وهم ولا يشرف علي اسرار
ذاته فهم اعلم ان الجبر علي نوعين ذاتي وعرضي فالذاتي
هو عن تجلي في العظمة الحاكمة علي كل نفس ولهذا
الجبر وجهان وجه الي الهوية الغيب والاطلاق
الحقيقي ويسمى العظمة ووجه الي الخلق ويسمى الالوهة
فالعظمة برزخ بين الهوية والالوهة برزخ بين
العظمة والخلق فالالوهة في الجبروت الثاني تتناول
الخلق بذاتها وتقابل الذات بذاتها ولهذا لها التحويل
في تجليات الصورية فهي البرزخ بين الحق والخلق
فلا علم لاحد بالذات الا من ورائها فلا حكم للذات
الا بها واما الجبر العرضي هو جبر الخلق في الخلق وهو
محمود ومذموم فالمحمود جبر الاحسان والمجبور بهذا
الطريق اما صاحب طمع او صاحب حياء فالطامع اذا

راي الاحسان ابتدا، من غير استحقاق اطمعه ذلك في الزيا
دة منه فيطبعه بما يمكن له ليكون احسان المحسن اليه
جزاء، وفا فالكراهية المنة عليه لما جبلت عليه النفوس
فهو منفعل عن جبر لا يشعر به واما صاحب الحيا، يمنعه
الحيا، بما غمره من الاحسان ان يعترض على المحسن في
ابتائه وقبوله لما يريده منه المحسن وذلك ايضا جزاء،
الاحسان ليزول عنه حكم المنة ومن هذا من خلايص
النفوس واما الجبر المذموم فهو الجبر بطريق الغلبة
والقهر وصاحبه ممقوت عند الله لعدم اهليته واستحقاقه
فان قيل المجبور مثل هذا الجبر في الظاهر فذلك لضعفه
وعدم قوة امتناعه على المقاومة فانه يقبل بباطنه
ابدا فلا اثر له الا في الظاهر بخلاف جبر المحسن فان له
الحكم والاثر في الظاهر والباطن فلا جبر اعظم
من الاحسان لمن سلك سبيله وقليل ما هم **المتكبر**
من الكبريا، هو الذي لا يقدر احد على هتك ستره

فلا يقهره احد على ملكه ولا ان يحسن اليه لانه هو الذي
بيده الاحسان ومنه الغفران واعلم ان الله تعالى الحق وصف
نفسه باشيا، هي في العموم من صفات المحدثات مثل جعت
فلم تطعمني فظميت فلم تسقني ومرضت فلم تعدني حتى
ظن اهل الحجاب انها له صفة استحقاق فاخبر عن نفسه
سبحانه وتعالى انه المتكبر عن مفهوم هذه الاطلا
قات وامثالها وان اتصف به مجازا او وصف بها نفسه
فهو من الاسرار يعلمها اهلها والكبريا، ذاتية له تعالى
عما يقول الظالمون والجاهلون وعلامة استقرار
اثار احكام هذا الاسم في باطن العبد ان لا يقع منه
مخالفة للحق ابدا ما دام العبد تحت حكمه لغلبة
استيلاء الصفة عليه فان وقع دل ذلك على عدم
صولة الحاكم فلا يظهر احكام تجليات الحق المتكبر
ابدا الا في نفس الطابع الموافق واما من اجراه
على خلاف الحق بما ينتهي من صفات العفو والمغفرة

وهي القنوط فما عند راتحة من صفة الكبرياء والمتكبر
فان المحقق في هذا المشهد لا خلو عز وجل وكلما ازداد
معرفته وعلمه بكبرياء الحق ازداد خوفه فان وقوع
المحظور المقدر عليه اذا اتفق ان يقع منه لحكم القدر
المحتوم فظهور سلطان الغفلة وانتزاع نور العقل والا
يمان كما ورد في الخبر لا ياتي فعل المقدور الا وقلبه وجل
لعلمه برجوع ذلك الفعل الي الحق من كونه عملا كان
امانة عنده فانصبغ في عند المحل بما لا يليق بجناب
عزه وهو تعلق الذم به وان نظر الي حقيقة تكوين
الفعل علم انه ما تكون حتى قيل له كن فيحركه الوجل
ايضا فانه اذا نسبه الى نفسه كان ممن اشرك وان نسب
الي الحق فقد اساء الادب فهذا من احكام كبرياء الحق
المتكبر في نفس المحقق ما كبر الله من عصاه وما عرفه
من لم يعصه الخالق الخلق هو الابداع والاختراع
والايجاد من العدم الي الوجود فالخالق هو الذي

اظهر الموجودات بتقديره وقدر بعضهم على بعض بارا
دته قال الله تعالى الا له الخلق والامر والخلق خلقان
خلق تقدير وخلق ايجاد والامر حروت بينهما برزخ
لا يبغيان بخلق التقدير يامر بان احدث الوجود بلا
تقدم ولا تاخر كما اخبر الحق عنه بقوله تعالى كن عين
قبول الكاين وما امرنا الا واحدة كلمح البصر فعين قوله
تعالى كن عين قبول الكاين في التكوين في هذه الحضرة
ثم يقع منها في الجود ترتيب زماني وسريان حقايق هذه
الحضرة انعكاس القوة الخيالية في مرات الاعيان
فان تعرف في مراتب الوجود من الوجوب والامكان
والامتناع لالحاقها الممتنع بالواجب في هذا الموطن
والاعيان الثبوتية في حال عدمها كانها موجودة في
حضرتها لتكون الكاين مع قول كن فما عندها محال الصلا
وما حكمت هذه القوة على ما خلقت الا رجع الحكم
عليها الكون المحكوم عليه عين نفسها واهل الكشف

في شهود هذا الامر على درجات فمنهم من يرى انقلاب
الموصوف بالوجود والمعدوم من حال العدم الى حال الوجود
ومنهم من يقول بالتعلق الوجود تعلقها ظهوريا كتعلق
الصور المرتبة وهي في حال عدمها كما هي ثابتة فيدرك
الاعيان بعضها بعضا في عين مرآة وجود الحق ومنهم
من يقول الاعيان الثابتة على ترتيبها هي على ما هي
عليه من العدم لكن الحق الوجودي هو الظاهر في
تلك الاعيان وهي مجالي تجلياته ومظاهر اياته فيدرك
بعضها بعضا عند ظهور الحق فتوهم انها استفادت
الوجود وليس الا ظهور الحق ولا تجمع بين الكشفين
الا الكامل البارئ قيل الخالق منشي الاعيان والبارئ
مدبرها وقد وقع التفاوت في شهود اهل الحق
في محل سلطنة هذا الاسم وظهور احكامها على حسب
درجاتهم في الكشف والتحقيق فمنهم من يرى سلطانها
على كل مخلوق من الارض العنصري خاصة ولا يرى

لها اثرا في العلويات فعند هؤلاء القوم ما عدا هذا الخلق
المنسوب للارض العنصري فخلق آخر ومنهم من يقول بعموم
تصرفها في المملكة الطبيعية الكلية فيدخل في تصرفها
جميع الطبيعية من الروحانيات العلويات والجسما
نيات السفليات الظاهرة من حضرة الهيولى الكلى
الى آخر مراتب الوجود الذي هو المرتبة الانسانية
ما سوى ذلك من اللوح والقلم والملائكة المهيمة فذلك
خلق آخر والعماء الذي هو النفس الرحماني يشمل الكل
وقد ورد الخبر في خلق الخلق نفسه ايضا ولكون لا يتعلق
القول العدم فيهما وكونه خارجا عن طور العقل ولا
يعثر عن حقيقة الامر كان في طور النبوة او الولا
ية واما الذي يقرب شيء من ذلك الى بعض الافهام ان هو
يعلم انه لا بد لكل صاحب مقالة في الله انه يتصور
في نفسه امرا ما يقول فيه هو الله فيعبده وهو
الله لا غيره فكل صاحب نظر ما عبد الا ما اوجده في محل

قابليته وما وجد في ذلك المحل الا مجعول نظره وما القي
عليه ذلك القوة المصورة الا الله فما خلقته في ذلك
المحل الا الله فهذا معنى ذلك الخبر وكل ما ظهر من صور
الاعتقادات المختلفة والاداء المتباينة في مجالي الاكا
افراد الامم ومجالي اوهام اشخاص الملل فانما هو بروز ايا
وشهود تجلياته بتحقيق في حقايق الاعيان ويظهر في
مظاهر الاكوان بحسب خصوصياتها وقابليتها واستعدا
اتها وتجلت عظمته من حيث ذاته المقدسة كما هو
علي اطلاقه الحقيقي لا تبديل ولا تغيير في ذاته تعالي
عن ذلك علوا كبيرا **المصور** بما فتح ابواب خزاين
مواد البهاء بمفاتيح الصور وزين رياض صدور اهل
الكشف والشهود بصور انوار ازهار تجلياته واثا
وورود اياته فهو مصور الصور وهي الهيات وممثل
الامثال الذي صور الظاهر عموما ونور السراير خصو
اعلم ان حضرة التصوير هي آخر مراتب حضرات الخلق والعلم

اولها والخلق برزخ بين العلم والتصوير ولذلك ظهور
الانسان وقع في آخر مراتب الجسمانية في الخلق ومن
هذا السر ذهب خلقة الانسان في نفسه عند تصوره
وتوهمه لكونه خلق لخلق الله ومن ذلك صوره الاعتقا
الذي جامعا حقايق مراتب الوجود مع ما عليه من التقييد
والتعيين والغفلة عن شهود الامر على ما هو عليه فا
الغيرة الالهية ان ننبهه ونطلعه على عموم التجليات
الوجودية وسريان الهوية الغيبية في حقايق مراتب
الاكوان وصنايع قوابل عالم امكان ليلتزم الادب عند
موافق توهمه ومصارف تصوره كائنا ما كان بقوله تعالى
فاينما تولوا فثم وجه الله ووجه الشيء ذاته وحقيقته
فاثبت الحق سبحانه انه في اي موضع اقام العبد فيه او
تولي اليه وجه للحق في موضع توليه وان انكر العقل ذلك
لتصوره فقد اثبته الحق والحق ان يتبع واما المصور
من هذا العلم على قسمين منهم من تخلق صورة جسمانية

كالصور المستعدة للحيوة ولا نحيها العدم قدرته على ذلك
وهو الذي يتعلق به الذم الالهي ومنهم من نشاء صورا
روحانية وصور الاعمال التي تكلف باقامة نشاتها
واعطى المقدرة والقوة على نفخ الروح فيها وهو الاخلاص
والحضور من هولاء من قصر عن مثل هذا الفتح في هذه الصور
الروحانية فتعلق الذم ايضا ولحق بالاخسرين اعمالا
ومنهم من نشاء ونفخ فيها الروح على اتم الوجوه باذن
الحق وتوفيقه فيقوم على ناطقه مسبحة لحمد ربه
فالمخلصون العارفون ابدا في انشاء صور فهم المصورون
الذين ينفخون في صور انشابهم ارواحا فشهودهم دايم
وشهودهم قايم الغفار بما ستر من العيوب الغافر
بستره الشر اليه والغفور بما استدمن الستور من
الكوان وغير الكوان الذي لا يترك ذنبا الا ستر عن عيون
الناظرين وبجاه عن صحف الملايكة المقربين اعلم
ان من احكام هذا الاسم هو المستورون الصونة والغيرة

والحفظ فان المستورون في هذا الموطن على ثلث طبقات
الاولى هم المستورون عن العقوبة بعد حكم المعصية له
لعدم ذخيرة الثالثة المستغرق في تلاطم امواج الصفات
المستهلك في اشعة انوار الذات الغايب عن شهود المعاصي
والطاعات وسو المعصوم هذا في الخصوص اما في العموم
فالامور كلها ستور بعضها على بعض واعلاها ستر
ظاهرية الحق وذلك ان افرادا شخاص مراتب الاكوان
باجمعها لا يزال وقوفا مع الاسمين الظاهر والباطن
فمن كان مع الاسم الباطن في حال دوية وشهود كان
اسم الباطن في حال مشاهدته سترا على الاسم الظاهر
شهودا او دوية فان اسم الظاهر في حقه ستر على اسم
الباطن فالظاهر غيب لاهل شهود اسم الباطن والباطن
شهادتهم كان الباطن غيبا لاهل الظاهر فغيب اهل
الظاهر شهادة اهل الباطن وغيب اهل الباطن شهادة
اهل الظاهر ودون ذلك ستور الاسباب والوسايط

وستور الخلق بعضهم علي بعض والطفها ستور الاسماء على
المسميات وان دلت على ذات المسمى في اعيان الستور
فان الناظر تحا فيها الا اختلاف احكامها فالوجود كله
ستور وساتر ومستور والخلق في عين الوجود مستورون
عنه وبعضهم عليهم وبعضهم ستور عليه والستور لا بد ان يكون
شهود المستورة والحجب انه مستور عن الشر الستر
القهار الذي قهر الخلق بالفناء والجبابرة بالعقوبة
والقهر والكبر بمعنى واحد وهو الغلبة والتسليط
فهو القادر على منع غيره ان يفعل خلاف ما يريده واعلم
ان الكمل من العارفين لا يكون لهم التجلي في نفوسهم
من هذا الاسم ولا فلذلك لا يقع منهم المنازعة والمخالفة
قصدا وان وقع من ذلك شيء في الظاهر انما يكون
على وجه التعليم لكونهم محفوظين لحفظ الحق وترك
الدعاء بعض اهل الله لما وقع لهم انما يكون من النزاع
وذلك منهم فان النزاع رياسة وسلطنة والدعاء

ذلة وانكسار واما من ظهر منه هذه الصفة مع المخالفين
من اهل الشرك والفجور فانما ذلك قهر بالله لا بنفس
العارف والنزاع اما جلي وهو مخالفة واما خفي
كالبصر والرضاء فان الصبر على البلاء وترك دفع
الشكوى الى الحق عين النزاع ومقاومة القهر الالهي
وكذلك قال ايوب عليه السلام ربا اني مسني الضر
وانت ارحم الراحمين والانبياء عليهم السلام اعلم
الخلق بالحقايق وحفظ الادب للحضرة الالهية لا يرى
انه تعالى استحسن ذلك منه واثنى عليه ووصفه
بالصبر مع رفع الشكوى اليه تعالى بقوله تعالى انا
وجدناه صابرا نعم العبد انه اواب ولا خفاء انه
الصبر محمود لكن من حيث حبس النفس عن الجزع
ورفع الشكوى الى الله اعلى وادفع عند الكامل
لشهود ارادة الحق في ذلك وكذلك الرضا من النزاع
الخفي فالرضا ماخوذ من ترك ... ومنه الرياضة

ورضت الدابة اذا جمعت لينقاد وكذلكا النفوس لولا
ما فيها من الجموع الذي حجبه عن شهود الحقايق الالهية
لما راضها صاحبها بالرياضة فاذا خلقت عن رياضة
بالرياضة الفطرية فهي راضية مرضية فلا فايدة
في اتعابها فان اتعبها بعد ذلك فقد ظلم نفسه ووضع
الامر في غير موضعها وكان منازعا للحكمة الالهية
وايضا الرضا لا تخلوا اما ان يكون متعلقه معينا
او غير معين فان كان القضاء معينا فيحتاج الراضي
الي ميزان الكشف لشهودنا فان انتج ما هو اثار القهر
الالهي عاجلا او آجلا فحكمه حكم البصي كما مر والنزاع
مظهر للقهر الالهي يظهر القهر بظهوره ويخفي بخفايه
فمن كثر فيه النزاع الجلي يسمى عبد القاهر عند اهل
المعنى وان قل منه سمى عبد القاهر ومن عدم فيه
وتجرد عنها فهو من الفايزين الآمنين الذين لا
خوف عليهم ولا هم يحزنون فان القاهر لا يقهر الا المنا
زع

ونزاع العارف غفلته عن الحق الوهاب مبالغة من
الواهب وهو الذي يهب من غير عوض لا يراد عليها جزاء
ولا شكورا والحق هو الذي يهب البر والفاجر من غير منه
لا ينقص الطغيان كرمه ولا يقطع بالعصيان منحه
فالمتحقق بآثاره لا يرجوا احدا سواه والمتحكم بحكامه
لا يدعوا في الشدايد الا اياه ولا يتوكل المتوكل الا
عليه ولا يرفع المحتاج حوايجه الا اليه اعلم ان العطا
علي نوعين عطاء علي جهة الانعام لا لحضور المعطي
خاطر الجزاء عليه من ذكر او شكر وغيره وهو الواهب
وعطاء اقترن بطلب شكر او جزاء وهذا عطاء تجارة
قابلة للربح والخسران بحسب مقصود وفواته
والمستمد من هذه الحضرة يتجرد عن جميع اعراضه
بهباته المالية وحركاته البدنية في خدمة منزلة فيه
نفع بمجرد نية الانعام فقط لا لحصول ثواب وان كان
الحق بكرمه لا يضيع اجراه فذلك الي الله لا اليه

عطا

وكذلك متحرك في العبادات ان كان غرضه واثبات ان
يمتثل بظهور عبادته صورة روحانية تسبح الله
وحلوه تزين فضاء الملكوت بزيادة المسبحين لله
فيلحق باهل هذه الحضرة وان نوى غير ذلك فليس له
في هذه الحضرة قدم فالمحقق واهب لافعاله واعماله
صورا كاملة روحانية كما وسب الحق جلت عظمته
الرازق بما رزق واعطى كل متغذ من المعادن
والنبات والحيوان والانسان من غير اشتراط
كفر ولا ايمان قيل الرزق ما جعل الله لقيام الابدان
وقيل ما هي للانتفاع به فالرزاق هو الذي غذا
نفوس الابرار بتوفيقه وجلا قلوب الاخيار بنور
وخص الاغنياء بوجود الارزاق وشرف الفقراء
بشهود الرزاق فان بشهود الرزاق ما ضره ما
فاته من وجود الارزاق اعلم ان الرزق على نوع
صوري ومعنوي فالصوري ما يقوم به الاجسام

والمعنوي ما يقوم به الارواح فالاول كثيف سفلي وقد
بينها اقواتها فجعل لكل ذلك رزقا فالتصحيح افتقار الخلا
صورة ومعنى وانفراد الحق سبحانه بالغنى ولكل قسم
من القسمين درجات وارفع المنازل واعلاها في ارزاق
المعنويات ما يظهر به عين وجود الحق الساري في صور
احكام الممكنات الظاهر في مظاهر اعيان الكائنات وعلامة
المحقق بحقايق هذه الحضرة امكان نظره في قابليات اشخاص
مراتب الاكوان جمعا وفرادا وما يستحق كل مخلوق منهم من
من مسمى الرزق صوريا ومعنويا وما يقتضي استعداده
فان خواص الارزاق ونتايج اثارها تتفاوت بحسب قابليا
المرزوقين واختلاف امزجتهم وكم من رزق يعيش بها
مرزوقه يموت بها آخر كحيوان البر الذي يعيش برزق
الهواء فانه يموت في الماء لفقد الهواء وان كان لا يخلو
الماء من امتزاج الهواء لكن الحكم للغالب فاذا تحقق هذا
في الارزاق المحسوسة الا السفلية الكثيفة فالتفاو

في حقائق العلويات اكثر ومحاله اوسع وللاخرة اكبر درجات
واكبر تفضيلا فالعارف الكامل من نزول المعارف في اهلها
ويشهد حقائق اعيان الاكوان على ما هي عليه من تفاوت
درجاتها وغايات توجهاتها ونهايات كمالاتها ويقتضي خصو
صياتها فيعطي كل ذي حق حقه الفتاح بما منح من ابواب النعم
والعذاب يقال للحاكم فاتح وفتاح لانه يفتح بحكمه ما
انغلق من الامر بين الخصمين فالحق هو الحاكم بين عبيده
يوم القيمة وهو الفتاح لما انغلق من امور عباده اسباب
معايشهم فيغني الفقير ويفرج عن المكروب ويكشف عن الغموم
ويفتح على قلوب المومنين انوار معرفته بعنايته يفتح
كل مغلوق في هدايته ينكشف كل مشكل اعلم ان المفتوح
به احكام هذا الاسم ثلث درجات اولها علم الاسماء وملحظ
آدم عليه السلام وثانيها علم الاذواق المخصوص بالاولياء
وثالثها جوامع الكلم التي اوتيت محمدا عليه السلام ففتح
لمحمد صلى الله عليه وسلم ابواب درجات الاسرار والعلوم

الالهية كما فتح لآدم عليه السلام علم اسماء المظاهر الجانبيات
واحصاء اختلاف اللغات ولمحمد صلى الله عليه وآله وسلم
كشف حقايق المسميات والشهود انوار اسرار الالهيات
ووسط هذين المرتبتين علم الاذواق والاحوال الذي
اختص به ارباب الطريقة ولا نهاية لعلوم هذا القوم
لعدم نهاية من تعلق به علومهم ومن ذلك شهود العبد
تقلب الاحوال في بحار الحكمة وتمسكه بالله عند الحاجة
وعدم اضطرابه وكون فرجه بضمان الله اعظم من فرحه
بالسبب المعين لعلمه بصدق الوعد الالهي وامتناع
ضمان الحق عن تطرق الآفات اليه والذي سكونه الا ما
بيده من الاسباب يمكن ان يتطرق اليه الآفات فمن خصه الله
بفتح هذا الشهود فهو ان ذو فقا واقوى سكونا من صاحب
السبب المزيل لفاقته وهذا من علم الفتح البرزخ بين
الدرجتين ومنها فتح علم الافتقار الى الحق وذلك ان
يطلع الحق عبده على اسرار الاسماء فيشهد حاجتها الى الانا

في الاعيان اعظم من حاجة الاعيان الى ظهور الاثر فيها
لان للاسماء في ظهور اثارها الكبرياء والسلطان والعزة
والمجد بخلاف الممكن فانه في قبول الاثر على خطر عظيم
فانه قد يتضرر بقبوله الاثر اكثر من انتفاعه به وقد يساوى
مقابله الحاليين منه ولا تخلو عين موجودي من الضر
والالم قليلا وكثيرا كما ترى الشخص متنعما في وقت وفي المه في
وقت آخر وفي الثبوت كان منفردا عن تغيير الحال لتجرده
عن التركيب الوجودي الموجب للتغيير فان الالم في الثبوت
ماهو في عين المتالم بل هو في عينه ملتذ بثبوته كما هو
ملتذ بوجوده في المقام والمحل متام به وقد كان الحال
في المحل في اعيانها الثبوتية والالم واللذة لعدم التأ
والتاثر بينهما وذلك ان الثبوت بسيط لا يقوم فيه شيء والوجود
مركبا لابد من حامل المحمول فالمحمول بمنزلته في وجود
الحامل لكن منزلته في الثبوت في النعيم وعدمه خلافا فانه
يحكم مزاجه فان وافق المحمول مزاج الحامل التذ به وان

متنزلا

الالم واللذة

خالف مزاجه تضرر به وتألم به وكان في عين ثبوته فارغا
عن تعلق المخالف بسلطنته فبقاؤه في حالة العدم احب
اليه لانه في تلك الحضرة لم يتحكم الالم بل كان صاحبه عين
الالم صحبة صحبة انس والتذاذ فحقق صاحب هذا الشهود
ان الاعيان اقل افتقارا من الاسماء وهذا من ادق
اسرار الاسماء الالهية ومن علوم الاوتاد ومنها علم سريان
الهوية في اجزاء المكونات وظهور حقيقة ما في العالم
من كونها مسبحة بحمد الحق فمن اكرمه الله تعالى بفتح
باب هذا الشهود انكشف حقيقة نطق كل ناطق في العالم
كان النطق ما كان مما يحمدا ويذم انه تسبيح الله وفيه
ثناء على الله حتى السب واللعنة فيرى صاحب هذا الشهود
انسانا يسب انسانا ويلعنه وهو عند السامع المحقق تسبيح
بحمد الله فيوجر السامع ويأثم القائل وهذا من لطف علم
الفتح من فتوحات حضرة الفتاحية العليم بكثرة تعلق
العالم بالجمعية نشأة العلام بالغيب اعلم ان العلم هو تعلق

ای الخاص بتعین العالم وهو نسبة لحد

الخاص بعين العالم وهو نسبة تحدث لذات العالم من العلوم
فالعلم متاخر عن المعلوم لانه تابع وان كان نسبة القول
بالايجاب يتقدم على الموجود والقول متاخر عن العلم
فذلك علم الاجمالي الغيبي والمراد هنا علم الخبرة وليس
المعلوم اثر في المعلوم عند اهل الكشف خلافا لاصحاب
النظر فان العلم بالمحال من ذات العالم ولا من عمله بل
المحال يعطيه العلم به انه محال وايجاد اعيان الاكوان
ثبت عن القول شرعا وكشفا وعن القدرة شرعا لا عن
العلم فتعلق العلم بظهور المعلوم وعدم ظهوره والعلم
ذاتي وهو علم الحق جلت عظمته واما موهوب وهو
ما لم يخطر بالبال ولا للاكتساب فيه مدخل وهو علم
الافراد ويختص به الحق ما يشاء من عباده كما اختص
به الخضر عليه السلام رحمة من عنده وحتى كان الكليم
معجلا لثه يستفيده منه فطريق تحصيل ذلك العلم
معرفة الوجه الخاص وجلايه فان لكل موجود في عالم

الخلق وجه خاص الى موجده يتجلى الحق له فيحصل له من العلم
به ما لا يعلمه غيره سواء علم ذلك الموجود ان له وجها خاصا
وان له من الحق علما من ذلك الوجه او لم يعلمه وتفاوت
درجات الاولياء وتفاضلهم بحسب تفاوتهم في معرفة
ذلك الوجه واما العالون من عالم الامر الذين هم سكان
حضاير القدس فما لهم سوى الوجه الخاص فهم المهيمة
في جمال الحق وكبريايه ولذلك قيل لا التفات المعلولات
الى السفليات واما المكتسب فهو ما تحصل بالممارسة
والتعلم والداخل في هذه الحضرة اما ان يكون ذا يقاس
طريق التقوى او ناظرا من طريق القوة الفكرية فصاحب
الذوق هو العالم بالله ورسوله متامات فانه اما ان
تختص بعلم يكون متعلقه نسبة العالم الى الله تعالى
واما علم متعلقه نسبة الحق الى العالم واما علم بادتها
النسبة بين العالم والذات واثباتها بين العالم والاسماء
واما علم باثبات النسبة بين العالم والذات كالقول

بالعلة والمعلول واما علم بالصورة التي خلق عليها العالم
الصغير فالعلوم كثيرة ولكل علم اهل فمن دخل الحضرة
العلمية بالكشف والنظر فانه ينال منها على قدر ما يقتضي
طوره ومن دخلها ذوقا من طريق التقوى فقد حاز
الكل وفاز بالكل القابض يكون الاشياء في قبضته
والارض جميعا قبضته هو الذي اذا قبض قبض حتى لا طاقة
واذا بسط بسط حتى لا فاقة اعلم ان القبض اما معلوم
واما مجهول والمعلوم اما ان يكون بظهور شر او بظهور
الخير والخير والشر عبارتان عما يسر العبد ويسوءه
وهما الثان متعلقان بما يلايم غرض العبد او يخالفه دينا
او آخرة ولا يأتي ذلك الا على ايدي واسطتين يسمى ملكا
وشيطانا ومن العصمة ملازمة الادب بالامساك
عن اضافة الشر الى جانب الحق وان كان الكل من عنده
ولذلك قال الاديب الكامل الخير والشر لا يتميز احدهما
عن الآخر من حيث انهما من شيون الحق وانما يتميزان

عند المقبل بما يوافق غرضه او يخالفه فمن بسط الشر
ظهوره عين قبض الخير ومن قبض المعلوم ايضا طلب الحق
القرض من عباده وقبول الصدقات وقبضها ليعود
باضعافها عليهم لانه خلقهم ليربحوا عليه لا ليربح عليهم
وهو يقبل من عباده الطيب الحسن لا الخبيث والحسن
في ذلك ان يرى المقرض والمتصدق ان يد الله هي القابضة
لذلك فيحقق انها حصلت في يد الحفيظ الكريم فينمو ولا يبلى
هذا حكم قبض المعلوم واما قبض المجهول فهو ان تجد
العبد باطنه مقبوضا فيظهر له القبض من لا حيث يدري
ولا يظهر يعرف لظهوره سببا فمن الادب لمن هو هذا
حاله ان يسكن على ما هو عليه من القبض حتى يقضي الله
امره ومن اهل الطريقة من يظهر البسط تكلفا في مثل
هذا الحال لا اظهارا للرضا عن نفسه وهذا سوء ادب
عند العارف لنظره الى ارادة الحق في هذا التجلي ومراده
دخول العبد تحت سلطان القبض وانصباغه بحكمه

ومن يتعد حدود الله فقد ظلم نفسه وللذايق من هذا المشرب
التحقق بكيفية ظهور عين المتعين عن ذات الحق وقبضه
اليه وحدوثه بين الاقتدار الالهي وبين قبوله الممكن
الذي كحدوث الظل بين العين والمشرق والجسم ثم اعلم
اننا بالكشف فان الظل برزخ بين النور والظلمة
لكونه تولده من نكاح نور الشمس ظلمة الجسم الكثيف
فان الظل وذلك انما قابل النور من الجسم الكثيف
المشرق فذلك الاشراق هو نكاح النور له وولادة الظل
معا فزمان النكاح زمان وزمان الحمل زمان الولادة
ليس فيه تقدم ولا تاخر الا بالتعقل وكذلك قبض الظل
الى الجسم ثم اعلم ان اول رتبة القبض قبض الممكن
وجوده من الحق ثم القوة على التصرفات في الاعمال
ثم قبض الحق من الممكن علمه به ثم قبضه التصرفات
والاعمال من العامل فامر القبض دايرة بين القابض
والمقبوض الباسط ما بسط الارزاق بقدر معلوم فان

الاحوال لتختلف الاختلاف الحال وليست الدنيا محل الاطلاق
البسط لضيق وعايها وافضا زيادة البسط فيها الى البغي
والتعدي للحدود بخلاف موطن الآخرة فانها غير متناهية
عموم حكم البسط في نشاة الاخرة كما ان عموم حكم القبض
في نشاة الدنيا وحكم القبض ابدا لا يكون الا وهو بسط
متقدم والبسط قد يكون ابتدا لسعة الرحمة الالهية
فكل قبض لا بد ان يعقبه بسط ولا يلزم عكسه كالرحمة
التي يرحم الله بها عباده بعد وقوع العذاب بهم فهذا
البسط بعد قبض ومحال ان يعقبه قبض مولم فظهور
احكام هذه الحضرة في موطن الاخرة او على من هو في
حكم اهل الآخرة من اهل الفنا في الله فان لهم ارسال عنان
القوح في ميدان البسط ودوام السرور ويلحظوا من الحضرة
الالهية من نفحات الطاف العناية ونسمات انوار الهداية
ومن عباد الله ومن وفقهم الله لوجود افراح العباد
على ايديهم وادنى درجاته من يضحك الناس بما هو مباح

وهو الذي يسمي سخرية فهزء الجاهل به ويضحك عليه ولا يري له
وزنا واين الجاهل من قوله عز شانه وانه هو اضحك وابكي
فالعارف المراقب الذي يشاهد آثار تجليات الحق في اعيان
الوجود يري النعمة ظاهرا في عين المسخرة ويعظم قدره
ولهذا كان نعيمان الانصاري يحضر بين يدي رسول الله
صلي الله عليه وسلم فيضحك وحاشا من منصب النبوة
ان يعتقد فيه السخرية والاستهزاء بل كان صلي الله
عليه وسلم يشهد علي الهيا يشاهد هذا الوصف
الالهية في مادته وحقيقته ذلك لا ينكشف الا للعلماء
بالله واعلم ان من البسط ايضا ما هو مجهول والبسط
المجهول قلما تخلو من مكر خفي فاذا وجد العبد في
نفسه بسطا وفرحا لا يعرف له سببا فينبغي ان لا يتصرف
فيه فانه لا يعرف ما يظهر له في عاقبته فهو في محل خطر
وعلامة صحة العقل الوقوف عند الجهل بالاسباب
الموجبة لبعض الاحوال حتي ينكشف له عواقبها فاذا علم

وابصر كان تصرفه علي بصيرة آماله واما عليه فحسب التوليق
والخذلان ومن اشد المكر دراف النعم علي الممقوت قال عز
من قايل ولا تحسبن الذين كفروا انما نملي لهم خير لانفسهم
انما نملي لهم ليزدادوا اثما ولهم عذاب مهين **الخافض**
معني الخفض الوضع والحط وهو الذي يخفض من يشاء
بعقوبته ويرفع من يشاء الي اعلا درجته يخفض
نفوس الاشقياء بتبعيده ويرفع قلوب الاولياء بتقريبه
اعلم ان اثار احكام هذا الاسم في محدثات الامكانية وتعينات
الكيانية لما يقتضي وجود المحدث من تاخر مرتبته عن
رتبة القديم فان للمتقدم التصرف في المراتب والحضرات
كما يشاء من غير منازع يقابله ويزاحمه وليس للمتا
خر ذلك لانه اذا تصرف لا يتصرف الا فيما دونه ما تصرف
المتقدم السابق والخفض بالنسبة اليه فالرفع المقام
في التصرف للمتقدم ولهذا السر كان نزول الحق الي احكام
الحادث بعد رفعته واطلاقه ثم تنزه نفسه عن ذلك

وادتفع جناب كبريايه عن لوث الحدوث فباعتبار الاول
يسمى نفسه العزيز الجبار وباعتبار الثاني المتكبر في حروف
الخفض اشارة لمن عقل وهي ان الاسماء اعلى رتبة من الحروف
ومع ذلك اثر الحروف فيها لتعلقها كما يقال القايل اعوذ بالله
فاليا عاملة ومعموله الهاء المشيرة الى هوية الغيب
فانظر الى هذا الامر العجيب واعتبر ثم اعلم الخوافض
كثيرة مثل من والى وفي قبل و بعد ومن خواصها انها
اذا دخلت بعضها الى بعض اخرجتها عن الحكم الخفض
ولم يظهر فيها عمل الخافض لانها بالاصالة خافضة والخا
فض لا يكون محفوظا لله الامر من قبل ومن بعد فاذا
فهمت ذلك فاعلم ان مراتب الكون اجمعها في مقام الخفض
ولا اثر لافعالها الى اعيان الممكنات بعضها في بعض عند
اهل الكشف لان الحدوث الذي يشملها بمنزلة النبا
للحروف فلا موثر الا الله ولا ينفعل منفعل الا للصورة
الحق وسريان ظهوره في مظاهر الحق ولا اثر فيه للموثر

الرافع

الحقيقي وحده لا شريك له بالعلو والاظهار وهو الذي
يرفع الابرار الى اعلى الدرجات كما يخفض الكفار في
اسفل الدركات اعلم ان حكم الرفع للحق باصالة كما ان
الخفض للعبد ومن احكام هذا الاسم سريان الرفعة
الالهية في اعيان مراتب الامكان وارتفاع الكل
من حضيض العدم الى علو درجات الحيوة والعلم فانه
ما من شي الا يسبح بحمده ولا يسبح الا حي عالم بمن يسبح له
وبما يسبح فلكل شي في درجته ومرتبته علم وتميز
يفصل به بين من ينبغي له التسبيح ومن لا ينبغي ولا رفعة
من درجة العلم والحق هو الذي انطق ذلك الشي بمنايح
درجاته فهو المسبح والمثني بنفسه وله الرفعة في كل
درجة وهو رفيع الدرجات في كل عين بل في كل نفس من
انفاس الاعيان وذلك ان النفس هيولى لصور التكوين
وللحق جلت عظمته شيون في وجود الانفاس وتصوير
بحسب حال العبد في وقت بنفسه فان النفس الداخل اذا

استقر في القلب تغير احواله لا ترحرارته القلب وتشكل
في صورة ما في القلب من الخواطر فتنتير عجه الدية
الي الخروج لدخول غيره فاذا اخرج فلا تخلو صاحبه
عن التكلم نشكل الهواء بصوره ما تلفظ به فيرين في
صورته وان لم يتكلم خرج بصورة المقبول من القلب
وذلك على الدوام دنيا وآخره فللخلق في كل نفس تكوين
فهم كل ان في شان غيران موطن الدنيا يقتضي اخلاط
الخبيث والطيب ونشاة الاخرة لا تطلب الا الطيب
حتى يغلب على الخبيث فيصير الحكم للغالب وهو المال
الي الرحمة ومن احكام هذه الحضرة التسخير فان من كان
في درجة الرفعة يسخر غيره كتسخير الملوك الرعايا
وقد يكون درجة المسخر اعلي من درجة المسخر كتسخير
الرعية الملك الجاهل في قيامه بمصالحهم فهذا الامر
من هذا الوجه فان الحق عز شانه امر عباده ونهاهم
ثم امرهم ان يامروه وينهوه فقال لهم قولوا اغفر لنا

ارتعاع سرورا کردن

وارحمنا ولا تواخذنا ولا تحمل علينا اصرا فاقام نفسه تعالى مع كبريايه
وعزته وجبروته بصورة ما اقام فيه عباده على ذلهم
وافتقارهم غير ان هذا التسخير مع الاستعلاء يسمى امرا
او نهيا ومع الافتقار دعاء ورغبة فالامر منه اليه
المعز من اثنا بالقناعة واليقين والزهد في متاع دار
الفناء من عرفه اعز نفسه بخدمته وقلبه بمعرفته وبصره
بمشاهدته اعلم ان من اثار هذا الاسم سريان حكم الاعتزاز
في العالم لا نهايته في موطن ونحوه في موطن والاعزاز
هو ظهور العبد بصورة الحق سواء يورثه تلك الصورة
سعادة او شقاوة والمتر المحمود سعيد باعتزازه هو العبد
المحقق في الخلافة فهو ممن اعزه الله بمكارم الاخلاق
ودرك الحقايق وانواع المعارف وفنون العلوم باسه
ووفقه لنصيحة عباده بحسن التعليم فيخرجهم من ظلمات
الجهالة والمخالفات وينزع عنهم نوازع الاستكبار و
الرعونات حتى تذللوا لخت عزه الحق وكبريايه واذعنوا

كبر

تبرد

الاوامره ونواهيه فنصيب مثل هذا العبد من الاسم المعز
هو الحظ المحمود فانه حمى قلوب عباد الله ان يحكم فيهم
بما لا يليق بجناب الحق فهو معز للحق عزيز بالحق واما صاحب
الاعتزاز المذموم هو المحجوب بالصفات الحجابية كفرعون
وامثاله من الجبابرة من الملوك والحكام المفتخرون بالرياسة
والاستيلاء ومن اعتز في نفسه على امثاله جودا وظلما
وجهلا بالحق بالاخرين اعمالا ولا احوالا اذ كانهم في نفوسهم
وعند الخلق اذاعز لو او عند الله في الخالين واعظم
الاعتزاز في مرتبة الخلقية ان يخلى العبد نفسه من
ان يقوم به وصف الهي لتحققه مقام العبودية المحضة
فان الصفات على نوعين محصورة وهي الاسماء الحسنى
وغير محصورة فالاسماء الحسنى هي للحق بالاصالة وقد
يتصف العبد بها في معراجه من حضيض البشرية الى المقام
الغريب بالتزكية والتحلية وادمان النوافل الى ان
يصير الحق سمعه وبصره كما ورد به الخبر واما الصفات

التي غير الحسنى متناهية وجميعها للعبد بالاصالة
وقد يتصف الحق بها فمجال العبد في ميدان الصفات
والاسماء اوسع نظرا الى مراتب الكثرة فاما عند اهل الكشف
فالصفات كلها الله وان اتصف بها العبد **المذل**
بما اذل رقاب الجبابرة بوعيدهم عن نعيم دار البقاء
وطمعهم في متاع دار الفناء واذل بعض المومنين
ليستكمل عزهم في الاخرة ويتخلص اوزارهم الذل في الدنيا
اعلم ان الله تعالى اوجد الممكنات من اثار احكام هذا
الاسم ووقفهم في محل سلطانها فالذلة ابدا شعار الممكن
لافتقاره في وجوده الى غيره الا انه تعالى خلق آدم وجعل
حظا من الاسمين وجامعا للصفتين لما فيه من الجمعية
الالهية اما اعزازه فكونه مخلوقا على الصورة الجمعية
وسجود الملائكة له لظهور علم الاسماء فيه وتشريف
الاجتباء والهداية له من الحق واما اذلاله فاعترا
بالظلم على نفسه ومقام التذلل بقوله ربنا ظلمنا

انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين
فسرى اثار الصفتين في اولاده فمنهم من ظهر بصورة
الاذلال وجعل الافتقار والذلة شعاره ولما يقتضي
النشاءة فارتاض نفسه تحت احكام الذل فافلح وسعد
ومنهم من اعتز فاظهر ما ليس له من الاعتزاز على الثنا
فاورثه ذلك ذل الابد فانه ان اعتز لشرف ابيه بسجود
الملكية له فقد امر بالسجود المبين الجادية واذ كان
اعتزازه بالعلم فانه لا يقدر على تحصيل سعادته الا بالمه
الملك وتعليمه فالملك معلمه بل معلم من هو خير منه من اكابر
النوع الانسانية وهم الرسل صلوات الله وسلامه
عليهم فما له الا الاظهار الذلة والافتقار كما يقتضي نشاءته
الامكانية ومقام العبودية واعلم انه يقرر عند اهل
الكشف والتحقيق انه ما من حكم الكون الا وله مستند
الهي يستند اليه فمنه ما يطلق ومنه ما يعرف ولا يقال
بل يسكت عنه ادبا فالذلة والافتقار من اي حقيقة من

حقايق الالهية كان وقد قال لابي بما ليس لي الذلة والافتقار
اعلم انه من توقف عليه حكم من احكام الحاكم فلابد له ان يطلبه
لامضاء الحكم ولو كان المطلوب حاصلا ما عليه ما
طلبه وظهور حقايق الاسماء الالهية متوقفة على وجود
جود المظاهر المتعينة كربوبية الرب على المربوب و قدرة
القادر على المقدور وعلم العالم على المعلوم وليست
المظاهر سوى اثار هذه الاسماء بل الاسماء فانه ما من اسم
من الاسماء الالهية الا ويتوقف على اسم من الاسماء في الحكم
بالايجاد والاعدام مما توقفه الاسماء الا على الاسماء
والاسماء عين المسمى فمنه اليه كان الامر **السميع**
الذي يدرك المسموعات سرا وجهرا لا يشغله سماع عن سماع
ولا يضرب عن ادراكه مسموع وان خفي ويسمع السر والنجوى
بل هو ادق من ذلك واخفى اعلم ان الحق جلت عظمته عند
سمع كل سامع بحسب استعداد ذلك السامع كما انه تعالى
عند لسان كل قايل وما ثم قايل الا هو سامع فسمع كل

سامع لايكون الا من هذه الحضرة المسميعية لكن من السا
معين من لا يفهم مما يسمع الا دعاء ونداء فحظ مثل هذا
السامع من قول المتكلم صورته دون روحه فان
للكلام روحا وهو معناه الذي اريد به وصورة وهو
مجرد اللفظ وهذا من الذين قالوا سمعنا وهم لا يسمعون
الا انه لا فرق بين الاصم الذي لا يسمع وبين من يسمع
ولا يفهم وان شر الدواب عند الله الصم البكم الذين لا
يعقلون ومنهم من يكون سماعه مع الفهم لما اريد له
ذلك المسموع لكمال استعداده وهو الذي كان الحق سمعه
وبصره وعلامة السامع الكامل ان يكون عين سمعه
عين فهمه فان السامع اما مكاشف عارفا وغيرهما
وغير المكاشف لا يسمع كلام الحق الا من خبر الهي على لسان
لسان رسول او كتاب منزل او رويا فهيا ذاته العمل
بمقتضى ما سمع او بالقيام على خلافه بحسب ما لحكم عليه
التوفيق او الخذلان والعارف يسمع وينظر في خطاب الحق

اياه فيما يسمعه من كل متكلم في الاكوان فيرى نفسه
مخاطبا بذلك الكلام ويبرز له فيما يفهمه به فيعمل بمقتضا
ونفسه ايضا عين من اعيان الاكوان وان الانسان كثيرا
ما تحدث نفسه بل اكثر اعمال المرء بمقتضى ما يوقل نفسه
وتحدث به فاذا كان المتكلم بالحديث نفس العارف فذلك
اعلام الحق في مرتبة النجوى فيرا قب نفسه فانه قائل
في نفسه سامع منها فيما هي متكلم بقول وبما هو ذو سمع
يسمع ما يقول فانه ليس في كلام الشيء نفسه صم اصلا
فانه لا يكلم نفسه الا بما يفهمه فعين السمع في هذه
المرتبة عين الفهم وفيه اشارة الى ان الحق سبحانه كان
متكلما سميعا ولا كون ولا مكان والآن على ما عليه
كان البصير بامور عبادة البصير وعبادة عبادته
صفته ذاته لا بجارحه وللمستحسن لنا وهو الحضرة
ثلث مراتب اما ان يعبد الله كانه يراه واما ان يعبد
تعلمه بان الله يراه والاول قريب الى تشبيه والثاني

الي التنزيه والثالث ارفع منهما وهو الكامل المحقق
الذي يعبد الحق بالحق يقول بالتشبيه ويشهد التنزيه
وبالعكس ليس هو المومنين به لان المومن محجوب
من حيث انه مومن بقول المخبر والمكاشف صاحب
شهود يشاهد صدق المخبر مشاهدة عين وصاحب
هذا المقام ذو عينين عين بصر وعين بصيرة
وانهما له بمثابة كفتي الميزان تخفض تارة ويرفع اخرى
لعلمه بالمواطن وما يقتضي كل موطن من الحكم لا يتعدى
ابدا فتراه في موطن يرحم الخلق ويرا[؟] فهم فاذا حضر
اقامة حد من حدود الله ازال الحكم الرافة واقام الحد
المحقق بسعة الرحمة الهية وكمال رافته بعباده
مع ذلك شرع الحدود وامر باقامتها وقال تعالى ولا تاخذكم
بهما رافة في دين الله وعذب اقواما واهلكهم بانواع
العذاب بمقتضى حكمته فصاحب البصيرة لا يزال الميزان
الشرع في يديه يزن به افعاله واقواله قبل وقوعها

فان علم انها يقوبه الي محل السعادة امضاها والا امسكها
وحمى نفسه عنها ولما اخبر الحق سبحانه وتعالى انه جعل
للانسان عينين اخبر عن نفسه تعالى ان له اعين
قال جل ذكره فاصبر لحكم ربك فانك باعيننا وهو اعين
الخلق فانهم لا يبصرون الاية ولكن لا يعلمون الا من
فتح الله عينه بنور العيان فيشاهد ذلك ومن اهل هذا
الشهود من يستنكف عن البعض لما يرى فيه من النقص
في الادراك ومنهم من يتلاشى رسمه في اشعة انوار
العظمة ويمحي رقم وجوده عن لوح التقييد لاستغراقه
في تيار بحر الشهود فيرسل عنان امره مع الحق في اطلاق
استرسال الرؤية لعدم تميزه باحكام الشهود فقدور
تجري المقدور كما يراه الحق من حيث وقوعه لا من
حيث الحكم عليه ويرتفع عنه الحكم بارتفاع التميز
وذلك لا يقدح في حاله لانها خارجة عن الوزن
لفنائه صاحبه في الله وفي هذا المقام يقول الحق عز

سلطانه لعبده اعمل ما شئت فقد غفرت لك وصاحب هذه
الحال لا يشاء الا بمشية الحق وان كان الحق لا يبيح الفحشاء
فالفحشاء محكوم عليها في تلك الاعمال ويزول الحكم
في حق هذا الشخص ويبقى عين العمل لوقوع السرينه
وبين الحكم كما وقع بين فعل المغفور وبين العقوبة
وهو كالمقتول في سبيل الله عجلت له جنته في الدنيا
وان اقيم عليه الحد فذلك من جهل الحاكم بالمقام الذي
هو فيه بلحكم انزل من احكام المشروعة لمنع
الخلق عن الظلم فهو حكم الذي لا يقع في وعده ريب
ولا يوجد في فعله عيب اعلم ان هذا الاسم مماثل لاسم
العليم من وجه وذلك انه من شرط الحكم ان يكون الحاكم
عالما بالحكم لا بالمحكوم له وعليه ولذلك يجب عليه
الحكم بلفظ الشهود والاقرار وان كان الاقرار
كذبا والشهادة زورا وايضا كما ان العلم لا اثر له في
المعلوم كذلك لا اثر للحكم في المحكوم عليه بل المحكوم

عليه جعل الحاكم حاكما كما ان المعلوم جعل العالم عالما
لكون العلم تبعا للمعلوم وتميز عن العليم من وجه اخر وهو
ان العلم تابع للمعلوم وليس الحكم تابعا للمحكوم عليه او له
بل هو تابع لشرط الحكم والشاهد والاقرار وايضا للحاكم
ان تحكم بغلبة خطئه وان لم يصادق الحق في الحكم لا يلزم
شرعا ولا يسمى عالما الا بعد تحقيقه المعلوم فالحكم عليه
جعل الحاكم حكما على نفسه فهو الحكم على نفسه لانه حكم
الحاكم الايه وهذا من سر القدر فان الله تعالى ما حكم على
الاشياء الا بالاشياء وما تقتضي خصوصياتها وقابلياتها
واستعداداتها فما جاء ها شيء من خارج انما هي اعمالهم
ترد عليهم **العدل** هو الميل وقيل هذا مصدر اقيم مقام
الاسم هو الذي خاف من عدله ولا ييأس من فضله فعدله
في افعاله دليل ما صدقه في اثر اله لما كان امور مراتب
الاكوان مبنيا على الميل والعدول سمى نفسه العدل
لعدوله عن الوجوب الى الامكان وعدله المكنات من حضرة

الثبوت الي حضرة الوجود فما في الكون الا العدل وما
ظهر الوجود الا بالعدل كما ان المومن عدل عن الباطل
الي الحق كذلك الكافر عدل عن الحق الي الباطل قال تعالي
ثم الذين كفروا بربهم يعدلون فاخبر الحق انه ما عدل من عدل
كان العدل ما كان الي الحق او الي الباطل الا به وبارادته
ومشيته لانه لا حول ولا قوة الا به وانما سماهم كفارا
لانهم ستروا وجه الاطلاق بتقييدهم وانما صدر الستر عنهم
لاحد الامرين اما لانهم ستروا عين البصيرة عن التصرف
الصحيح واقتصروا علي ما بدا لهم ولم يوفوا النظر حقه
ليظهر لهم حقيقة الامر علي ما هو عليه في نفسه فحرموا
بتقصيرهم الخير الكثير واما لانهم بعد امعان النظر علموا
واشهدوا الامر علي ما هو عليه ولكن جحدوا وستروا
عن الغير المنفعة كانت تحصل لهم من الوجاهة كما فعل
احبار اليهود فالميل عن الاستقامة لكل عين من اعيان
عالم الامكان في مراتب الوجود وان توهم الناظر خلاف

ذلك كما يشاهد من اعوجاجات اغصان الاشجار وميلها وتداخل
بعضها علي بعض فان ذلك كلها مستقيمة في غير ذلك الميل عند
المحقق لانها مالت بحكم جريان الطبيعة في مجاري موادها
كذلك ميل اعيان اغصان الاشجار وميلها وتداخل بعضها
علي بعض فان ذلك كلها اغصان شجرة الكون في مراتب
جزئياتها واختلاف حالاتها وتوجهها الي غاياتها واخراج
كمالاتها انما هو بحكم جريان حكمة فاطرها وتصرف موجدها
وما دابة الا هو اخذ بناصيتها ان ربي علي صراط مستقيم
الطيف بسريانه في افعال الموجودات واختفاء لطايف
حكمته في نظام الكاينات هو الذي يسر كل عسير كل كسير
اعلم ان حقايق هذا الاسم واسراره عمت مراتب الوجود
واللطيف ماخوذ من اللطف وهو الخفاء واغرب مثاله
خفيات لطافة مد الظل وقبضه فان البصر لا يدرك
غير امتداده وانقباضه حالا بعد حال ولا قدرة له علي
شهود حركته المحسوسة علي الدوام فضلا عن شهود

حقيقة خروجه من الاصل الحقيقي ورجوعه اليه فانا
اذا اخذ في الاستمداد مايه خرج من ذات الشخص وكذلك
اذا انقبض لا ينقبض الا الي ما منه خرج هذا شهادة العين
ويقول الحق عز شانه ثم قبضناه الينا قبضا يسيرا اشارة
الي ان عين ما خرج منه هو الحق سبحانه ظهر بصورة خلق فيه
ظلي يمده تارة ويقبضه اخرى وكما اضاف القبض الي نفسه
كذلك اضاف استمداده اليه بقوله تعالى الم تر الي ربك كيف
مد الظل الاية وهذا من الطف الاشارات فان العين
تدرك وتشهد حركة الاستمداد وانقباضه من ذات
الكشف وهي في الحقيقة من لطايف تصرفات القوي اللطيف
وكذلك قوله تعالى من يطع الرسول فقد اطاع الله اشارة
الي سريان هذا اللطف الالهي الذي هو كسريان نور الشمس
في اجزاء الحق وامتزاجهما بحيث لا يقطع الاشارة علي
احدهما ولا وبشاركه الاخر فالاشارة الي النور اشارة
الي الهوى كاشارة الي النور كذلك بسبب لختفاء الذات

المتعالية شدة ظهوره واحتجابه عن الادراك بسبحات نوره
الخبير بمعني العليم وقيل الخبير هو الذي اخبر عن شاء
لا بعيل الحكمة ولا تحويل المقول اعلم تعلق علم الخبرة تعلق
خاص وهو العلم الحاصل بعد الابتلاء واليه الاشارة بقوله
تعالي ولنبلونكم حتى تعلم وهو يعلم ما يكون قبل كونه لعلمه
في ثبوته ولا يقطع في مراتب الاكوان الوجودية الا ما كان
ثابتا في الاعيان الثبوتية ولكن اوجب الاختبار والابتلا
لاقامة الحجة والابتلاء نتيجة الدعوى وثمرته وهي
اصله فحيث كانت الدعوى كان الاختبار ومن وصف نفسه
بامر توجه عليه الاختبار والابتلاء وقد عم وان لم يعم
الدعوي لحكمة مستورة به كما اخبر الحق عنه بقوله تعالى
واتقوا فتنة لا تصيبن الذين ظلموا منكم خاصة واعلموا
ان الله شديد العقاب فعمت البلوي كما عمت الرحمة ولكن
لا يقادم عمومها عموم الرحمة لانها عسرة واقعة
بين يسرين لكون موقعها بين رحمة الامتنان ورحمة

الغفران وانما قلنا بعموم رحمة الغفران لعموم البشارة
وهو قوله تعالى لا تقنطوا من رحمة الله ولما لم يكن
للكريم المطلق ظهور الا بالمسرفين والمذنبين عمت البلوى
لنعم المغفرة **الحليم** الذي لا يعجل بالانتقام من عصاه
من الانام غفر بعدما ستر وعفى بعدما نظر وامهل
وما اهمل ولم يبادر بالمواخذة لمن عمل اعلم ان من
شان هذا الاسم اثبات الاقتدار فان صاحب العجز عن انفاذ
اقتداره لا يسمى حليما فلا حلم الا بامهال القادر على اخذ
واصل الحلم الاناة في اللغة ولذلك سمي النوم الحلم لاداه
المعنى عن صورته فيعبر العارف تلك الصورة الى المعنى
الذي جاءت له فيردها الى اصلها كما افسر العلم فاظهره
في صورة اللبن فرده رسول الله صلى الله عليه وسلم
بتاويله الى اصلها وهو العلم وقد يقع الحلم في اليقظة
ايضا كظهور الملك في صورة البشر فالمحجوب يبصر بشرا والكا
لا يداني الا حقيقة الملكية ولما كان مخالفة القادر تقتضي

المواخذة والانتقام فاقتضى حكم اسم الحليم في موطنه سلطنة
المنتقم بالامهال ولذلك قال عز من قائل ان يشاء يذهبكم لا
قتران القدرة مع الحلم والامهال وما يشاء الا ما هو الا
مر عليه لان الارادة تبع للعلم والعلم يتبع المعلوم
وللمعلوم ما ظهر فلا تبديل لكلمات الله **العظيم**
لعلو شانه في قلوب العارفين الذي عجزت الابصار
عن ادراك اسرار دقائق عزه وكلت الالسن عن وصف جلال
قدرته اعلم ان الوقف في مقام العظمة اما مومن واما
صاحب شهود وذلك ان الامر يعظم بقدر ما ينسب اليه
من التفرد بالاقتدار ونفوذ الاحكام فاذا كان الكبرياء
والاقتدار بحيث لا قدرة لاحد على رد حكمها ولا
يفنى لامرها عظمة وقعها في القلب حتى ينتهي الى
الحيرة والدهش وظهور عظمة الحق تعالى وكبريائه
في قلوب اهل الايمان انما هو بحسب معرفتهم بآثار الاسماء
الالهية فمن كان معرفته بصفات الحق اكمل كان سطوة تجليات

العظمة في باطنه اتم ولذلك كان رسول الله صلى الله
عليه وسلم يقول انما اعلمكم بالله واخشاكم منه واما
صاحب الشهود فلا تحصل له صولة العظمة الا من التجليات
الجلالية من غير ان تخطر له شيء من تاثيرات الاسماء
ولا من الاحكام الالهية بل بمجرد التجلي تحصل العظمة
لا تحصل الا من يكون الحق سمعه وبصره لا لمن شاهده
بنفسه كل شاهد بحسب عقله وما يقتضي دليله المقيد
فصلى هذا عند الله قط من حيث ما هو عليه وانما
عبده من حيث ما هو لنوسهر في نفس العابد بحسب اعتقاده
في الله ولهذا السر اقام الحق على عباده بقوله تعالى
وما قدروا الله حق قدره لاشتراك الكل في الجعل
وتقييده المنزه وغير المنزه فلا شهود اعظم مما
ارتبطت عليه افئدة العارفين من العقايد الذين
يشهدون من غير تقييد فلا يلحق عظمتهم عظمة معظم
اصلا الغفور مضى ذكره في حقايق اسم الغفار الشكور

بما عباده عليه من علمهم بطاعته ووقوفهم عند
حدوده ليبالغوا فيها شكرهم عليه هو الذي فرض
واذا سالهم قال على فرض اعلم ان الموجب للشكر هو الانعام
والنعمة عبارة عما يقع به التلذاذ وهي اما باطنة كالعلم
والحكمة والمعرفة واما ظاهرة كالماء كول والملبوس
والمنكوح واعظمها النكاح وهو اما للانتاج ولتجاد
اعيان الامثال لزيادة الشاكرين على بساط الشكر
واما بمجرد اللذة لا للانتاج ليشهد بشهود الامتنان
بشهود هذه اللذة الدالة على اللذات الخالصة
الجنانية واعلم ان الحق عز شانه لما وصف نفسه بانه
شكور ويشكر عباده طالبهم بالشكر ليظهروا بصفته
لكونهم على صورته ولا يوفي العبد حق الشكر الا
بان يرى النعمة منه كما ورد اوحي الى موسى عليه السلام
انا شكرني الشكر قال ومن يقدر على ذلك يا رب قال
اذا رايت النعمة مني فقد شكرتني وفيه تنبيه وهو ا

ورزق العباد واعطاهم كان عليه

افعاله روية النعمة الباطنة العلمية من العبد كما ان
للعبد روية النعم الظاهرة منه لتوقف العلم على المعلوم
وزيادة تعلقاته بتنوع احوال العبد هو سر قوله
حتى نعلم وفي الحقيقة هو علمه بنفسه بحكم سريان
الهوية في مراتب الكون ولهذا قال عليه السلام
الصدقة تقع بيد الرحمن وقال تعالى وهو الذي
يقبل التوبة عن عباده ويأخذ الصدقات قيل سايل
صورة حجابية عن يد الرحمن قبل وقوعها في
يد السايل ويقول تعالى جعت فلم تطعمني وهذا
ثبت في صحيح مسلم فبعد هذا القول كان الحق حجابا
على العبد عند الاخذ والعطاء كان العبد صورة
حجابية عن الحق فتحقق المنعم الطالب انه ما انعم
الا هو ولا قبل الانعام الا هو واشكر على نعمة هذا
المشهود فانه الشاكر والمشكور لا الله الا هو العلي
في شانه لعلوه بذاته عما يليق بسمات الحدوث وصفات

تمت
علامت

المحدثات اعلم ان العلو اما ان يكون بالمكان او بالمكانة
او بهما جميعا فا على الموجودات بالمكانة والمكان من
وجب له الموجود لنفسه استقلالا لم يفتقر الى غيره
فكان له الغنى صفة ذاتية وكلما سواه يفتقر
الى فيض وجوده ويُنْعى لسطوة سلطانه ويلجاء
الى جناب عزه ومن كان بهذه الصفة لا بد ان يكون
له علو قدر ومكانة في قلوب العارفين وكل من كان
وجوده بغيره من افراد اعيان مراتب الكون فهو
مستو لعلو تصرفاته هذا العلي فكلما سوى الحق
عرش الرحمن لظهوره من حقايق سريان النفس
الرحمانية وقيامه به وان لم يشعر بذلك ومن هذا كلّ
ظهر العلو فيمن علي في الارض واراد العلو لجهله
لحقيقة العلو الذي هو رتبة لا يليق الا بجانب من
تفرد بالقدرة والبقاء واحاط وجوده بالكل
واشمل الطايف وجوده الكل فهو العلي من حيث مجموعية

ادعان
بنور

لا احدية واحدية المجموع من حيث افراد المجموع ولذلك
قال عز اسمه تلك الدار الاخرة نجعلها للذين لا يريدون
علوا في الارض ولا فسادا اشارة الى اهتمام قلب العبد
وانفهام عزمه لوقوع امر وان لم يظهر في الحس فانها
واقعة في الحضرة العلمية فطلاب الرياسة وان لم
يظهر ذلك منهم لمانع فقد حرموا الخير الكثير لانهم ارادوه
وحصل في نفوسهم غير انه لم تحصل في ارض النفوس
والعبد المتلبس بصفة سيده لابس ثوب زور لا يقبله
ذاته ولهذا لا يعترف مخلوق بعلو مخلوق قط عند مشاهدة
العين ولا يعظم احد في عين احد الا المحبوب في عين المحب
هذا حظ العامة من احكام علو العلي واما حظ العارف
من هذه الحضرة شهود علمه بذاته وما يقتضي حدوثه
من مقام الانحطاط وبعده عن رتبة العلو ومطالعة
العناية الالهية والتشريف الربانية لهم باضافة العباد
اليه الذي كان لهم عليا الا انه لولا انحطاط الممكن ما ظهر لعلو

العلي سلطانه **الكبير** الذي احتجب برداء الكبرياء عن
درك الادراك قال الحق جل ذكره وله الكبرياء في السموات
والارض وقال تعالى الكبرياء ردائي والرداء حجاب المرتدي
عن الغير والخبر ايضا انه تعالى ما وسعه سماؤه ولا
ارضه ووسعه قلب عبده المومن وقلب الشيء باطنه
فظاهر العبد حجاب عليه فهو رداؤه لكونه مخلوقا
ولما كان صورة الخلق عين الكبرياء الحق والحجاب على ذاته
او وجهه الباطن فان لا تخلو الحجاب عن شهود المحتجب به
لكن بوجهه الباطن فان الرداء ظاهرا والحنا فيشهده
الرداء بباطنه ومن هذا المقام قال من قال رايت ربي بعين
قلبي فقلت من انت قال انت ولا يراه ظاهر الرداء
ابدا الا اذا انقلب ولا ينقلب عند صاحب هذا الشهود
يتحقق صدق قول الفريقين مثبتة الرؤية من الاشاعرة
ومنكره من المعتزلة ويعلم ان ظاهر العالم مجالي الظاهرية
للحق من اسم الظاهر فهو الظاهر تعالى للمحقق الجامع

من حيث العالم والعالم احاطة لا يتفيد بجهة خاصة
فاينما تولوا فثم وجه الله فانه بكل شي محيط والردا
حايل بين ظاهر العالم وباطن العبد والحق ظاهر لباطن
الردا واسبغ ابدا وان لم يشعر الرداء الباطن ظاهرة
الذي هو الكون فباطن الخلق حق وظاهر الحق خلق في
هذا الموطن وبالعكس في الموطن الاولي **الحفيظ**
الذي حفظ علي العبد توفيقه واسبغ عليه النعم
بتاييده وحفظ علي المعدوم عدمه وعلي الموجود
وجوده اعلم ان الحفظ فيها قطبان يدور عليهما
فلك الوجود وما الحفظ الكون الا بالعينين عين الحق
وعين الخلق فالحق يحفظ علي الخلق وجودهم ليفيد
بقاء الوجود ويستفيد سر العلم فان المعلوم يحفظ
العلم علي العالم والعلم يتقلب بتقلب معلومه في اطوار
الاحوال ومن سريان احكام الحفيظ في مراتب الاكوان
وقع اسم الحفظ علي افراد الممكنات فاعيان الكاينات

واشخاص الموجودات باجمعهم حافظون لحدود الله عند
اهل الكشف فان لكل شي حدا في الوجود وموقع كل شي
حد من حدود الموجود فحفظ ذلك الحد بوقوع ذلك
الشي فيه فكل شي عين من اعين الحق كما يقال لكل
عامل من عمال الملوك هذا عين من عيون السلطان
لكونه حافظا مصلحة المملكة ولهذا وصف الحق
نفسه بالاعين فقال عز شانه تجري باعيننا اشارة الي
ان سفينة الكون تجري من بحر الوجود باعين الممكنات
فوجده بمجموع الخلق في الحفظ فهو بكل محفوظ كما انه
علي كل شي حفيظ **المقيت** باقدر قوت كل مقوط
بحسب حاله علي المقدار المعلوم لهذا الاسم حقيقات
الاقتدار وايصال الرزق فهو خالق الاقوات
وموصلها الي كل شي بقدرها وحسبها كالاطعمة
الي الابدان والمعرفة الي القلوب لاهل الشهود والايقان
اعلم ان القوة عبارة عما لا يقوم بقاء صورة المهتوت

الابد وهو على مقدار خاص والقوت اما علوي واما سفلي
ولها خزاين ينزل منها بقدر معلوم فاعلى الخزاين اجمعها
عند الله لانه عين الموجود وان حضرة الوجود جامع
الحضرات لشموله على الحدوث والقدم والخالق والخلق
والقادر والمقدور والملك والمالك وكل واحد قوت
الاسماء لظهور كل اسم في مظهرية اثرها وتميز بعضها
عن بعض بتعقل اعيانها في الواح مظاهرها فعلوه قوت
اهل السماء من العالمين ودونه قوت اهل الارض
من العارفين ونحن اقرب اليه منكم ولكن لا تبصرون
سئل سهل بن عبد الله التستري قدس سره عن القوت
قال ذكر الحي الذي لا يموت فقيل انشا لك عن قوت الاشباح
قال للسايل ما لك ولها دع الدار الى بانيها ان شاء عمرها
وان شا خربها وما جعل الحق عز شانه الاقوات العلوية
والسفلية الا لازالة امراض الافتقار وكل عبد مفتقر
الى سيده وخادم القوم سيدهم فقيام العبد بخدمة سيده

لبقا حقيقة العبودية عليه واداء حقوقها وقيام السيد
بمصالح عبيده لبقاء اسم السيادة عليه فانه في فنا الملك
فنا اسم السيادة فالخادم مخدوم من الوجه الذي به الخدم
خادم الله الامر جميعا وسيعلم الكافر المستور المحجوب عن شهود
الحقايق في هذه النشاة لمن عقبى الدار فانه من كان
في هذه اعمى فهو في الاخرة اعمى واضل سبيلا الحسيب
بمعنى الكافي والحاسب الذي يعد على الخلايق نعمه
ليريهم منته ويعد على العبد انفاسه ويصرف عنه بفضله
باسه اعلم ان هذا الاسم وحكمه برزخ بين العلم والجهل
فهي حضرة الظن والتخمين ولم يبلغ رتبتها مبلغ العلم
ولذلك وصف الحق اهل الحجاب بقوله تعالى وهم يحسبون
انهم يحسنون صنعا وما احسنوا صنعا وما كان الامر
الا شبهة ظهر في صورة دليل ومن احكام هذا الاسم
كان نزول المتشابهات التي من خاض فيها نسب الى الزيغ فان
من مال الى احدى الشبهتين فقد صيرها محكمه فعد

عن حقيقتها لان المتشابه لا يقبل الميل لتساوي شبهها
بالطرفين فالعارف الاديب من وقف عندها ولم يحكم
فيها بشيء وان حكم بالكشف حكم بالوجهين ليكون ممن
اعطى كل ذي حق حقه كما امر ومن احكامها ايضا ظهور
العدد في اعيان مراتب المعدودات ومراتب اعيان
الموجودات حتى يخيل ويتوهم المحجوب الكثرة الاختلافات في
مراتب الاعداد ومقاصد الاحاد وليس ذلك الا تكرار
الواحد وبروزها وترتبت مراتب الاعداد وتحدد خطها واسما
انتفت نظامها كذلك بظهور الحق في مظاهر الخلقية ترتيب
مراتب الوجود وتزينت باستهلاك ذرات الاعيان وانطام
في اشراقها انوار الهوية المطلقة واحتجابها برداء الكبرياء
تنزلت وتجردت عن ملابس العدد وظهرت حقيقة الوا
حد الاحد الجليل ماخوذ من الجلال الذي اثنى العار
فين بكشف جلاله واحتى المحجبين بوصف جماله فالعارف
من غالب الكشف جلاله والمحجوب طالب بوصف جماله اعلم

الجلال من صفات الوجه بسلطان هذا الاسم دوام الحكم
دنيا واخرة لكن عموم اثار حكمها يظهر في الباطن في هذه
النشاة الدنيوية كما يقول صاحب الخيال لشيء في طور خياله
كن فيكون ذلك الشيء في قوة المتخيلة ولا على ظهورها
في الحس الظاهر لضعف القوة وعدم بلوغها رتبة
التصرف في حضرة الحس وموطن الاخرة يقتضي اطلاق
الصور الخيالية والحسية لقوة تصرف المتصرف في ذلك
الموطن فاذا قال المريد لما يريده كن فيكون في الحس والخيال
جميعا فيعم حكمها واعلم ان جلالة هذا الاسم في الاسماء
الالهية من حيث سريان اثارها وبروز لطايفها وانعكاس
حقايقها في مرايا قوابل الاعيان ومظاهر اشخاص عوالم
الامكان بمنزلة الصدا في الحقايق الكونية فانه ما يردد
الا ما نكلم به كذلك ما من عين من اعيان مراتب الوجود
وهو قابل لسريان هذا الاسم وظاهر به وواصف له
لجمع الاضداد بحقيقته الجمعية واحاط اثارها

بالعارف والمعروف فلما اشتمل سريانها الخطير والحقير
فللعارف جلالة في رتبة الاصالة فكما ان العظمة
جلالة للعظيم كذلك كمال الحقارة جلالة للحقير فما
تخلصت الاكوان من كان ظلمة المحال الا بضياء
اشعة انوار الوجود من فلك الجلال لولا احقارة
العبد الذليل ما ظهر اثار جلالة الجليل ولولا استغاثة
الملهوف القاصد ما عرف في الكون مجد الماجد ولا
ينضبط **الكريم** الذي لا يحوج العبد الى وسيلة
لحصول رضائه ويعطي الجزيل ولا يمن بعطايه اعلم
ان اسم الكريم يتبع الجليل من وجهين احدهما لما يقتضي
حضرة الجلالة من الجمع بين الاضداد كذلك اثار الكرم
الالهي يشمل البر والفاجر والثاني لازالة قنوط السامع
وصف العظمة وتخيله عدم الوصول الى العظيم
لما عليه من الاحتقار والذل فازال الحق ذلك عنه
ذو الجلال والاكرام فاخبر انه تعالى مع عظمة شانه

وعلو كبريايه مكرم عبيده بنظر العناية وراحم ورؤف بهم
بكمال جوده وكرمه كما امتن عليهم بالوجود قبل كونهم
موجودا او مذكورا فلولا سريان الكرم والجود لبقيت
الممكنات في ظلمة العدم فكرامته بهم في عطاء خلقة
الوجود باسم اجل واعز من كرامته بهم بعد وجودهم
بما يسرهم من نيل الاغراض وتنقيتهم من الاسم وامثالها
مما هو على وزن فعيل يقتضي الفاعل والمفعول
في حكم اهل الكشف فكما انه تعالى كريم بما اكرم عبيده
بالوجود الذي هو الخير المحض وحال بينهم وبين العدم
الذي هو الشر المحض واعطاهم جزيل الهبات وغرايب
المنح كذلك مكرم ومتكرم عليه بطلبه منهم القرض
والصدقة وقبوله ذلك وهو من سريان اثار هذه الصفة
في اجزاء مراتب العالم ورجوعها الى الحضرة المتعالية
ليكون الامر منه اليه ومن عموم اثار هذا الاسم ايضا
احاط الذات المقدسة بمراتب الاعتبارات ومدا رجها

مع اختلاف احكامها وقضايا وجبالها لان الله الخروج عنهم
والاطلاقهم في اختيارهم وتوجهاتهم وتوليتهم ليكون توجهم
اليه اينما توجهوا وان اتبعوا اهواءهم فلا تخلو عن
وجه الحق فاينما تولوا فثم وجه الله **الرقيب** الشاهد
على احوال عباده بما هو عليه من لزوم الحفظ الخلقه
ليراقبوه على دوام اوقاتهم اعلم ان اسم الرقيب مشتق
من الرقبي وهو تمليك رقبة الشيء ولها حكم الاحاطة
لشمولهم رقبة الحق اعيان الممكنات والمتحقق بحقايق
هذا الاسم لا يزال في زيادة علم رباني وعرفان عياني
المشاهدته شيون الحق بحكم المعية التي يقتضي هذه
الحضرة من علامة صحة حال المراقب ان تخلو ميزان
الشرع من يتصرف فلا يزال نظر صاحب هذا المقام
الى ميزان الشرع اما بعين الشهود واما بغين فاذا اخذ
اخذ بالعدل واذا اعطى اعطى بالفضل ليكون معصوما
في مراقبته فان اسعد الخلق من حفظ الادب بدوام

مراقبة الحق في المواطن والمجالي واكثر ما يكون سلطان
هذا الاسم في حضرة الافعال فيراقب العبد في مراقبة الحق
مراتب هذا المشهد ويكون معه بحسب ما يقتضي ذلك المشهد
فان ظهر له ما لا يوافق غرضه دنيا ودينا سال وقوع ذلك
الحكم واساءل الاصلح **المجيب** عنه من دعاه لقربه وسما
ودعاء عباده هو الذي يجيب العبد قبل ان يساله ويعطيه
فوق ما يستحقه اعلم ان لاجابة على نوعين اجابة امتثال
واجابة امتنان فالاول اجابة العبد اوامر الحق
واجابة الخلق بعضهم بعضا والثاني اجابة الحق
دعاء الخلق وهو شبه اجابة الانسان نفسه لما يدعوه
وليس بين دعاء نفس المرء واجابته اياها زمان بل زمان
الدعاء زمان الاجابة كذلك قرب الحق من اجابة العبد
هو قرب العبد من اجابة نفسه كما وصف الحق هذا القرب
بقوله تعالى ونحن اقرب اليه من حبل الوريد فشبه قربه
من العبد قرب العبد من نفسه ثم ما يدعو انفس العبد لعبد

اليه في حاجة مخصوصة تحصل بفعل الهاذ لكن يحسب
ذلك الامر عارض او مصلحه كذلك ما يدعو العبد به اليه
في حاجة مخصوصة فتحد بفعل لكن هذا في اجابة السوال
لا في اجابة الدعا، فان الدعا، هو النداء باسه لا بد
من اجابة هذا النداء بلبيك ولا لبيك من الحق لكل داع
ثم ما بعد هذا فهو خارج عن الدعا، فتوصل ما بعد الدعا
و النداء من الحوايج وهو ما قام في خاطره ودعا لاجله لم
يضمن المجيب في ذلك انشاء تعضى في ذلك والا تحسب قوة الداعية
وعدمها بين السائل والمجيب في ذلك ان الخلاف و الوفاق
في الدعا، والاجابة من علامة تصحيح النسبة الهية
فان اجابة الحق سوال عبده في مقابلة اجابة العبد
او امرايه فلو اجاب العبد ربه كلما امره لاجاب الحق عبده
في كل ما ساله او خطر له من تكوين امر فظهر وقوع
المخالفة والمواخذة من الجانبين لانه على صورته
وقد يكشف الشخص عن خواص الاحوال والاسما، والا

والازمنة والامكنة ما يوجب قضاء حاجته ولا يكشف له
عن حقيقة خبرتيه فيسال ويعود وباله عليه اما في
الدنيا واما في الاخرة فيكون ممن جنى على نفسه ولهولا
اكابر الاوليا، وكشف لهم عن خفيات الاسرار لا يرى عليهم
اثر المكانة والقرب في الاجابة بل لا فرق بينهم وبين العامة
في الظاهر لما يشهدون ما في من المكر والاستدراج والذين
ملكتهم الاحوال لم خرق العوايد والانبي هوايه خلك بآفاته
وادني ما فيه من الافات ان يذوق في ذلك طعم نفسه وحب
هذا الذوق لا يفلح ابدا الواسع لكثرة عطايه وتتابع
الايه الذي كثرة عطايه لا تستوفي بالحصر وعموم الايه
لا يستقصي بالذكر اعلم ان من عموم احكام هذا الاسم اتساع
العطا او اول ذلك خلع الوجود ثم ما يستحقه الموجود
بما بقايه وصلاحه سواء سريه او ساءه وان كان السرور
هو المطلوب لكن قد تجي ابتدا، وقد ياتي بعد ما يسو،
بحسب مزاج التركيب وقبول المحل للعوارض العوارض

والحق تابع من حيث الوجود احدي العين والحكم انما
تختلف في الاعيان اثارها بحسب اختلاف امزجة الاشخاص
لكن يغلب الصفراء على حاسة ذوقه فيجد العسل مرا
فان قال العسل مر صدق في ذوقه ووجدانه وكذب
في اضافته المراره الى العسل وكم من مزاج يلتذ بالالم
الذي يتالم به مزاج اخر فالالم واحد واختلف حكمه
في المحال بحسب امزجتها وخصوصياتها وقابلياتها فما
من الحق الا الخير وحكم اللذة والالم انما هو بحكم القوابل
بل الشخص الواحد ربما يتضرر بما به ينتفع هو بعينه
كما يتاذى بالحر والبرد فيعلم انهما مما يقتضي الفصول بسبب
الاوقات الخلق فتضرر في الحال بما هو ينفع به في المآل
فعين الضرر عين النفع ولكن لا يعلم كثير الناس لعموم
الستر واسباب الحجب من حضرة الواسع فانه واسع المغفرة
وهي الستر فعم الستر كما عمت الرحمة وما ستر الا الوجود
والوجود ظهور ومظهر فاستتر بما ظهر به الحكيم الذي

انزل كل شيء منزلته وجعله في مرتبته اعلم ان الحكمة اخص
من العلم لتعلقه بالمعلوم بحسب مراتبها الحكمية فكل حكيم
عليم وما كل عليم حكيم فالحكمة اعلى رتبة من العلم
عند المحقق ولذلك امتن الله تعالى على داود عليه السلام
مع وفور علم النبوة والكتاب بالحكمة وفصل الخطاب
وهو الايجاز في الكلام في موطنه لصاحب الفطنة
ورب موطن يقتضي تكرار الكلام لتفهيم المستمع ولذلك
كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يكرر الكلام ثلث مرات
مراعاة للادنى فالحكمة تقتضي الايجاز في موطن هي بعينها
تقتضي الكثرة والتكرار في موطن فالحكيم حاكم بحكم في الامر ان
يكون هكذا او المواطن بخصوصياتها تقتضي الحكم لذا
تها فكان الحكم للمواطن بها كما كان الحكم له بها فرد
الامر منه اليه ومن اهل الله من يكشف له عن ترتيب
الحكمة فيؤديه الى البهت والحيرة ومنهم من لا يعلم
ذلك الا بعد وقوع حكمة في الوجود فيعرف بجهله

بالمصالح وغاية تماينتهي والحيرة اليه طايرهمة العارف
ان يعلم بالجملة ان الظاهر الواقع في الوجود انما هو
في القبضة الحكمة الالهية صادر عن حضرة الحكيم القادر
وهذا هو الذي استعجل النعيم بدوام الفرح والرضاء
وقام به التفويض والتسليم وزال عنه الضجر والسخط
بزوال الغرض فان الجهل والنزاع لا يقع الا فيما لا يوافق
الغرض وصاحب الشهود لا ينافي غرضه شيء بزوال الغرضه
لمطالعة اسرار حكمة الحكيم **الودود** الذي يود
اوليايه ويودونه ويحبهم ويحبونه الود هو ثبوت
الحب فلا يوثر فيما سبق لهم من المحبة معاصيهم فانها ما
نزلت بهم الا لحكمة القضاء والقدر والسابق للطرد
والبعد اعلم ان الود مرتبة من مراتب الحب فان المحبة
لها اربعة احوال لكل حال اسم يعرف به فاول سقوطه
في القلب يسمى الهوا ثم اثباته في القلب هو الود خلاصه
عن تعلقات الغير وتصفيته وهو الحب ثم التفاته

بالقلب التفات الملابسة بالنجرة حتى يغنيه عن غير
محبوبه وهو العشق فالودود هو ثابت الحب فالحق
ثابت المحبة لعباده فان الصانع يحب صنعه والمحب يطلب
الرحمة من المحبوب فمقام صبابة الحب الالهية اول
مرحوم والصبابة رقة الشوق الى لقاء المحبوب ومن
هذه الصبابة زينة بزينة الشهود واكساه خلعة
الوجود دار كواس الافراح بين الشاهد والمشهود
فيخاطبهم باشارات لحاظ الجمال وتخاطبوه بلسان التحنن
والاحوال ثم قال وهو الغفور الودود ليكون الامر
مستورا بين المحب والمحبوب فهو سمع المحبوب وبصره
ولسانه وغير ذلك من القوى وان كان خلف حجاب الحرس
والطرش والعمى فكل فرد من افراد مراتب الخلق منصة
من منصات مجالي التجليات الحق فمن المحبين من يعرف محبوبه
في الدنيا معرفة شهود فيتلذذ بلحظاته ويتنعم في اوقاته
ومنهم من يتوقف امره في العرفان حتى يكشف له الغطاء

فبان له انه كان عين الغطاء فالعالم انسان والانسان
عينه والمحبين من الانسان انسان العين من العين
المجيد تعالى من الشرف على كل موصوف بالشرف فالمجد
في اللغة الشرف فهو الذي يمجد اغني اوليايه بامال
وكمال بلا احتيال واعزهم من غير دهط واشكال
اعلم ان لهذا الشرف في العلو والمجد عن وصف كل منزه
فان كل واصف واقف مع نعت مخصوص فتنزه الحق
عن ذلك النعت من حيث تقييده وتخصيصه لا من حيث
ان ذلك له او ليس له لان الحق تجلت عظمة احدية المجموع
لا احدية كل واحد من المجموع فالواصفون انما يصفون
باحدية كل واحد من المجموع فهو المخاطب بقوله وسبحان
ربك رب العزة عما يصفون وكل مسبح في السموات
والارض يسبح الحق وينزهه عن عقد غيره فيه لان
نظر كل مسبح فيه جزئي فالذي تثبت له واحد هو عين
ما ينفيه الاخر عنه وكل واحد منهما مسبح لحمده فاثبت الحق

لهذا ما نفاه الاول لا ما اثبته وذلك بقصور نظرهم
غيره لا ما اثبته واثبت الاخر عين ما نفاه الاول لا ما اثبته
وذلك بقصور نظرهم عما يقتضي الامر كما هو عليه ولا يوصف
بالتسبيح وتقضيه الشامل للقيد والاطلاق الا العبد
الجامع الكامل المشاهد للجمع والتفصيل في الحيرات
المصلي اذا قال مالك يوم الدين قال الحق مجدني عبدي
وهذا حال الكامل العارف فانه لا ينطق الا بلسان العرفان
والشهود فهو الذي يمجد الحق بشهادته واعترافه بانه
مالك يوم الدين وهو موطن الجزاء دنيا وآخرة بخلاف
ما يتوهم المحجوب فان الافات والعاهات والمصايب
كلها جزاء بما كسبت ايدي الناس ولا فرق بينهما الا ان
الجزاء في موطن الدنيا ربما يوجر او يكفر عنه وبما ثبت
لا يوجر صاحبه ولا يكفر عنه ولما ثبت ان اعمال العباد
تعود اليهم فلا بد ان يرجع اليهم المجد الذي يمجد به الحق
فالعبد متقدس بتقديسه ومنزه بتنزيهه وممجد بتمجيده

الباعث

ومن هذا المقام قال من قال سبحاني وانا الحق ولما كان
الباعث والفاعل الحقيقي الواحد الحق وحده لا شريك له
لبعث بعث الامور ورجعت الاعمال اليه بعد ظهور الدعاء
واليه يرجع الامر كله الثالث الذي بعث الممكنات
من العدم الى الوجود ومن الوجود الى البرزخ نوما
او موتا ومنه الى الحشر عموما وبعث الرسل الى الامم
خصوصا اعلم ان الله تعالى لما بعث الممكنات من العدم
الى الوجود جعل نوع الانسان خلفاء في الارض لما يقتضي
اصل خلقته من شرف الاضافة وهو نفخ الروح كونهم
مدبرين مالكين سالكين حاكمين على رعايا جوارحهم الظاهرة
وقواهم الباطنة تجعل النفوس ملوكا واتاها ما لم يؤت
احدا من العالمين من سرعة طاعة رعاياها لها
فان زمان امرها زمان اعمال رعاياها ثم بعث الى بواطنهم
رسلا كما بعث الى ظواهر رسلا يتلو عليهم اياته والرسالة
لا تكون الا بين الملوك لا بين الرعايا فالارواح

المنفوخة في الاجسام كما يورث البقعة في الماء العذب
(مثل) من الملوخة والمرارة وغيرها كذلك الروح طيب في الا
فان كان محله طيبا زاد طيبه وان كان خبيثا صيره بحكم
مزاجه واطيب الخلق محلا محال الرسل والاولياء فانهم
ما زادوا الطيب الا طيبا ويتفاوت مراتبهم في ذلك
وكذلك يتفاوت مراتب اهل الاختلال والاختلاط فمنهم
من اظهر النزاع لقوة خبث المحل ومنهم من لم يظهر فكان
ارسال برسله اليهم رحمة بهم ويكن لسبق تصرف رسل
الافكار ما لكل صاحب نظر بما اداه اليه نظره فتقرر عنده
ان الاله هو الذي له هذا الحكم وما علم ان ذلك عين (جعله)
ما عبد الناظر اذا ما خلقه يتصوره في نفسه وسمى ذلك
التصور اعتقادا والحق جلت عظمته حاكم لا محكوم ولا
ينضبط حقيقة ذاته المقدسة للعقل بل لله الامر من قبل
ومن بعد فالموفق المعصوم من عارض معتقد فكره
ما جاءت به رسل الحق فان وافق فذلك نعمة من الله

وان ظهر الخلاف فعليه باتباع رسل الحق عز شانه ما بعث
الرسل اليهم لا لبعثهم اليه تعالى رسل الاحوال لطلب
يوبيدهم به في تعبيره مالاسم عليه وكان الامر منهم اليه
كما كان منه اليهم فالملك اذا ملك الملك **الشهيد**
لنفسه بانه لا اله الا هو ولخلقه ما جاءها به من الخير
والشر ليريهم نعمته بالرحمة والغفران فهو الذي على
الاسرار رقيب ومن الاخيار قريب **اعلم** ان الامر
الالهي منها ما لا يمكن ان يعصى ومنه ما يمكن ان يعصى
اما الذي لا يعصى هو توجه الخطاب من غير واسطة
الى عين الممكن بالايجاد بان يقول له كن فيكون فهذا
هو الامر الذي لا يعصيه المخاطب اصلا واما الامر الذي
يمكن ان يعصى هو صيغة امر لا حقيقة امر وهو امر
باتيان فعل او تركه مع عدم الارادة بوقوعه وهو
على الحقيقة امر لفظي صوري لا روح له فان روح
الارادة وانما الانسان المكلف هو محل ظهور هذا الامر

بتكوين الحق فيه فيقول الحق للشهادة كن فيكون الشهادة
وما لها محل الا الانسان الشاهد وهو القايل فينسب الشهادة
الى من ظهرت فيه وليس له فيها تكوين وانما التكوين فيها
للحق في هذا المحل وقس على هذا جميع الافعال فالمحقق
يشاهد تكوين الاشياء في ذاته وفي ذات غيره اعيانا
ذاكره مسبحه لله وان اطلق عليها اسم المعصية فان
صاحب الكشف يشهد الفعل مجردا عن الحكم لعلمه بانه
ليس لها عين وجودية لان مسمى المعصية انما هو الترك
والترك لا شيء ولا عين له فهو مثل مسمى العدم فانه امر
ليس تحته شيء وجودي فان الشان محصور في امره لا
يفعل ونهي لا يمتثل ليس غير ذلك شيء فاذا قيل اقم
الصلوة فلم يفعل ليس تحت لم يفعل شيء الا امر عدمي لا و
جود له وكذلك اذا قيل لا تفعل لم يتصل ضد لم وله
عدم لا وجود له ولا بد للعبد في كل نفس ان يكون
في شان وذلك الشان ليس له فان الشان الظاهر في

وجوده هوية الحق كل يوم هو في شان فيظهر تلك الشيون
والله شهيد على ما تعملون **الحق** يعني الموجود هو
الوجود الذي لا ياتيه الباطل العدم من بين يديه ولا
من خلفه لانه وجود لا عن عدم ولا يعقبه العدم
الذي اوجب الحقوق بلا علة وباين الكل بلا عزلة
اعلم ان من فرغ الحق عن قلبه حجاب العمى وشاهد
حقيقة انقلابه في الصور وتحوله فيها علم ان العالم
في كل نفس في تحول وانقلاب عن شيون الحق الذي
تحول الليل والنهار فتحول لكل التحول وتقلب الموده
وماذا بعد الحق الا الضلال وهي الحيرة وما بعد الحق
شي سوى الخلق وبوجود سر ظهر حكم الحيرة لانه سمي
خلقا لاختلاف الاحكام فانك اذا نظرت اليه من حيث
وجوب وجوده قلت حق واذا نظرت اليه من حيث
امكانه قلت خلق وكذلك حال السالك السائر تارة
يقول انا انا وهو هو وتارة يقول انا هو وهو انا

وتارة يقول لا انا ولا هو وهذا عند كشف سر قوله
وما رميت اذ رميت ولكن الله رمى فنفى واثبت هو
موجبات الحيرة والحق بانفراده بوجوب الوجود
يقذف بالحق على باطل فيدمغه فاذا هو ذاهق وهو
الشيون التي كل يوم هو فيها ازلا وابدا ولا يزهق
الا ماله عين وجودية اما في وا ما في الخيال وكل
ما ذهقت وذهبت صورته لا يرجع ابدا لان الرجوع
تكرار ولا تكرار لاعيان الوجود لعدم نهاية التجليات
الحقيقة والحق ما دمغه واذهبه عن حضرة الوجود الظا[هر]
الا يقذف مكانه صورة اخرى فما زهقت صورة باطل
الا بورود صورة حق فهي من حيث ورودها حق من
حيث ذهوبها باطل فهي الدامغة والمدموغة عند
كشف هذا السر قال من قال انا الحق فانا ولي لا ينطلق
الا بلسان الحال **الوكيل** يعني الكافي الذي وكله
عباده على مصالحهم فكفاهم واغناهم بما فيه نفعهم

دو وكلهم على التصرف في المنافع على حد معين فهي لهم
من حيث فيها من المنفعه وهي للحق من كونها مسبحة
بحمده اعلم ان الوكالة رتبة الهية سرت في مراتب
الاكوان سريان الحيوة فكما ان ما في الكون الا حي كذلك
ما في الكون الا وكيل فمن وكل الحق بقوله واقراره
اصاب الحق ومن جهل وغفل وكله الحال ولسان
الحال انطق من لسان المقال والوكيل تحكم موكله
لا يتصرف الا فيما اذن له ولا يزيد على الحد المفوض
اليه فله الحجة البالغة فمن قال لوكيله لم فعلت كذا
حقيقة حتى يشاهد انه باستعداده وخاصيته جعله
ان يفعل ما انكر عليه ومن يتوكل على الله فهو حسبه
اشارة الى انه وجود الانسانية لما ظهرت في اخر مراتب
دايرة الوجودية الهية وفيه شهد حقايق الكنز المخفي
فهو اخر موجود واول مقصود فهو حسبه وذلك الا الممكن
لا يعرف نفسه الا بالحق فهو غاية التي اليها ينتهي امره فهو

و

ولما كان ظهور احكام الصفات الالهية موقوفا على وجود
الممكن وما تم مرتبة وجودية بعده لانه برزخ بين الوجود
المطلق والعدم المطلق فهو حامل الحكمين وجامع الطرفين
فان نسب اليه الوجود يصدق لظهور نور الوجود عليه وان
نسب اليه العدم يصدق لبقية ظلمة العدم فيه وبوجود
امتاز المعدوم من الموجود برزخ بين البحرين قابل بذاته
الطرفين فلو كان المعدم لسان لقال انه على صورته لذلك
كان حسبه القوي بمعنى القادر هو القوي بما عليه من
العز والاقتدار بالجمع بين الاضداد اعلم ان حقيقة
انا رهذا الاسم لا يظهر الا على العبد الجامع وهو الانسان
الكامل ولهذا ما سمع قبل خلق آدم قول لا حول ولا
قوة الا بالله وفي الخبر ان جبريل عليه السلام لما آدم
عليه السلام ادب الطواف بالبيت قال له طفنا بالبيت
قبل ان تخلق بكذا وكذا الف سنة فقال له آدم عليه السلام
فما كنتم تقولون عند الطواف به قال جبريل عليه السلام

كما نقول سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر
فقال ادم عليه السلام وازيدكم ان لا حول ولا قوة
الا بالله فاختص آدم عليه بهذا الذكر والكمل من ورثته
الذين لهم نصيب من صفات الالهية الا وظهرت
في مرآت وجودهم ولما كان الممكن محل ظهور الا
قتدار الالهي جبر ضعف امكانه بقوة الوجود فوقع الدعوى
والتنازع ممن وقع وظهر اثار المطلوب فيمن ظهر فاعاد
اليهم الضعف الثاني كيلا يعلم بعد علم شيا وذلك ان الدنيا
حاملة بالانسان والرشهر ولادتها لتقذفه من بطنها
الى البرزخ فيربيها في مهد البرزخ ليستعد في نشاءة
الاخرة لقبول القوة الصافية عن شوايب النزاع
والدعوى هذا حكم حقيقة باطن الاسم واما حكم اثار
ظاهرهما سرى في اجزاء مراتب الكون حتى العضف الذي
هو ضد القوة يقال للضعيف قوي ضعفه وقوي عليه
العضف والضعف مانع قوي عن الحركة فثبت القوة

الى الضعف ووصف بضده وهذا من سريان حكم القوة في الاشيا
وفيه اشارة لمن فيهم ولما غفل اكثر الناس عن سر عموم
هذا الحكم امرهم ان يستعينوا به في الاقتدار كما استعانه
وبهم في القبول كما لا قوة للممكن على ما كلفه الحق
من الاعمال كذلك لا ينفذ اقتدار الحق في امر لا يظهر
الا بقبول القابل الا بوجود الممكن القابل فما ثم قوة مطلقة
دون مساعد وهذا سر قوله تعالى قسمت الصلوة بيني
وبين عبدي فان الصلوة الوجودية لا يتم الا بالاقتدار
والقبول **المتين** بمعنى الشديد الذي لا يحتاج الى جند
ومدد ولا يستعين على افعاله باحد **اعلم** ان المتانة
في المعاني كالكثافة في الاجسام ومن متانة الحق انه
عصم اسم الله ان يسمى به غيره ملفوظا او مرقوما حتى لا
يفهم من هذه الكلمة ابدا الا هوية الحق فلا دليل على
الحق ادل على من هذه الكلمة الا الانسان الكامل فانه
ادل على الله من هذه الكلمة ولذلك سماه الحق كلمة

فكلمة الله لا نطق لها الا الانسان وكلمة الانسانية ناطقة
بنفسها فهي اقوى في الدلالة على هويته ولذلك قال عليه
السلام انا ولياء الذين اذا رءوا ذكر الله ومن اظهر
احكام المثالة الاخيرة الانسان وهي القوة المتخيلة
التي هي اخر درجات الحس ولذلك كان عالم الخيال اشبه شيء
بوجود الحق لاحاطته المحال بالممكن وجمعه بين الضدين
فان الشخص الواحد قد يكثر نسبه فيكون ابا وابنا وعبدا
او سيدا وهو لا يتغير في منامه ماهو بحال الوجود موجودا
وهذا مما لا يسع لاحد انكاره وما جاز هذا الا حضرة
الخيال واعظم ما يظهر حكم هذا الاسم في اهل الكشف لان
الذي اعتقد في الحق بالدليل النظري اذا جاءته شبهة
اثرت في معتقده فجعل يبحث على ما يزيل الشبهة او ما
يثبت له ما هو اقوى من عقده فلو كانت المتانة من صفات
معتقده ما اثرت في الشبهة الواردة فليست المتانة
الا للحق المطلق عن تقييد النظر وهو الذي يستند اليه العارف

المحقق ولا يدري ما هو لعلو قدر المتانة عن طور النظر
والادراك كما قال الصديق رضي الله عنه العجز عن درك
الادراك ادراك فبالمتانة يكون الاستناد اليه والعلم
المستند عين نفي العلم به على علم بانه لا يعلم فمتانته
حجاب فلا يعرف **الولي** بمعنى الناصر هو الذي نصر اولياءه
وقهر اعداءه فالولي لحسن رعايته منصور والعدو
بحكم شقاوته مقهور قال الله تعالى الله ولي الذين امنوا
يخرجهم من الظلمات الى النور والذين كفروا اولياءهم
الطاغوت الاية **اعلم** ان حكم هذا الاسم في نصر المومنين
على نوعين نصرهم باخراجهم من ظلمة العدم الى النور
الوجود في العموم واخراجهم من مضيق العلم بهم الى سعة
العلم بالله في الخصوص وهو خروج العارف من ظلمة
الحجاب الى النور الشهود فيشهد ما كان غيبا له فعلى الاول
يكون وجود العبد فرعا عن اصل علم العبد لان علم
العبد به فرع عن علمه بنفسه لقوله عليه السلام

من عرف نفسه فقد عرف ربه فهو عين الدليل واما
نصر الطاغوت منعهم اياهم عن دخول الجنة لكونهم
على مزاج يتضرر بنعيمها كما يتضرر الجُعَل بريح الورد
واما نصر الحق المومنين في الدنيا فلقوله تعالى وكان
حقا علينا نصر المومنين فان كان الالف واللام للجنس
فمن اتصف بالايمان فهو منصور ومن هنا يظهر المومنين
بالباطل في اوقات على المومنين بالحق لا من حيث انهم
امنوا بالباطل ولكن لتحقق ايمانهم في قوة دعمهم انهم ما
امنوا به من كونه باطلا وانما امنوا به لاعتقادهم فيه
انه الحق وهنا سر اخر وهو ان الايمان اذا اقوى في صاحبه
بما كان فله النصر على الاضعف كيف والمشرك يومن
بوجود الحق وان لم يومن بالتوحيد وبعض الرسالة فهو
يوجد ممن امن بالحق لكن ايمانه لم يبلغ قوة ايمان المومن
بالحق من حيث احديته وهذا من اسرار تسمية الحق
اهل الباطل مومنين وما يومن اكثرهم بالله الا وهم

مشركون **الحميد** بمعنى الحامد وهو الذي يحمد على يسير
الطاعة ويجازي بكثير الثواب والحميد بما هو حامد
لنفسه بنفسه اجمالا وبلسان كل حامد تفصيلا وبما
هو محمود بكل ما هو مثني عليه فان عواقب الثناء تعود
اليه وكل اسم فعيل من اسماء الحق يعم اسم الفاعل والمفعول
بالدلالة الوضعية فهو الحامد والمحمود ولا يطلع
على سر الحمد الا من له مقام المحمود فما خص بعلم الثناء
الا محمد صلى الله عليه وسلم كما انه ما ظهر بعلم الاسماء
الا ادم عليه السلام **واعلم** ان الانسان لما خلق
على مزاج يميز بين اللذات والالام بحيث يتضرر بالالام
ويحزن وينتفع باللذات ويسر وهما حالان من احوال الكون
سمي علمه من اورثه حال النفع شكرا وعبارته عن ذلك
حمدا وهما عين شيون الحق وليس الشيون الا التجليات
الوجودية وهو خير المحض غير انه تختلف احكامها
في القوابل فرب امر يتضرر به زيد ويلتذ به عمرو والامر

واحدا العين الانقسام فيه وتختلف حكمه في الممكنات
بحسب قابلياتها واستعداد ذاتها وكذلك كان رسول الله
صلى الله عليه وسلم يقول في السراء الحمد لله المنعم المتفضل
بقيده بتقييد حكمه واثره ويقول في الضراء الحمد لله
على كل حال وهذا الحمد اعظم من حمد السراء لاطلاقه
واشتماله على الكل فان من انعام الحق ان الهم صاحب
الضراء الثناء واستعمل لحمده ووقاه عن الضجر والسخط
فعافى باطنه بما الهم من التحميد زاده عافية بالازالة
الضراء عنه واعلم ان ما في العالم لفظ الا وفيه ثناء
جميل في طور الكشف يشهد اهله ومرجع ذلك الثناء
الى الله وان كان له وجه الى مذموم فلا بد ان يكون له
وجه محمود عند اهل الحق وان لم يعثر عليه السامع
والقايل فهو من حيث ما هو مذموم لا مستند له ولا
حكم له لان مستند الذم العدم فلا تجد الذم من يتعلق به
فقد عرفت بقي الحمد لله ثم للحامد في حال الحمد اما ان يقصد

الحق او غير الحق فان حمد الله فقد حمد من هو اهله وان حمد
غير الحق فما حمده الا بما هو فيه من الصفات
الكمالية ونعوت المحاسن وتلك الصفات عطاء وفتح له
من حضرة الربوبية اما من كون في جبلته واما مكتسب في
خلقه وتخليقه وهو مردوده الى الحق فرجوع عاقبة
الثناء اليه سبحانه والحمد ثلث درجات حمد الحامد نفسه
وحمد غيره وهذان القسمان يتطرق اليهما الاحتمال ويحتاج
الى قرينة الحال والثالثة حمد لسان الحمد وهو الذي لا
يتطرق اليه فانه عين قيام الصفة بالموصوف فاذا كان
عين الصفة عين الواصف والموصوف كان الحمد
عين الحامد والمحمود **المحصي** بمعنى العالم بالمعلومات
الذي بما في السرائر خبير **اعلم** ان الاحصاء احص
من الاحاطة لان الاحاطة عامة الحكم في الموجود والمعدوم
والاحصاء لا يكون الا في الموجود فكل محصي محاط به
محصي فحكم الاحصاء سار في مراتب الوجود حتى الانفاس

فحكم هذا الاسم عد على العبد انفاسه واعماله لا يغادر
صغيرة ولا كبيرة الا احصاها والاحصاء على نوعين
احصاء بواسطة واحصاء لا يترك بلا واسطة قالوا سطه
هو الملك الحافظ الكاتب لفظ العبد الذي هو صورة علم
لا روحه فاذا لفظ العبد ويه ينظر الملك الى من لفظه
بذلك اللفظ وهو الحق فيرى نور المعية فدرى به القابل
فياخذه الملك ادبا مع الحق فحفظه له واذا عمل عملا علم
الملك انه عمل ذلك ولا لكن لا يكتب الا ما يتلفظ به فالملك
شاهدا قرار لا شاهد اعمال لعدم اطلاعه على ما
نواه العبد في العمل ولذلك يقبل اعمالا يستقله الملائكة
ويرد ويضرب وجه صاحبه ما يستكثر الملائكة كما ورد
في الخبر فالملك يراقب العبد ويكتب حركة لسانه باذن الله
والله شهيد على قصد العبد وما ضميره ونيته في ذلك
العمل فيستره الحق من الملك غيرة عليه كما غار على الضنائن
من هذا النوع الانساني وهم المجهولون في العالم فلا يظهر منهم

ولا عليهم ما يعرفون به وهم لا يشهدون في الوجود الا
الله لا يعرفون سوى العالم الغيب عنه بالحق واشتمل انا دائر
على مراتب الكون فالحق عز شانه يحول بين نية العبد
وبين الملك وبتولاها بنفسه ويتم منها نقصه العبد
من الكمال لغفلته او تقصير كما يقبل الصدقة ليربيها حتى
يكون اعظم من الجبل كما ورد في الخبر والاحصاء عين شئون
الحق ولا نهاية لشئونه وان انتهى حكم الدنيا فانه يشرع في
الشئون النشاة الاخرة ولا نهاية لها فالشئون ولا يقبل الفراغ
والاحصاء الا تناهي المبدي بمعنى المظهر والمنشئ الذي
يبدي الخلق بالايجاد فالمبدوية هي الرتبة الاولى وهي
رتبة الموجود والرتبة الثانية هي الرتبة الاخبرية
للممكن فالممكن من حيث وجود ولا يكون له قدم في الازل
ابدا واعاده الاخرى والجومعة فالسابق في الوجود من
الممكنات واللاحق سواء في الرتبة فان الاجزئية تشمل
والمبدئ هو الذي اظهر الممكنات في مراتبها وله حكم البدء

في الاولى والاخرة في كل عين من اعيان انواع الامكان
فلا يزال المبدئ مبدءا لانه يحفظ حدود مراتب الوجود
بايجاد اعيانها دايما ولهذا الاسم حكم في الاسماء الالهية
كلها لما للاسماء حكم فيما او جدا سم المبدئ فالمبدئ
تعالى في حق كل ما يوجده دايما مبدئ دنيا واخرة **المعيد**
عين الفعل من حيث ما هو خالق لانه لم يبدع العالم شيئا
نكرر وانما هي امثال تحدث واعيان توجد وخلق تجدد
فان الحق فاذا فرغ من خلق شي عاد الي الخلق آخر لا انه
يعيد عين ما ذهب فانه اوسع من ذلك وقوله تعالى هو
الذي يبدئ الخلق ثم يعيده يريد به الفعل لا المخلوق
فان عين المخلوق ما زال عن الوجود حتى يعيده وما
عليه اهل الظاهر من اعادة الاجسام والنفوس
في دار الاخرة ليس ذلك اعادة عند اهل الكشف وانما
هو انتقال من موطن الدنيا الي البرزخ ومن البرزخ
الي المحشر ومن المحشر الي الجنة او الي النار فالحق لا يزال

يخلق ويعود الي الخلق فهو المبدئ المعيد المبدئ لكل شي
والمعيد لشانه كما نحكم الوالي في امر ما اذا انتهى عين ذلك
الحكم في المحكوم عليه فقد فرغ منه بالنظر اليه وعاد
هو الي الحكم في امر آخر فحكم الاعادة باق في فعل الحاكم
وحكمه لا في المحكوم عليه **المحيي** بالوجود كل عين
ثابتة لها حكم قبول الايجاد **اعلم** ان سر الحيوة الحق
فمنها ما ظهرت حيوتها لابصار الناظرين ومنها ما لم
يظهر في الدنيا لابصار العامة الا للانبياء وبعض الا
ولياء الذين كشف لهم عن سريان الحيوة في كل شي ولشمول
هذا السريان نطقت كلها مسبحة بالثناء على موجدها
ولا يسبح الا حي لكن وقعت الدعوى فيها حتى زعم كل حي
ان حيوته له فلما فرغ عن قلبه حجاب الغفلة والجهل
شاهد الامر على خلاف ما اعتقد فعلم ان حيات الكل
قبض من حيوة الحق وهو الحق وهو العلي الكبير عن الحلول
والمحل ولكن نسب واضافات كما قال عن نفسه تعالى كنت

سمعه وبصره فكذلك الحيوة والعلم نسب لاعيان الميت
الذي يموت الاعيان بالانتقال من نشاة الدنيا الى البرزخ
الى دار الاخرة فان الموت عند اهل الشهود ليس ازالة
الحيوة في نفس الامر كما يتوهم المحجوب بيت فالموت عبارة عن
انتقال العين من موطن الدنيا الى موطن الاخرى وعزل والي
الروح عن هذه المدينة الجسمانية التي وكله الحق
بتدبيرها ايام ولايته عليها في هذه النشاءة وتوليته
وال آخر من العالم الذي ينتقل اليه لانه يمكن ان تبقى
المدينة بلا وال لحفظ مصالحها والميت عند نفسه
حي وان انعدم تصرفه بالقول والحركة فانه متصرف بالحال
في الاحياء وهو قيامهم بتجهيزه وتدفينه وانما الميت الحقيقي
من لم يصحه شهود حيوة الحق وسريان فيضه فينسب
الحيوة الى نفسه قال الحق قد مات في هذه المحجوب فهي الميت
على الحقيقة فالمحجوب الجاهل ميت في الحقيقة والميت
حي عند المحقق الحي للحقيق ما نسب اليه مما لا يتصف به الا الحي

اعلم ان الحيوة للحي القديم كنور الشمس للشمس تنور بنورها
كل من قابلها كذلك الحي بذاته تحيي به كل من يراه وما يغيب
عنه شيء فكل شيء حي ولما كانت حيوة الاشياء فيضا من حيوة
الحي المطلق عليها فالاعيان الثابتة حية في حال ثبوتها
ولولا حياتها ما سمعت قول كن بالكلام الذي يليق بحاله
فما ثبت سماعها واجابتها لامر الحق تحقق حياتها وما
عثر عليها الا المحققون من الكمل فالعارف لا يزال في
حيوة طيبة بهذا الشهود ومن اعظم نعيم اهل الكشف
والذ العيش وان ظهر على ظواهرهم اثار الالام العادية
فلا ينافي ذلك طيب حياتهم ولذة عيشهم فان الالام
الجسمانية لا تقابل النعم الروحانية بل يستهلك عند
سطوتها القوة غلبة المعنى على الصورة فالمحجوب اذا رأى
بلاء في الولي تحمل ذلك على حاله الذي يجده من نفسه
عند نزول البلاء من الضجر والغم والحزن وحكم البلاء
في نفس الولي بخلاف ما يتوهم هذا المحجوب فان صورة ذلك الصورة

بلاء والمعنى عافية ونعمة لا يعقلها الا اهلها **القيوم**
لقيامه على كل نفس بما كسبت **اعلم** ان طايفة من ارباب
الطريقة منعت عن التخلق بالقيومية وقالت انها
من خصايص الحق وعند اهل الكشف هذه الصفة
احق بالتخلق والاتصاف لشمول سريانه وقيام الحقايق
الكونية وظهور الاسماء الالهية بها وما كانت القيومية
من صفات الحي لذاته ونعوته استصحبت القيوم الحي
حيث الحي فكما ان كل شي حي فكذا كل شي قايم بسريان
كان وقد ثبت الحيوة لكل شي من سريان اسم الحي فكما ان كل شي حي
فكذا كل شي قايم بسريان القيومية ولولا هذا السريان
ما قام اعيان الممكنات لامر الحق بقوله وَقُومُوا لِلَّهِ
قَانِتِينَ فسرت احكام القيومية واثارها في الحقايق
المعنوية ومراتب شيون الغيبية وبسايط الارواح
النورية وتجليات الاسماء الالهية اولا وفي النفوس
والانفاس الانسانية الكمالية الجمعية الاحاطية ثانيا

في الحقايق الحروف الرقمية واللفظية والذهنية الدالة
على حقايق المعنوية ثالثا فلولا سريانها في حقايق العلوم
المعنوية ما خرجت اعيان الوجودية من مكامن الثبوت
ولولا اثارها في الانفاس ما ظهرت صور الحروف البسيطة
ولولا حكم التاليف للحروف المشيرة الدالة ما كانت الكلمات
الوجودية ظهورا **الواجد** لما طلب مشتق من الوجد
ومعناه الغنا الذي استغنى عن الكل ولا يستغنى عنه
الكل فلا يفوته هارب ولا يحجه طالب **اعلم** ان ظهور
اثار هذا الاسم يغلب في الخصوص وذلك انه تعالى لما تجد
نفوذ امره وبلوغ حكمه في كل شي كذلك العارفون
تجدونه ويرونه في كل شي مع احدية عين الوجود
بلا تميز كما يشاهد احدية عين زيد فيقدر انه لو لم يكن
في الوجود الا هو لم يتميز عن شي لانه ما ثم شي لانه
ما ثم شي غيره لكن مراتب اجزاء واعضاء متميزه
عن صدره واذنه عن عينه وكذا كل قوة من قوى

الباطنة مختصة بحكم ليس للاخرى ذلك الحكم فتميزت الصور
في عين وحدة لا يتميز فيها فكذلك مراتب اعيان الممكنات
للوجود المطلق كالاعضا للواحد من الممكنات لو كان
فيهما الهة الا الله لفسدتا وليس عين من اعيان النسب
الذي عبر عنه الشارع بالاسماء الاوله معنى ليس للاخر
وكذلك المعني منسوب الى ذات الحق وهو المسمى صفة عند اهل
الكلام ونسبة عند المحققين من اهل التصوف والنسب
متميزة بعضها عن بعض فان الرحيم من اسمائه وابن
الكلام من الحيوة والنسب حقايق معقولة غير وجودية
والذات واحدة العين لا يتكثر بها فان الشي لا يتكثر
الا باعيان الوجودية لا بالاحكام الاضافات والنسب
والحق تعالى كبرياء في احدية ذات المقدس متنزه عن
التغير والتكثر مع وجدان كثرة احكام الاسماء والصفات
ومن المحال ان يطلب الواجد امراما ولم تحصل وما
يتوهم اهل الحجاب من خطابة الكفار بالايمان ممن لا يومن

فعند المحقق ان المانع من ايمانهم انما كان منه تعالى اذ لم يعطهم
التوفيق فلو قال للايمان ممن لم يومن فعند المحقق
ان المانع من ايمانهم انما كان منه تعالى لكون في محالهم لكان
الايمان في محل المامورية ولكن ما تعلق ارادة الواجد
الا بمجرد الامر بتكوين الايمان في عين الكافر وقد وجد
المراد المجيد مضى ما يتعلق باحكامه في اسم المجيد
الواحد الذي لا ينقسم من حيث الوهيته ليس لوجوده
جوده احد ولا تجري عليه حكم احدا علم ان في
مضمون هذا الاسم رجاء العموم وفتحا للخصوص
وهو خطابه للكل بقوله والهكم اله واحد
لا اله الا هو ومن عند غيره قال ما نعبدهم الا
ليقربونا الى الله زلفى فما اشركوا بسببه وان
الخطاء قد الوقوع من نظرهم ومن قصدك لاجل
امر فذلك الامر هو مقصوده على الحقيقة ومن
احبك لا ولى بانقضائه ولهذا ذكر الحق انهم يتبرون

زلفى
قربى

منهم وما ادخلوا الا من كونهم انهم فعلوا ذلك من عند
انفسهم لانهم جهلوا قدر الحق ولئن سألتهم من خلق
السموات والارض ليقولن الله وانظر الى قوله تعالى
فأينما تولوا فثم وجه الله فوجه الحق موجود في كل
جهة يتولى العبد اليها ومع هذا لو تولى في صلوته
الى غير الكعبة مع علمه بالجهة لم تقبل صلوته لان
الله تعالى شرع له استقبال الكعبة في حال الصلوة
خاصة واذا تولى في عبادة اخرى غير الصلوة الى جهة
شاء فهو مقبول ومن خصايص الكون انه يقبل الاضداد
من احدية عينه وهي احكام اعيان الممكنات في العالم
التي يظهر الاسماء الالهية المتضاده بظهورها ومن اهل
الشهود من يرى كثرة الاسماء احكام لظهور كثرة الاسماء
ومنهم من يرى كثرة الاسماء لظهور كثرة الاحكام في
احدية عين الحق فاذا علمت ذلك فاعلم ان الله تعالى
واحد في كل شرع عينا لكن الادلة العقلية تكثر

العقايد باختلافها فيه وكلها حق ومدلول الكل صدق
وكذلك تختلف مشارب اذواق ارباب القلوب واهل
الكشف لكثرة اختلاف التجليات الصورية المعنوية
والطبيعة والروحانية والنورانية مع احدية
العين ولما كان الامر على هذا النمط فلا يمكن للمحقق
ان تخطي قايلا من اهل النظر او الشهود وانما الخطاء
في اثبات الشريك والمشرك قايل بما ليس له وجود ولذلك
لا يغفره الحق لان الغفر ستر ولا يستر الا من له وجود و
الشريك عدم فاي شي يستر فانه لا عين هنالك يتعلق به
المغفرة واعلم ان الاحد اسم لفرد لا يشاركه شي في
ذاته والواحد اسم لمن لا يشاركه شي في صفاته فوحدة
الحق عز شانه ليس بتوحيد موحد ولا بتوحيده لنفسه
فتكون احديته مجعولة لكنه تعالى واحد بنفسه لنفسه
واحديته ذاتية وهو تفرده بالرتبة الالهية وحده
لا شريك له الصمد هو السند الذي وملجاء ومقصد

اليه في الحوائج والنوايب فصمدية الحق من حيث انه ما
من شيء الا عنده خزائنه والخزاين غير متناهية لكن
اقسام كلياتها ترجع الي العلوية والسفلية والغيبية
والشهادية والثبوتية والوجودية وكلها عند
الحق ومفاتيحها لمن شاء اذا شاء بما شاء واختص
المخزونات الثبوتية والاعيان الوجودية بالافتقار
فان الحقايق الثبوتية يقتضي الخروج من تلك الخزاين
الي الوجود لرجحان قبول الوجود في ذاتها وكذلك الفي
الافتقار في الموجود منها ايضا الموجوده تعالى شانه
ايجاد مالم يوجد نيابة عنه والافتقار اليه فهو في
سوا الله معين المخترن علي جز وجه واما الخزاين الوجودية
فانما هي اعيان الممكنات وكل خزانة من الخزاين الوجودية
مخصوصة بما لا يوجد في غيرها من الخزاين ولذلك
افتقر بعضها الي بعض وهو طلب كل واحد منها ما عند
غيرها كاحتياج زيد الي ما عند عمرو فيفتقر زيد الي الله

فيما يحتاج اليه من عند عمرو فيسلط الحق باعثا علي
عمرو يقتضي حاجة زيد بما عنده باي وجه كان فالكون
كله خزاين بعضه لبعض من وجه ومخزون كله من وجه
والمخزون لا يزال في الانتقال من خزانة الي خزانة وكلها
عند الله وبيده فهو الصمد الذي يقصد اليه في الامور
ويلجاء اليه في نوايب الدهور ولما كانت الكيفيات والا
فتقار موزعة علي افراد اشخاص مراتب الوجود فكله
عين لكن اعيان الوجود حظ من الصمدية فيما لا
يظهر الا به ولذلك نهينا ان نصمد في صلوتنا الي السترة
صمدا فهو اشارة الي الغيرة الالهية وانه لا ينبغي
للعبد ان يصمد صمدا الا الي المطلق عند سلطان

القادر المقتدر القادر بنفوذ الاقتدار في القول
الذي يريد فيها ظهور الاقتدار له والعمل يظهر
من ايدينا فكل بر عامله فهي به الحق من حيث
اقتدارها بالحق اعلم ان الاسم القادر اثار لخفية

في اعطاء الوجود للممكنات عند قوله
فسارع الممكن عن اقتدار لتكوين فكان
وظهر منه الامتثال في اول تكوينه وهو روح الطاعة
فكانت الطاعة ذاتية له وهي الاصل والمعصية
عارضة فيه كما والغضب نسبتان من النسب
الالهية ولكن السبق للرحمة والنهاية في الحركة
الدورية الرجوع الي البداية ولذلك كان الحا
علم السابقة فان حركة الوجود دورية و
السبق للرحمة فلا بد من المال اليها لا
لعارض لا يقابل الاصل اصلا فكيف وقد زاده
طاعة ولادة العبد علي طاعة عليه تكوينه كما اشار
اليه المتخم عن الله بقوله عليه السلام كل مولود
يولد علي الفطرة هي الاقرار لله بالعبودية فقد
حصل له نور علي نور ذي معصية تساوي هذين
النورين ولما كان الاقتدار روح الامر وسره فظهر

القول واختفي الاقتدار فيه و لم يطلع
الممكن علي اقتدار الحق عليه من خزانة الثبوت
الي الحضرة الوجودية لها شهود وصدور قابلا بلا
اقتدار فلا يظهر الاقتدار فيه الا بعد حصوله ولذلك
ذهب بعض اهل العالم الي ان اقتدار
ثم ان الحق عز شانه اظهر في القول ليتصف
الممكن له الامتثال نظرا ان الرحمة
الالهية وظهور تصرفات الملك والشيطان فيه هو
سر الامتثال المفطور في خلقته وتكوينه
واعلم ان القدرة لا يتعلق بغير المقدور فعدم القدرة
علي غير لا يسمي عجزا فان العجز هو عبارة من عدم
عما من شانه ان يكون فاذا لم يكن
فباي شي يتعلق القدرة وهذه لطيفة ذوقية مشيرة الي
الي سر من اسرار القدرة لا ينكشف الا لاهل المعرفة فهو لحكم
القادر واما المقتدر فله حكم اخر وهو قوله تعالي الا له

للخلق وهو كل ما يوجد بسبب او عند سبب فالحق قادر
من حيث الامر مقتدر من حيث والامر وهو كل
ما يوجد من غير سبب فالحق قادر من حيث الامر مقتدر
من حيث الخلق والامر تبارك الله رب العالمين **المقدم**
المؤخر المقدم بعض الافعال على بعض والموخر بعضها
عن بعض تقدم الاحباب بخدمته وعصمهم عن معصيته
وهو المقدم من شاء على من شاء والموخر من شاء عمن شاء
اعلم ان للموجود مرتبتين رتبة الفعل والتاثير ورتبة
القبول فللممكنات رتبة الثانية وهي القبول واعيان
مراتب الكون النسبة الى الايجاد نسبة الايجاد اليها
على السوية فاذا تقدم بعض الممكنات الى بعض مع
التسوية في النسبة فذلك لرجحان امر فيه يقتضي بروزه
لها على غيره كالنبوة والولاية والامارة فانه ما من
انسان الا وهو قابل لها فيقدم الحق من شاء فيها لخصوصية
يعلمها الحق منه فيتاخر الباقون في ذلك الزمان وهذا التقديم

والتاخير اما ان يكون في حضرة الثبوت بحسب كمال استعدادات
الاعيان الثابتة ونقصانها في قبول اثار التجليات الجمالية
والجلالية لخصوصيتها وقابلياتها وتاثيرات التجليات
اللطيفة والقهرية فان التجليات الجلالية ذاهبة
لا طاقة لحقايق الاكوان بمقابلة سطوتها فتاخر عن البروز
في كامنها وتابى عن قبول كسوة الوجود لمشاهدة عظمتها
كما ابت السموات والارض والجبال عن قبول الامانة وتابى
عن حملها فيتقدم غيرها من مجالي التجليات الجمالية
اللطيفة الكمالية لما ذاق من لذات اللطائف الغيبية و
استنشق طيب روايح النسمات الخيرية في رغبة في خلعة
الوجود وشوقا الى فضاء الشهود واما التقدم والتاخير
في حضرة الوجود فهما مرتبتان المخالص والمخلص فالخالص
من لم يتغير عما كان عليه من طهارة الفطرة فهو الخالص
لنفسه ما ملكه احد من النفس والشيطان فيحوجه الى
الاستخلاص منه بل لم يزل خالصا لنفسه طاهرا مطهرا

نبقي عمله على اصله والدين الخالص ما خالطه شوب اصلا
ولا يشقى صاحب هذا العمل لانه لا يشقى الا المجاهد والمكابد
في استخلاص الدين وهو المخلص الذي استخلاص عمله
شوائب تصرفات النفس والشيطان وهو صاحب رتبة
الثانية من السعادة والرتبة الاولى لصاحب الدين
الخالص وهم الذين يغبطهم الانبياء يوم الجمع وان كانوا
مجهولين في الدنيا وهم المستمدون من حضرة اسم المقدم
والمخلصون من اسم المؤخر الاول **الاول الاخر** الاول
بالوجود وابتدائه بالاحسان والاخر برجوع الامر
اليه وتفضله بالغفران فالحق الاولية من حيث الموجد
كل شيء وله من حيث رجوع الامر كله اليه وظهور
ومراتب الاسماء الالهية كلها فيما بين الاولية والاخرية
فهذا من جهة اطلاق حكم الوجود واما من حيث الرتبة
اذا كان الحق الاول كان الانسان الاخر فانه في اخر درجات
مراتب الوجود وهو الاخر ايضا برجوع امر العوالم اليه

لظهور نظامها وعاقها بوجوده ولذلك اذا رحل عنها
ازالت امور الدنيا واشتغل الامر الى دار الاخرة باشتغاله
ليكون الامر حيث ما كان المقصود ولذلك قام الحق بالاحاطة
لحفظه من ورايه لئلا يلحق به القدم قال تعالى والله
من ورايهم محيط وهو الاولية لصدوره منه وتو
صله في الغاية وان الى ربك المنتهى فالحق وراء العبد
كما هو امامه ولو لم يكن كذلك لكان انتهاؤه الى العدم
فاحاطة الحق لا يزال تحول بين العبد وبين العدم ولما
كان امر الوجود دوريا كان الاخر عين الاول ولا يزال
اعيان مراتب الكون سابحا في فلك الوجود ولا يزال
وجه السائر في منازل الشهود الى اسم الاول وظهره
الى اسم الاخر ولذلك يقال لمن عدم النور في موطن
الاخرة ارجعوا وراءكم فالتمسوا نورا لكون الحق
من ورائهم وهو النور فلو امكن لهم الرجوع الى الوراء
وهي الدنيا لوجدوا نورا لان الحيوة الدنيا محل اكتساب

انوار المعارف و لكن حال بينهم وبين الحيوة الدنيا سور
المنع فلا بد من الرجوع اخر الي الاول **الظاهر الباطن**
الظاهر لنفسه فما زال ظاهرا و الباطن عن خلقه فلم
يزل باطنا فهو الظاهر بالكناية و الباطن للعناية
اعلم ان لاهل العناية في الكشف مرتبتان فاحدهما
اعلى من الثاني فكامل يكون له به وهو السابق وعامل
يكون له بنفسه وهو المقتصد المحقق حقايق العبودة
للتصف لجميع الاحوال من الفناء و البقاء و المحو
و الاثبات و الغيبة و الحضور و الفرق و الجمع
و المتقلب في اطوار المقامات من التوكل و الزهد
و الورع و المحبة و المعرفة و الصبر و الشكر و الرضا
و التسليم وغيره وذلك لان نفسه قابل التغيير لما يقتضي
حقيقة الوسط من تاثير احوال الطرفين و المقتصد
مرتج بين كمال و نقصان فهو للمكلف الحقيقي يدخل كل
مقام ما دعاه الحق اليه على لسان الشارع ذوقا

وحالا لا اعتقادا و علما فان عامة علماء الرسوم يعلمون
هذه الامور ولا قدم لهم فيها فمثل هذا العارف اذا
تجلي له الحق من اسم الظاهر لم يثبت لظهوره لانه قايم
للحقوق بنفسه و المحدث لا يظهر له القديم بجوانبه فمن
اين له طاقة روية القديم ولم يثبت لظهوره الحق الا من
كان الحق بصره الا ترى حال الكليم عليه السلام لما كان
الحق سمعه ثبت لسماع كلام فلما وقع التجلي ولم يكن بصره
صعق و ما ظهر الروية له ولا للجبل ولذلك وقع الصعق
و الاندكاك ولو ظهر ما وقع ذلك لانه الوجود والوجود
الخير كله و الخير لا ياتي الا بالخير و الوجود لا يعطي
الا الوجود واما الكامل فهو له به لا بنفسه فله الثبات
في كل موطن و الشهود في كل مشهد و مظهر القوة
الالهية السارية في ذاته فلا يبقى حال و لا مقام الا و يظهره
ويتصرف فيه فهو مالك الاحوال و المقامات يكون
الحق سمعه و بصره وجميع قواه كما قال رسول الله صلى الله

عليه وسلم آن الحزينة ولعرله والمقتصد ينكر على الكامل لما
يقتضي حاله من العبودية المحضية ولا ينكر الكامل
عليه لاستشرافه على المقامات لوجوده الحقاني
قال الكامل يتصرف بالحق في الحق للحق والعارف
يتصرف بالحق في الخلق للحق وله خرق العوايد فالمقصد
صاحب كرامة وهو معلوم عند الحق والخلق ويتطرق
اليه المكر والاستدراج والكامل صاحب منزله معلوم
عند الحق مجهول عند الخلق لا يتطرق اليه المكر لانه
على نفية مرتبة ولما ورد حقيقة الخبر الالهي بقوله
تعالى الرحمن على العرش استوى وقال الشارع لو دليتم
لهبط على الله حير المقتصد ونية الكامل المعتكف
على باب حضرته وعلم انه نسبة الصعود والهبوط على
السواء في ظاهرية الحق وعدم تحير الذات المتعالية
وبراءة ساحة الهوية عن التقييد والاطلاق والصعود
والهبوط نعت فلا صعود في ظهور الحق ولا هبوط من حيث

غيب هويته الدايرة الوجودية والصاعد في الدايرة
عين الهابط وما انقسمت دايرة الوجود الا بالخط
الموهوم ولا وجود لها له وهو عين المقيد واذا كان
الحق سمع المقيد وبصره ارتفع التقييد والخط ولم يبق
سوى الدايرة فهو الظاهر بنفسه لنفسه المظهر لغيره
ولكمال ظهوره وجلاله بروزه واورث لشدة ظهوره
خفاءه فسبحان من احتجب باشراق نوره واختفى عن العقول
والابصار بشدة ظهوره واما سر بطون الحق من اسم
الباطن فهو ان تعلم ان رؤية الشي يقتضي العلم به وعلم
الحق الذاتي انه راى شيا ما واحاط علما بما راه وعند اهل
لا ينضبط رؤية الحق وما لا ينضبط لا يقال فيه انه يرى
او يعلم ويتنوع المصور على المكاشف ايضا في تجليات المشاهد
مع احدية العين في نفس الامر فما راه الا من راى انه
ما راه ولا يعلمه الا من علم ولذلك قال عز شانه للكليم لن تراني
لان المقصود من الرؤية حصول العلم بالمرئي وهو

غير ممكن من الممكن ولو فتش على دقايق تغيرات احواله
في كل نفس لعلم ان الحق عين احواله وانه تعالى من حيث وجوده
وراء ذلك كله كما هو عين ذلك كله ولهذا قال موسى عليه
السلام تبت اليك اي لا اطلب رؤيتك على الوجه الذي
كنت طلبتها فاني قد عرفت ما لم اكن اعلمه منك فالحجب الالهية
ابدا مسدولة بينه وبين خلقه ولو رفعت لاحترقت
سبحات الوجه ما ادركه بصره من خلقه والحجب ان كانت
غير مخلوقة فلا حجاب ولا احتجاب وان كانت مخلوقة
فكيف لا تحرقه السبحات فالحق فيه انها ستر اخفاها الله
عن خلقه سمي ذلك الاخفاء حجابا فالنورية منها ما
حجب به من المعارف النظرية والظلمانية ما حجب به
من الامور الطبيعية والرسمية وليس الاحراق الا اندراج
النور الادنى في الاعلى كاندراج انوار الكواكب تحت
شعاع الشمس وفي هذا المشهد ظهر النجح عمن ظهر
ولما كانت الاشياء تحفظ الحدود فاذا جاوز الشيء

حده انعكس ضده كذلك ظهور الحق لما تجاوز عن حد العقول
والادراك بطن واستتر عن العامة فلم يظهر لهم الامر على ما
هو عليه فتنازعوا امرهم بينهم واسر المكاشفون النجوى
لئلا يقع الحكمة في غير اهلها فان قلوب اهل الحجاب وان الحق
من حيث انها محل العلم به والحكم عندهم للمحدث لا للمحدث
لعدم وقوفهم عند حدوده ومراعاتهم لحضوره فلا حكم
للحق فيهم ابدا الغلبة احكام اهوائهم فهو الباطن فيهم ابدا
حكما ومعنى وان ظهر انما ظهر ليعرف فحد العارفين
في معرفته ان يعرفوا انه لا يعرف فاذا لو عرف لم يكن باطنا
وهو الباطن والبطون تختص بالممكنات كما ان الظهور
تختص بالوجود والبطون الذي وصف به نفسه انما هو
في حق الممكن فالممكنات باطن الحق والخلق ظاهره لانه من
الحق ظهر الكون بما ظهر استتر وفيما بطن ظهر فالظهور
عين البطون كما ان الاخر عين الاول **الوالي المتعالي**
الوالي الحاكم الذي حكم فعدل واعطى فاضل قدم من شاء

يتفضله واخر من شاء بعدله المتعالي على ارادة علوا في الارض
وادعى ما ليس له فالمتعالي من العلى كالمتكبر من الكبير
اعلم ان الوالي هو الامام الحاكم المنصوب للولاية ولهذا
المنصب مراتب غير متناهية شدة فاعلاها الامامة الكبرى
وولاية العظمى من بيده ملكوت كل شيء وادناها ولاية
العبد على رعايا جوارحه وقواه وبينهما درجات غير
محصورة فملكه كله يتسع ويضيق بحسب ما يقتضي حاله
والسعيد المسدد من الائمة والولاة من راقب احوال المملكة
مع الانفاس عن قدمها ولاه الله عليه وسارع
لاداء حقوق الرعايا بالعدل والاحسان فان شغله عن ذلك
التمتع باللذات ونيل الشهوات فقد عزل نفسه بفعله وحرمه
الحق غير مرتبة الولاية والسيادة ونزلت به الخيبة و العذاب
والحسرة والندامة حيث لم ينفعه فما من انسان الا وله
مرتبة المملوكية من وجه ومرتبة المالكية من وجه
ورفع بعضكم فوق بعض درجات ليتخذ بعضكم بعضا

عن اولي الولاية المطلقة المحيطة للحق عز شأنه الرفيع
الدرجات واكمل مراتب الولاية في هذا النوع الانساني
من والى بين الاسماء الالهية بالتخلق والاتصاف على طريقة
اهل الحق بمحافظة الحدود والاداب عن شهود احكامها
ووجدان آثارها بتزكية النفس وتصفية القلب وتجلية
الروح في تصاريف شؤونها وظهور نتائجها وبروز كمالاتها
وشأن الوالي لا يكون ابدا الا في الخير وان كان الامر في صورة
البلاء والشر لكونه عقوبة ونكالا في اقامة الحدود فان ذلك
خير من حيث انه تطهير ولذلك كان رسول الله صلى الله عليه وآله
وسلم يقول الخير كله بيديك والشر ليس اليك ولما كان العلو والتكبر
والزهو والفخر من لوازم هذه المرتبة وهذه الصفات هي الداء
العضال انزل الحق لهذا الداء دواء شافيا وهو امره بالسجود
الكعبة فمن داوم منهم شرب هذا الدواء مع الاحتماء برئ
من علته وعلم ان زمام امره بيد الوالي الحكيم الذي يفعل ما
يريد المحسن فهو البر باحسانه ونعمه والاية التي انعم بها

على خلقه لافتقارهم الى ذلك ومن عموم بره واحسانه وشمول
رحمته امتنانه اخرج الممكنات من ظلمة العدم واكساهم خلع
الوجود ثم سريه في اعيان مراتب الكون ولولا ذلك ما اشفق ولد
والد بولده واكثر الخلق رحمة اقربهم الى الرحمان وان الله تعالى
يسرع بالبر والرحمة الى الرحماء من عباده تخلقه فبرحمتهم
خلق الله رحمتهم الله لانها اعمالهم ترد عليهم والاحسان
ايضا هو الحضور مع الحق وهو ابر البر لقوله عليه السلام
الاحسان ان تعبد الله كانك تراه وهو الحضور فان العبد
اذ جعل في نفسه انه يرى ربه او يراه ربه في اعمال له
انفتح بصيرته بنور المشاهدة فيرى العامل سوية الحق
الا هو والعبد محل الظهور ولذلك العمل فالاحسان روح
الاعمال ولا حيوة للعمل الا بالحضور وهادوام البقاء
اذا كساها صاحبها حلة الحضور فلم يزل يستغفر لصاحبها
وان كان العمل معصية فما من مؤمن يعصي الله ويجد
نفسه ذلك ذل المعصية لعلمه بانها معصية واي حضور

اشرف من حضور العلمي ولا بد ان يبدل هذا الروح العلمي
سيئة المعصية حسنة وان لم ينفخ العبد روح الحضور
في عمله فلا يضيعه الحق لانه خلق من خلقه الا بد ان
ينفخ فيها روحا الهيا يسبح بحمده واذا كان النفخ من العبد يسبح
بحمده وهذا تميز العملين واعلم ان صورة الحضور الاحسان
بتنوع بتنوع المواطن والاعتقادات والاحوال من المواطن
فلكل عبد حال ولكل حال موطن بحسب حاله يقول في الحق في صورة
عقده وتحسن في تلك الحال يتجلى له الحق في صورة اعتقاده و
ذلك دأبه ذلك فينكر تارة ويعرف تارة ولا يتخلص من حجاب
الانكار الا المحسن الكامل الذي عمت شهوده في المشاهد
ودامت حضوره في المواقف والمظاهر **التواب** العايد
على عبده ببره الذي قابل الدعاء بالعطاء والاعتذار
بالاغتفار والتوبة بالمغفرة **اعلم** ان من عموم رحمة الحق
لعباده انه تعالى يقبل التوبة والطاعات لا المعاصي
وذلك لان المقبول مشهود ولا يشهد الحق من عباده الا ما هو

حسن محبوب مقبول عنده فالحسن المقبول من الاعمال في
ديوان الحق والسيآت في ديوان الملايكة فان الحق طيب
لا يقبل الا طيبا ولا بد لكل عبد ان يكون على خلق من مكارم
الاخلاق وهو الامر الطيب المقبول وهو الشفيع
لصاحبه عند الله بعد ما ستينا المحاسنة في ديوان
الملايكة فاذا وقع فراغ الملك بما اقتضاه العبد دفع
امره الى الحق يجد العبد في رجوعه الى الحق شفيعا وهو الخلق
الكريم والذي كان عليه كان العبد ممن كان فان له بذلك
في داره نعيما دايما في نفسه وان ظهر عند غيره غير ذلك الا ان التواب
حاجب على باب الكريم تجازى على السيئة الحسنة وفضل الله
اوسع من ان يقيده المقيد ولا يعظم الفضل الالهي الا في
المذنبين واهل الاساءة فان المحسنين ما عليهم من سبيل
المنتقم ممن عصاه فظهير الله من ذلك اما في الدنيا باقامة
الحدود الانتقام والالام واما في الاخرة بما شاء اعلم انه
لما كان النسب التي بين الحق والعالم من اسم الرحمن وهي التي بنفسها

وسعت كل شيء او جوده والانتقام من الاشياء الذي وسعته
الرحمة فكان المنتقم قطعة من الرحمة ولا يوجد المنتقم
ابدا خاليا عن الرحمة من وجه فان كل من غضب من الممكنات
وانتقم فانه رحم نفسه بذلك الانتقام وحصل لنفسه شفاء
بذلك مما كان يجد الم الغضب فكل منتقم راحم من وجه مرحوم
من وجه وكذلك اسماء الالهية تتقابل في حق الممكن واسماء
الفضل تترجح على اسماء الانتقام والعدل قوة وعددا
والثنا بين الاسماء في ميدان الرحمة التي وسعت كل شيء
فرحمة الحق عامة مطلقة بخلاف انتقامه مع شدة بطشه
فانه تعالى لا ينتقم من عبده الا مع انتقامه رحمة فان وجود
الانتقام رحمة اذ بها اخرجه الحق الى الوجود من العدم
كما ان المخلوق اذا انتقم من عبده لا تخلو انتقامه عن شوب
رحمة لابقاء سيادته ببقاء العبد بخلاف الاجنبي الذي ليس بينه
وبين المنتقم نسبة فاذا انتقم ممن هذه صفته لا يشوب انتقامه
رحمة ولهذا قال ابو يزيد حين سمع القاري يقرا ان بطش ربك

لشديد قال بطشي اشد من بطشه وان كان ذلك البطش خلقا
للحق لكن لما خلقه خلقه في هذه المحل اثر فيه المحل فظهر
بصورة المحل و المحل المخلوق الاجنبي لا يطلب الانتقام
من احد في قلبه رحمة **العفو** الذي ازال عن النفوس
ظلم الزلات برحمته وعن القلوب صدمة الغفلات بكرامته
اعلم ان حكم هذا الاسم سري في القليل و الكثير وجمع
بين الضدين في الحكم مثاله الخبر الوارد في اعفاء
اللحية فانها تحمل على الكثير بان لا يقص منها كما يقص من الشارب
فانها اذا تركت على حالها كثرت وقد تحمل انه اراد ان يأخذ
منها قليلا لاخذ الجزية الالهية كما يليق بالوجه كما ورد
انه عليه السلام كان يأخذ من طول اللحية لا من عرضها
ومع شموله الكثير و القليل وجمعه بين الضدين لا يسري
حكمه الا في اصحاب الهمم العالية فان الله عز وجل اباح
لعبده ان يجازي المسيء بمثل اساءته بقوله تعالى وجزاء سيئة
سيئة مثلها فصاحب الحسنة ما ثوم والسيئة لجزاء يته ايضا

فاذا فرغت الاسماء عن احكامها وسلطنتها في المظاهر انتهى
الامر الى الرحمة الشاملة وحكم هذا الاسم ايضا في الخصوص
ولذلك وصف الحق نبيه بانه بالمؤمنين رؤوف وما قيد الايمان
لكونه رحمة للعالمين **المقسط** العادل الذي لا جنف في
حكمه ولا خوف على اوليائه **اعلم** ان الحق تجلت عظمته
من هذا الاسم اعطى كل شيء خلقه فجعل العلو للعالي
و السفل للسافل والجمع للجامع المجموع فالطيب لا يزال
يعلو بخاصيته لا بطلب المقصود الحق الا من العلو وليس
للعلو نهاية الا الحق والخبيث يهوي بخاصيته لا بطلب
المقصود الا من هذه حتى ينتهي امره الى الحق و العارف يطلب
في الاحاطة بجميع الجهات لانه بكل شيء محيط و الجهات ما ظهرت
الا لوجوده تلك الظهور في كل صورة فالاكمل من لم تحكم
عليه جهة ودونه من حكمت عليه جهة العلو والهاوية
دونها والمقسط بقسطه وعدله يتجلى للكل منهم في مرتبة
بحسب حاله وعمله واليه يرجع الامر كله **الجامع** بوجوده

وكل موجود فيه الذي تجمع سم العارفين على ما يكاشفهم به
من افضال الله وهذا الاسم دوام الجمعية وما لها حكم الا الجمع
افراد مراتب الاكوان على التسبيح بحمده ولولا سلطان
الجمع ما ظهر كثرة احكام الاسماء والصفات ما يكون من نجوى
ثلثة الا هو رابعهم ولا خمسة الا هو سادسهم ولا ادنى
من ذلك وهو الواحد في الاثنان ولا اكثر وهو ما لا
يتناهى الا هو معهم بحكم المعية الجامع اسم تحدية الكثرة
فلا بد من الجمع في الاحد ولا بد من الاحد في الجمع فالجمع
عين الوجود ولا خاطنها بمراتب الكون والمكون وان
تظهر في راي العين تفرقة فذلك عين الجمع فان الدليل
هنا عين المدلول لحكم المعية وعموم سريان الهوية
فمطلوب كل طالب عين طلبه فان الطلب من القوم لا يكون
الا في عين التحصيل الغني المغني الغني عن العالمين
والاستغناء بنية عن طاعة المطيعين المغني يعني الكل
الذي اغنى من شاء بفضله اعلم ان الفناء على نوعين

غنا الحق وغنا الخلق واول درجة الغني في مرتبة الخلقية
القناعة والاكتفاء بالموجود وليس الغني ما يتوهمه اهل
الحجاب من كثرة المال مع طلب الزيادة فانه محكوم الفقر وكم
من حريص عنده من المال ما يفي بعمره واولاده وهو من شدة
الحرص والحاجة يرد موارد الهلاك في طلب الزيادة وذلك
ان الانسان انما خلق فقيرا بالذات لما يقتضي مرتبة الامكان
ولهذا قال من قال الانسان لا يكون وجيها عند الله لان
الافتقار هو عين الذلة والذليل لا يكون وجيها هذا حكم
انسان الحيوان واما الكامل من هذا النوع وجهان وجه
الافتقار بالحق الى الحق ووجه الغنى الى الكون فافتقاره
الى الحق هو غناء به ولا يفتقر الا بوصوله الى هذا الغنا
فافتقار العارف عين افتخاره فانه حاز المقام الارفع
لشهوده سريان الهوية الالهية في اعيان مراتب العالم
فلا يتوجه الفقر من كل خبير الا الى الغني الحميد ولا
يغيب حاجة محتاج عن احاطة البصير الشهيد والعا

المستغني بالحق اغنى الاغنياء مع انه تفرد وتحرص على قلب
مونة من كلف به فان ذلك من اداب الكمل لقوة معرفتهم بحدو
د الله والكامل من لا يطفي نور معرفته نور ورعه واما
غنا الحق عن العالمين من حيث ذاته المقدسة ودوام
الطلاقة الحقيقي لا يظهر الا بهم لانه كونه غنيا انما هو
غناه عنهم فان لم يكن العالمون هناك فممن فلابد منهم
لثبوت الغنا نعت الله **المعطي** الذي اعطى كل شيء خلقه
ثم هدى **اعلم** ان العطاء الالهي في اهل التحقيق على
نوعين امتنان وواجب فعطاء الامتنان خلعة الوجود
فانه تعالى بكمال جوده وعموم رحمته انعم على اعيان
العالم بمقتضى الجود واكساهم كسوة الوجود واما
عطاء الوجوب خص بها قوم منعوتون بقوله فساكتبها
للذين يتقون ويؤتون الزكوة في موطن الجزاء ثم يعم عطاء
الامتنان وهي الرحمة التي وسعت كل شيء بانعام يليق
باهل المواطن وامرجة اهل الدرجات والدركات فلاهل

كل دار نعيم من العطاء الالهي لا يشعر بها غير اهلها كلا نمد
هولاء وهولاء من عطاء ربك وما كان عطاء ربك محظورا
نعم العطاء الكل مع اختلاف المشارب والاذواق فما في
الكون عين الا ويشمل العطاء بل هو عين العطاء فبالعطا
انتظم امور العالم وبالعالم ظهرت احكام العطايا فاوله تكوين
وآخره تتميم ولا نهاية للتكوين فاحكام اسم المعطي دايم ابدا
التكوين **المانع** الذي منعه عدل والعطاء فضل اعلم
ان حكم هذا الاسم في حضرة الامكان فان المنع انما هو عين
الممكن لعدم قبوله ما لا يقتضي استعداده وخاصية
فان ابواب المواهب الالهية مفتوحة وفيض الوجود
دايم فمن منع فما حصل له المنع الا بقابليته وخصوصية
ومن تالم فلا يلومن الا نفسه وان وصف الحق نفسه
بالامساك بقوله وما يمسك فلا مرسل له من بعده
فذلك عين العطاء من وجه الحكمة فكم من بلاء في صورة
العطاء وكم من عصمة وآلاء في صورة الامساك فانه اذا

امسكهما امسك الا ليظهر العبد الافتقار وهو مفتاح ابواب
العناية فبالامساك اعطاه ذلك فمن امساك عطاء كيف
يوصف بالمنع فاسم المانع يقتضي حكم المنع لعطاء المعين
كوجود البياض في محل الابيض انما هو من العطاء الالهي
وعين اعطاء البياض منع ما يضاده من الالوان فهو
المانع في عين العطاء والمعطي في عين المنع **الضار**
بما لا يوافق الغرض الذي يضر من يشاء بالخذلان ويبتلي
من يشاء بالحرمان **اعلم** ان الاسرار لهذا الاسم دقة لاشتمال
حكمها على الحضرتين واشتراكها بين الحق والعبد لكون
الانسان محل النزاع دون ساير الانواع ولذلك لم يظهر
دعوى الربوبية الا من هذا النوع فاول من ظهر بهذا الامر
كان بنفسه بانجاد هذا النوع المنازع لدعواه رتبة
الفاعلية فان نفى الفعل عنه باضافته ذلك الى نفسه
وهذا من عموم حكم النسب فانها تفرق حكمه بين الرب
والمربوب بالقدم والحدوث ولذلك يقول الحق اسمه

لعبده وللآخرة خير لك من الاولى لانه لا وليه
رتبة العماء حيث كان الله ولم يكن معه شيء والآخرة
ظهور كون العبد في حد الوجود والوجود خير له
من العدم والآخرة خير له وما اوجد الحق هذا
المنازع الا لظهور كنز المخفي وهو ان يظهر بجميع
اسمائه وصفاته في مرآة قابلية العبد وعين
النفع فهو الضار في عين النفع **النافع** بما يوافق
الغرض الذي ينفع من يشاء بما يشاء من عين الفضل
اعلم ان ظهور حكم هذا الاسم قد يكون بمجرد ازالة
ما ينافي الغرض وقد يكون بوصول الطالب الى مطلوبه
وتدبير الامر واكثر ما يظهر آثار حكمها في الاتباع
وهو قبول العطاء الالهي من ايدي الرسل فان العطاء
اما ان يكون بواسطة الرسل واما ان يكون من غير واسطة
فالآخذ في هذا النوع من العطاء على خطر الا ما
الى ميزان صحيح وهو ما شرع الحق على السنة الرسل

فان الله تعالى مكرا في عباده لا يشعر به كل واحد قال تعالى
ومكرنا مكرا وهم لا يشعرون ولا يامن مكر الله الا القوم
الخاسرون وليس للرسل صفة المكر لانهم بعثوا مبينين
هادين الطريق السعادة فالقبول من الرسل على الاطلاق
مع تقييد بحثهم ومن الحق على التقييد مع الاطلاقه
فمع التقييد والاطلاق في الجانبين فالاخذ من الرسل
انفع للعبد واحصل السعادة فالرسل مظاهر هذا
الاسم م اعلم ان حكم هذا الاسم لا يتعلق الا بالمعدوم
فان النفع عبارة عن حصول الغرض وتعلق الغرض
اما ان يكون بازالة امر مكروه فيتعلق الغرض باعدامه
حتى لحقه بالعدم واما ان يكون تعلقه بتحصيل امر محبوب
فيتعلق الغرض لايجاده حتى لحقه بالوجود وهو حصول
فان المراد معدوم والعدم الشر المحض والشر عين الضرر
النور هو الظاهر بنفسه المظهر لغيره وهو الذي نور
قلوب اوليايه بالمعرفة ونور الارض بنورا وليائه

فيها اعلم ان درجات الانوار كثيرة منها ما عنده الادراك
ومنها ما به الادراك ومنها ما يدركه ومنها ما يدرك به منها
ما يدرك في نفسه لسطوعها كالشمس فاذا كان النور من انوار
المحسوسة الذي هو اخص اقسام الانوار مثل هذه السطوة
والغلبة على الادراك فما ظنك بكبرياء النور الاعظم المطلق
عن التقييد والاطلاق ولولا احتجابه بحجاب الكبرياء والجلال
لاحترقت سبحات وجهه كل من ادركه وما في الحجب المذكورة في
الخبر الوارد حجاب النور غير الواحد وما بقي حجب ظلمانية
ولذلك افرد الحق النور وجمع الظلمات حيث ما ورد تنبيه
الى احدية ذاته وكثرة حقايق الامكانية ولما كان اعلى الحجب
واعظمها حجاب النور والحق جلت عظمته هو النور وهو
النور المحتجب فيه به فبنفسه احتجب وهو عين الحجاب
على عبده ولما كان النور ما يظهر بنفسه ويظهر به غيره
وليس شي اظهر للعبد من وجوده فهو عين نوره قال تعالى
وجعلنا له نورا يمشي به في الناس ولا يمشي الا جله وهي

من وجوده وهو عين الهوية من حيث سريان نور الوجود
من سماء الجود فما مشى الا بربه وهو الحق هو الذي ازال بنوره
ظلمة الحدوث وعين الممكنات لم تزل في ظلمة الثبوت
ما لها وجود من نفسه وما ظهر منها في الوجود انما هو لحكم
قابليته في مرات وجود الحق فمن ظهر حكمه من الممكنات
في مرات الوجود علم والحق باحتجاب النور ومن بقي هيئة
ثبوتها لا يعلم حتى يكلم بظهور حكمها يتفاوت ذلك بحسب
تفاوت درجات الانوار المحسوسة كالشمس والقمر والسراج
والنجم والمعقولة كنور البصر والعقل والعلم والكشف
ومفتاح الكل انما هو نوران العقل والشرع الهادي
مشتق من الهداية الذي يهدي القلوب الى معرفته والنفوس
الى محبته والاجساد بالتقرب اليه والعلماء الى شهود ما هو الا
مر عليه اعلم ان الهدي اما توفيقي وهو الذي يورث السعادة
ما قام به الانبياء وخواص الاولياء واما تبياني وهو الشرع
المنزل وهو يورث العلم في العموم والسعادة في الخصوص

فالهدي التوفيقي اصطفاء والتبياني ابتلاء ومن خصايص
احكام هذا الاسم التوفيق والبيان فالتوفيق هو الاخذ
والتمسك بهدي الانبياء والبيان هو شرح ما جاء به الحق
عن كشف لا عن ظن لحكم النظر او تاويل لحكم الفكر فان البيان
ما يتطرق اليه الاحتمال ولا يظهر حقيقته الا بالكشف
او النص فانه لا بيان ابين من بيان الحق ومن حكم على الشرع
بنظر عقله ونفى ما دل عليه بظاهره وحرفه الى معنى يوافق
غرضه فهو ممن حرمه الله بركة العلم وضاعف حسرته
وليس له قدم في منزلة الذين يستمعون القول فيتبعون
احسنه والكلام كله حسن من حيث الوجود واحسنه
ما يوافق المقصود ولا يصادق ذلك الا اولو الالباب
الغواصون في بحار الحقايق المستخرجون لباب الله من
اصداف الالفاظ بخلاف اهل الظاهر فانه لا يقع نظرهم الا على
الحجاب المحجوب عقولهم على حد من اهل التقييد من قال الروية
وتعلق بما اثبت ذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم بقوله

نرون ربكم وصدق ومنهم من نفى لنفسه عليه السلام
حين سئل هل رأيت ربك قال نور اني اراه فصدق النافي
والمثبت في تقييد عقدهما وهذا كمن ابصر صورة زيد فحكم
انه رأى زيدا وهو صادق في حكمه وعلم ان هذه
الصورة امر امتد بقاء الصورة وتدبيره فقال ان زيدا
هو عين ذلك الامر لا عين الصورة ولا يرى ذلك الاحتجابه
بالصورة وصدق بانه ما رآه وعرف ان زيدا هو مجموع
هذه الصورية الظاهرة والامر الباطن هو الذي اصاب
كذلك من قال ان الحق ظاهر والظاهر لا يخفى مشاهدته فهو
مشهود لهم صدق لانه بكل شيء محيط وعلى كل شيء شهيد
ومن قال انه باطن والباطن لا يظهر صدق بقوله تعالى لا تدركه
الابصار فهو من هذا الوجه لا يشهد ولا يرى والراسخ
في العلم هو الذي تولى الحق تعليمه بنفسه فخصه والاعلى
ما هو عليه اولئك الذين هداهم الله واولئك هم اولوا
الالباب **البديع** بمعنى المبدع هو الذي يخلق لا مثال سابق

البديع

لا شبيه له في الابداع ولا شريك له في الاختراع **اعلم**
ان اكثر ما يظهر حكم هذا الاسم في حضرة الخيال فان من شأن
هذه القوة ابداع المعاني وانزالها في صورة الالفاظ
لتنتقل المعنى الى الصورة الحسية ولا قدرة لها على عكس
هذا الامر فالابداع امر خيالي وان ثبت ظهوره وسلطانه
في الكون فالكون خيال لان الناس نيام فالنوم خيال ونوم النائم
خيال في خيال ومن هذا الوجه قال من قال ان العالم ما هو
عين الحق فانما هو ما ظهر في مرآة وجود الحق كما تحدث الصورة
في المرآة ينظر الناظر فيها فالصورة ما هي عين الناظر ولا الناظر
عين ما ظهر في المرآة كذلك الامر في وجود العالم والحق هو
ما ان يكون الاعيان مجالي انا دتجليات الحق ومظاهره هو
الظاهر في المظاهر بحسب قابلياتها وخصوصياتها او يكون
عين الوجود المطلق عين المرآة فيرى الاعيان من مرآة
الوجود وما يقابلها فيه ويتراءى بعضهم من حيث ما هي عليه
من غير زيادة ونقصان فانظر كيف شئت فانه لا يخلو من ابداع

اعلم

فما في الوجود الا مبتدع وان ترى ما لها امثال من بياض وسواد وحركة وسكون واعلم ان الحركة في كل متحرك يسمى حركة فيتخيل المتخيل لها امثال وليس الامر كذلك فان الحركة من حيث عينها حقيقة واحدة وحكمها سري في كل متحرك فهي في ذاتها لا مثل لها وكذلك البياض والسواد والا بداع الحقيقي هو الوجه الخاص الذي للحق في كل شيء وبه يمتاز ذلك الشيء عن ساير الاشياء الباقي بدوام الوجود والاتحاد الذي لا يقبل لذاته الزوال ولا تجري عليه حكم الحدوث والانتقال فهو جل ثناوه باق بابقائه قال الله تعالى ما عندكم ينفد وما عند الله باق وقال تعالى وان من شيء الا عندنا خزائنه فالعبيد وما عندهم عنده فان اعيان مراتب الكون باجمعها محفوظة في خزائنه وخزائنه عنده وما عند الله باق فلهم البقاء مع انتقالهم من موطن الى موطن وان نفد من عند الله العبيد ما عندهم صورة فلا ينفد ما عند الحق من عنده وما عند الله خير وابقى وما عنده الا الكون

ای شغم کرد ریا فکر من مپی ره گیر یار ساکور

فهو خير من حيث الوجود وابقى بمجموعته من افراد مراتبه وكونه لم يزل في درجة الامكان ولما كان الحكم والامر للحق عز شانه في غير الوجود والحكم لا يزال باقيا ببقاء ذات الحق قال الله تعالى والله خير وابقى فهو خير وابقى ممن هو خير وابقى واعلم انه لما كانت المواطن حاكمة بخصوصياتها الحكم على من ظهر وحصل فيها فمن عرف موطن الابدان فيصبغ باثار حكمها لكن يرى الحق في النوم الذي هو موطن الخيال فلا يرى الحق ابدا في هذا الموطن الا في صورة كانت الصورة ما كانت وهذا من الحكم الموطن ثم اذا اخرج من موطن الخيال الى موطن النظر العقلي لم يدرك الحق في هذا الموطن الا منزها عن المثل والصورة فقد بان ان العبد يحكم على الحق في كل موطن بحكم غير ما حكم به عليه في موطن قبله فعند ذلك عرف المحقق انه ما عرف الحق حق معرفته ولا يعرف هويته الحق جلت عظمته كما هو الا هو فهذا غاية الكمال في العلم

بالله وذلك ان ما عندهم من العلم في موطن ينفد في موطن
اخر فما عندهم ينفد وما عند الله باق لانه لا يتنوع في نفسه
لنفسه وعلمه بنفسه لا يقبل التغير والتبديل فهو
الباقي الهادي **الوارث** لما خلقه العبيد عن انتقالهم
الى البرزخ اعلم ان احكام هذا الاسم سرت في المراتب
كلها من الصورية والمعنوية فالصورية هي انه يرث
الارض ومن عليها عند انتقال الكل من نشاة الدنيا
الى النشاة من بعض عباده حكما وعدلا ليورثها
من يشاء واما المعنوية فيما تعلق به علمه من العلم
الابتلائي كما قال تعالى ولنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم
والصابرين والمورث تخدم الوارث بما تعب في جميع
ما ورثه غير ان الارث المعنوي الذي هو العلم
لا ينقص شيا من مورثه بوراثة الوارث بخلاف الدنيا
والدرهم فانهما ينتقل العين بالوراثة من الموروث الى الوارث
والانبياء ما ورثوا الا العلم وهو ما ورثهم الحق فانبياء الحق

والعلماء ورثة الانبياء فالحق وارث من وجه وكذلك
الخلق فمن العلماء من ورث علم الاحكام والشرع من ظاهرة
النبوة ومنهم من ورث علم الاسرار والكشف من باطن
النبوة ولهما المرتبة الثانية في الوراثة فانها لما لم يحصل
العلم حتى تقدم لها النبي المعين فما تحصل للورثة من حضرة
النبوة من العلم الشبيه كما يقبلها العلم النظري فهو في غاية
البيان واي عامل عمل بامر مشروع وحصل له من ذلك
العلم علم بالله فهو من العلم الموروث ثم لا تخلو ان يكون
ذلك الامر المشروع شرعا للنبي مخصوصا او كان شرعا
لمن قبله من الانبياء فرده نبي هذا العامل لامته فان
كان مما اختص به نبي هذا العامل فهو وارثه خاصة لا ينسب
الى غيره وان كان مما تعبد به نبي قبله ثم قرره نبي هذا العامل
فهو وارثه خاصة ووارث نبيه بما قرره فيحشر في
صفوف الانبياء خلف الشارع والمقرر وان قرر ذلك الفتح
فانه يحشر مع الكل وهذا من حكم نشاة الاخرة والبرزخ

فانه يرى الشخص الواحد نفسه في صور كثيرة واماكن
مختلفة في ان واحد وهو ليس غيره وكذلك يكون طلب
الناس النبي صلى الله عليه وسلم في مواطن القيمة فيجدونه
حيث طلبوه فيجده الطالب في الوقت الذي يجده الطالب
الاخر في موطن الاخر بعينه هذا حكم الوارثة بالوسائط
واما وراثة العبد من غير واسطة اعم حكما وهو
وراثة الصفات من الحيوة والعلم والقدرة والارادة
والكلام والسمع والبصر فانه لا يعقل العبد من صفات
الحق الا ما هو عليه في نفسه فوصف الحق نفسه بالصفات
وبما يقتضيها من الجلال والكبرياء تعليما للعباد ثم نزه نفسه
عنها وقال سبحان ربك رب العزة عما يصفون فمقام التنزيه
مقام ما ورثوه من الصفات الرشيد الرشد هو
الاستقامة الذي ارشد عباده في اخذه بناصية كل دابة
الى الصراط المستقيم اعلم ان الانسان لما كان جاهلا بما يكون
منه قبل كونه لا يقدر على التمييز بين الامر والارادة

وما وقع منه ما وقع الا بعلم الحق والعلم يتبع المعلوم
فلا تناقض بين الامر والارادة وانما التناقض بين الامر
وما يقتضي العلم ولا يجري شيء من اعيان الوجود الا له
استقامة ورشد كما يقتضي ذاته لكن قد تجتمع
اثار صفات الثلثة المكملة في شخص هو العلم
والارادة والامر فله اعلى درجة الرشيد والا
ستقامة وقد يتعلق الارادة بمجرد صيغة الامر
في حق شخص فلا حظ لهذا الشخص من الامر الا صيغته
لا العمل به لتعلق العلم بما هو عليه فليس على العبد
الا ان يبقى محل ورد الامر بالمراقبة فقط فاذا ورد
الامر الالهي بالتكوين يراقب اثر الامر في قلبه هل تجد
الاباء والقبول فان حصل القبول ينظر اي عضو
من الاعضاء السبعة يظهر اثره فيراقب اثر الامر
في قلبه حكم العلم فيه حتى يظهر ما هو عليه فان الحق
لا تحكم فيه الا به فمن كان حاله مراقبة شئون الحق

فهو في عين السعادة وان وقع منه خلاف ما امر به
فانه فايز بدرجة الرشد والاستقامة الملاموري
بمراقبة وحضوره مع الحق والحضور روح الصلوة
التي هي افضل الطاعات فلا يساويه معصية اصلا
بل يستهلك تحت سطوتها ويكشف لصاحب هذا المقام
ستر القدر ولذلك كان رسول الله عليه صلى الله
عليه وسلم يقول شيبتني سورة هود واخواتها
مما كان فيها من الامر ام لا فلما تبين له الامر المقدر
بظهور سر القدر وقف عنه الشيب وبقي به سر الحصول
الاستقامة وعدم اطلاع على سر العلم هل يوافق الامر
ام لا فلما تبين له الامر المقدر بظهور سر القدر وقف عنه
الشيب وبقي به سر الحصول الاستقامة والرشد **الصبر**
على ما يؤذيه فلا يؤخذه كثرة المعاصي الى تعجيل العقوبة
مع اقتداره على ذلك **اعلم** ان سراير حكم هذا الاسم عمت
المراتب ولذلك وصف الحق نفسه بالصبر ووصف عباده

ايضا بالصبر وخصهم بالمعية والهداية والصلوة و
الرحمة فصبر الحق هو امهاله من اذاه بالمخالفة
والشرك ولم يواخذهم عند ذلك بل يعافي اجسامهم ويكثر
اموالهم ويوسع في ارزاقهم بعموم رحمته واحسانه
ويمتعهم الى حين بكمال كرمه وامتنانه ثم شكى الى عباده
من يؤذيه فيما ذا يؤذيه مع بقاء اسم الصبور عليه تعليما
للخلقة ليعلموا انهم اذا شكوا اليه ما نزل عليهم من البلاء
لا يقدح ذلك في نسبة الصبر اليهم وذلك انه ما في الوجود
شيء الا فيه سر وحكمة تجري على جريان الارادة فكما
ان الحق ما يشبع ما عنه ينعم على عبده الا ليشكره ويحمده
على ذلك كذلك ما يبتلي المبتلى ببلاء الا ليرفع الشكوى
الى الحق ويتوجه حضرته بالتضرع والاستكانة
والافتقار وان كان مقام الصبر عند اهل الطريقة
يقتضي الثبوت مع الحكم الرباني لما فيه من المصلحة
وان لم يشعر بها العبد فذلك حكم المعتدين ممن اسر

باب المجاهدة والمكابدة المواقفين مع التجليات النظرية
والتقليدات السمعية لا الذايقين من مشارب
عيون العيان والفايزين بشهود حقايق العرفان
للعارف الواقف في هذا المقام الشهود والدايم في
اختلاف شيون الحق فلا يقدح في شهوده شكواه الي
الحق عز شانه ما حل حكم ما بنا في عرضه وتخالف
مزاجه فيه الا الي رفع الله الشكوى ويساله دفع ذلك
عنه فمن لم يشكوا الي الله عند لحسامه بالبلاء
فقد قاوم القهر الالهي بجهله ولهذا جاع ابويزيد قدست
اسراره فبكا فقيل له في ذلك قال انما جوعني لابكي
فمن اداب اهل القرب في حالة الالم دفع الشكوى
الي الحق لا الي غيره ولهذا ايوب عليه السلام
مع جلالة منصب النبوة يقول اني مسني الضر وانت
ارحم الراحمين ووصفه الحق بالصبر وذكره في معرض
التمدح بقوله تعالى انا وجدناه صابرا نعم العبد

انه اواب اي انا وجدناه صابرا في وقت يقتضي البشرية
الاضطراب والركون الي الاسباب فلم يضطرب
ولم يكن الا الينا وهذه حقيقة العبودية التي
لعبد حتى يدع اختياره وارادته ويكون
بحسب ما يريد الحق منه فانه اذا كان ذا اختيار
لم يخطم سيادة الحق فيوليه على نفسه اذا شا،
ويعزله اذا شا، فهو في الاختيار بحكم نفسه
والنفس منازع الحق وفي الاضطرار بحكم ربه
فان العارف لاضطرابه بباطنه الي الحق عند
النوازل والنبوت بظاهره عند نفوذ الحكم
الالهي فيه فله الاضطراب في السكون والسكون
في الاضطراب فان الاحوال الحاكمة والمحكوم لابد
ان يكون تحت قهر الحاكم لنفوذ الحكم فيه واعلم
ان الصبر ثلث درجات اولها الصبر لله بتحمل
اثقال التكاليف وهو صبر العامة الثانية

الصبر بالله لشهود ومعاونة التوفيق في اجتناب
المخالفات وهو صبر المريد الثالثة الصبر على الله
لوصول الصابر الى مبادي الفناء بذهاب بشريته
وتخلقه باخلاق الالهية وهو صبر المحقق
الثابت الثابت الفايز بشرف الاختصاص في العلم
بالله مالا يعلم الا من ذاقه المعجل طيبا ته
في جنات الدنيا مما لا عين رات ولا اذن سمعت
ولا خطر على قلب بشر وهو الذي خصه الحق
بعنايته ووفقه للمعاملات المعنوية فعامل
الاسماء الالهية بالتخلق بها كما يقتضي حقيقة
كل اسم الهي من الاخلاق حتى لم يبق اسم من اسماء
الحق الا قام فيه بصورته وحاله واطلع على
اسراره ونتايج اثاره وان كان سريان احكام
الاسماء يشتمل كل عين من اعيان الوجود سواء
علم ذلك العين او لم يعلم ولاكن لا يفوز بمنصب

القرب الا من ذاق شراب الوصال من كاسات
شواهد العلمي العرفاني فان عظم لذة العلم
بقدر شرف المعلوم واي علم اشرف مما كان
متعلقه جناب الكبرياء فالعلم نعما يوالي الاسماء
الالهية وترتيبا مورد مملكة الفردانية المحيطة
بجميع مراتب الموجودية والاطلاع على اسرار
ودقايق خزاين الربوبية هو اعلى مراتب ابواب
المعارف والذها واطيبها وانتهاؤها ومجموع
اقطار ملكوت السموات والارض ميدان
العارف تجول في ساحاتها ويتبوء منها حيث
يشاء من غير حركة ولا مزاحمة غير وسلا
اعظم حسرة عند كشف الغطاء ممن حرمه الله
لذة العلم به فان حسرة الجهل اعظم الحسرات
لا سيما الجهل بالله وكل من تعلق همته في الدنيا
بكشف الاسرار الالهية وحصل به ذلك فقد

فادت في الدارين وجاز الحسنيين فان لم تحصل
في موطن الدنيا لا بد ان يناله في النشاة الآخرة
وما بينهما من الفرق الا ما تحصل للمحصل من لذة
النعيم بدوام شهود الاسرار فالمحروم كل
المحروم من لا يتعلق همته في الدنيا بتحصيل هذه
المعاني والدرجات العلى جعلنا الله ممن لزم الادب
عند شهود حقايق اسمائه وصفاته وسعد بنعيم
العرفان عند هو اطلع انوار اسرار ذاته ربنا
لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا وهب لنا من لدنك
رحمة انك انت الوهاب برحمتك وفضلك
وجودك يا كريم يا ودود يا تواب والحمد لله
وحده والسلام على من اتبع الهدى

تمت تم والسلام على من اتبع الهدى

بندکان و روی آوردن بندکان به بساط وفا که عبارت
ازان توبه است مبداء راه طالبان و سرمایه فتوح صادقان
و مفتاح ابواب سعادت سالکانست و متجرد کشتن
بجهت خیر داب فرشتکانست و آماده شدن و ورود شر
کار شیطان و رجوع کردن از راه کذر شر بجادهٔ خیر شیوهٔ
آدمیانست پس فعل شخصی از نوع بشر دالست بر صحت
نسبت وی چنانکه نفس توبه اقامه برهان تا ببیت بر صحت
نسبت وی با آدم و آدمیت که وعصی آدم ربه فغوی
ثم اجتبیه ربه فتاب علیه و تمادی و اصرار عاصی سجل
نسبت مصرست بشیطان که انهم اتخذوا الشیاطین
اولیاء من دون الله اما تصحیح نسبت نوع بشر بملایکه
کرام بدشواری میسر شود زیرا که احکام اضداد در جبلت
انسان مرکوزست و اصول خیر و شر در طینت او معجون
و تخلیص جوهر انسانی از خبایث آثار شیطانی ممکن نیست
مکر بکداز احدی القارین آتش ندم یا آتش جهنم پس اختیار

احد الشرین و مبادرت تخلیص باخف النارین پیش از
طی بساط اختیار و داب اخیار و رسم ابرارست و مدتی
خاطر این ضعیف در ابراز بعضی از معانی و حقایق توبه
متامل می بود تا بواسطهٔ التماس عزیزی که بحسن اعتقاد
معروف و بمکارم اخلاق موصوفست این مقصود
بحصول پیوست و حقیقت این معنی در چهار باب ذکر
کرده آید انشاء الله تعالی باب اول در حقیقت
توبه باب دوم در انچه توبه از وی واجبست
وانقسام صغایر و کبایر باب سیوم در شرایط توبه
و کیفیت تکفیر گناهان و تدارک مظالم باب چهارم
در باعثهٔ تایب بر توبه و علاج حل عقدهٔ اصرار و این کتاب را
مرآت التایبین نام کرده شد تا آینهٔ جمال نمای هر محقق
و مبطل باشد امید بجناب حضرت صمدیت آنست که
مدارک افکار و مصارف اسرار در تحریر این معانی
از شایبهٔ هوا و غایلهٔ ریا محفوظ و مصون دارد و خواننده

وعمل

وعمل کننده آنرا بحلیهٔ قبول و سعادت وصول مزین و مکرم
گرداند بمنه و کرمه انه قریب مجیب باب اول
در حقیقت توبه و وجوب آن در جمیع احوال قال الله تعالی
وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ای عزیز
بدانکه توبه عبارتست از معنی منتظم گشته از سه چیز علم
و حال و عمل اما معرفت بزرگی صورت گناهست
از ان روی که حجاب میشود میان محب و محبوب و مانعست
از وصول بنده بمقصود وی که آن حضرت جل و علا و حجاب
سبب فوت مطلوبست چون این معرفت بیقین غالب
محقق گردد باطن محجوب بسبب فوات محبوب متالم
شود چه خاصیت دل آنست که چون شعور یابد بر فوت
مطلوب متالم گردد و چون وقوف یابد که فوات مطلوب
متعلق فعل ویست هر اینه متاسف شود بر فعل مفوت
واین تاسف را ندم گویند و تالمی که حاصل این تاسف
و ندامت بود حال خوانند و این حال را با هر زمانی

از ازمنهٔ ثلثه تعلّقی خاص باشد چه این حال باعث ارادت شود
بترک فعل مفوّت که آن کناه هست درحال و امّا تعلّق آن
باستقبال عزم بر ترک کناه سبب فوت محبوبست تا آخر
عمر امّا تعلّق آن بماضی تَلافی مافات از اسباب سعادت
بقضا و جبر پس مفتاح این سعادت علمست که اهل تحقیق
آنرا ایمان و یقین خوانند و ایمان عبارت از تصدیقیست
بانتفاء شک و استیلاء نور یقین بر دل طالب و از
اجتماع حجر یقین و قدّاحهٔ ایمان آتش ندم ظاهر شود
و بواسطهٔ آتش ندم و تاسّف فوت محبوب و زوات
حرمان باطن تایب متالّم کردد پس حقیقت توبه ندامتست
و علم مقدّمهٔ آنست و ترک فعل مذموم که سبب فوت
مطلوبست ثمرهٔ آن و آنک رسول علیه السّلام فرموده که
النّدم توبة این معنیست و آنک اهل تحقیق کفته اند التّوبة
ذوبان الحشاء لما سبق من الخطاء اشارت بدین
معنیست امّا وجوب توبه ظاهرست و ثابت بآیات

[illegible] از

واخبار قال الله تعالی یَآ أَیُّهَا الَّذِیْنَ آمَنُوْا تُوْبُوْا اِلَی اللّٰهِ
تَوْبَةً نَصُوْحًا ای خالصًا عن الشّوایب وقال الله تعالی
اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ التَّوَّابِیْنَ وَیُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِیْنَ و قال رسول الله
صلّی الله علیه و آله و سلّم انّ الله عزّ وجلّ اَفْرَحُ بتوبة عبده
المؤمن من رجل ترک راحلتهٔ فی ارض مهلکة علیها
طعامه و شرابه فوضع راسه فنام نومةً فاستیقظ و قد
ذَهَبَتْ راحلتهُ فطَلَبها حتّی اذا اشتدّ علیه الحَرُّ
والعطش قال اَرْجِعُ الی المکان الّذی کنتُ فیه فانامُ
حتّی اموتَ فوضع راسه علی ساعده لیموت فاستیقظ
فاذا راحلتهُ عنده علیها طعامهُ و شرابه فالله اشدّ فرحًا
بتوبة عبده المؤمن من هذا براحلته و اکرچه آیات و اخبار
دراین باب بسیارست ولی ظهور حقایق آن جمله
بحسب تنویر باطن طالبست و روندکان این راه دو
قسم اند اهل استدلال و اهل استبصار طالب دلیل صاحب
سیرست و سابق بصیر اهل طیر سیر سایر مستدل

قاصرست از قطع عقبات تقلید لاجرم در هر قدم محتاجست
بتقویت دلیلی عقلی یا سمعی و بیشتر این طایفه آن بود
که در حالت ظهور ادلهٔ متعارضه متحیر کردند و آن سبب صدود
ایشان کردد و سیر این قوم در روزکار دراز مختصر بود
اما طایفهٔ دوم مخصوصان آفتاب عنایت و مخطوفان
جذبات هدایتند که بواطن ایشان بنور الله منور کشته است
و بادنی اشارتی راه هدایت یافته و نور آفتاب
بصیرت بر صحراء صدور ایشان تافته و زجاجهٔ دل
بمصباح عرفان و نور ایقان تابان کشته یَكَادُ زَيْتُهَا
يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللهُ لِنُورِهِ
مَنْ يَشَاءُ طیران همت این قوم ازان رفیع ترست
که در هر حالی مفتقر دلیل منقول باشند چرا که بنور بصیرت
معانی وجوب توبه و حقایق و لوازم و لواحق
و ثمرات آن مشاهده کرده و دانسته که معنی وجوب
آنست که سبب وصول بود بسعادت ابدی و نجات

از هلاک سرمدی و سعادت حقیقی در دار البقا لقاء الله است
و بدبخت حقیقی کسی بود که ازین سعادت محروم باشد
و در حضیض آتش بُعد و حرمان محبوس ماند و محققست که
هیچ مانع نیست ازین سعادت مکر انس تمتعات ظلمت
آباد عالم فنا و اتباع شهوات و ارتکاب مخالفت هوا
پس وسیلت بمقام قرب قطع علایق دلست از
غوایل و زخارف منزل غرور و لی استیلا پردهٔ
غفلت اکثر خلق را از ملاحظهٔ این حقایق محجوب
کرده است و حصول این علم اصل توبه است سبب
ازالت ظلمت این غفلتست و آدمی محل ظهور این
حقایقست و علم و ارادت و ندامت و قدرت
و اختیار و فعل همه مخلوقند وَاللهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ
ولیکن آینهٔ وجود انسانی قابل آثار این جمله است
و سنت الهی چنان رفته است که بمقتضاء حکمت
دست صحیح آفریند و طعام لذیذ مهیا کرداند و شهوت

طعام در معده تعبیه کند و آفتاب علم را از مشرق دل
تابان کند تا بنور آن بداند که طعام مسکن آتش گرسنگیست
پس خواطر متعارضه را بمحافظت مصالح بدن باز دارد
تا بتامل حقایق آثار منافع و مضار و موانع را نزد قاضی
علم ثابت گرداند پس چون علم حکم کند بعدم موانع
وارادت باعث قدرت شود بر تناول طعام واین
انجزام ارادت را که بعد از تردد خواطر متعارضه وقوت
شهوت ظاهر شد اختیار خوانند و اختیار باعث حرکت
دست شود بسوی طعام و بعد حرکت ظهور فعل ضرورت
بود و بعضی ازین حقایق مرتب است بر بعضی چنانچه
ظهور فعل موقوفست بحرکت و حرکت بقدرت
و قدرت بارادت و ارادت بعلم و علم بالقاء ملک
و ملک بحکم مشیت و هیچ فعل از افعال و هیچ حرکت
از حرکات بنده در عالم حسی شهادی ظاهر نشود الا
بواسطهٔ این شرایط و اسباب و چون حقیقت فعل

بظهور پیوست ملاحظهٔ آثار اسرار این حقایق سبب حیرت
عقول و افکار ساکنان عالم شهادت و محجوبان وادی
غفلت گردد تا بعضی آنرا محض جبر خوانند و بعضی اختراع
صرف خوانند و بعضی کسب نام نهند و ارباب قلوب
و اهل کشف و شهود بامثال این اختلافات التفات
ننمایند بلکه بنور بصیرت و عرفان سرّ یعذبهم الله بایدیکم
بر الواح مجاری قضا و قدر مطالعه کنند و از ولاء حجب
غیب و سرادقات ملکوت نداء وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى بسمع روح در میادین فتوح سماع کنند
ای عزیز چون وجوب توبه محقق گشت بدانک
توبه از گناه علی الفور واجب است بی تاخیر زیرا که
چون دانسته شد که مخالفت حق سبب هلاک مخالفست
هرآینه ترک مباشرت اسباب هلاک واجب بود علی الفور
و عدم ترک دلالت کند بر عدم علم بحقیقت اسباب هلاک
وازین جهت بود که رسول علیه السلام فرمود که لا یزنی

الزاني حين يزني وهو مؤمن واين نه ازان جهت فرمود
كه فعل زاني منافي ايمانست مطلقا بلكه مراد نفي علمست
از زاني بدانچه فعل زنا سبب بعد وحرمان فاعلست از
حضرت صمديت واين همچنانست كه شخصي زهر در دست دارد
طبيب او را كويد كه اين زهر قاتلست و وي آنرا تناول
ميكند نه ازان جهت كه نفي وجود طبيب ميكند چه وجود
ويرا مشاهده ميكند و بمعرفت وي متيقن است اما
تصديق قول او بدانكه اين زهر قاتلست نميكند چه اكر
بدين قول او را علم قطعي حاصل شدي كه اين زهر قاتلست
هركز تناول نكردي اينجا بداني كه معصيت سبب نقصان
ايمانست و ايمان هفتاد و چند قسمست اعلاء آن
كلمهٔ توحيدست و ادناء آن پاك كردن راهست خاشاك
لفظ حديث بدان واردست قال النبي صلي الله عليه
وسلم الايمان بضع وسبعون شعبة فافضلها قول لا اله
الا الله وادناها اماطة الاذي عن الطريق والحياء

شعبة من الايمان ونزد اهل حق جميع مالوفات دنيوي
واخروي خس وخاشاك راه حقيقت تا طالب حق راه
حق را ازين جمله بجاروب تجريد وتفريد پاك نكند قدم
همت در بساط قربت نتواند اي عزيز بدانكه ايمان
كامل مثال انسان صحيح مزاجست وچنانكه اصل آدمي
روحست اصل ايمان توحيدست و باقي درجات ابواب
ايمان بمثابت جوارح واعضاء انسانست وهركه از
درجات مراتب ايمان بكلمهٔ شهادت قناعت كرده است
بمثابت شخصي است كه چشمهاء وي بركنده باشند ودست
وپاي وكوش وزبان وجميع اعضا وجوارح وي بريده
وشك نيست كه هركه حال او بدين صورت بود اميد
حيات ازوي منقطع كردد همچنين هركه از اكتساب
سعادت ابدي بكلمهٔ شهادت ابدي قانع شد وعنان
نفس اماره در ميدان مخالفت فروكذاشت ودر امتثال
اوامر ونواهي وايتاء اعمال صالحه تقصير روا داشت

زود باشد که شجرهٔ ایمان وی بصاعقهٔ عواصف اجل
منقطع گردد و هر ایمان که بقوت یقین در زمین دل
ثابت نگردد و عروق فروع آن در انواع اعمال صالحه
منتشر نشود و بآب طاعت در روزگار دراز تسقیه نیابد
در حالت ظهور ناصیهٔ ملک الموت مقاومت عواصف
اهوال نتواند کرد و احوال غافلان تیره روزگار که مغاوز
معاصی میپویند و مرکب خطوط در مهالک مخالفات
میرانند و ایمان خود با ایمان اکابر اولیا و صدّیقان
برابر میدارند بدان درخت کدو می ماند که بر درخت صنوبر
دوید و بر شاخها وی می پیچید و میگفت من نیز همچو تو
درختم بلک در قوت و چالاکی از تو زیادتم زیرا که تو در
چندین سال این مقدار نشو یافتی و من در اندک روزگار
از تو درگذشتم و همگی شاخهاء ترا درهم پیچیدم درخت صنوبر
در جواب گفت باش تا باد خریف جهیدن گیرد و اصل
و فرع ترا درهم شکند و چون خاک در جهان پراکنده کند

منقلع

آنجا چالاکی خودبدانی و غرور خود مشاهده کنی و مقدار
فایده مشارکت در اسم شجرکی بهبینی ای عزیز سرایت
آثار معاصی در ایمان چنانست که تاثیر ماکولات مضره
در ابدان لایزال اخلاط ردیه و مواد امراض مهلکه از
تناول آن در باطن جمع می شود و منهمک شهوات
تناول آن میکند و از عاقبت آن خبر ندارد تا آنک
مزاج بکلّی بفساد آید و بمرض پیوندد و مرض بهلاک
کشد و این مثال مصرست و بسیار بود که حکیم نیز
بغفلت تناول زهر کند امّا چون بر حقیقت آن واقف
گردد مباشرت کردن در اخراج آن از معده بحیله
استفراغ و غیره علی الفور برخود واجب داند و اگر
اسباب دفع آن میسّر نشود ضرر ان پیش از آن نبود
که حیات فانی دنیوی از وی فوت شود و باشد که
آن سبب شهادت گردد که مورث سعادت ابدیست
پس آنکس که تناول سموم دین میکند بارتکاب معاصی

اولیتر که رجوع کند بتدارک مافات در ایام مهلت
عمر که تدارک ممکنست پیش ازانک اجزاء صغایر که بمثابت
اجتماع مواد مرضست بواسطهٔ اصرار کبایر گردد واثر
سموم کبایر در روح ایمان سرایت کند و بآلام نار جحیم
و عذاب مقیم انجامد و بهلاک ابدی و خسران سرمدی
گرفتار شود و نصیحت ناصحان و وعظ واعظان سود
ندارد و رقم شقاوت اِنَّا جَعَلْنَا فِي اَعْنَاقِهِمْ اَغْلَالًا
فَهِيَ اِلَي الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُوْنَ ۵ بر ناصیهٔ روزگار او کشند
ای عزیز گمان مبر که حکم این آیت مخصوصست باهل
کفر و نفاق بلک حسن خاتمت مشروطست بکمال ایمان
چنانک بقاء اصل مشروطست بسلامت اعضا و جوارح
و در قانون حکمت مقررست که وجود فرع باصلست
و بقاء اصل بفرع و چون فروع که اعضا و جوارح انسانست
بکلّی مفقود شود بقاء اصل روح مستحیل گردد و بهلاک
کشد همچنین اصل ایمان که توحیدست و فرع آن منقاد

چند بابت در مقابل انواع طاعات واقسام مخالفات
و لفظ حدیث نبوی که لا یزنی الزّانی حین یزنی و هو مومن
دلالت میکند برانک هر که از حقایق مراتب ابواب
ایمان که اعمال صالحه است در حال حیات محجوبست
در حال دواهی اجل و اهوال سکرات از اصل غالبا محجوب
گردد و چون معلوم شد که حقیقت ایمان علمست و هر علم که
باعث بر عمل نیست عدم آن علم بهتر از وجود زیرا که
علم بی عمل اقامت حجّت میکند بر عالم و محقّقست بنصّ
وارد که عذاب عالم فاجر اضعاف عذاب جاهل فاجر
خواهد بود در خبرست که بعضی از معاصی هست که نبت عقوق
آن سلب ایمانست چون این معانی معلوم شد اکنون
بدانک حقیقت علم در هر آنی و شانی بمقتضاء احکام
شئون و انات بر الواح ضمایر قلوب متجدّد میشود
و حقایق حق از خبایث باطل تمییز میکند و بحسب آن
تمییز بر عاقل مکلّف رجوع از افعالی که محبوب شیطان

و مبغوض رحمانست واجب میکردد و ظهور کمال عقل
بعد کمال قوای بشریتست چون شهوت و غضب و حرص
و کبر و بخل و عجب و ریا و غیره و تا این صفات ذمیمه
که حبایل و وسایط شیطانست باغواء خلق بکمال نمیرسد
سطوت نور آفتاب عقل از مشرق غیب بر صحراء
دل طلوع نمیکند و مراتب ظهور انوار عقل را سه مرتبه است
در سه حال مبادی لوامع و بروق آثار آن بعد هفت سال
نمودن کیرد و قواعد اصول آن نور بعد بلوغ باتمام رسد
و کمال تصرف آن بعد از چهل سال ظاهر شود و چون
شهوات نفسانی و صفات ذمیمه که لشکر شیطانست
بجهت مصلحت تربیت بدن که مرکب نور عقل خواهد
بود از بدایت نشات مستصحب نفس انسانست و تصرف او
در اطراف مملکت بدن جاری و احکام مواعید او نافذ
و دل که بارکاه سلطنت احکام عقلست بطول
ملاحظه آثار تصرفات شهوات نفسانی الفت یافته

و بمطالعه تسویلات مواعید شیطانی بمرور ایام و کرور
ازمان انس کرفته لاجرم نزوع مالوفات طبیعی و شهوات
نفسانی بروی مشکل است و ظهور لوایح انوار عقل
که جند الله است بجهت آنست که مملکت انسانی را
از تصرف لشکر هوا و شیطان که دشمنان حقند بتدریج
خلاص کند و از راهی که دلیل آن راه شهوت و بدرقه
آن راه شیطانست بازدارد و براهی که دلیل آن
علم و معرفت و خفیران توفیقست دلالت کند اکر
بمشیت و امداد الهی قوت توفیق یافت عنان طبع
از راه مخالفات برکرداند بر سبیل قهر براه طاعات
و عبادات بازآرد و اکر نه لشکر هوا غالب کردد
و مملکت در تصرف شیطان بماند و احکام اغواء وی
در اطراف مملکت بدن منتشر کردد و سنت الهی
چنان رفته است که هر شخصی از نوع انسان که از کتم
عدم بصحراء وجود آید از انبیا و اولیا و اشقیا مسابقت

تصرف در وجود وي لشکر شیطان را بود که عبارت از آن
شهوت و غضبست و این دو صفت منشاء جمیع صفات
ذمیمه و اخلاق ردیه است بعد از آن هر کرا عنایت ازلی
دست کیرد از مضیق ظلمات این صفات مهلکه بواسطهٔ
توفیق علم و ایمان و توبهٔ نصوح بضیاء فسحت فضاء عالم عرفان
و ایقان آید که اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ و سبب حرمان هر کسی ازین سعادت اکتفا
بحال خود هست که آن عین تقصیرست پس بر هر فردی از
افراد نوع انسان واجبست که اگر در بلاد کفر نشاءت
یافته باشد از کفر و جهل توبه کند و اگر در میان مسلمانان
غافل بغفلت روزکار کذاشته است از آن غفلت
رجوع کند و بتعلم و تفهم معرفت حقایق احکام اسلام
و ایمان اهتمام نماید و دشوارترین چیزی از درجات
توبه باز کشیدن عنان نفس است از راه مالوفات
نفسی و عادات رسمی و باید دانست که هیچ آدمی در

هیچ حال از توبه مستغنی نیست و ازین جهت حق جل و علا
از خطاها و توبهٔ ایشان در قرآن خبر فرمود و سید انبیا
علیه افضل الصلوات میفرمود اِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي
فِي الْيَوْمِ وَ اللَّيْلَةِ سَبْعِينَ مَرَّةً وَ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ و چون
با کمال نبوت حال او این بود نظر کن تا احوال دیگری
چگونه بود و جبلت انسان چنان افتاده است که در هیچ
وقت از معصیتی خالی نباشد إِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ اما بجوارح
و اما بدل و خواطر متفرقه که مانعست از ذکر حق یا بغفلت
و قصور و علم بذات و صفات و افعال حضرت صمدیت
و این جمله از آثار ظهور صفات نفس است و توبه از همه
واجبست و اگر کسی گوید که این معانی مذکوره از خواطر
نفسانی و غفلت و قصور از معرفت ذات و صفات
اگرچه نقصانست و نقل از حالت نقص بحال کمال
سبب کمالست و لیکن کسب کمال از قسم فضایلست
نه فرایض پس این را واجب چگونه توان گفت ای عزیز

بدانک حکمت ذات متعالیه تعالی شانه آن اقتضا کرد
که هیچ چیز از حقایق موجودات ایجاد نفرماید الا که
خاصیتی در وی تعبیه باشد و خاصیت معاصی و شهوات
تسوید دلست و خاصیت انوار طاعات تصقیل ودل
آیینهٔ اسرار نمای ملکوت و جبروتست و چنانچه از اثر
نفس شخص ظلمتی بر روی آیینه می نشیند همچنین از
متابعت هر شهوت و ارتکاب هر معصیت ظلمتی
معنوی بر روی آیینهٔ دل می نشیند پس چون طالب در عقب
هر معصیت بطاعتی مشغول شود اثر نور آن طاعت
ظلمت آن معصیت را از آیینهٔ دل محو گرداند که إِنَّ
الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ و توبه از جملهٔ طاعاتست
و رسول علیه السلام برای این فرمود که اتبع السیئة
الحسنة تمحها و اگر در اهتمام تجدد توبه غافل ماند اثار
ترادف ظلمت شهوات و معاصی بر روی آیینهٔ دل
هر اکم گردد و بواسطهٔ طول زمان در جرم آیینه غوص کند

وبحد رین و طبع رسد و قابلیت اصلاح و تصقیل دروی
نماند چنانچه حق جلت عظمته از حال محجوبان محروم خبر فرمود
که كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ چون این
مقدمه معلوم کردی بدانی که هیچکس در هیچ حال مستغنی نیست
از محو آثار سیئات از آیینهٔ دل بمباشرت حسنات که
توبه از آن جمله است و این حکم دلیلست که اول جلا و صفا
حاصل کرده باشد پس باسباب عارضه مظلم گشته
اما دلی که از اول نشات بظلمت شهوات مکدر گشته
باشد و صداء معاصی در باطن آن اثر کرده اهتمام نمودن
باصلاح آیینهٔ دل از چنین کس نادر بود چه آن مسکین
هرگز از خود لذت صفاء باطن نیافته است و ذوق
مشاهدهٔ اسرار از آیینهٔ دل نچشیده و از حقیقت دل بعزو
مکر و حیل تصاریف تحصیل لذات نفسانی و مالوفات
جسمانی خورسند گشته ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ
فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ ای عزیز بدانک واجب بر دو قسمت

قسمي آنکه در فتوي شرع داخلست و عامهٔ خلق را درين
قسم اشتراکست و احکام اين قسم متعلقاتست بضبط
قانون معاش خلق و رفع ظلم و تعدي اقويا از ضعفا
و آنچه ذکر کرده شد از اسباب تحصيل کمال باعتبار اين
قسم واجب نيست قسم دوم آنچه طالب حق را ازان چاره
نيست از اسباب وصول بمقام حضرت الهيت و ترقي
از حضيض صفات بهيمي و سبعي و شيطاني باعلاء ذروهٔ
مقامات ملکي و تخلق باخلاق الهي و تقلب سر و روح در اطوار
مقامات مقربان و صديقان از اوليا و انبيا و جميع شرايط
درجات توبه که ذکر کرده شد نزد اين طايفه واجبست
و اهمال آن بهيچ وجه روا نيست و اين همچنانست که گويند
طهارت واجبست بر کسي که خواهد که نماز تطوع گزارد
و اما کسي که بحرمان درجات مطيعان بترک نوافل قناعت
کرد بروي اين طهارت واجب نيست و فايده و واجباتي
که در فتوي عامه داخلست پيش از اهل نجات نيست اما

فوز بدرجات عاليهٔ ارباب شهود و اطلاع بر اسرار اهل
عرفان و تحقيق که وراء نجاتست موقوفست بحصول
شرايط درجات قسم دوم که آن مرکز دايره جولان انبيا
و اولياست و اصول قواعد آن مبنيست بر ترک شهوات
نفسي و رفض لذات حتي در خبرست که عيسي صلوات الله
عليه سنگي در زير سر نهاده بود و خفته ابليس را ديد که ميگفت
اي عيسي نه ترک لذات دنيا کرده بودي چه افتادت که
پشيمان شدي عيسي عليه السلام گفت چه ديدي ازان گفت
اين سنگ بجهت آسايش بزير سر نهادي عيسي عليه السلام
آن سنگ بينداخت و انداختن آن سنگ از عيسي
عليه السلام حقيقت توبه بود ازان راحت چه گويي
عيسي عليه السلام اين قدر نمي دانست که انداختن آن
سنگ در فتوي شرع واجب نيست و رسول عليه السلام
جامهٔ پوشيد و چون در نماز نظر وي بران افتاد بيرون کرد
و بخداوند باز فرستاد و گفت نظر کردن بران مرا از نماز

مشغول کرد و یکبار دوال نعلین وی را نو در کشیدند چون
نظرش بران افتاد بفرمود تا بیرون کردند و آن دوال
کهنه در کشیدند و فرمود که نظر کردن بران مرا از حق مشغول
میکند چرا صاحب شرع از امثال این مباحات احتراز
میکرد با آنک جمیع احکام شرع وضع کرده است و انبیا
علیهم السلام عارف ترین خلقند بخطر راه آخرت
و بیناتر براه حق و داناتر بمکامن غرور چون طالب
صادق از سر انصاف در احوال این قوم نظر کند بتحقیق
بداند که توبه لازم حال اوست در هر نفس اگر خود عمر نوح
یابد نقلست از ابو سلیمان دارانی قدست اسراره
که وی میفرمود که اگر عاقل در بقیت عمر خود بر هیچ چیز
نوحه نکند مگر بر عمری که بغفلت کذاشته است سزاوار است
که ماتم این مصیبت تا لب گور بدارد فکیف حال کسی که
ما بقی عمر وی همچو ایام گذشته در جهل و غفلت گذرد
ای عزیز هر عاقلی که جوهر شریف دارد و میداند که

بهاء آن جوهر جمیع عمر بمونت او و اتباع او وفا میکند
پس آن جوهر از وی ضایع شود و شک نیست که بر فوت
آن جوهر مصیبت زده شود و اگر داند که تضییع آن جوهر
سبب هلاک ویست بدانک امانت پادشاهی قاهر بود
در دست وی مصیبت سخت تر بود پس هر ساعت از
عمر آدمی جوهریست که قیمت ندارد و بدان جوهر سعادت
ابدی و پادشاهی سرمدی حاصل میتواند کرد و بدان از
عذاب الیم و خسران مقیم خلاص میتواند یافت کدام
جوهر بود نفیس تر و شریف تر ازین که هر ساعت
از وی فوت می‌شود و هیچ اثری از مصیبت تأسف
و حسرت در وی ظاهر نمی‌گردد و سبب این آنست که
بیشتر خلق در خواب غفلت مانده‌اند و این جوهرهاء
نفیس در خواب از ایشان فوت میشود و خبر ندارند
که النَّاسُ نِیَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا چون باواز کوس
اجل از خواب غفلت بیدار شوند و افعال و اقوال

نامرضي سلاسل واغلال پابند وافلاس وگرفتاري خود
مشاهده کنند وجلالت حال ورفعت سرير سلطنت ابدي
که نتيجهٔ طاعت يکساعت مخصوصان عنايت ازليست
مکشوف گردد تلاطم امواج درياء تاسف وتشوير جوش
برارد وآتش حيرت وحسرت چنان شعله زدن گيرد
که اگر دنيا وهرچه درويست ويرا بودي درعوض يکساعت
عمر فدا کردي تا دران يکساعت تدارک بعضي ازان تقصيرها
کردي وميسر نشود رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَبْصَرْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ
صَالِحًا ازنهاد برارند چون اين معاني محقق گردد بداني که
عاقل آنست که بمکر وحيله کار دنيا راست تواند داشت
بلک عاقل ولبيب کسي بود که از تاختن لشکر اجل غافل
نباشد وايام فراغت غنيمت شمرد وساختگي بادهٔ سفر
قيامت را مهم داند در وصاياء لقمان عليه السلام آمده است
که اي فرزند در توبه تاخير مکن که لشکر اجل از تاختن خود
کسي را خبر نکرده است ومسوف توبه درميان دو خطرست

يکي آنکه از ترادف مخالفات وتتابع شهوات ظلمت
معاصي متراکم شود وبجد رين وطبع انجامد وقابليت
صلاح نماند دوم آنکه بمرض مرگ مبتلا گردد وفرصت
تدارک نيابد وازين جهت رسول عليه السلام فرمود که
بيشتر فرياد اهل دوزخ از تسويف باشد وسبب هلاک
اکثر خلق تسويفست که بتعاقب کدورات معاصي
وتوالي ظلمات شهوات آينهٔ دل بنقد سياه ميکنند
و تصفيه وتخليه آنرا بواسطهٔ غلبات احکام نفس وهوا
در نسيه توقف وتاخير مي اندازد تا انگاه که جاذبهٔ اجل
نفوس مدنس ايشانرا در ربايد وباثقال اوزار واغلال
اصرار در بوتهٔ هاويه اندازد در خبرست که حق جل وعلا
خطاب مي فرمايد بسر هر بنده در وقت ولادت بر
سبيل الهام که اي بنده ترا از ظلمت آباد عدم بصحراء
وجود آوردم پاک از کدورات وطاهر از ظلمت
معاصي وايام عمر که سرمايهٔ تجارت آخرتست نزد تو

امانت نهادم وترا بر کنج دل که خزانهٔ اسرار ماست امین
کرد اینده هشیار باش تا داغ خیانت بر ناصیهٔ روزکار
خود ننهي و در قیام باداء وفاء عهد ما تقصیر روا نداري
تا در مجلس دار السّلام از لقاء ما محروم نماني و نجاب
حرمان و عذاب خسران کرفتار نشوي که اَوْفُوا بِعَهْدِي
اُوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَاِيَّايَ فَارْهَبُوْنِ ه اي عزیز بدانک
ارباب بصیرت بنور یقین مشاهده کرده اند که چون
شرایط توبه صحّت یافت سلامت دل بواسطه قبول توبه
حاصل شود و آینهٔ دل مستعدّ قبول عکس جمال اسرار ذات
و صفات حضرت ربوبیّت کشت و معلومست که
جمیع دلها بر اصل سلامت فطرت آفریده شده است
امّا بکدورتي که از آثار ظلمات معاصي و غبار شهوات
بروي وي متراکم کشته سلامت فطرت از وي فوت
شده است و نور طاعات ماحي کدورات معاصیست
و آتش ندم محرق غبار شهوات چنانک تاریکی شب

بانور آفتاب مقاومت نمي تواند کرد ظلمت معاصي
هم طاقت مقاومت نور آفتاب حسنات ندارد
چنانک حدّت آثار صابون مزیل و محرق او ساخست
ان جامه آتش ندم مقلع و مقرّع غبار شهوات اینست
از آینهٔ دل و چون جامه که کمال نظافت یافت بقبول
پادشاه نزدیکست هر دل که از کدورت معاصي و غبار
شهوات طهارت یافت بقبول حق که عبارت ازان
فلاح و نجاتست نزدیکست بلک مُفلَح و مقبولست
که قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا و چون آفتاب
قبول بر وادي ایمن دل تابد از کدورت و ظلمت
شهوات و مخالفات هیچ اثر نماند که اَلتَّائِبُ مِنَ
الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ ممکن آنک تایب از رعایت
شرایط توبه غافل بود یا در اداء شرایط قاصر چنانک
قصار بزبان کوید که جامه شستم و نشسته باشد مجرّد قول
او مزیل وسخ نکردد طالب توبه نیز اکر روزی هزار بار

محرق

بزبان استغفار کوید و با اعمال بر با آتش ندامت مقرون
آن نباشد هیچ اثر در دل نکند ولی اگر از شایبهٔ ریا خالی بود
در قیامت از فایده خالی نباشد که وَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَیْرًا یَرَهُ و چون حق عز اسمه در حق اهل کفر و نفاق
میفرماید که اِنْ یَنْتَهُوا یُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ یعنی اگر باز
ایستند از کفر و اصرار بیامرزیم ایشانرا آنچه گذشت
از کفر چون بکمال کرم چندین سالهٔ کفر کافر را بسبب
توبه عفو می فرماید مومن موحد بمقتضاء این کرم
سزاوارتر و بتدارک عفو حضرت غفاری اولیتر نقلست
که در بنی اسرائیل شخصی بیست سال طاعت کرد پس بیست
سال بانواع معاصی مبتلا گشت روزی در آینه نظر کرد
موی سفید در محاسن خود دید آتش تشویر در نهاد او
شعله بر آورد گفت الهی بیست سال بندگی حضرت تو
کردم بعد از آن بیست سالست که دواعی نفس و هوا
واغواء شیطان عنان اختیار مرا از دست توفیق

در ربود و از ذروهٔ درجات طاعات در مضیق ظلمت
حرمان و مخالفات انداخته نمیدانم که اگر عنان نفس از
راه خلاف باز کشم شایستهٔ خلعت قبول کردم یا نه ندا شنید
که اَحْبَبْتَنَا وَاَحْبَبْنَاکَ وَتَرَکْتَنَا فَتَرَکْنَاکَ وَعَصَیْتَنَا
فَاَمْهَلْنَاکَ وَاِنْ رَجَعْتَ اِلَیْنَا قَبِلْنَاکَ یعنی لاف محبت ما
زدی ما سکهٔ محبت تو در میان آسمانیان زدیم پس ترک
ملازمت درگاه ما کردی زمام مهلت ترا فرو گذاشتیم
پس اگر باز بدرگاه کرم ما آیی وجود ترا بخلعت توبه مزین
گردانیم و نام ترا در دیوان مقبولان ثبت و منشور محبت
ترا در مجلس روحانیان بخوانیم که اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ التَّوَّابِیْنَ وَیُحِبُّ
الْمُتَطَهِّرِیْنَ ذو النون مصری ق میفرمود که خدایا بندگانند
که درختان خطاها را نصب دیدهٔ دل ساخته اند پس آنرا
باب توبه تسقیه کرده اند تا شکوفهٔ ندامت بر آورد و ثمرهٔ
حزن از آن ظاهر شد پس در سایهٔ رواق ندم صحایف
خطاها با لحان ناله و ترنم درد میخوانند و شراب صفا

ازجام وفا مینوشیدند و رِدآء صبر بر طویل بالا میپوشیدند
تا زخارف غوایل دنیا را مشاهده کردند و لذات نعیم
فانی بر دل ایشان سرد گشت پس قدم همت بر سر
عقبات شداید روزگار زدند و در کشتی فطنت سوار
شدند و بادبان حکمت برکشیدند و بریح نفحات عنایت
از دریای بیم و امید بگذشتند و بساحل سلامت رسیدند
و در ریاض نعیم مشاهدات نزول کردند و از زود فیضان
اسرار عین الحیوة مشاجرات سرّی و روحی ابدی یافتند
رَزَقَنَا اللّٰهُ عزایم اهل الصدق و اَوْصَلَنَا رِیاض
معاملات اهل الحق بمنّه وکرمه

باب دوم

در انج توبه ازوی واجب است وانقسام صغایر وکبایر
قال الله وَالَّذِينَ اِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوا فَاسْتَغْفَرُوا
لِذُنُوبِهِم الآیة ای عزیز چون دانستی که توبه عبارتست
از ترک گناه بدانک ترک چیزی که حقیقت آن معلوم نباشد
ممکن نگردد و چون توبه واجب است معرفت آنچه ترک

اَنْفُسَهُمْ ذَکَرُوا اللّٰهَ

آن

آن سبب وصولست بمرتبهٔ توبه واجب بود و آن گناهست
و گناه عبارتست از هرچه مخالف امر حق باشد از فعل
و ترک و تفصیل آن بسیارست بحسب کثرت اوصاف
و اخلاق هر شخص ولی مجموع آن منحصر میگردد در چهار صفت
که آن چهار رکن خانهٔ بشری و منشاء اخلاق و اوصاف
انسانیست و آن چهار صفت بهیمی و سبعی و شیطانی
و ربانیست و چون طینت انسان از اخلاط مختلف
ترکیب یافته است از حقیقت هر عنصری اثری در نهاد
او سرشته شده است اول صفت ربانی که نتیجهٔ
وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي در جبلت آدمی مرکوزست و ازوی
کبر و فخر و استعلا و عجب و تعزز و استغنا و محبت مدح و ثنا
و دوام عز و بقا تولد کند دوم صفت شیطانی
و ازوی حسد و حیله و خداع و غش و نفاق و مکر و اغوا
و اضلال متشعب شود سیوم صفت بهیمی و ازوی
حرص و شره و شهوت و طمع و سرقه و اکل حرام و زنا

و لواطه وغیره متفرع گردد چهارم صفت سبعی و از وی
غضب وحقد وضرب وشتم وقتل و انواع ایذاء خلق
زاینده شود و از هر صفتی ازین صفات باز صفتها
بسیار بمقتضاء تجدّد حوادث ووقایع ازمنه و امکنه
ظاهر گردد اوّل صفتی که در فطرت آدمی بظهور می آید
صفت بهیمی است که جاذب وجابی غذاست بسبب
احتیاج تربیت بدن و تعزیر تحصیل نشو قالب انسانی
پس ازان صفت سبعی تا وقایع بدن کند از اسباب
هلاک و بقوت دفع مضرت کند از خود پس چون
مبادی قوت عقل لایح شود این دو صفت بروی
مستولی گردند و او را در انواع مکر وحیل وفریب که
صفت شیطانیست بجهت تحصیل مراد خود استعمال
کنند پس در آخر صفات ربانی چون علو وفخر وعز که
فروع حب جاهست پیدا گردد و اینها امّهات ذنوب
واصول مخالفات حقست و در هر معصیتی که از شخص

در وجود آید ازین اصولست وظهور آن بعضی در دل باشد
چون اعتقاد بد و بدعت وکفر ونفاق و بد اندیشیدن خلق
وبعضی در چشم و گوش و بعضی بر زبان و بعضی در شکم
وفرج و بعضی در دست و پای و بعضی شامل بود مجموع
بدن را و مجموع معاصی دو قسم است قسم اوّل آنچه میان
بنده وحقست چون ترک نماز و روزه و زنا وشرب خمر
وغیره وقسم دوم متعلّق است بحقوق خلق چون قتل
وغصب ومنع زکوٰت وقصد عرض و قصد دین
باغوا و ترغیب بمعاصی و دعوت کردن ببدعت
و دلیر گردانید بمعاصی بترجیح دادن جانب رجا
بر جانب خوف چنانک رسم بعضی از واعظان زمانهاست
وآن قسم که میان بنده وحقست بعفو نزدیک تراست
مگر شرک که آنرا امید عفو نیست و آنچه متعلقست بحقوق
خلق چون قتل وغصب مشکلتر است و در وی تشدید
بیشتر و در خبر است که در روز قیامت چون هر بنده را

سه دیوان باز کنند در یک دیوان امید عفو بود و آن کناهی
بود که میان بنده و حق باشد و در یک دیوان امید عفو
نباشد و آن دیوان شرک باشد و در یک دیوان هیچ
فرو کذاشته نشود و آن دیوان مظالم بندکانست میان
یکدیکر که آنرا البتّه مطالبه خواهد بود و هر قسمی ازین دو قسم
مذکور منقسم میکردد بصغایر و کبایر و بعضی انکار صغایر
کرده اند و بر آنند که هر چه مخالف امر حقست کبیره است
امّا چون کتاب و سنّت شاهد است و ناطق بوجود صغایر
و کبایر و لا بدّ است از معرفت و تمییز میان آن قال الله
تعالی اِنْ تَجْتَنِبُوا کَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَیِّئَاتِکُمْ
و رسول علیه السّلام میفرماید که اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ
اِلَی الْجُمُعَةِ یُکَفِّرُ مَا بَیْنَهُنَّ اِلَّا الْکَبَائِرَ و در روایتی دیکر کفارات
لِمَا بَیْنَهُنَّ اِلَّا الْکَبَائِرَ و اکابر امّت اختلاف کرده اند در عدد
کبایر بعضی کفته اند که چهار است و این قول ابن مسعود
و عبد الله بن عمر است و بعضی کفته اند نه است و ابن عمر

کفت هفت است و ابن عبّاس چون قول ابن عمر
بشنید کفت بهفتاد نزدیکتر است از آنکه بهفت
و شیخ ابو طالب مکّی قدّس سرّه فرمود که جمیع احادیث
وارده در این معنی و اقوال صحابه جمع کردم عدد کبایر
هفده یافتم ازان چهار در دلست و چهار در زبان
و سه در شکم و دو در فرج و دو در دست و یکی در پای و یکی
در جمیع اعضا امّا آن چهار که در دلست اوّل شرک دوّم
نیّت اصرار بر معصیت سیوّم نومیدی از رحمت حق
چهارم ایمن بودن از مکر خدای و امّا آن چهار که در زبانست
اوّل شهادت زور دوّم قذف محصن سیوّم سوکند
دروغ چهارم سحر و امّا آن سه که در شکم است اوّل
شرب خمر دوّم اکل مال یتیم بظلم سیوّم اکل مال ربوا
و امّا آنکه در فرج است اوّل زنا دوّم لواطه و امّا
آنکه در دست است اوّل قتل ناحق دوّم سرقه و امّا آنکه
در پایست فرار نمودن در غزا یکی از دو و ده از بیست

اما آنک شامل است مجموع بدن را عقوق والدینست
وامام ابوحامد غزالی رحمه الله فرموده است که بر قول شیخ
ابوطالب مکی امکان زیاده ونقصان هست زیراکه
شیخ ابوطالب اکل ربوا واکل مال یتیم از کبایر می شمرد
وازان جنایتست بر مال ودر جنایت نفوس بجز قتل
چیزی دیگر مقرر نداشت وتعذیب خلق را بانواع
عذاب از ضرب وایذا واتلاف چشم وگوش وقطع
زبان ودست وپای وغیر آن تعرض نکرد وشک نیست
که تعذیب یتیم بضرب وقطع اطراف بتغلیظ وتشدید
نزدیکتر است از اکل مال وی ودر خبر است که السیّان
بالنسبة من الکبایر وابوسعید خدری رحمة الله علیه
میگفت شما کارها میکنید وآن در چشم شما از موی باریکتر
مینماید وما آنرا در زمان رسول علیه السلام از کبایر
می شمردیم ونیز کبیره از روی لغت مبهم است وآنرا
موضوعی خاص نیست نه از روی لغت ونه از جهت

شرع زیراکه اسم صغر وکبر از مضافاتست وهیچ
گناه نیست الا بنسبت با گناهی که دون آنست کبیره است
وبنسبت با گناهی که فوق آنست صغیره آنست مثلاً
مضاجعه شخصی با اجنبیه کبیره است بنسبت باکسی که
بمجرد نظر قناعت کرده باشد وصغیره است بنسبت با
بازانی وقطع اطراف شخصی کبیره است بنسبت
بازدن وی وصغیره است بنسبت با قتل وی وشاید که
اسم کبیره اطلاق کنند بر فعلی که جزاء آن آتش وعده
کرده شده است بزبان انبیا علیهم السلام وشاید که
اطلاق کنند بر آنچه وجوب حد است در شرع وشاید که
اطلاق کنند بر آنچه نهی از آن در نص کتاب وارد است
ومع هذا درجات منصوصات قرآن نیز متفاوتست
وکشف غطا از حقیقت این معنی آنست که بدانند که
معاصی از جهت نظر شرع سه قسم است اول آنک
بدلیل قاطع استعظام آن معلومست چون شرک

سبب

که آن اکبر کبایراست دوم آنک از جملهٔ صغایراست
قطعا سیوم آنک حکم آن مشکوکست و معرفت آن ممکن
نیست مگر بسماع و چون لفظی قطعی در عدد کبایر وارد
نیست بلک اخبار وارده در این معنی متعارضست معلوم
می شود که قصد حضرت رسالت علیه السلام ابهام بوده است
بجهت تحذیر خلق نه حصر چنانچه ابهام شب قدر و اسم
اعظم بجهت ترغیب عامهٔ خلق تا در طلب آن بقیام
طاعت جد نمایند و معرفت اعیان بتحقیق ممکن نیست
اما ارباب را بشواهد شرع و نور بصیرت معلوم است که
مقصود از جمیع شرایع آنست که خلایق را از اسفل
السافلین بعد بمقام قرب رسانند و سرگشتگان
بادیهٔ غفلت و جهالت را براه سعادت دلالت کنند
و وصول بجوار قرب حق ممکن نیست الا بمعرفت ذات
وصفات حضرت الوهیت ازین جهت فرمود که
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِیَعْبُدُوْنَ و عبودیت

یقین

بی معرفت ربوبیت صورت نه بندد و مقصود اقصی
از ارسال انبیا علیهم السلام اینست و این معنی بکمال
نمیرسد الا در زندگانی دنیا و رسول علیه السلام برای
آن فرمود اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ و آنچه متعلقست از دنیا
بآخرت و سیلتست بمقام قرب دو چیز است نفوس
و اموال پس محافظت آن مهمست چرا چه وجود آن مقصود است
برای دین چون این معلوم گشت بدانک اسباب وصول
راه سعادت را سه مرتبه است معرفة الله و سلامت
نفوس و اموال پس هرچه سد باب معرفة الله کند
اکبر کبایر است چون کفر و شرک و دون آن هرچه سد
باب بقاء نفوس کند و دون آن هرچه سد باب
معاش کند که سبب حیات نفوس است و چنانک
حفظ معرفت که اصل ایمانست در دلها واجب است
همچنین حفظ حیات بر ابدان و حفظ اموال بر اشخاص
که سبب صلاح جهان و جهانیانست در جمیع شرایع

واجب است وچون مراد حق جلّ وعلا از فرستادن
انبیا علیهم السّلام صلاح خلقست در دین و دنیا نشاید که
هیچ پیغامبر قوم خود را چیزی فرماید که سبب فساد
یا هلاک نفوس و اموال باشد یا مانع از معرفت حقایق
توحید باشد پس کبایر را سه مرتبه بود مرتبهٔ اوّل آنچه
مانع بود از معرفت ذات وصفات خداوندی و آن
کفر است و هیچ کبیره ازان بزرگتر نیست که بنده
به پروردگار خود جاهل باشد و میان بنده و حق
هیچ حجاب بزرگتر از جهل نیست و هیچ وسیلتی
بنده را بحق شریفتر از علم نیست و قرب هرکس
بحضرت صمدیّت بقدر معرفت آنکس باشد بذات
وصفات آنحضرت و بُعد هرکس بقدر جهل آنکس
باشد وجناب بارگاه کبریا از مسافت قرب
و بُعد زمانی و مکانی منزّه هست و نومیدی از رحمت
حق و امن از مکر الله نتیجهٔ جهل است بصفات جمالی

وجلالی واین هردو از کبایر است وارباب بصیرت
بنور کشف وعیان مشاهده کرده اند که افراد مراتب
وجود سایران جاده برزخند میان دریای لطف
وقهر نه دریای لطف وفضل آنحضرت را غایتی و نه
تلاطم امواج بحر قهر را نهایتی چون هبوب نسمات
اسحار لطف وزیدن گیرد هر موری سروری کند
که قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ وچون
عواصف ریاح قهر دمیدن گیرد جمیع مبارزان
صفوف نبوّت وولایت رخت وجود در کتم عدم
کشند که لَيْتَ رَبَّ مُحَمَّدٍ لَمْ يَخْلُقْ مُحَمَّدًا إِنْ يَشَأْ
يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
وَصِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ که اَدَقُّ مِنَ الشَّعْرِ وَاَحَدُّ مِنَ السَّيْفِ است
برزخیست میان این دو دریا از سرحد نشأت بشری
کشیده و بدار السّلام نجات و فلاح پیوسته و جز قدم
صدق مؤمن سلیم بروی ثابت نتواند شد که لَوْ وُزِنَ

خوف المؤمن ورجاؤه لاعتدلا مرتبهٔ دوم آنچه
سد باب بقاء نفوس کند چون بدلایل قطعی معلوم شد
که بی محافظت بقاء نفوس ودوام حیات کسب
سعادت معرفت ومحبت حق که مقصود از ایجاد
نوع انسان ونهایت وتحصیل آن نهایت آمال
مقربان وصدیقان است نمیتواند کرد پس قتل نفس
که سبب فوت مقصود است بیشک از کبایر بود
ولی دون مرتبهٔ اولست که آن کفر است زیرا که کفر منافیست
از عین مقصود وقتل مانع است از وسیلت بمقصود
که حیات دنیویست وغرض از زندگانی این جهان
کشت سعادت اخرویست ودر حقیقت دنیا دامیست
که صیادان صحرای طلب بدان دام صید نعیم محبت
ومعرفت که مورث تشریف لقاء الهی ومثمر سعادت
ابدیست میکنند ودون این درجه ایذاء خلقست
از انواع ضرب وشتم وقطع که سبب حرمان مضروب

ومشتوم

ومشتوم ومقطوع میشود از اکتساب این دولت
بواسطهٔ اشتغال بتاثر ایذا والام وتحریم زنا ولواط
هم ازین مرتبه باشد از آن جهت که اکتفاء اجماع خلق
در قضاء شهوات بذکور سبب قطع نسل ودفع
وجودست واین معنی بحقیقت بقتل نزدیکست اما
زنا اگرچه مفوت اصل وجود نیست لیکن مفسد
نظام معاش خلق ومبطل توارث وتناصر ومشوش
انسابست بلکه نظام امور معیشت بهایم متصور
نمی شود تا آنکه متمیز شود فحل هر صنفی باناث مخصوصه
با آن صنف وازین جهتست که زنا در هیچ شرع از
شرایع ادیان وملل مباح نبوده است وچون تصور
تکثیر وقوع زنا بواسطهٔ داعیهٔ شهوات از جانبین
وعظم ضرر کثرت آن بیشتر است امر تغلیظ در وی
بیشتر باشد مرتبهٔ سیوم آنچه سد باب معاش خلق کند
چون امور بقاء نفوس منوطست بسلامتی اموال که

سبب فراغ معیشت است وآدمی را درحال فراغت امید
داعیهٔ خیر هست که باعث او بود بر طالب کمال وفوت
مال غالبا بسبب حرمان فاقد گردد بواسطهٔ تفرقهٔ خاطر
در اودیهٔ هموم پس محافظت بقاء آن در تصرف ارباب
از استیلاء غاصب وسارق وظالم از مهمات دینست
وآن چهار نوع است نوع اوّل غصب است وچون
استرداد یا غرامت ممکن بود امر آن سهل تر است
امّا چون در استرداد وغرامت تاخیر افتد تا حدی که
تدارک متعذر شود از جملهٔ کبایر گردد نوع دوّم سرقه
نوع سیوّم اکل مال یتیم چون مسروق بر سارق اطّلاع
نیابد ویتیم ضعیف را قدرت منع اکل مال نبود تدارک
صورت نه بندد واز جملهٔ کبایر گردد نوع چهارم نفی
مال بسبب شهادت زور ویمین غموس وتدارک
این نوع هم غالبا ممکن نشود امّا اکل ربوا دون این
انواع است زیرا چه آن اکل مال غیر است بر سبیل

تراضی مشوب بشایبهٔ ترک شرطی شرعی وامکان اختلاف
شرایع در مثل این مسئله هست بحسب اقتضاء مصلحت هر
قوم در هر زمان وچون مثبت اعداد کبایر غصب را که
اکل مال غیر است بغیر رضاء مالک از کبایر نمیشمرد اکل
ربوا که برضاء مالک است اولیتر که در محل نظر بود وواقع
در منطقهٔ شک واما شرب خمر بدلایل عقلی وشرعی از
کبایر است وچون معلوم شد که محافظت نفس واجبست
محافظت عقل هم واجب بود که سبب تحصیل کمال نفس است
ونفس بی عقل در ظلمت در که نقصان از تشریف درجهٔ
اوج کمال محرومست پس ازالت عقل از کبایر بود واما
قذف محصن که آن نسبتست بزنا غالبا از کبایر است
زیرا که تاثیر آن در بعضی نفوس سختر از ذهاب
روحست وبیشتر صحابه هر چه موجب حدّ است از کبایر
شمرده اند واما سحر اگر در لفظ آن کفر بود از کبایر است
واگر نه عظم آن بحسب عظم نتایج آنست از قتل ومرض

وغیره واما فرار از زحف وعقوق والدین اکرچه از روی
قیاس عقلی در محل نظراست اما چون صاحب شرع آن را
کبیره خوانده است از کبایرست وسعت فضاء احکام
شرع محل جولان عقل نیست وقوت بشری احاطت
وقوف واستشراف بر جمیع اسرار حقایق دین وفا
نمیتواند کرد وخلاصهٔ سخن آنست که کبیره عبارتست از
فعلیست که بمقتضاء حکم شرع صلوات خمسه تکفیر آن
نکند وتحقیق این موقوفست بظهور احکام آخرت
پس حکم آن بابهام نزدیکتر واز استشراف عامه بخفا
لایق تر تا کوردلان بادیهٔ غفلت در حال از موجبات
خشم حضرت قهاری بر حذر باشند وبر هر صغیرهٔ از
معاصی بسبب اعتماد بر نمازها غافلانه دلیر نکنند در خبر است
که حق جل وعلا وحی فرمود بعزیر علیه السلام که یا عُزَیْرُ
اِذَا اَذْنَبْتَ ذَنْبًا صَغِيرًا لَا تَنْظُرْ اِلَى صِغَرِ ذَنْبِكَ وَانْظُرْ
اِلَى عِظَمِ مَنْ اَذْنَبْتَهُ ای عزیز چون صغیرهٔ از تو در وجود

آید

آید منکر ببزرگی وعظمت ما نظر کن که مخالفت حضرت که
میکنی ای عزیز در بحث سابق کذشت که اجتناب کردن
از کبایر تکفیر صغایر است که اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ
عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ بدانک این معنی وقتی باشد که
اجتناب قرین قدرت وارادت باشد چنانک شخصی را
بازنی اجنبی خلوت اتفاق افتد وفرصت مواقعت
یابد بی مانعی پس بحکم مجاهده عنان نفس باز کشد وبر
نظر ولمس کذشته اقتصار کند اثر نوار ان مجاهده ظلمت
معصیت را که از اثر نظر ولمس بر آیینه دل نشسته است
محو کرداند یعنی تکفیر آن بود واما اکر این تارک عنین
باشد ترک او از سر عجز بود یا بسبب مانعی یا خوفی ترک کند
این نوع اجتناب تکفیر را نشاید وچنانک صغیره
باصرار کبیره میکردد ومباح هم بمواظبت صغیره
میکردد چون مداومت بر ترنم وغنا ومزاح ولعب
وغیره قال النبی علیه السلام اِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ

بکلمةٍ لا یُرِیدُ بها وجه الله یهوِی بها فی النار سبعین خریفا

شعر

ای در اول آشنایی یافته / آخر از غفلت جدایی یافته
هر نفس زانفاس عمرت گوهریست / سوی حق یک ذره تو رهبریست
از قدم تا فرق نعمتهای اوست / عرضه ده بر خویش نعمتهای دوست
تا بدانی کز چه دور افتاده / در جدایی بس صبور افتاده
حق ترا پرورده در صد عز و ناز / تو ز نادانی بغیری مانده باز

ای عزیز چون شمهٔ از اسرار درجات و مراتب صغایر
و کبایر معلوم کردی بدانک مراتب انواع نعیم و عذاب
و درجات و درکات اخروی در مقابلهٔ مراتب حسنات
و سیات دینویست و افعال و اعمال عالم ملک
و شهادت مورث و مثمر احوال و اهوال عالم غیب
و ملکوتست و امور دنیا و آخرت بهم پیوسته است
و دنیا عبارتست از حالی که پیش از مرگست و آخرت
عبارتست از حالی که بعد از مرگ خواهد بود و حال دینوی

بنسبت با حال اخروی خوابی بیش نیست که الناس
نیامٌ فاذا ماتوا انتبهوا و چنانچه هر قول و فعل که در خواب
بر نایم میرود در بیداری آنرا تعبیری هست همچنین هرچه
درین عالم بر بنده میرود از قول و فکر و وهم و فعل
آنرا نیز تعبیری خواهد بود که کلُّ نفسٍ بما کسبت رهینة
و شرح احوال عالم ملکوت که آخرتست در موطن دینوی
نتوان کرد الا بضرب مثال که آنرا تعبیر خوانند و حقیقت
تعبیر و مثال اداء معنیست که در کسوت صورت که چون
بصورت آن نظر کنی کذب نماید و چون در باطن آن
نظر بصیرت بر کماری حقیقت صدق روی نماید
و انبیا علیهم السلام مامورند که حقایق اسرار ملکوتی را
در لباس امثال بپیچند و در بازار دنیا بر عمیان عامه
عرضه کنند تا هر کسی بحسب بضاعت ادراک از آنجا خبری
فهم کنند و آنک رسول علیه السلام فرمود که قلب المؤمن
بین اصبعین من اصابع الرحمن از جملهٔ این امثالست

که حقیقت آن علما و بالله بنور کشف مشاهده کنند اما
نصیب عامهٔ خلق از حقایق امثال جز تصوری و خیالی
نباشد بلکه مردودان ملاحده و مخذولان زنادقه را
از اسرار امثال غیر ریب و تکذیب که سبب بعد و حرمان
ایشان گشت روی ننماید چون این مقدمات معلوم
بدانکه توزیع مراتب درجات و درکات اخروی
بر حسنات و سیئات دنیوی ممکن نگردد الا بضرب
امثال و چنانچه درجات سعادت و شقاوت اهل دنیا
منحصر نیست تفاوت درجات اصناف سعدا و اشقیا را
در دار آخرت هم نهایت نیست وَلَلْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ
وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا اما مجموع آن بچهار قسم باز میگردد اهل
هلاک و اهل عذاب و اهل نجات و اهل فوز و این
مثال آنست که پادشاهی عادل بر اقلیمی مستولی گردد
قومی را که در مخالفت و معاندت او سعی کرده باشند
هلاک کند و قومی را که مخالفت نکرده باشند ولی

در اوامر سلطنت تقصیر کرده عذاب کند و جمعی را که
نه خدمتی کرده و نه تقصیری روا داشته بحال خود بگذارد
و طایفهٔ که بآداب خدمت و وفای نصرت موسوم
باشند خلعت دهد و تفاوت درجات خلعت و تشریف
اهل قرب بحسب درجات خدمت باشد و همچنین
تفاوت احوال اهل هلاک و عذاب در شدت و خفت
و طول و قصر مدت و اختلاف و اتحاد انواع هلاک
و عذاب بحسب مخالفت و تقصیر باشد تفاوت درجات
احوال خلایق در دار آخرت همچنین میدان بعضی اهل
فوز و درجات باشند بر منبرها نور چون انبیا و خواص
اولیا و علماء دین که نور آفتاب در مقابل انوار جمال
آن طایفه تیره نماید و قومی از ابرار و عباد و عامهٔ خلق
که در نشات دنیوی از انوار خلعت عرفان و ظلمات
ملابس عصیان عاری بوده باشند حلهٔ سلامت بدار
السلامت در بر ایشان کشند که اکثر اهل الجنة البله

وگروهي از مجانين و اطفال بر گوشهٔ برزخ نجات اعراف
منزل سازند و راکبان مراکب معصيت و تايهان تيه غفلت
و جهالت منقسم کردند بعضي را يکساعت عذاب کنند
و قومي را يکسال و گروهي را هزار سال و قومي را هفت هزار
سال و اين آخرين قومي باشند که از عذاب خلاص يابند
و گروهي را در هر آني متجدد بحسب کردد بحسب تنوّع مواد
شهوات و ارتکاب مخالفات و اهل فجور و انکار را
از ملاحظهٔ نفحات الطاف رحماني و مشاهدهٔ تجليات
جمال ربّاني نوميد کردانند و بعذاب ابدي و خسران
سرمدي کرفتار کنند و از سعادت لقا و دولت رؤيت
که غايت اهل جنان و نهايت مقاصد اهل عرفانست
محروم مانند و بآتش فراق و تلهب نيران حجاب که
سخت ترين انواع عذابست کرفتار شوند و اهل بصيرت را
بنور کشف معلومست که احتراق دل بآتش فراق
و حجاب سختر از احراق جسم بآتش دوزخست و نظير

اين در دنيا بسيار مشاهده مي افتد که قومي تلهب نيران
فراق و حجاب بر دل ايشان غالب کشته است خود را
در آب و آتش انداخته و هلاک کرده اند اگر آتش هجر
و فراق سختر از آتش ظاهر نبودي هلاک خود درين آتش
هلاک خود درين آتش بران حال اختيار نکردندي و ابو
الحسن نوري قدست اسراره در حالت غلبات وجد
در نيستاني افتاد که آنرا بريده بودند و بيخهاي آن تيز
مانده و پاي برهنه بر سر آن رقص ميکرد تا رگ و پوست
و گوشت پاي او همه بريده شد و در ان وفات يافت
و او را از ان خبر نبود و هر که از حقيقت دل مفلس باشد
و در ظلمت صفات نفساني و حضيض درکهٔ بهيمي کرفتار
بود و بر صولت لذّات و آلام روحاني شعور نيافته
باشد از سر اين معاني چيزي فهم نتواند کرد بلک از
سماع اين حقايق جز شک و انکار در خود نه بيند چنانک
فاقد نور باصره از لذّات مشاهدهٔ حسن و جمال محرومست

وفا قد حقیقت دل هم از فهم این حقایق محرومست واگر
مرادمی را دل بودی حق جل وعلا آنرا تخصیص نفرمودی
که اِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ ومراد ارباب
کشف وشهود از دل آن حقیقتست که معرفت حق عز شانه
موقوفست بمعرفت آن حقیقت وهر کرا ازان حقایق
بوی نمود نسیم روایح مبادی اسرار اِنَّ اللهَ خَلَقَ آدَمَ
عَلَىٰ صُورَتِهِ بمشام جان او رسید وصاحب این را پیوسته
برقشر دکان وادی رسم وعادت ودون همتان عالم
صورت که بظاهر لفظ قناعت کرده اند واز لذت
شهود آثار حقایق آن محروم مانده نظر رحمت باشد

بیت

هر کرا بنمود آن محض عطاست — وانکه را ننمود آن حکم قضاست
اهل دل را ذوق وفهم دیگراست — کان ز فهم هر دو عالم برتراست
گر تو دریایی نه نظاره کن — گرد خشکی گرد وکشتی پاره کن
چون نمی آیی برون از خویش تو — کی توانی شد خدا اندیش تو
معرفت چه لایق هر ناکس است — کَلِّمُوا فِي ذَاتِهِ حمقی بس است

ای عزیز چون شمهٔ از احوال اهل خذلان وحرمان شنیدی
بدانکه طایفهٔ دیگر که باصل ایمان متحلی گشته باشند
ولی در وفا بمقتضاء آن تقصیر کرده بقدر تقصیر مستحق
عذاب گردند چه هر چیزرا سریست وسر ایمان توحیداست
وحقیقت توحید آنست که موحد غیر حق نه پرستد بلکه
غیر حق نه بیند ونداند وهر که متابعت هوا کرد وهوارا
معبود ساخت از حقیقت توحید که روح ایمانست
محروم ماند واینچنین کس موحد زبانی ومشرک قلبی بود
ای عزیز قُلِ اللهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ مفسر قول لا اِلٰهَ اِلَّا الله است
یعنی حقیقت این کلمه از کسی درست آید که جمیع مالوفات
ومحبوبات واپس گذارد وهر چه دون حقست عدم
انگارد وحظوظ دو جهانی در زیر قدم همت آرد وجز
آثار تجلیات احدیت مطلق در نظر نیارد وکمال
توحید در استقامت موحدست بر صراط مستقیم
وصراط مستقیم در دنیا روح آن صراط مستقیم است

که بر متن جهنم کشیده است و تفاوت سرعت و بطو مرکس
بران صراط بقدر استقامت ویست برین صفات
وچون صفت آن صراط دانستی که باریکتر از مو و تیزتر
از شمشیر است نسبت صراط مستقیم با آن صراط در حدت
و رقت و لطافت همچنان میدان که نسبت روح
با قالب وچون این معانی محقق کشت بدانی که استقامت
بر صراط مستقیم کَمَا اُمِرْتَ از هیچ بشر ممکن نیست و ازین
جهت بود که رسول علیه السلام میفرمود که شَیَّبَتْنِی سورهٔ
هودٍ کفتند یا رسول الله کدام آیة ازین سوره ترا
پیر کردانید کفت فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ زیراکه امر از
حضرت جباری بچیزی که امتثال آن مامور ممکن نکردد
موجب خوف و خشیت است و اثر سطوت مهابت
آن بر دلهاء مقربان عظیمست وچون حقیقت استقامت
از نوع بشر متصور نیست هیچکس از سایران جاده
صراط از میلی خالی نباشد و میل هرکس بقدر حال او

بود و نقصان توحید هرکس از درجهٔ کمال بقدر میل وی
باشد و هر نقصانی موجب دو نوع آتش است یکی آتش
بعد از درجهٔ کمال دوم آتش تاسف و حسرت بر فوت
اسباب تحصیل کمال و تفاوت شدت و خفت اثر
این دو آتش بحسب قوت و ضعف ایمان و قلت
و کثرت متابعت هوا بود وچون هیچکس از صفات
خالی نیست لاجرم حق جل و علا از عواقب آن خبر فرمود
که اِنْ مِنْکُمْ اِلَّا وَارِدُهَا کَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا
ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا
دلهاء صدیقان از خوف این خبر خون شده است
و جانهاء مقربان از خطر آن پایمال حیرت و هیبت
کشته زیراکه ورود همه یقینست و نجات مشکوک
روزی حسن بصری رحمة الله علیه این حدیث روایت
کرد که یَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ وَهُوَ يُنَادِي
يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ بکریست و کفت ای کاشکی که حسن

انکس بودی واخبار نبوی دلالت میکند بدانک قومی
از آتش چون برق کذرند و قومی چون باد و کرومی
چون سواران تیز رو و قومی چون پیادکان تیز
و قومی چون پیادکان مانده و قومی افتند و خیزند
تا آخر کسی که نجات یابد بعد هفت هزار سال باشد
و این اختلاف بحسب اختلاف اعمالست و ادناء
تعذیب مناقشهٔ حسابست و اعلاء آنرا نهایت نیست
چنانک کسی در خزانهٔ پادشاه خیانت کرده باشد
و فرزندان او را کشته و استباحت حریم کرده در وقت
کرفتاری عقوبت او برابر نبود با عقوبت کسی که
خیانتی مالی بیش نکرده باشد همچنین شدّت و خفّت
عذاب در آخرت در مقابلهٔ شدّت و خفّت قبح
سیّآت و کثرت عقاب بحسب کثرت معاصی
و اختلاف انواع عذاب بسبب اختلاف مخالفات
وَمَا رَبُّکَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ • اَلْيَوْمَ تُجْزَيٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ

لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ و با این همه رجحان جانب عفو الهی و سعت
رحمت نامتناهی بیشتر از طرف وعید و مواخذه
که سَبَقَتْ رَحْمَتِي عَلَيٰ غَضَبِي وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا
وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ اَجْرًا عَظِيمًا • صاحب ایمان کشفی را
باشد که آن مورث انشراح صدر است بنور الله و علامت
آن نور تنفّر خاطر ست از لذّات مکدّر دار فنا و مالوفات
منزل غرور و تزوّد اسباب سفر عالم بقا و مشاهدهٔ
اسرار مراتب وجود و ظهور سطوت آفتاب فردانیت
از مطلع کبریا و تخلیه دار الملک غیرت از لوث
آثار اغیار تا جز آثار افعال و صفات احدیّت
مطلق در نظر صاحب این شهود ننماید و این طایفه
سابقان صفوف ولایت و مبارزان بارکاه
فردانیتند و تفاوت درجات این طایفه بحسب
تفاوت درجات محبّت و عرفان بود و چون
احاطه بکنه جلال عزّت غیر ممکنست درجات معارف

مخصر نباشد و دریاء اسرار عرفان را قعر و ساحل پدید
نیست ولی غوّاصان این دریا هر یک بقدر همّت و نهایت
عنایت از دریاء وحدت استخراج جواهر اسرار و حقایق
کنند امّا طایفه که از حقایق ایمان کشفی بی نصیبند
و بمرتبه استدلال و تقلید قناعت کرده اند اگر باداء
فرایض و اجتناب کبایر قیام نمایند اعلاء این قوم
باذناء اهل قرب ملحق کردند و این درجهٔ اصحاب
یمینست و امّا گروهی که اهمال بعضی از فرایض روا داشتند
و ارتکاب بعضی از کبایر کنند باصحاب یمین ملحق
شوند اگر عنایت ازلی متدارک حال ایشان گردد
و پیش از تقارب اجل توبهٔ نصوح کنند باصحاب یمین
ملحق شوند که اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ کَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ و اگر پیش از
توبه لشکر اجل تاختن گیرد احوال این قوم را خطری
عظیمست چه در اخبار آمده است که بعضی از اصرار هست
که سبب سلب ایمان میگردد نعوذ بالله منه و ایمان

مقلد و مستدل قابل میل و الحادست خاصه چون با مراض
اصرار ضعیف گردد بادنی خیالی و شبهتی تغیّر پذیرد
و اگر اصل ایمان بسلامت برند بر قدر اصرار در عذاب
بمانند و در خبر است که آخرین کسی که از عذاب خلاص یابد
ده بار چند دنیا منزل او بوُد در بهشت و این مزلّت
اقدام مخذولان مردود و مصارع افهام مغروران
مطرودست و بعضی از مُرده دلان مقبره جهالت
و کور دلان بادیهٔ غفلت و ضلالت اعتراض کرده اند
که چون بهشت در آسمانست و آسمان از دنیا است
پس چون ده چند دنیا بکمتر کسی دهند و این بیچاره
مغرور این قدر ندانسته است که این قدر نه بر سبیل
مساحت جسمانیست تا فرسخی بمقابل فرسخی نهند بلکه
بطریق ضرب امثالست و این همچنانست که یکی باغی
از شخصی بستاند که بهاء آن باغ صد دینار بود و جوهری
بدو دهد که قیمت آن هزار دینار باشد پس گوید باغی

اذوي كرفتم وده چندان باغ بوي دادم راست كفته
باشد وارباب بصيرت را در صدق قول وي هيچ شك
نباشد زيراكه بنور عقل معلوم كرده اند كه عِظَمِ صورت
باغ وصِغَرِ جرم جوهر را درين معني اعتبار نيست وغرض
ازين موازنه تعيين قيمت است وچون مقصود از
تمليك باغ وحصول ماليتست پس قيمت هر چيزي
روح آن چيز بود پس جوهر اكرچه در وزن يك مثقال
باشد چون قيمت آن هزار دينار باشد در حقيقت
ده چندان باغ بود كه قيمت آن صد دينارست
وازينجا بود كه رسول عليه السّلام فرمود لَمَوْضِعُ
عِلَاقَةِ سوطٍ مِنَ الجُمُعَةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وكودك
ومعتوه وارذل سكان جبال وبراري چون بشنوند
كه اين جوهر ده چند باغست افسوس كنند واكر
جوهري خواهد كه حقيقت آنرا بفهم ايشان رسانند
نتوانند پس چنانك جوهري بصحبت معتوه وكودك

مبتلا شود مرحومست وعاجز ازانك اين موازنه در فهم
ايشان رسانيد همچنين انبيا عليهم السّلام مرحومند
ميان اجلاف امت ملت واغبياء امت وممكن
نيست كه حقايق اسرار الهي كما هي بفهم ايشان توانند
رسانيد مكر در لباس ضرب وامثال اُمِرْنَا مَعَاشِرَ
الانبياءِ وَاَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ وهمچنين
اكابر اوليا واهل عرفان عاجزاند از تفهيم مقلدان
قاصر وعالم نامان فاجر وازين جهت رسول عليه
السّلام فرمود كه اِرْحَمُوا ثَلَثَةً عَالِمًا بَيْنَ الجُهَّالِ
وَعَزِيزَ قَوْمٍ ذَلَّ وَغَنِيَّ اِفْتَقَرَ سنت الهي چنان رفته است
كه بيشتر انبيا واوليا بانكار جهال ومعانده وجحود
اهل الضلال مبتلا باشند كه اَلْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ عَلَى الاَنْبِيَاءِ
ثُمَّ الاَوْلِيَاءِ ثُمَّ الاَمْثَلُ فَالاَمْثَلُ ونادر باشد كه ولي
كامل از محنت ابتلاء خلق بسلامت ماند واغلب
واكثر اهل تحقيق وارباب قلوب از اكابر مشايخ

واولیا انا را الله بَرَاهِینُهُمْ در هر عصر بضروب ایذاء
اشرار وانواع بلا از عداوت وانکار فجار باخراج
از بلاد وجلاء اوطان وسعایت نزد سلاطین ونسبت
بکفر وزندقه والحاد مبتلا بوده اند وآنرا سعادت
روزکار خود داشته ودانسته که محنت ومحبت هم زادند
وهرکه بر درکاه عزت لاف محبت زند بضرورت
در بوته محنتش باید کداخت وهرکه طمع وصل سلطان کند
کاو نفس را قربان راه باید ساخت نظم

کار آسان نیست با درکاه او | خاک میباید شدن در راه او
لطف او در حق هرکه افزون بود | بیشک آنکس غرقه اندر خون بود
کر شراب لطف میخواهی مدام | قطع کن وادی قهر او تمام
زانکه تا این نبودت آن نبودت | بی بلاء درد درمان نبودت
مردمی باید تمام این راه را | جانفشانی باید این درکاه را
دست باید شستن از جان مردوار | تا توان کفتن که هستی مرد کار
چون زنا مردی نیم من مرد او | جامه نیلی کرده ام از درد او

ای عزیز روایح نسیم سعادت نجات نصیب اهل
توحیدست اما غیر موحد از تشریف این دولت
محروم است وحقیقت توحید نه آنست که بزبان لا اله الا
الله کوید فقط چه محققت که زبان ازین عالمست ونفع
آن ازین عالم تجاوز نکند وفایده در این عالم بیش ازان
نباشد که ضرب شمشیر بدین قول ازین قایل دفع کند
ودست غانمان از مال او کوتاه کرداند وبقاء این
فایده مدت حیات بیش نباشد چون حیات منقضی
شود این فایده منتفی کردد ودر حیات اخروی جز صدق
اعتقاد وحقیقت توحید فریادرس نباشد ونشان کمال
توحید آنست که موحد جز حق نجوید وغیر حق نخواهد
وجز آثار صفات حضرت صمدیت در عرصهٔ وجود نه بیند
ونداند وبوسایط واسباب التفات نکند وبظهور
حوادث متغیر نشود واهل الله درین معنی متفاوت
باشند که جوشن امواج دریاء توحید ایشان چون کوهها

بود وبعضي را از حقیقت توحید بقدر یک مثقال بود
وبعضي را ذرّه بیش نباشد و بیشتر کرفتاري اهل توحید
بواسطهٔ مظالم وحقوق عباد چه اهل دیوان مظالم ممکن
نیست وهرچه غیر مظالم است تکفیر آن بانواع طاعات
ممکن نیست بعفو نزدیک ترهست و در آثار آمده است
که بنده را بحضرت عزّت بدارند وکوهها طاعات
وحسنات او برابر او بدارند پس اصحاب مظالم برخیزند
یکي دشنام داده باشد ومال یکي کرفته باشد و درحق یکي
کمان بد برده وغیبت یکي کرده وهمه مطالبهٔ حقوق
کنند تا ازان هیچ نماند وخصمان آن بسیار بمانند ملایکه
کویند الهي از حسنات این شخص هیچ نماند وخصمان
بسیارند خطاب برسد که از سیآت خصمان برکردن
وي نهید وویرا با سیآت درهم پیچید و در آتش اندازید
اینجا بداني که ظالم سیآت مظلوم هلاک میکردد ومظلوم
بحسنات ظالم نجات یابد ونجات وکرفتاري خلایق را

درعرصهٔ قیامت اسبابي خفیست که جز مالک روز جزا
براسرار آن اسباب اطلاع ندارد بسا معاصي که در نظر
خلق عظیم بود و درعلم حق بتدارک عفو نزدیک تر
باشد وبسیار صغیره که بنده بدان التفات نکند
وآن سبب هلاک او کردد که وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ اللَّهِ
عَظِيمٌ وهیچکس را برسرّ مشیّت ازلي وقوف نیست
وکبیره که برسبیل اتفاق از شخص صادر شود واثر آن
منقطع کردد ومرتکب آنرا عزم معاودت بمثل آن
نبود بعفو امیدوار تر است از صغیره که بنده بران مواظب
باشد چنانچه قطرات آب که از جایي علي الدّوام بر
سنکي میچکد واثر آن بمرور ایام در سنک ظاهر میشود
وآن مقدار آب اکر یکبار بران سنک ریختي در وي
اثر نکردي وازین جهت رسول علیه السلام فرمود که
خَيْرُ الْأَعْمَالِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ چنانک مداومت
برعمل اندک اکرچه اندکست اثر آن در تنویر دل ظاهر میکردد

مداومت بر صغیره سیئه نیز موثرست در تسوید دل و در خبر است
که المؤمن یری ذنبه کالجبال یخاف ان یقع علیه والمنافق
یری ذنبه کذباب مر علی انفه فطاره یعنی مومن کناه
صغیره همچو کوه بیند که بر سروی خواهد افتاد و منافق
کناه خود همچو مکسی میبیند که بر بینی وی کذرد بر و التفات
ننماید و سبب بزرک داشتن مؤمن کناه را علم و معرفت
ویست بجلال و عظمت حق که آن اصل ایمانست و هر کرا
معرفت او بجناب کبریا کاملتر خوف او از آفات
مخالفات و سوء ادب دران حضرت بیشتر که انما
یخشی الله من عباده العلماء و ازینجاست که ذلت
از عالم برابر صفت ذلتست از جاهل زیرا که بزرکی
مخالفت بقدر معرفت مخالف است و جمعی از مغروران
باشند که بارتکاب معاصی اظهار سرور کنند و باشد
که در مجالس بران مباهات نمایند که دیدی که چکونه
فلانکس را بی عرض ساختم و چون فلانکس را فضیحت

کردم و فلانکس را کول کرفتم و آن بیچاره مغرور نمی داند که
آن همه تسویلات نفس و عشوهٔ شیطانست و همه سبب
هلاک ویست و وظیفهٔ او درین حال اندوه و تاسف است
بر مصیبت این ضرب مهلک از دشمن بدین او رسیده است
و آن سبب کرفتاری آخرت او کشته و آشکارا کردن
کناه زیادتی جنایت است بر جنایت و از نعمتهاء
الهی یکی ستر است بر قبایح افعال و اظهار کردن فعل
قبیح و هتک ستر کفران نعمت سترست و در خبر است که
جمیع کناهان خلایق را امید عفو هست مکر آنکسانی که
کناه کذشته آشکارا کنند خاص کسی که مقتداء قومی
باشد و داند که خلقی دران فعل بوی اقتدا خواهند
کرد چنانک بعضی از فقهاء عصر بانواع حیل تقرب
سلاطین جویند و بطمع سلامت صحت و ادرارات
حرام خطاهاء ایشانرا تاویل کنند و بترک انکار
معاون ظلم ایشان کردند و تحصیل علوم کتاب

وسنّت که اصل دینست التفات ننماید و همه عمر در استحضار
علوم مجادلات و مخاصمات صرف کنند و جمعی از متوسمان
روزگار آن افعال را تمسّک سازند و در صورت علم
و علماء مغوی و مضلّ خلق گردند و باشد که آثار این
شر بعد از اعصار رود و در دهور در میان خلق بماند و آثام
همه بدیوان اعمال وی ملحق شود که مَنْ سَنَّ سُنَّةً
سَیِّئَةً فَلَهُ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا و گفته اند مثال
ذلّت عالم مثال غرق گشتن کشتی است که چون
کشتی غرق گردد خلقی را با خود غرق گرداند و در آثار است
که شخصی در بنی اسرائیل بود موسوم بسمت علم و در بدایت
امر ارتکاب مخالفت کردی و مرکب حظوظ در میدان
شهوات راندی تا خلقی بمشاهدهٔ افعال او بر متابعت
هوا و ارتکاب معاصی گشتند پس توبه کرد و مدّتی
باصلاح ما مضی اهتمام مینمود حق جلّ وعلا وحی فرمود به
پیغامبر آن عصر که آن شخص را بگوی اگر گناه میان من و تو

دلیر

بودی آتش ندم را بر خرمن معاصی تو مسلّط کردمی
تا پاک بسوختی و ادناس اوزار از دیوان اعمال تو
بآب دریاء مغفرت شسته شدی ولی خلقی از بندگان
من که بر اثر تو گمراه گشتند و مستحق آتش شدند تدارک
آن بچه نوع خواهی کرد

شعر

آنچنان افتاده ام کاکه نیم ز افتادگی ● گر نمیدانم تو میدانی که چون افتاده ام
بارها افتاده ام از پای در راهت ولیک ● دستم اکنون گیر که اکنون سرنگون افتاده ام
راحما این هیچکس را یکنفس بیداد کن ● توبه بخشم که پست نفس دون افتاده ام
هم تو دستم گیر زین افتادگی ای دستگیر ● گز برون نومید گشتم وز برون افتاده ام

وگروهی دیگر از منهمکان مهالک اصرار با مهال
و حلم و ستر الهی مغرور گردند و آنرا از عنایت حق
شمرند و ندانند که آن جهلست بمکامن غرور و امن
از مکر الله از جملهٔ کبایر است و امهال حق بنده را با وجود
اصرار علامت مقت و سخط حضرت جباریست
که إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

ودوام نعمت وعافیت وستر وامهال باصرار بر معاصي
عین استدراجست که فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ
أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ
بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ه

باب سیوم

در شرایط توبه ودوام آن تا آخر عمر وتکفیر ذنوب
قال الله تعالی إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ
عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ه ای عزیز چون
از بحث سابق معلوم کردی که توبه عبارت از ندامتست
وآن نتیجهٔ علمست بدانچه مخالفت محبوب سبب حرمان
محبتست از سعادت وصول بلقاء محبوب ونتیجهٔ عزمست
وترک معاصي که آن مانعست از وصول بمحبوب ومرکب
از علم وندم وعزم بدوام وتمام آنرا علاماتست ودوام
آنرا شرایط اما ندامت تألم وتوجع دلست در حال شعور
بفوت محبوب وعلامت صحت ان کثرت بکا وطول
اندوه وتاسفست چنانک شخصی از مخبری صادق خبر

باید بنزول بلائی بفرزند عزیز خود وداند که آن بهلاک
میکشد هیچ شک نیست که این حال مصیبت وی گردد
وحزن وبکا بروی غلبه کند تا آخر خواهد که آب دیدهٔ
خود را بازدارد نتواند اینجا بدیدهٔ انصاف نظر کن
تا هیچ عزیز عزیزتر از نفس تو هست وهیچ دلیل بر
نزول بلا روشنتر از مخالفت حق هست که عاقبت
آن آتشاست وهیچ هلاکی سختتر از هلاکت وگرفتاری
آتش دوزخ هست وهیچ مخبری راستگوی تر از
خدا ورسول هست پس رقت دل وآب دیده دو گواه
عدلند بر صحت توبه علامت دوم استخلاص دلست
از شایبهٔ حلاوت معاصي واستبدال میل خاطر بکراهیت
ورغبت بنفرت ودر اسرائیلیاتست که یکی از انبیاء
بني اسرائیل دعا میکرد بجهت قبول توبهٔ شخصی که سالها
مواظبت عبادات کرده بود بعد از توبه حق جل وعلا
وحي کرد که اگر همه اهل آسمانها واهل زمین در حق او

شفاعت کنند ما توبهٔ او قبول نکنیم تا یک ذرّه حلاوت
آن معصیت در دل وی باقی بود ای عزیز مشتهیات
و مألوفات عادتی بالطّبع لذیذاست و نفس استبعاد
تصوّر مرارت آن میکند امّا اگر شخصی تناول عسلی کند
که در وی زهر تعبیه باشد و در حال ذوق لذّت عسل
ادراک خاصیّت نمیتواند کرد پس آلام آثام زهر بر جسد
وی مستولی گردد و مویهای سر و روی ریختن گیرد و اعضاء
ویرا بیکار کرداند بعد ازان چون از عسل پیش وی
نهند بشک خاطر او ازان عسل متنفّر گردد با آنک
بحلاوت آن متیقّنست همچنین تایب صادق چون
بیقین معلوم کند که ذوق حلاوت معصیت در حال
چون ذوق حلاوت عسلست و مضرّت آن در مآل
چون مضرّت زهر که بروزگار دراز ازان خلاص نیابد
هر آینه نفرت از لذّت گناه در وی پدید آید و علامت
صدق صحّت توبه حصول این یقینست که آنرا ایمان

خوانند و چون مثل آن یقین هر کس را دست ندهد لاجرم
وجود تایبان صادق کم یافت و عزیزست و بیشتر
خلق بمتابعت هوا و خوار داشتن صغایر از حضرت
صمدیّت اعراض کرده اند و خبر ندارند بیت

ای بدنیا بی سر و پا آمده — باد در کف خاک بیجا آمده
نی بهشیاری ترا از خود خبر — نی بمردن از وجودت هیچ اثر
خویش را گم کرده‌ای راز جوی — پیش ازان کت جان برآید بازجوی
عشوهٔ ابلیس از تلبیس تست — در تو یک یک آرزو ابلیس تست
تا کنی یک آرزوی خود تمام — در تو صد ابلیس زاید والسّلام

ای عزیز بدانک عزم از ندامت منبعث میگردد
چنانک ذکر کرده شد و حقیقت آن ارادت تدارک
مافاتست و این عزم را سهٔ حکمست حکم تعلّق بحال
و حکم تعلّق بماضی و حکم تعلّق باستقبال اما حکم تعلّق
عزم بحال موجب ترک هر محذورست که وی مباشر آنست
و موجب اداء هر فرضی که بروی متعیّن گشته است

واما تعلق آن بماضي موجب تدارک تقصیرهاء کذشته است
واما تعلق آن باستقبال موجب دوام طاعت وترک
معصیت تا آخر عمر وشرط صحت آنچه متعلقست بماضي
آنست که تامل کند از سن بلوغ تا بحال توبه که چه مقدار
عمر کذشته است و در هر سال و هر ماه و هر روز چه نوع
طاعت از وي فوت شده است وچه نوع معصیت
ارتکاب کرده است وچه مقدار مظالم مالي وعرضي
بر ذمت وي جمع کشته بقضاء تدارک ورد آن مشغول کردد
مثلاً اکر عدد نمازهاي فايت راندانذ مدت عمر از بلوغ
تا حال توبه حساب کند وآن مقدار که در اداء متیقن
کردد تا در غلبه ظن افتد ترک کند باقي قضا کند واکر در
سفر ترک صوم رمضان کرده باشد وقضا نکرده یا عمداً
افطار کرده باشد جمله را حساب کند وقضا کند وقضاء
زکوة وحج همبرین قیاس کند اما تدارک معاصي باید که
از اوان بلوغ تفتیش جرایم اعضاء سبعه بکند که آن

چشم وکوش وزبان وبطن وفرج ودست وپاست
وآنک شنیده که دوزخ را هفت درست که لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ
لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ کلید هر دري از جریمه عضوي
ازین اعضاء سبعه حاصل میکردد پس سالک باید که دیوان
معاصي خود را مفصل کرداند بمحاسبهٔ ایام وساعات
ماضیه وچون بر خفایا وسرایر جمیع صغایر وکبایر اطلاع
یافت پس نظر کند آنچه میان وي وحق است ومتعلق
بمظلمهٔ خلق نیست چون بي طهارت مس مصحف کردن
وجنب در مسجد نشستن وشرب خمر وسماع ملاهي واعتقاد
بدعت وغیره بتدارک آن مشغول کردد وآن دو نوعست
اول توبه بندامت وتاسف دوم آنک اثر هر سیئه
بحسنه که مناسب آن سیئه باشد محو کند که إِنَّ الْحَسَنَاتِ
يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ مثلاً استماع ملاهي بسماع قرآن ومجالس
ذکر وقعود جنب در مسجد باعتکاف وعبادت
ومس مصحف بي طهارت باکرام آن بکثرت تقبیل

وقراءت وشرب خمر را بتصدق مشروبات حلال
ونظر غیر محرم را بعفت وکثرت نظر در مصحف وحکمت
این مناسبات درجمیع اقسام معاصی رعایت کند
وچون بدلیل تجارب معلوم شده است که معالجهٔ امراض
جسمانی ممکن نمی گردد مگر باستعمال اضداد آن همچنین
ازالت مواد امراض معاصی که بر آینهٔ دل عارض گشته است
ممکن نیست مگر بشربت حسنه که ضد آن جنس باشد
از معاصی واین نوع تدارک شیوهٔ اکیا است واگرچه
مواظبت بریک نوع طاعت هم سبب تنویر دل
وتکفیر معاصی میگردد اما سرعت تغیر احوال دل بحصول
جلا وصفا بطریق او نزدیکتر وحدیث نبوی که مَا مِن
مُؤمِنٍ يُصِيبُهُ هَمٌّ وَلَا غَمٌّ وَلَا أَذًى إِلَّا يُكَفِّرُ اللهُ بِهِ خَطَايَاهُ
شاهد این معنیست وسر این معنی آنست که بدانی که محبت
دنیا سرهمه گناهانست والفت وسرور بحصول آن بندو
دام مرغ جانست وهموم وغموم سبب نقصان

الفت ومحبتست که سرهمه گناهانست وچون محبت
چیزی گناه بود حرمان از آن مرادنیه کفارت آن گردد
واگر محب دنیا بسبب دوام تمتع از سعادت حرمان محروم
ماندی خطیهٔ وی بکمال رسیدی حکم گناهی که میان بنده
وحقست اینست اما آنچه بحقوق خلق تعلق دارد
آنرا دو حکمست یکی مظالم دوم جنایت مخالفت امر حق
اما تدارک جنایت بتحسر وندامتست واما تدارک
مظالم ایذا باحسان وبعد عدم امکان رد واستحلال
غصب بتصدق مال حلال وغیبت را بدعا وثنا
واظهار خصال خیر وقتل را باعتاق الرقاب
چراکه حقیقت وجود شخص ارادت واختیارست
واین معنی درحق بنده مفقودست ودرحق سید موجود
زیراکه اختیار در امور بنده سید راست نه بنده را
پس اعتاق نوعی از ایجاد معنویست واز این جهت
شرع کفارت قتل را باعتاق مقرر روا داشته است

پس اگر قتل خطا بود توبهٔ آن تسلیم دیت بمستحق از
وارث مقتول یا عاقله واگر عمد بوده باشد باعتراف
نزد ولی وحاکم گرداند تن ولی را بر نفس خود تا اگر خواهد
عفو کند واگر خواهد قصاص کند ونشاید که اخفا کند چون
شرب خمر وزنا وسرقه چه در این اقسام مرتکب را لازم
نیست که افضاح نفس خود کند بهتک ستر بلکه
اقامت حدود بر نفس خود بانواع مجاهدات وتستر
بستر الله اولی امّا قصاص وقذف وجنایت وغدر
وتلبیس را لابدّ است از استحلال بهر نوع که ممکن گردد
وهر که حساب نفس در دنیا آسان گیرد بدشواری
حساب آخرت گرفتار شود واین معنی بر عمّال ملوک
وسلاطین واهل بیع وشرا مشکل باشد که خصماء
ایشان در اطراف بلاد متفرق باشند ومثل این قوم را
چون طریق استحلال متعذّر شود باید که طریق تکثیر
حسنات را غنیمت شمرند بقدر کثرت مظالم

واین معنی اقتضاء استغراق عمر میکند در حسنات بحسب
طول مدّت ظلم وجنایت گذشت از کجا معلومست که
ما بقی عمر بقضا وتدارک وفا خواهد کرد یا نه واگر جنایت
از انجمله باشد که مجنی علیه بسبب ذکر وتعریف آن متألم
گردد واطلاع وی بدان سبب زیادتی ایذاء او شود
چون زنا کردن با جاریهٔ شخصی یا با اهل او ذکر کردن
این نوع تجدّد سیّئه است نشاید ذکر این تصحیح
کردن بلکه استحلال بطریق ابهام واجب بود پس
بحسنات مکافات کند چنانکه مظالم میّت وغایب
وچون نزدیک مجنی علیه تعریف جنایت خود کرد وخصم
از استحلال امتناع نماید بتلطف خدمت واحسان
وقضاء حاجات او قیام نماید که خاصیّت آدمی
آنست که منقاد احسان گردد وهر خاطر که بسبب
سیّئه متنفر شود بسبب حسنه مایل گردد وچون در
ایصال فرح وسرور بواسطهٔ احسان بقدر ایذاء

سعی نمود عدم رضاء خصم را اعتماد نماند چنانک کسی در دنیا
اتلاف مال غیر کرد پس مثل این ردّ میکند و خصم از قبول
و ابرا امتناع مینماید حاکم حکم میکند بقبض اگر میخواهد
و اگر نی حکم اَحْکَمُ الحاکِمِین در سعید قیامت همچنین خواهد
بود و ارباب طریقت اختلاف در تایبی که آتش
شهوات خود باب ریاضت نشانده باشد و نفس او
بشرایط توبه ساکن کشته و از ارتکاب معاصی
ایمن باشد و دیگری در نفس او تقاضاء آن هست
ولی بمجاهده بمنع آن میکند بعضی کفته اند مجاهد
فاضلتر زیرا که او را با توبه فضل جهاد هست و بعضی
برانند که متمکن افضل چه حال بسلامت نزدیکتر
و کشف حقیقت این معنی موقوفست بحصول معرفت
احوال تائب متمکن از دو حال خالی نیست یکی آنک
انقطاع وی از ارتکاب مناهی بسبب فتور نفس
شهوت بود چنانک بعد از توبه طریان علت عنت

تصمیم عزم تایب کردد بر ترک زنا و رتبت مجاهد بیشک
افضل و اعلی ازین شخص زیرا که عزم وی بر ترک مناهی
بسبب مجاهده دلالت میکند بر قوت یقین و استیلاء
دین وی حالت دوم آنک بطلان داعیهٔ مخالفت
بسبب قوت یقین تایب باشد و صدق مجاهدهٔ
سابق قمع هیجان شهوت وی کرده و سک نفس را باداب
شرع مؤدب کردانیده و مثل این تایب فاضلتر
از مجاهد مقاسی و اگر صاحب مجاهده را فضل جهاد
هست امّا چون نفس جهاد مقصود نیست بلک
مقصود از ظفرست بر اعدا که چند هوا و شیطانست
پس رتبت کسی که نفس سک را مقهور آداب شرع
کردانیده و بر لشکر اعدا ظفر یافته هر آینه عالیتر از
مرتبه کسی که در طلب ظفر باشد و معلوم نه که غالب
خواهد بود یا مغلوب و همچنین در فراموش کردن
کناه و نصب عین کردانیدن نسبت با حالی

آن مشایخ سلف رحمهم الله اختلاف کرده اند ای عزیز
بدانک گناه را نصب عین گردانیدن نسبت با حال
عامی غافل کمالست از انجهت که تذکر خطر معاصی مثمر
خوف و حزن او میگردد و دوام این معنی سبب منع
او میشود از رجوع بحالت اول مگر معصیتی بود که
تذکر آن محرک شهوت گردد که انگاه نسیان آن اولی
اما تذکر ذنوب نسبت با سالک مطلقا نقصانست
زیرا چه در حال استغراق همم سالک بواسطهٔ ظهور مبادی
وصول بانکشاف انوار ایقان و بروز لوامع حقایق
عرفان و سرور سر بواردات غیبی و لوایح تجلیات
اسرار قدسی سبب فناء شعور او میگردد باحوال ماضی
و مستقبل

شعر

تا که باشد یاد غیری در حساب | ذکر مولی باشد از تو در حجاب
تا بود یک ذرّه آن هستی بجای | کفر باشد گر نهی در عشق پای
تا تو با خویشی عدد بینی همه | چون شوی فانی احد بینی همه

دولت دین گر میسر گرددت | آفرینش جمله چاکر گرددت

ای عزیز بدانک اهل توبه را چهار درجه است درجهٔ
اول آنست که از معاصی توبه کند و بر شرایط توبه استقامت
نماید تا آخر عمر و اصلا نیّت عود بحال اوّل در خاطر
نگذراند مگر زلّاتی که انفکاک آن از نوع بشر ممکن نیست
و اسم این توبه توبهٔ نصوحست و صاحب این از زمرهٔ
سابقانست و صاحب نفس مطمئنّه است که رجوع وی
بمحلّ رضوانٌ مِنَ الله خواهد بود که اعلاء درجات اهل
نعیمست و درجات این قوم متفاوتست و این تفاوت
گاه بحسب قلّت و کثرت نزاع نفس و تشبثات او
بود و گاه بحسب اختلاف انواع مجاهدات بود و ازین
جمله سابق کسی را گویند که آتش شهوات وی که مرکب
هواست مقهور تحت قهر عرفان گشته باشد و ورود
بود یقین سبب خمود بشریّت او شده و باشد که
صاحب این حال را بقیّت نفس مبتلا گردانند

تا فضل جهاد مزید حال تایب کردد و شرف این فضل
بحسب قلّت و کثرت طاعت و طول و قصر عمر بود
و بعضی کفته اند هر که ده بار ارتکاب معصیتی کند تکفیر
آن آنست که ده بار اسباب آن نوع معصیت مهیّا
کرده اند و در حالت وقوع با صدق شهوت و قدرت
ترک آن کند و این معنی اکرچه از اقویا ممکن است
امّا شرط صحّت توبه نیست چه هیجان آتش شهوت
کردن بتحصیل اسباب معصیت و عناد شهوت
از دست اختیار کذاشتن پس طمع عصمت کردن
از سلامت سخت دور است بلک بر طرق اسباب کردن
معاصی کردن بفرار از مبادی اسباب آن واجب است
درجهٔ دوم واجبی تایبی که بسلوک طریق استقامت
در مواظبت طاعات و اجتناب کبایر رعایت
میکند امّا در اکثر اوقات بحسب مجاری احوال
رسمی ببعضی از صغایر مبتلا میشود بی آنک از سر قصد

و عزم بران اقدام نماید و در حالت وقوع هر صغیره
بملامت نفس و ندم و تاسّف و تجدّد عزم بر احتراز
اسباب آن سعی میکند و این صاحب لوّامه است
و چون طینت آدمی از حقایق صفت جمالی و جلالی
که منتج آثار خیر و شرّ است معجون کشته این معنی اغلب
احوال تایبان باشد و این قوم مستهدف سهام بلاء
ابتلا اند از تغلب هوا و انواع هواجس نفسانی
و ضروب وساوس شیطانی و دایم باصلاح احوال
و ازالت آثار این صفات مشغولند و مخصوص بحسن
وعده که اَلَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ اِلَّا
اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ در معرض تمدح مذکور
که وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ
فَاسْتَغْفَرُوْا لِذُنُوْبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ
و اهل این درجه اکرچه دون سابقانند ولی اصحاب
درجات عالیه اند که خِيَارُكُمْ كُلُّ مُفْتَنٍ تَوَّابٍ

درجهٔ سیوم آنست که تایب چون بعد از استمرار توبه مدتی
بر ملازمت شرایط آن قیام نموده ناگاه آتش شهوات
از تنور هوا که روح نفس است شعله زدن گیرد و چون
حوصلهٔ تایب را امکان مقاومت نماند مقهور داعیهٔ
نفس و جاذبهٔ شهوت گردد و بعضی از معاصی مبتلا
شود وَمَعَ هَذا مواظب طاعات و تارک شهوات
و مخالفات بود و آن معصیت باشد و عازم بر قمع
اصول آن و نادم در حالت فراغ از قضاء آن ولی
غلبهٔ آتش شهوت سبب تسویف توبه وی میشود
و کلام ربانی صفت این قوم میکند که وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا
بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ
يَتُوبَ عَلَيْهِمْ الآية امر این قوم از روی مواظبت
طاعت و کراهیت سیئات بر جای عفو نزدیکست
و از روی غلبهٔ شهوت سبب تسویف توبه بخطر حرمان
و خذلان نزدیک و در منزل مشیت متردد میان

خوف اگر توفیق بارگاه کرم بمقتضاء فضل در جبر
کسر او کند و عنایت توبه متدارک حال او گردد باهل درجهٔ
دوم ملحق گردد و اگر تصرف نفس و سوا بماند جاذبهٔ
آن معصیت او را بشقاوت ابدی و خسران سرمدی
کشد درجهٔ چهارم آنکه توبه کند و مدتی بر شرایط توبه
استقامت نماید پس دواعی شهوات و جواذب لذات
نفس بحال اول باز برد و عماء غفلت بر عین بصیرت
مستولی گردد و در تیه مخالفات بر اقتراف معاصی
اصرار نماید در این غبار آثار نفس اماره چنان بر آینهٔ
دل مستولی گردد که قابلیت تصقیل از وی برخیزد
و مصقلهٔ توبه و ندم و تاسف را در وی مجال نماند
پس اگر مشیت ازلی و قضاء الهی بموجب عمل او
حکم کند رقم شقاوت ابدی بر ناصیهٔ روزگار او کشند
و داغ خسران سرمدی بر جبین حال او نهند و اگر
سابقهٔ عنایت تدارک حال او کند و اصل ایمان

۴۵۳

از غرقاب دنیا بسلامت برد بقدر تندیس آینهٔ دل
بر بوتهٔ دوزخ کداز یابد از یکساعت تا هفت هزار سال
و باشد که بسببی از اسباب خفیه زمام ضعف و جهل
مقصری را بر ره کذر تلاطم امواج رحمت بی علت کشد
و دریا عفو و کرم ماحی شرایر آن سرکشته شود و این جنان
بود که مفلسی در ویرانهٔ کنجی یابد ولی این معنی نادر افتد
و سنت الهی چنان رفته است که چنانک تعب تجارت
و کسب سبب تحصیل مالست مواظبت طاعات واجتناب
مخالفات سبب حصول نعیم جنات و فوز بعلو درجات
کردد و چنانک اکر کسی خانهٔ خود ویران کند و مال خود
ضایع کرداند بامید آنک در ویرانه کنجی یابد چنانک
بعضی را اتفاق افتاده است عقلاء دنیا اورا احمق
و دیوانه نامند همچنین هر که انتظار مغفرت و طمع
درجات عالیه کند با وجود اصرار بر معاصی و ترک
طاعات ارباب قلوب و اهل تحقیق اورا از مغروران

هلاک

۴۵۴

هلاک شمرند و عجب از حماقت مغروری که همه عمر اقتحام
مهالک و اخطار بر کوب بحار و محنت اسفار اختیار
میکند بجهت حطام دنیای فانی با آنک میداند که مرکب
عمر چون باد در کذارست و نیل مراد مشکوک و روز و شب
بارتکاب معاصی در تخریب خانهٔ آخرت میکوشد
و خود را از سعادت ملک مقیم و نعیم دایم محروم
میکرداند بتسویل نفس و عشوهٔ شیطان که حق کریمست
و آن حضرت را از معصیت من چه زیان و این
مغرور جاهل نمیداند که پروردکار دنیا و آخرت
یکیست و چنانک سنت الهی رفته است که مال
دنیایی بی کسب و تجارت حاصل نشود همچنین
نعیم ابدی و ملک اخروی بی امتثال اوامر واجتناب
نواهی و ملازمت طاعات حاصل نکردد که وان
لَیْسَ لِلْاِنْسانِ اِلَّا ما سَعی

شعر

هر که فرمان برد از خذلان برست   از همه دشوارها آسان برست

کار فرمان راست در فرمان گریز — بندهٔ تو در تصرف بر مخیز
طاعتی در امر در یکساعتت — بهتر از بی امر عمری طاعتت
آنچه در صورت ترا رنجی نمود — در صفت بیننده در گنجی نمود

ای عزیز چون شرایط توبه معلوم کردی اکنون بدانکه
اگر کسی بمحافظت جمیع شرایط قیام نتواند نمود بدان
سبب اهمال همه روا نباید داشت مثلا ترک معصیت
یک واجب است و اقامت طاعت بجای آن معصیت
واجبی دیگر اگر نفس مساعدت ننماید بر ترک معصیت
بواسطهٔ غلبهٔ شهوات باید که اتیان حسنه در مقابل آن
غنیمت دارد تا از آن جمله بود که وَیَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ
السَّیِّئَةَ و باید که سیئهٔ هر عضوی را بحسنهٔ که متعلق آن
عضو بود تدارک کند و یقین داند که هیچ ذرهٔ از خیر
و شر از اثری خالی نیست که فَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
خَیْرًا یَرَهُ وَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا یَرَهُ بلکه
اجسام عالم با تساع اقطار آن از ذرات مجتمعه

حاصل

حاصل گشته است پس اگرچه استغفار زبانی را بی ندامت
قلبی نزد استغفار کامل که آن مجموع قول و ندم و تأسف
قدری نیست ولی چون توفیق مساعد نباشد بر تحصیل
مرتبهٔ اعلی کمال مرتبهٔ ادنی که استغفار زبان است هم از
اثری خالی نیست ترک آن روا ندارد شخصی از غفلت دل بخدمت
شیخ ابو عثمان مغربی قدست اسراره شکایت کرد که
مدتیست که بر ذکر زبان قیام می نمایم و در دل خود از آن هیچ
اثری نمی یابم شیخ فرمود که شکر کن که یک عضو از اعضاء ترا
بذکر خود مشغول گردانیده اند و از کید شیطان یکی اینست
که چون طالب را حضور دل میسر نشود وی را بتسویلات
باطل از ذکر زبان هم محروم گرداند که چون در ذکر با غفلت
خیر نیست زحمت بی فایده کشیدن از حماقت است و خلق
درین کید بر سه قسم اند ظالم و مقتصد و سابق ظالم آنست
که از ذکر زبان که ادنا مراتب ذکر است تخلف کند
و بدان سبب که مرتبهٔ اعلی میسر نمی گردد از ادنی هم

محروم ماند دوم مقتصد است که در حالت تسویل شیطان
بتأمل معلوم کند که ذکر مجرد زبان اگرچه بنسبت با حضور
دل نقصانست اما بنسبت با سکوت و فضول کمالست
پس این کمال غنیمت میدارد و بزخارف تسویلات
شیطانی التفات نمیکند سیوم سابقست که چون بر تسویل
شیطان شعور یابد بداند که این سخن راستست ولی
کلمهٔ حقست که بباطل میکشد آتش غیرت در باطن او
مشتعل گردد و حرکت دل با حرکت زبان منضم شود
و نمک تمکین بر جراحت لعین ریخته گردد و بعضی از
اهل تحقیق گفته اند که هر معصیت که هشت نوع از
اعمال تابع آن شود سبب امید عفو گردد از آن چهار اعمال
باطنست و چهار اعمال ظاهر اما اعمال باطن اول
عزم توبه دوم حب اقلاع از آن معصیت عفو کرد
سیوم خوف عقاب چهارم امید مغفرت و اما اعمال
ظاهر اول آنک در عقب معصیت دو رکعت نماز بگزارد

دوم صد بار استغفر الله بگوید سیوم یک روز روزه
دارد چهارم آنچه دست دهد صدقه کند و در خبرست که
اِذا عَمِلتَ سَیِّئَةً فَاَتبِعها حَسَنَةً یُکَفِّرُها اَلسِّرُّ بِالسِّرِّ وَالعَلانِیَةُ
بِالعَلانِیَةِ **باب چهارم** در دواء توبه و معالجه
و حل عقدهٔ اصرار یا اَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَلتَنظُر
نَفسٌ ما قَدَّمَت لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللهَ اِنَّ اللهَ خَبیرٌ بِما تَعمَلُون

ای عزیز بدانک خلق بر دو قسمند تایبان و مصرّان
و اصرار زادهٔ غفلت و شهوتست چنانک توبه زادهٔ
علم و صبرست پس مادهٔ معاصی معجونیست مرکب از
غفلت و شهوت و مادهٔ طاعات مقرّبه که توبه از آن جمله است
معجونیست مرکب از علم و صبر و ازالت امراض معاصی
و تحصیل شفاء توبه را هیچ دوائی نیست الا معجونی که
از حلاوت علم و مرارت صبر ترکیب یافته باشد
و چنانچه جمع انواع علوم طب در معالجهٔ امراض بدنی
نافعست اما هر مرضی را علمی خاصست همچنین مجموع علوم

درین ادویه امراض قلوبست امّا هر مرضی را علمی مخصوصست
وچنانچه مریض اوّل محتاجست بتصدیق آنک صحت ومرض را
اسبابیست وآن طاعت ومعصیت است واین معنی
ایمانست باصل طب بیمار علّت اصرار نیز اوّلا محتاجست
بتصدیق آنک سعادت وشقاوت اخروی را که
صحّت ومرض حقیقت است اسبابیست که حصول
این دو مرتبه بمقتضاء خاصّیات آن اسبابست
وآن طاعت ومعصیت است واین معنی ایمانست
باصل شرع وچنانچه لابدّست از اعتقاد مریض بغزارت
علم وحذاقت طبیب تا از توهّم تلبیس ایمن گردد
طالب شفاء توبه را نیز لابدّست از علم بصدق قول
رسول علیه السّلام واولیا وعلماء دین که اطبّاء امراض
قلوبند وچنانک مریض را بعد معرفت صدق طبیب
لابدّست از اصغاء قول او درانچه تحذیر فرماید از تناول
ماکولاتی که سبب زیادتی مادّهٔ مرضست تا خوف مضرّت آن

باعث مرض گردد بر احتمال توبه را نیز لابدّست از اصغاء
آیات واخباری که مشتملست بر ترغیب بتقوی که سبب
شفاء نجاح وفلاحست وتحذیر از ارتکاب ذنوب واتباع
هوا که از جملهٔ مهلکاتست تا این خوف باعث سالک
بگردد بر احتما از معاصی که مواد شقاوتست وچنانچه
مریض را در مرض معیّن از هر چیز احتما لازم نیست
وهر داروی نافع مرض وی نه بلک هر علتی را داروی
خاص است وهر مرضی مخصوص بر احتما از بعضی اشیا
همچنین هر مومنی را ابتلا بشهوتی مخصوص بود غالبا
وارتکاب معصیتی خاص کند واحتیاج بعلم آفات آن
وقدر ضرر آن در دین وکیفیت تکفیر آن از مهمات
حال او باشد وعلوم این جمله مختص باطبّاء قلوبست
که آن اولیا وعلماء دینند ای عزیز دنیا بیمارخانهٔ درگاه
عزتست ودرون این بیمارخانه همه موتی وبیرون آن
همه مرضی اند واکثر بیماران امراض معاصی ومعلولان

علت غفلت از مرض خود خبر ندارند و مثال ایشان چون
شخصی است که مرض برص بر روی دارد و آینه ندارد
که آن را مشاهده کند و تا کسی وی را از آن آگاه نکند بمعالجه
مشغول نگردد بلکه بیشتر امراض خلق چون علت
جنونست که معالجهٔ ممکن نمی شود مگر باکراه ازین جهت
بر کافهٔ حکام و سلاطین فرض عینست که در هر محلّتی و هر
دهی از ولایت فقیهی متدین معین گردانند تا اهل
آن بقعه را تعلیم آداب دین کنند و بندگان حق را از
متابعت هوا و اقتحام بدعت و ضلالت منع میکنند
و عنان نفس امّاره جهّال را از راه مخالفات برگردانند
و بر مناهج آداب شرع و جادهٔ طاعات دعوت کنند
و سبب عموم امراض قلوب سه چیز است اوّل
آنکه بیماران علل معاصی از مرض خود خبر ندارند
دوّم آنکه عاقبت مرض معصیت را در این عالم مشاهده
نمیتوان کرد بخلاف مرض بدن که میدانند که عاقبت آن

حرکت و چون طبع از آن متنفّراست طلب معالجه
در نهاد ایشان پدید می آید و چون هلاک اخروی که عاقبت
معاصیست بعد از موتست مشاهده نمی توان کرد
طبیعت از آن متنفّر میگردد ازین جهتست که آدمی در
دفع مرض بدن دخول کل مدخل می کند و در مرض
قلبی و دینی تکیه بر فضل و کرم حق میکند و در معالجه این مرض
مهلک اهتمام نمی نماید سیوم فقد طبیب حاذق مشفق
که آن اولیا و علماء دین اند و چون بیشتر علماء عصر
بمرض حبّ دنیا و میل بمألوفات عادتی و مشتهیات
طبیعی گرفتار اند لاجرم از معالجهٔ دیگران عاجز اند
بلکه سخن این قوم سبب زیادتی مرض میگردد زیرا که
چون ترکیب معاجین نصایح مشوب بشایبهٔ ریا و حرص
و کبر و عجب و غرور آمیخته است مزاج بیماران علّت شهوت
و عماء غفلت را از آن جزجرات و قسوت حرمان
و خسران نیفزاید و لَیْسَ الخَبَرُ کَالمُعَایَنَةِ بَبین که اهتمام

اکثر واعظان روزکار چکونه بر ترغیب عوام و استمالت
قلوب غفلت ثابت است و چون میدانند که نفوس اهل
فجور با سباب وجاه مایلتر است و ذکر شمول رحمت
بر دل ارباب غفلت جایکیرتر لاجرم بجهت لذت
سامعان جاهل بیشتر سخن ایشان در لطایف نکت
و اشارات و اشعاریست که همه دالست بتغلیب اسباب
رجا و ذکر دلایل سعت رحمت و حضور فاسق غافل در
امثال این مجالس سبب مزید جرات او میکردد بر عصیان
و طغیان ای کاشکی این قوم چون اهلیت اصلاح ندارند
بزخارف کلام افساد خلق نکردندی و کاشکی چون قوت
نطق صواب ندارند سلامت سکوت را غنیمت شمردندی
و این قوم مضلان هادی صورت و جاهلان حکیم نمایند
چه علامت حکمت آنست که هرچیز در موضع خود وضع کند
و ذکر اسباب رجا دو کس را مفید است یکی آنکه بواسطهٔ
غلبات آتش خوف روی از دنیا کردانیده باشد

وعیش بر خود تنک کرده و مجاهداتی که فوق طاقت
نفس است ملازم کشته سورت آتش خوف اینچنین کس را
بآب رجا نشاندن و مزاج او را بذکر اسباب رجا
باعتدال باز آوردن مهمست دوم مصری که بر انواع
معاصی چندان نموده باشد که بحکم استعظام جرایم از سعت
رحمت و قبول توبه نومید کشته بود بمعالجهٔ این شخص
نیز کردن بذکر رجا و رسانیدن او بشرح سعت رحمت
بسعادت توبه و امیدوار کردانیدن بشرف قبول هم
مهمت اما معالجهٔ غافلان مغرور و فاسقان تیره روزکار
مشهور که همه عمر استر سال عنان نفس اماره در میدان
مخالفات روا داشته اند و در تیه غفلت ارتکاب
انواع معاصی و اغتراف انواع شهوات را عین مقصود
تصور کرده بذکر اسباب رجا همچنانست که بمعالجهٔ
محرور بعسل و توسنی مراکب غرور سرکشتکان بادیهٔ غفلت
و بوم صفتان ویرانهٔ حرص و شهوت نه چندانست که

بضرب منزار تازیانه تخویف و تحذیر براه سعادت باز
توان آورد ذکر اسباب رجا این قوم را چه سود دارد
و در خبر است که هر روز که آفتاب طلوع میکند دو فرشته
منادی میکنند بآواز بلند یکی میگوید ای کاشکی این خلایق
آفریده نشدندی دیگری میگوید کاشکی چون آفریده شدندی
بدانستندی که برای چه آفریده شده‌اند و در خبر است که
چون آدم علیه السلام تناول گندم کرد هنوز بحلق او
نرسیده بود که حلّهاء بهشت از تن او پریدن گرفت
و عورت وی برهنه شد مگر تاج و اکلیل که شرم داشتند
از وی جدا شدن تا جبرئیل علیه السلام بیامد تاج از
سر وی برداشت و طوق از گردن وی بگشاد و خطاب
رب العزّة در رسید که ای آدم از جوار ما دور شو
که هر که بپلیدی مناهی ملوّث گردد جوار ما را نشاید
و روایتست که چون سلیمان علیه السلام بعقوبت
مبتلا شد بجهت تمثالی که ضعیفهٔ وی در خانه پنهان

داشته

داشته بود و بقولی آن ضعیفه درخواست کرد که در حکم
میل پدرش کند گفت آری و نکرد و گویند در خاطرش
بگذشت که کاشکی حکم پدر این ضعیفه را بودی بدین مقدار
چهل روز ملک از وی جدا کردند چون ظهور سطوت
قهر الهی مشاهده کرد بگریخت و روی در کوه و صحرا نهاد
و میگشت و بر خود نوحه میکرد و چون گرسنه شدی
بدر خانها رفتی و سؤال کردی جفا گفتندی و چون گفتی
من سلیمانم ویرا بزدندی و خاک و خاکستر بر سر وی
ریختندی و سر وی بشکستندی و نقلست که یکبار
زنی ویرا از در خانه براند و آب در دهن بر روی وی
انداخت و یکبار زنی طشت بول بر سر وی ریخت
و چون بعد انقضاء مدّت بلا ملک بدو باز گشت
بعضی از آن جفا کنندگان عذر خواستن گرفتند گفت
شما را ملامت نیست این امر سماوی بود که بشومی نفس
ظاهر شد و چون عنایت الهی متدارک حال بنده شود

او را بتازیانهٔ ادب از خواب غفلت بیدار کرداند
وعجب از حال غافلی که می بیند که انبیا علیهم السلام
با جلالت قدر و کمال قرب از یک لذت چه بلاها
دیدند و چه عقوبتها کشیدند و با این از خوف و خطر
آخرت ایمن نبودند واین مغرور همه عمر مرکب هوا
در ادویهٔ مخالفات میراند وارتکاب انواع معاصی
میکند و بامید عفو و کرم آتش شهوات در خرمن دین
خود می زند و با این همه دعوی کیاست وفطنت میکند
ورسول علیه افضل الصلوات بر کذب و حماقت
این کس گواهی میدهد که اَلکَیِّسُ مَن دَانَ نَفسَهُ وَعَمِلَ
لِمَا بَعدَ المَوتِ و الاَحمَقَ مَن اتَّبَعَ نَفسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّیٰ
عَلَی اللّٰهِ الجَنَّةَ ای عزیز عاقل کسی را توان گفتن که
بدیدهٔ بصیرت مکاید و غوایل دنیا را مشاهده توانند
کردن و بنور یقین تواند دید که هر نعمتی از وی
معقب محنتست و هر راحتی مورث حسرتی و هر

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي ظهر بما شاء لمن شاء
بمشية الازلية واستتر عمن شاء باستار عزة السرمدية وجعل
خصايص النقطة بقدرته آية دالة على حقايق الاحدية الغيبية واطلع
طوالع حقايقها في عالم الرقم عكوسا لشيون تجلياته الذاتية وتنزلات
آياته القدسية وصيرها بحكمه هيولاء الصور الحروف الخطية واعيان الكلمات
الرقمية ثم سترها بالظهر بها منها لتبيين الدلالات على الامور الالهية وانشا
تصاريفها في عرصة الرقم مشيرة الى تصاريف انعكاسات انوار الوحدة
تارة في قوابل مراتب الكثرة الكونية واستهلاك ذوات الاعيان اخرى في
سطوة بروق اطلاق ذاته المحيطة وهوية الغيبية والصلوة على من ارسله الى
كافة البرية هاديا الى جناب رفعة الصمدية وخصه بكشف الاستار عن وجوه العلوية
والسفلية وعلى آله خزنة الاسرار الحكمية واصحابه سدنة آثار السنية
لما شرع بين اهل العلم ان ادفع العلوم واشرفها علم التوحيد لشرف موضوعه
وجلالة شان معلومه وان كان موضوع علم الكلام النظري والحكمة الفلسفي
ايضا موضوع هذا العلم لكن البحث عن كيفية وصول العبد الى حضرة الربوبية
والتقرب من الجناب الالوهية الذي هو غاية المطالب ونهاية المقاصد
ومعرفة اسرار اسماء الله وصفاته ومظاهر آياته في العوالم العلوية والسفلية
وصدور درجات الكثرة عنها ورجوعها اليها بدقايق انواع السلوك
وشدايد اصناف المجاهدات وتهذيب النفس باقسام الرياضات

وتخليصها عن قيود الجزئيات واتصافها بنعت الاطلاق ليس من شان الحكيم
والمتكلم وبما فاز بهذا العلم الخطير الفضل الكبير اكابر الاولياء المتالهون
وافاضل الاتقياء المحققون الذين ذبحوا نفوسهم بسيوف الرياضات
وادبوا جوارحهم بسياط السياسات واذابوا ابدانهم بنيران
المجاهدات واعرضوا عن طلب لذات الفاني للوصول الى حياض
زلال المعاني فاجلست سرايرهم على سرير الشهود واطلقت ضمايرهم
في ميدان الوجود فلما ادبرت على ارواحهم كووس المشاهدات
وابتهج قلوبهم في مجالس المواصلات بخلع الملاطفات باحوا باسرار التوحيد
بوح السكران واظهروا دقايق التحقيق بلسان العرفان ولما كان معرفة
اسرار الحروف مرتبطا باصول هذا العلم الشريف وحقايق اسرار النقطة
احد المدارات التي تدور عليها دقايق علم التوحيد اردت ان
اعلق بعض ما ورد على سري من اسرارها وخصايصها وبروزاتها بصور
الاعيان الحروفية وتصاريفها المشيرة الى شيون التجليات الالهية
فشرعت في تسويد هذه الاوراق بلسان الذوق والاشارة لا ما تواطا
عليه عادة ارباب العلوم الرسمية في العبارة من تقرير المسايل
باثبات الدلايل فان جناب اسرار الجليل ارفع من ان تصل اليه
البصاير الكليلة بالدليل وانوار سرادقات الحضرة الصمدية اسطع
من ان يحوم حولها خفافيش العقول بالتسويل كم من بزاة الهمم العالية
طارت في جو الطلب لقصد ادراك هذا السر الشريف فحيل بينها وبين
الارب وكم من جياد العقول السليمة جالت في ميدان النظر طمعا في الوصول

الى حقيقة الخبر فخرت غير مقتضية الوطر فطلب الدليل على صحة علم الاسرار كطلب
حيطان الدليل على حقيقة الماء من البحر الزخار فان من كان نفسه عين الدليل
استغنى بذاته عن دليل السبيل وسبب اخفاء صحة هذا الامر عن بصاير
الكلية احتجاب حقيقته معلومة من الابصار العلية لشدة ظهوره وسطوة اشراق
نوره ولان الاشياء انما تعرف باضدادها فما لا ضد له ولا شيء غيره لا يستدل
عليه الا بعنايته وتوفيقه ولا يعرف الا بهدايته وتعريفه وصح عن رسول الله
صلعم انه قال ان من العلوم كهيئة المكنون لا يعلمه الا العلماء بالله فاذا
انطقوا به لم ينكره الا اهل الغرة بالله جعلنا الله ممن درج على الوفا وقام
بحق الصفا فتحقق بحقايق الاسرار واحترز عن مهالك الجحود والانكار بفضله وكرمه
انه قريب مجيب   اعلم حقق الله تبارك بحقايق الوصال وجعلك من
الذايقين شراب انسه بالغدو والآصال ان النقطة سر الهوية الغيبية
المطلقة في عالم الرقم وهي هيئة جمعية احدية محيطة بمراتب مخارج
الحروف الرقمية ومدارج اشكالها وهيئاتها الحقيقية مندمجة في خصوصياتها
محتجبة بصورها واعيانها ونسبت صورها الى مدارج الحروف والكلمات نسبة التعين
الاول من المتعين الى مراتب اعيان الموجودات والتعين الاول امر اعتباري
لا تحقق له الا بالمتعين كما لا يتحقق ظهور المتعين وهي مبدا امتداد النفس
الالفية في درجات مخارج الانسانية واول تعينها اشارة الى اوايل
التجليات الايجادية في امتداد النفس الرحمانية لاظهار حقايق الكونية
في بروزات الظهور والاظهار فاما كون الالف صورة جمعية النقطة والمتعينة
عنها وهي غير المتعينة وغير المتعينة في اللاتعين كما هي لم يظهر لها اسم لانها عين
الكل والكون من كونه كلا لا تعين له من هذا الوجه كان قيام حقيقة
الالفية بها فان النقطة تقوم لها مع اندراجها فيها واحتجابها بها كما هي تقوم الحروف

كلها مع اندراجها في مدارج مخارجها واختفائها بصورها اشارة الى شمول سريان
النفس الرحمانية في حقايق افراد الكاينات واختفائها بعين اشخاص الممكنات وصيرورتها
وعين الكل اختفائها في ماهياتها واحتجابها بخصوصياتها وكما ان النقطة
هي عين الحقيقة الالفية كذلك الالف هو عين التعينات الحروفية الظاهرة
من امتداد النفس الانسانية والحروف لا يجدونها مع انها معها حيث ما كانت
وكذلك الحقيقة المطلقة هي عين التعين الاول الذي هي مبدا نفس الرحماني
والنفس عين الحقايق الرقوم الكونية كلها علويها وسفليها وهم لا يجدونه
ولا يدركون كنه حقيقته وهو معهم اينما كانوا بل اقرب اليهم منهم ولكن لا يبصرون
الى هذا اشار رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم بقوله ان الملأ الاعلى ليطلبونه
كما يطلبونه انتم وكما ان النقطة مادة لصور الالفية وحقيقة الالفية هيولا
لصور الحروف اللفظية والخطية وحقايق الحروف تعينات نفسه في المراتب
المخرجية كذلك الهوية الغيبية انما هي هيولى النفس الرحمانية النفس هيولى
لصور الكلمات الكونية وصور موجودات الكونية تنوعات تجلياتها و
تمثلات تصرفاتها وقابليات آثارها ان الحقيقة النقطة باعتبار اختفائها
بصورة الالفية وظهورها بها وكذلك اختفاء صورة الالفية بصور الحروف
الرقمية وظهورها بها في درجات مخارج الحروف بواسطة امتداد النفس الانساني
وظهورات اعيان الحروف بها ثلث مراتب احدها قبل الامتداد وهي مرتبة
الاجمالية الاتحادية وهي مرتبة استهلاك تعيناتها فيها استهلاكا لا يظهر
اعيانها ولا يتميز خصوصياتها ولا يمكن شهودها وادراكها اليه وهذا اشارة
الى حضرة الهوية الغيبية قبل التعين وهي مستهلاك الكثرة في بدايته وآثار الصفاتية
في احد الذاتية وهوية الغيبية واعتبار تنزهها عن كل اسم ورسم ودخولها
تحت عبارة واشارة وعدم انحصارها في احاطة كل علم وتجردها عن كل نعت
واطلاقها عن كل حكم فليس له جلت عظمته بهذا الاعتبار اسم يدل عليه دلالة مطابقة

للحقيقة المجردة عن التقييد والاطلاق الا من الكلمات المركبة ولا من الحروف البسيطة
المرتبة الثانية ابتداء النفس بايجاد اعيان الحروف حال تعينها تمامها في مخارجها وتنزلاتها
في مدارجها ورجوعها الى الباطن في مراجع معارجها وتعين عين الالفية في
عين النفس الممتد من حيث امتداده واستلزامها اعيان الحروف النسبية
وحقايقها الاضافية اشارة الى التعين لاعتباريته الاولية الذي هو مبدا
الحضرة الواحدية وغيب الحضرة الجبروتية ومصدر شيون التجليات الربانية
واستلزام الربوبية المربوبات النسبية والموجد الموجودات الاضافية وظهور
الالوهية باظهار مراتب الامكانية في عرصة الاحكامية متجليا بالموجودية والربوبية
لتحقق الاعيان وحقايق الامكانية في غيب الجبروتية والتعين اللاهوتية المرتبة الثالثة
تعين النقطة الروحانية في امتداد النفس وعبورها على مدارج المخارج والتباسها
بينبوعات صور الحروف اللفظية والخطية وتشكلها باشكال حقايق الكلمات
الموقوفة الى عموم تجليات النفس الرحماني وانبعاث الفيض وجودي وانبعاث
سمات الجودي من غيب التعين النوري على قابليات مظاهر لاسم الظاهر فالوجود
الحقيقية الاحدية المطلقة في هذه المرتبة الاضافية بالصفات الكمالية واضافة
سريان اثاره الى المحدثات المتكثرة والمعقدات المتعددة والتعينات المجددة
ظاهرا باثباتها وخطر الاوصافها ونعوتها متكثرة بتجلياتها متعددة بظهور
آياتها في ماهياتها بحسبها لا بحسبه وهو مع ذلك على اطلاقه الحقيقي وتنزهه القدسي
لا تعدد في ذاته ولا تعين في صفاته تعالى الله عن ذلك علوا كبيرا اما وقوع
النقطة تحت الباء البسملة فهو لسر اختفائها بصور الحروفية واحتجابها بظواهر
اشكال الكلماتية وظهورات مراتب الحروف في الادوار المخرجية والاطوار الرقمية
بتعين حقيقتها وتجدد وتكرارها في درجات خصوصياتها ومنازل ماهياتها وهي
مع ذلك على تجرد اطلاقها ونزاهة وحدتها لم تتغير ولم تتبدل اشارة الى استتار
احدية الهوية في ملابس درجات الامكانية ومظاهر ذرات الاكوانية وامتداد طوالع

نفس الرحماني الذي بسريانه تعينت حقايق العلويات والسفليات وتجلياته الجودية
التي بفضيانها تكونت افراد مراتب الموجودات فيحتجب الاستعدادات المتكثرة
كمر تصاريف آياته وبسبب القابليات المتعددة تعدد اثار تجلياته وهو في ذاته
في ذاته القديمة على نزاهته قدسه وحقيقة اطلاقه جل جناب عظمته من شوايب
الامكان وتغيرات تعينات الاعيان واما كثرة با البسملة الى ان النقطة
التي هي مفتاح مفاتيح اعيان الكلمات الرقمية والقصور الحروف الخطية ومن حقيقتها
فتح ابواب تعيناتها في مشاهدة الحسية ومراتب صورها في عالم الوهم وبها ظهرت
درجات اشكالها وآثار طبايعها وخواصها المشهودة المعدودة اشارة الى
فتح ابواب العوالم الامكانية بالتعين الاولية الذي هو مفتاح مفاتيح الغيوب
ورابطة التعلق القدرة بالمقدورات والعلم بالمعلومات ومنه انفتح ابواب
الحضرات الجبروتية وحقايق الملكوتية وافراد مراتب الحسية والصور الوجودية
والتجليات الشيونية والتعينات الشهودية وكما ان النقطة هي بداية الصعود
الحروف الرقمية وبها ينتهي حقايق وجوداتها ونهاية اشكالها كذلك الامر في اطوار
عرصة الوجود واطوار مجال الشهود منه بداء الامور واليه يعود كلها مكشوف
ومستور وجلت عظمته يرجع اول في آخريته وآخر في اوليته ظاهر في عين بطونه
باطن في مظاهر ظهوره واليه يرجع الامر كله ان الله سبحانه اودع في النقطة سر الحكمة
البالغة يشمل بحقيقتها اصناف خواص الحروف والكلمات ويجمع في ذاتها انواع
اسرار الرقوم والاشارات وشرح دقايق ذلك لا ينحصر وعجايب خواصها و
تصاريفها لا تنضبط فانها هيولى الحروف والكلمات التي ينفد البحر دون نفاد
اسرارها اتفاقا بلغت بدايتها الموجودات كلها وقامت في افاق الظهور
والاظهار بازاء مراتب الوجود كلها كلياتها وجزئياتها وذلك ان الموجودات
باسرها مطابقة لحقايق الكلام فما من شيء في الوجود الا وللكلام في شرح ماهيته و
حقيقته خواصه ومنافعه ومضاره وكمية وكيفية وعوارضه ولواحقه ولوازمه
مجال متسع ودقايق اصناف الكلام وحقايق الواعه انما يظهر من تراكيب الحروف
وتواليفها وظهور دقايق الحروف وارتسام لطايفها انما يكون من بروز لطيفة النقطة
ومنافذ حقايقها وتوالي صورها الاجمالية وتكرار ذاتها الاصلية بحركتها الدورية ...

للاستعدادية وطلوع انوارها الوجودية من مطلع ذاتها الغيبية وحقيقتها البرزخية
لكونها مادة الحقايق الحروف الرقمية وهيولى لدقايق الرقوم القلمية بايجاد صور
الكلمات على محال وجود الصفحات وظهور مدارج الحروف والكلمات من مخزن
ذاتها كظهور مراتب الاعداد فان الواحد ليس بعدد وينشاء منه الاعداد
فانك اذا حملته على مثله بواسطة الواو ظهر وجود الاثنين وعلى الاثنين
ظهر وجود الثلثة الى ما يتناهى واذا نقصته من الالف زال عنه الالفية
فهو اصل في الاعداد كما كانت النقطة اصلا في الحروف والكلمات وكذلك
حكم النقطة في المعدودات فان حروف العين الذي هو عدد السبعين
في حساب الابوجادية اذا وضعت فوقها صارت حرف الغين المعجمة المنقوطة
المشيرة الى الالف واذا ابعدت عنها زال عنها اسم الالفية ونزلت الى درجة
السبعينية فكانت النقطة من هذا الوجه اوسع محلا واكثر تاثيرا واعظم
تصرفا فانظر الى خواص هاتين الحقيقتين وعجايب تصاريفهما في مراتب العالمين
احدهما عالم الرقوم والكلمات والثاني عالم الاعداد والمعدودات وهما سران
من اسرار الله في الوجود لا ينكشفان نقاب الغر عن جمال اسرارهما الا لاهل
الكشف والشهود الذين طابت سرايرهم بروح لطايف الوجدان وعطرت
ضمايرهم بشميم روايح العرفان اعلم ان تحويل النقطة وطلوعها
عن ذاتها وممتد احديتها الى تفاصيل اعيان الحروف الرقمية وابتدادها
في جداول تعينات ارقام الكلمات الحروفية تشير الى امتداد النفس الرحماني
من حضرة المبدائية ومطلع الهوية الغيبية في مجاري تعينات الاكوان وسريان
تجليات الوجودية من شرق المشية الموجودية في مجاري مراتب عالم الامكان توجهها
الى قابلياتها واستعداداتها وصيرورتها حقايق ذواتها وبروزها على منافذ مظاهرها
واختفايها بتعينات صورها وتعيدات ماهياتها كجريان الماء في منافذ اجزاء
الاشجار وسريان الطبيعة النامية في مجاري اعضائها واوراقها وازهارها واثمارها
والتباس حقيقتها بالوانها وروايحها وطعومها كما قال المحققون حقيقة في
تجليها الوجود كما ظهر ففي كل مرئي اراها برؤية وما ذاك الا بدت مظاهر فظنوا
سواها وهي فيها تجلت ومن اسرار خواصها تجردها عن الجهات وتنزهها عن التعين

بما زرعوا ويجزون بما عملوا وما للظالمين من انصار واما اختلاف شهود الشاهد
او الشاهدين في حالة او حالتين كما مر اشارة الى تفاوت اقدام السالكين الى الله
واختلاف الدرجات السايرين في الله وتنوع مقامات اهل الوجدان وتقلب
اسرار اهل الكشف والشهود في اطوار مراتب العرفان فلا يتفق قدماء السالكين
في مقام ابدا بل لا يثبت في مقام قدم السالك الصادق المتعطش في زمانين
اصلا كما قال المحقق ابو طالب المكي لا يتجلى في صورة مرتين ولا يتجلى في صورة
لاثنين فان الحضرة غير محدودة والعطايا غير متناهية والمواهب غير مجهولة و
فيوض التجليات غير منقطعة وانفتاح الاستعدادات عن خزاين الغيب المجهول
بالفيض الاقدس متباينة وقابليات مظاهر التجليات الوجودية متقابلة بل
خصوصيات الانفاس بحسب تاثيرات الازمنة وخواص تعدد الامكنة متفاوتة
تفاوتا غير متناهية والى هذا السر اشار رسول الله صلى الله عليه وسلم بقوله انه
ليغان على قلبي واني لاستغفر الله في كل يوم سبعين مرة وفي رواية مائة
مرة واما اقسام حركات النقطة التي تحدث لها بواسطة الحقيقة المتحركة لها
حسية اما حركة الدورية وهي اولى الحركات بما يقتضي حقيقتها واما صاعدة الى
الفوق واما نازلة الى التحت واما ممتدة الى القدام او راجعة الى الوراء اعلم
ان الحركة على ستة اوجه الكون والفساد والزيادة والنقصان والتغير والنقلة
والحركة النقلية على ثلثة اوجه الطبيعية والارادية والقسرية وليس للنقطة
الحسية الحركة الطبيعية ولا الارادية فان النقطة ذات جهات متماثلة متشابهة
ولا يمكنها ان تتحرك الى جميع الجهات دفعة ولعلة ليست حركتها الى جهة
اولى من اخرى فالسكون اذن اولى بها الا ان يتحرك حركة قسرية بواسطة
حقيقة محركة لها فمتى تحركت بسبب فاولى الحركات بحركة الدورة واقل دورتها
في حركتها انما يتم بجميع نقطات ستة متعاقبات متواليات على محيط الدايرة
وواحدة في المركز فالنقطة المركزية اشارة الى احدية المطلقة وحقيقة هوية الغيبية
وانفصال التعينات المظاهر السماية ومعلات فيوض الايجادية عن حقيقة
اللاتعين وتنزه جناب عن اللاهوتية عن لوث رذايل الناسوتية والستة المحيطة

اشارة الى احاطة العلمية وشمول سريان تجليات الوجودية مجامع غايات الانيات
ومحاذيتها نهايات الحدود والجهات وعموم تقاديرها شئونه فى الارض والسموات والانطباق
نهاية الحقايق الغيبية العلوية النورانية الملكوتية على بداية الشقايق الحسية السفلية
الظلمانية وبالعكس فان الحسية اذا انتهت بهبوطها بمقتضى المبدائية الى غاياتها
رجعت وانطبقت نهاياتها بحكم المعادية على بدايات مراتب المثالية الغيبية واما
النقطات السبع المعقودة للهيئة الدورية اشارة الى استكمال اللطائف السبع
واستمدادها اوصاف الكمالية والعلوم الحقيقية من الغيوب السبعة ومواصلات حقايق
الانسانية مثل البدنى والنفس والقلبية والسر والروح والخفى بالصلوات الحقيقية
فان لكل لطيفة من اللطائف علما تستكمل به منها وتستمد من الغيب المخصوص بها
وصلوة تترقى ويصل بها الى جوار القرب من باريها وتنهيها عن الفحشاء اوصاف
الرذيلة التى تتعلق بطورها وتدنس وجه كمالها الى الغيب السابع فانه مقام الفناء
ومحل الاستهلاك الرسوم فالاول علم اللطيفة القالبية وهو علم نافع يتعلق بالادب
والاعمال والاصلاح المعاش تستمد به من غيب الملكوت الارضية التى هى من غيوب النفس
وصلوتها باتى حركات واوضاع الشرعية فاداها اركان العرفية وينهى عن السيئات والمناهى
الظاهرة الشرعية والثانى علم اللطيفة النفسية وهو علم شريف يتعلق بالاخلاق
والفضايل واصلاح المعاد تستمد به من غيب القلب والانقياد والطمانية بين
الخوف والرجا وتنهى عن الرذايل والاخلاق المردية والهيات المظلمة
والثالث علم اللطيفة القلبية وهو علم كلى يقينى يتعلق بالصفات
الكمالية تستمد به من غيب السر بواسطة العقل النظرى والحقايق الكشفية
وصلوتها بالحضور والمراقبة وتنهى عن الفضول والغفلة والرابع علم اللطيفة
السرية وهو علم حقيقى يتعلق بالتجليات والمكاشفات تستمد من غيب الروح
بواسطة المسامرات الغيبية وصلوتها بالمناجات والمكالمة وينهى عن الالتفات
الى الغير بالغفلة الخامس علم اللطيفة الروحية وهو علم ذوقى لدنى يتعلق
بالمشاهدات والمواصلات تستمد به من غيب الخفى بواسطة نفحات
العناية ونسمات الهداية وصلوتها بالمشاهدة والمعاينة وتنهى عن التعينات

بظهور الصفات القلبية فى طور عروج الروحية السادس علم اللطيفة الخفية وهو
علم اجمالى يتعلق باسرار الحق والتفريد وتستمد به من غيب الغيوب بواسطة جواذب
عطفات الجمالية وخواطف سبحات الجلالية وصلوتها بالمنافات والملاطفة وتنهى
عن الاثنينية وظهور الانانية واما النقطات السبع مع اعتبار الهيئة الكلية الاجمالية
الجامعة اشارة الى درجات الجنان الثمانية وعكس حقايق صورها التفصيلية
تشير الى دركات السبعة النيرانية واعلم انه قد ثبت وتحقق فى طور الكشف لاهل
الشهود ان الجنان الثمانية مع ما فيها من الدرجات العاليات مع مظاهر ظلال
الحضرات اللاهوتية والجبروتية ودركات السبعة النيرانية مع مظاهر آثار
النقايص السبعة الناسوتية ونتايج خواصها فالجنة العليا هى مظهر الذاتية الاحدية
وعكس الهوية المطلقة والسبعة الباقية هى مظاهر ظلال الصفات السبعة الذاتية
وارباب حضرات الجبروتية وهى الحيوة والعلم والقدرة والارادة والسمع
والبصر والكلام وفى مقابلات هذه الصفات الكمالية النقايص السبعة المعنوية
الناسوتية وهى الموت والجهل والكراهية والعجز والصمم والعمى والخرس
فدركات السبعة الجحيمية مظاهر آثار هذه النقايص المعنوية واليه الاشارة
بقوله تعالى سبعة ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم ولا يمكن ان يكون
فى مقابلة الجنة المضافة جحيم لانها عين الوجود وليس فى مقابلة الوجود الا
العدم وليس العدم شيئا حتى يقابل واهل هذه الجنة هم اهل الفناء فى الله
من خواص الانبياء والاكابر الاولياء الذين لا خوف عليهم ولا هم يحزنون لانهم
فى منازل رياض درجاتهم ما يخافون الملا ويحزنون على فوته اعلم ان
حركة النقطة قسمان حركة على الاستدارة وحركة على الاستقامة فالحركة التى
على الاستقامة الى اى جهة كانت من جهات الاربع لا يتم الا بثلث نقطات
متعاقبات بخلاف النقطة الاصلية المركزية واختيار اهل الكشف هذا الورد
على غيره على الامرين احدهما ان الادعية افضل فى البساط العددية والبساط
دخل فى تركيب الاعداد الى ما يتناهى وذلك ان بساط العدد هو من الواحد

الى العشرة وتضمنها غير الاربعة فان الاربعة حقيقتها اربعة وفيها ثلثة فكانت
سبعة وفيها اثنان فصارت تسعة وفيها واحد فصارت عشرة كاملة ولحكمة
هذا السر انتظم امور المكونات على الاعداد الرباعية فحملة العرش اربعة ونظام العالم
قائم على اربعة عناصر وعالم الانسان قائم على اربع طبايع وكذا الرياح الملقحات
المبشرات اربع الصبا والدبور والشمال والجنوب وجهات العالم اربع المشرق
والمغرب والشمال والجنوب وكذا الاوتاد اربعة وهي الطالع والمغارب
ووسط السماء ووتد الارض وكذا الازمنة والفصول اربعة الربيع
والخريف والصيف والشتا وكذا اطوار عمر الانسان اربعة طور الصبا
وطور الشباب وطور الكهول وطور الشيخوخة واما ما يختص بهذا العدد فهو ان الجهات التي يدخل الخلل منها على مملكة الانسانية
من اضلال الوساوس الشيطانية المورث للآلام النيرانية والعذاب الجسماني
اربعة اليمين والشمال والقدام والوراء كما قال حكاية عن اللعين
ثم لآتينهم من بين ايديهم ومن خلفهم وعن ايمانهم وعن شمائلهم ولم يذكر الفوق والتحت اما التحت فلان طريقها بعيد عليه لغاية بعدها
عن الصدر الذي هو محل الوسوسة واما الفوق فهو طريق نزول الفيض
ومحل تنزيل فيضان الربانية فلا يستطيع ان يقرب منه فانه ان اقترب
هلك فهذه الامور الرباعيات تشير بالسنة احوالها وتشهد بلسان حقايقها
وخصوصياتها على جلالة شان باريها وكمال انه ربوبية ارباب الاسماء
الاربعة الالهية وسعت مجالها سلطانها وكمال نفاذ احكامها وهي الاسماء
الاربعة بجلالتها التي هي اركان التصرفات الايجادية واصول مصادر
التدبيرات الكونية وقواعد اصول كرسي المملكة العزوانية وهو الحي والعالم
والمريد والقادر فمن ينبوع عين حيات الحي يفيض زلال الحيوة الصورية و
المعنوية على اموات مطارح الاكوان وعطاش فيافي الامكان ومن
مطالع انوار عالم العليم يهتدي السالكون في مفاوز الضلالات والتائهون
في بوادي الجهالات ومن انصباب امطار سحايب ارادة المريد

الخلايق الوجود وتطهر عن ادناس الردى نفوس اهل الشهود بالاغتراف من
رشحات امواج بحار قدرة القادر امتلات وجرت جداول المقدورات بمقاليد
اقتداره انفتحت خزاين جواهر العلويات والسفليات فاول مظاهر الكلية
الاجمالية لهذه الاسماء الاربعة تباركت وتعالت هم الملائكة الاربعة المقربون
القايمون بالتدبيرات الربانية المدبرون اسباب صلاح العالم الامكانية
وهم جبرئيل وميكائيل واسرافيل وعزرائيل صلوات الله وسلامه عليهم
فاسرافيل مظهر اسم الحي ومن انفاسه يستوي سريان الحيوة في هياكل اعيان
الممكنات وجبرئيل مظهر اسم العالم ومن ذاته تفيض انوار العلوم على
مرايا قلوب الكل من الموجودات وميكائيل مظهر اسم المريد ومن عنايته
يقسم الارزاق الصورية والمعنوية على قوابل اشخاص الكائنات وعزرائيل
مظهر اسم القدير وتقويته واقتداره يحيي ويجمع بالقبض حقايق المتفرقات
اما حركتها الممتدة الصاعدة نحو السمك اشارة الى ترقي السالكين في مراقي
الكمال بانجذاب جواذب انفاس الرحمانية وعروج السايرين في مدارج
الاستكمال الى جناب القرب الربانية والنقطات الثلاث الامتدادية بهذه
الحركة الواقعة اشارة الى الانتقالات الثلاثة الروحانية والانسلاخات المعنوية
عن خطوات المثالية ودرجات الملكوتية وحضرات الجبروتية فالنقطة الاولى
اشارة الى تزكية السالك نفسه عن ادناس ذويه الافعال النفسية وتكدير ظلمات
شواغل الحسية بافنايه افعاله في افعال الحق واختلاطه بدخول جنة النفس
التي هي جنة الافعال في غيب عالم المثال المطلق والثانية اشارة الى تصفية
السايرات قلبه وتحليته عن ارجاس الاخلاق الردية واصدية الاوصاف
الذميمة وافناء صفاته في صفات الحق وجولانه في نفحات الجنتين
الافعالية والصفاتية بتزكية النفس وتصفية القلب في غيب درجات الملكوتية
والثالثة اشارة الى انسلاخ الكامل المحقق عن ملابس ذاته ومصادر صفاته و
حكايد افعاله بفنا افعاله في افعال الحق وصفاته في صفات الحق وذاته في ذات الحق
واستغراقه في فواتح روح القرب والتبشاره بالاستشراق على الجنان الثلاثة

الافعالية والصفاتية والذاتية في غيوب الحضرات الجبروتية فجنة الافعال ذات
درجة وجنة الصفات ضعفها فهي ذات درجتين وجنة الذات ضعف
جنة الصفات فهي ذات اربع درجات وهي درجات الجنان السبعة
المودعة وراءها فردوس الاعلى وهي جنة المضافة فلاهل جنة الافعال
حشر في غيب المثال وهم اهل قيامة الصغرى ولاهل جنة الصفات
حشران في غيب الملكوت وهم اهل قيامة الوسطى ولاهل جنة الذات
ثلثة حشرات في غيب حضرات الجبروت وهم اهل القيمة الكبرى فاهل
القيمة الصغرى هم قطاع فيافي الفاعلية على مطايا النفوس الزكية واهل
القيمة الوسطى هم سياح لجج البحار الصفاتية على سفن القلوب الطاهرة
واهل القيمة الكبرى هم سياق فضاء الهوية الذاتية باجنحة الارواح القدسية
فالقاطعون فيافي الافعال نازلون في جنة النفوس فرحون مستبشرون
والسياحون بحار الصفات داخلون في جنة القلوب بروح وريحان وجنة
النعيم والسابقون فضاء الذات هم الكمل من الاولياء الذين لا خوف
عليهم ولا هم يحزنون واما حركتها المتدلية النازلة الى السفل اشارة
الى التنزلات الالهية وظهورات الحضرة الذاتية في العوالم المختلفة واحتجابه
بالمظاهر المتباينة فانه ما ظهر في مظهر الا واحتجب فظهوره في حقايق
المظاهر هو احتجابه بها وكون احتجابه بملابس المظاهر هو ظهوره فيها وهذا
من اعجب اسرار التصرفات الالهية واعزها واعلم ان اطلاق اسم العالم
اما لغوي واما عرفي فالعالم في الوضع اللغوي اسم لكل ما يعلم به وهو مشتق
من العلم على الاظهر كالخاتم اسم لما يختم به فعلى هذا يكون العوالم غير متناهية
لكون كل موجود عالما براسه لانه مما يعلم به سبحانه وجوده وغيره وعلى الآخر
يطلق اسم العالم على مجموع اجزاء الكون وهو العرش والكرسي والسموات
والاجسام العنصرية وصور المركبات من المعادن والنبات والحيوان وما ورد
في الاخبار من كثرة العوالم لا يصح الا على المعنى اللغوي ولا العرفي فالعوالم من
هذا النوع وان لم ينحصر جزئياتها لامتناع حصر افراد مراتب الامكانية والاشخاص
المطارح الكيانية واعيان الحقايق الوجودية ولكن ايكن حصر كلياتها [illegible]

والشهادة والعلوي والسفلي لانقسام الكل فيما علا عن درك
الحس وغاب عنه وما دخل تحت ادراكه وشهده فالغايبة ثلث
اقسام والحاضرة قسمان فالعوالم الكلية والحضرات الوجودية
خمسة وهي التي تسمى عند اهل الكشف والشهود حضرات الخمسة
فاول العوالم عالم الغيب المطلق اشتماله على غيوب با[illegible]
العالم ويسمى ايضا بالماهيات الممكنة وحقيقة الحقايق والاحدية
المطلقة ثم عالم الجبروت ثم عالم الملكوت ثم عالم الملك ثم عالم
الانسان والتنزلات اربعة فالاول النقطة الامتدادية
المتدلية اشارة الى تنزل الاول وهو تنزله تعالى من حضرة
الاحدية الى حضرة الواحدية وظهوره في عالم الجبروت بصور
العقول والنفوس المجردة وحضرات الصفات السبعة الذاتية
واسماء الالهية والثانية اشارة الى تنزله من هذه الحضرة
الى عالم الملكوت المسمى بعالم الامر واللوح المحفوظ فظهوره
في الاطوار الملكوتية بصور النفوس المنطبعة وهيولى الكلية
والحقايق الروحانية والثالثة اشارة الى تنزله فيها الى عالم
الملك المسمى بعالم الحس والشهادة وظهوره في هذا العالم بصور
الاجسام العنصرية السماوية والامهات من العناصر البسيطة
والمولدات المعدنية والنباتية والحيوانية والرابعة التي هي
نهاية امتدادها اشارة الى تنزل الفيض الاقدسي الى عالم
الناسوتي فظهوره في المظاهر الكمالية الانسانية بصور الحقايق
الوجودية وعكوس الاسماء الالهية والصفات الذاتية كالحيوة
والعلم والارادة والقدرة والسمع والبصر والكلام فهذه آخر التنزلات
الوجودية ونهاية الظهورات الالهية ثم اخذ في الترقي الى ما تنزل
منه في هذه المراتب الوجودية مندرجا في درجاته سالكا في مناهج
[illegible] وفروعه الى ان يرجع ويصل الى المبدا الاول الذي منه بدا

والیه یرجع الامر کله واما حرکتها الامتدادیة فی العرض اشارة الی
انتشار انوار التجلیات الوجودیة وانبثاث آثار النفحات
الربانیة فی حقایق الاعیان الشهودیة ونقطتها الاربعة اشارة
الی ان صدور الاعیان الثبوتیة والمجردات الجبروتیة والروحانیات
الملکوتیة والجسمانیات الشهادیة من حضرة الهویة الغیبیة عرضیة
متساویة فی قبول الفیض الوجودی من الحضرة الموجودیة والیه
الاشارة بقوله تعالی وهو الذی فی السماء اله وفی الارض اله کالآیة
فنسبة الکلمات الکتابیة الی الکاتب فاذا اعتبرت افراد مراتب
الکاینات فی حال استفاضة الفیض التکوینی من حضرة الکون
کانت متساویة فی القرب والبعد والتقدیم والتاخیر واذا
نسبتها الی ظهوراتها فی الازمنة المختلفة کان بعضها اقدم من بعض
وعند المحقق اختلاف الظهورات الربانیة لا یقدم فی رتبة المساواة
فی استفاضة انوار الوجود من نفحات الانفاس الرحمانیة وحد
هذا الشهود بسیر سره فی جنة عرضها السموات والارض اعدت للمتقین
الذین ینفقون آفات رویة الافعال المنسوبة الی غیر الله علی الحقیقة
وتشیر النقطات الاربعة لهذه الحرکة ایضا الی الاقدام الاربعة
الطبیعیة والثنویات العنصریة فالاقدام الاربعة الذین یکتبون
الکلمات الوجودیة علی صفحات الوجود القابلیات علی الدوام
هم الملائکة المسخرون لتهیئة اسباب قیام العالم الارضی الحاملون
اثقال التدبیرات الکونیة لحفظ نظام المراتب الحسیة واما حرکتها
الممتدة الراجعة الی الوراء اشارة الی رجوع آثار التجلیات التقییدیة
الی حقیقة اطلاقه الاولی بعد تقییده بخصوصیات القوابل ورجوعها
بالعروج من مظاهر السفلیات الظاهرة الی باطن غیوب العلویات
ومنها الی غیب الاحدیة وحقیقة الهویة المطلقة والنقطات الثلاث
الزایدة علی النقطة الاصلیة اشارة الی وجوه المحاذیة [illegible]

الکونیة اما ارادی واما طبیعی واما برزخی اضطراری
فالاول للسالکین بالافناء والانسلاخ والثانی للغافلین
المحجوبین بمفارقة الجوهر اللطیف الروحانی من الجوهر
الکثیف الجسمانی والثالث یشترک فیه الخواص والعوام
بالنوم ورکود الحواس واما النقطات الاربعة المشارة
الی النشآت الاربعة للسالکین فی القیامات الاربعة
[ب]ان مراتب الحیوة عند اهل الکشف اربعة وهی الصوریة
المعنویة والطیبة والحقیقیة وفی مقابلتها مراتب والعظمی
[...]ری فالخارج من مضیق الرحم وظلمات المشیمة
[...]ل فی مواقف حوادث العالم الحسی من اهل الحیوة
الصوریة فی القیمة الصغری ویسمی طوره عند القوم یوم
النشور والقاطع مقاطع الذات البهیمة فی عالم الحس
المحسوس البالغ حد عالم العقل والمعقول الممیز بین الحق
[...]ل من اهل الحیوة المعنویة فی القیمة الوسطی
[...]ی طوره یوم الفصل والسالک للمسالک الغیر فانیة
[...]جد روایح روح العالم العیانی روایح العیانیة
[...]رب بانوار الکینة فی عرصة الاطمینان من اهل
[...]ة الطیبة فی القیمة العظمی ویسمی طوره یوم تجلی
[...]رار وهذا غایة طیران سیر السایرین ونهایة
[...]ایات کمال العارفین المحققین وبها یختم الرسالة
[...]یة فی اسرار النقطة الحسیة المشیرة الی اسرار الهویة الذ[...]

